

Kok 1912.

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część LV. — Wydana i rozesłana dnia 8. lipca 1912.

Treść: (M 130 i 131.) 130. Ustawa o postępowaniu karnem wojskowym dla wspólnej siły zbrojnej. — 131. Ustawa o postępowaniu karnem wojskowym dla obrony krajowej.

130.

Ustawa z dnia 5. lipca 1912

o postępowaniu karnem wojskowym dla wspólnej siły zbrojnej.

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanawiam, co następuje:

Rozdział I.

Postanowienia ogólne.

§ 1.

Ukaranie za zbrodnie i występki (przekroczenia) może mieć miejsce tylko po poprzednim postępowaniu karnem według niniejszej ustawy o postępowaniu karnem na podstawie oskarżenia publicznego i wskutek wyroku, wydanego przez właściwy sąd, o ile w § 2. nie ustanowiono wyjątku.

§ 2.

Bez postępowania sądowego może przy występkach (przekroczeniach) przyjść do ukarania w drodze dyscyplinarnej, jeżeli zagrożoną jest tylko grzywna albo kara na wolności, której wymiar najwyższy nie przekracza sześciu miesięcy, a wymiar najniższy jednego miesiąca, i jeżeli ukaranie w drodze dyscyplinarnej okazuje się wystarczające.

W polu (§ 452., A) i na morzu (§ 452., B) obowiązują to także wtedy, gdy najniższy wymiar

zagrożonej kary na wolności przekracza jeden miesiąc.

Ukaranie w drodze dyscyplinarnej jest wykluczone, jeżeli ma zająć utratę stopnia wojskowego, która nie może być orzeczona w drodze dyscyplinarnej.

Jeżeli czyn karygodny osądzono w drodze dyscyplinarnej, mimo iż nie zachodziły wymogi ustępów poprzedzających, należy wdrożyć dodatkowo postępowanie sądowe, o ile karygodność czynu nie zgasła jeszcze. Jeżeli z powodu czynu takiego przyjdzie do skazania na czasową karę na wolności, należy wliczyć karę dyscyplinarną, wykonaną z powodu tego samego czynu.

Jeżeli przekroczenia dyscyplinarne albo czyny karygodne, które można osądzić w drodze dyscyplinarnej, schodzą się z czynami karygodnymi, których osądzenie w drodze dyscyplinarnej jest wykluczone, wówczas należy objąć je postępowaniem karnem sądowym, o ile nie zarządzono ich wyłączenia (§ 37.).

§ 3.

Oskarzenie zastępuje prokurator wojskowy (oficer sądu). Do wdrożenia postępowania karnego potrzebuje on polecenia właściwego komendanta (§§ 27. i 28.), a przy czynach karygodnych, które wolno ścigać tylko na żądanie uprawnionego do ścigania, ponadto żądania takiego.

Postępowanie karne nie ma mieć miejsca, gdy Najjaśniejszy Pan zarządzi, aby postępowania tego nie wdrażano lub wdrożone zaniechano.

§ 4.

Wszystkie komendy, władze i organa władzy, występujące w postępowaniu karnem, mają uwzględnić z równą starannością okoliczności potępiające i obciążające oraz uniewinniające i łagodzące i są obowiązane pouczyć obwinionego o jego prawach i o korzystaniu z dozwolonych środków prawnych także wtedy, gdy tego wyraźnie nie przepisano.

§ 5.

Sądy wspólnej siły zbrojnej oceniają samodzielnie pytania wstępne z prawa prywatnego.

Orzeczenie sędziego cywilnego lub innej władzy, zapadłe co do takiego pytania wstępnego, nie wiąże sądów tych, o ile chodzi o ocenienie karygodności obwinionego.

Tylko jeżeli pytanie wstępne tyczy się ważności małżeństwa, ma orzeczenie właściwego w sprawie tej sądu służyć za podstawę rozstrzygnięcia karnosądowego. Jeżeli orzeczenie takie jeszcze nie zapadło ale sprawa jest już w toku albo jeżeli sąd karny sam ją wywołał, ponieważ okazały się fakty, stanowiące przeszkodę małżeństwa, którą powinno się uwzględnić z urzędu, wówczas należy czekać na rozstrzygnięcie właściwego sądu, a w razie potrzeby nalegać na jego przyspieszenie.

§ 6.

Wyroki sądów wspólnej siły zbrojnej wydaje się w imieniu Najjaśniejszego Pana (§ 307., punkt 1.).

§ 7.

Sądy wspólnej siły zbrojnej mają stosować do osób, podlegających ich sądownictwu, nawet jeżeli one nie należą do związku wojskowego, prawo karne, obowiązujące dla wspólnej siły zbrojnej.

§ 8.

Postanowienia ustawy niniejszej obowiązują analogicznie także dla marynarki wojennej, jej władz lub osób do niej należących, nawet wtedy, gdy dla skrócenia mówi się tylko o wojsku wspólnem i władzach lub osobach wojska wspólnego. O ile jednak dla wojska wspólnego i marynarki wojennej mają obowiązywać postanowienia odmienne, będą one w ustawie osobno przywiezione. Postanowienia ustawy niniejszej, odnoszące się do wojska wspólnego, obowiązują także dla c. i k. bośniacko-hercegowińskiej żandarmeryi.

Postanowienia ustawy tej, traktujące o obronie krajowej, mają analogiczne zastosowanie także do pospolitego ruszenia i żandarmeryi, o ile wyraźnie nie uczyniono odróżnienia.

§ 9.

Przez „komendy“ należy rozumieć także wojskowe władze i zakłady, jeżeli ustawa niniejsza nie czyni wyraźnie odróżnienia. Kto podpada pod określenie „właściwy komendant“, postanawia § 29., ustęp 2.

Przez „władze miejscowe“ rozumie ustawa niniejsza przy wojsku wspólnem komendy stacyjne wojskowe, komendy twierdzy (przystani wojennej) i komendy placu, przy marynarce wojennej komendy stacyjne marynarki, przy obronie krajowej komendy stacyjne obrony krajowej i komendy placu obrony krajowej.

Przez „oficerów i osoby równorzędne“ należy rozumieć w ustawie niniejszej wszystkie osoby wojskowe, zaliczone do pewnej klasy rangi, tudzież aspirantów na oficerów i na urzędników wojskowych.

Rozdział II.

Zakres sądownictwa karnego wojskowego.

§ 10.

Sądownictwo karne wojskowe dzieli się na sądownictwo karne wojska wspólnego i marynarki wojennej (sądownictwo karne liniowe) oraz na sądownictwo karne obrony krajowej.

Rozdział niniejszy traktuje tylko o zakresie sądownictwa karnego liniowego. Zakres sądownictwa karnego obrony krajowej określa ustawa o postępowaniu karnem wojskowym dla obrony krajowej.

§ 11.

Sądownictwu karnemu liniowemu podlegają z powodu wszystkich czynów karygodnych, przydzielonych sądom do osądzenia, z wyjątkiem przekroczeń skarbowych:

1. czynne osoby wspólnej siły zbrojnej z wyjątkiem tych, które są stale zajęte służbowo lub odbywają służbę próbną w c. k. lub kr. węg. obronie krajowej (pospolitem ruszeniu) albo w c. k. lub kr. węg. albo kr. węg. kroac.-sław. żandarmeryi,

2. inne czynne osoby wojskowe, które są stale zajęte służbowo lub odbywają służbę próbną w wspólnej sile zbrojnej,

3. osoby, należące do c. k. i kr. węg. pospolitego ruszenia, które powołano i użyto celem

uzupełnienia wojska wspólnego lub marynarki wojennej do stopy wojennej albo przydzielono wspólnej sile zbrojnej do szczególnej służby w celach wojennych,

4. nieczynne osoby wojskowe, zaliczone do pewnej klasy rangi, które pozostają w tym charakterze w wspólnej sile zbrojnej w jakimkolwiek zatrudnieniu służbowem,

5. inwalidzi wspólnej siły zbrojnej, umieszczeni w domach dla inwalidów wojskowych,

6. wszystkie osoby, należące do załogi znajdującego się w służbie okrętu wojennego albo statku, wcielonego czasowo do marynarki wojennej w razie mobilizacji lub wojny,

7. wszystkie osoby, które pozostają w areszcie tymczasowym lub śledczym z powodu toczącego się przeciw nim w wspólnej sile zbrojnej postępowania karnego lub odbywają karę na wolności w więzieniu wojskowym (marynarki), z wyjątkiem osób, należących do c. k. i kr. węg. obrony krajowej (pospolitego ruszenia) oraz c. k., kr. węg. i kr. węg. kroac.-slaw. żandarmeryi, które pozostają w stanie czynnym swego oddziału broni (zakładu, korpusu),

8. wszyscy dezercerzy, którzy zbiegli z służby czynnej a podlegali w czasie ucieczki sądownictwu karnemu liniowemu,

9. wszystkie osoby, należące do pocztu wojsk (komend) wspólnej siły zbrojnej, zmobilizowanych lub stojących poza granicami Monarchii austriacko-węgierskiej,

10. jeńcy wojenni i zakładnicy, oddani pod nadzór wojsk lub komend wspólnej siły zbrojnej albo umieszczeni na okrętach wojennych.

§ 12.

Sądownictwo karne liniowe rozciąga się co do osób, wymienionych w § 11., tylko na czyny karygodne, popełnione w czasie trwania stosunku, uzasadniającego sądownictwo to.

Osoby, obowiązane do ustawowej lub dobrowolnie przyjętej służby czynnej (prezencyjnej) w wspólnej sile zbrojnej, nie podpadają zatem pod sądownictwo karne liniowe z powodu czynu karygodnego, popełnionego przed rozpoczęciem służby tej (przed prezentowaniem).

To samo odnosi się także do wszystkich osób, należących do rezerwy, rezerwy zapasowej, obrony morskiej i pospolitego ruszenia, które powołano do ćwiczeń wojskowych lub służbowych, do pierwszego wykształcenia wojskowego, do innej służby wojskowej albo do szczególnej służby w celach wojennych, odnośnie do wszystkich czynów karygodnych, po-

pełnionych przed rozpoczęciem służby tej (przed prezentowaniem, przeglądem).

Tylko w razie bezpośredniego przejścia pewnej osoby z pod sądownictwa karnego obrony krajowej pod sądownictwo karne liniowe rozciąga się sądownictwo to także na czyny karygodne, popełnione w poprzednim stosunku, jeżeli z powodu czynów tych nie zarządzono postępowania badawczego lub wniesienia oskarżenia jeszcze przed przejściem.

§ 13.

Sądownictwu karnemu liniowemu podlegają dalej:

1. nieczynne osoby wspólnej siły zbrojnej oraz nieczynne osoby c. k. i kr. węg. obrony krajowej, przeznaczone w razie wojny do wzmocnienia wojska wspólnego, z powodu zbrodni lub występku niezastosowania się do wojskowego rozkazu powołującego albo z powodu czynu, podlegającego cięższej karze a popełnionego przez niezastosowanie się do takiego rozkazu,

2. osoby, należące do c. k. i kr. węg. pospolitego ruszenia, które powołano i przeznaczono celem uzupełnienia wojska wspólnego lub marynarki wojennej do stopy wojennej albo do szczególnej służby w celach wojennych przy wspólnej sile zbrojnej, z powodu tych samych czynów karygodnych,

3. nieczynne osoby wspólnej siły zbrojnej z powodu wszystkich przestępstw wojskowych, popełnionych podczas zebrania kontrolnego (kontroli dodatkowej) albo raportu głównego (raportu dodatkowego),

4. nieczynni oficerowie wspólnej siły zbrojnej i osoby równorzędne z powodu przestępstw wojskowych oraz wykroczeń przeciw stosunkowi wojskowego przełożenia i podporządkowania, popełnionych w mundurze wojskowym, tudzież z powodu czynów karygodnych, dokonanych w mundurze wojskowym przeciw sądom wojskowym, występującym w sprawach karnych, które należą do sądownictwa wojskowego, albo przeciw komendom lub organom wojskowym podczas ich czynności urzędowych,

5. rozbójnicy morsey, pojmani przez marynarkę wojenną, z powodu korsarstwa.

§ 14

Jeżeli w czasie mobilizacji, wojny lub w razie bezpośredniej obawy wybuchu wojny poddano osoby, podlegające zresztą sądownictwu karnemu cywilnemu, z powodu zbrodni nieuprawnionego werbunku, uwiedzenia lub dania pomocy do naruszenia zaprzysiężonego obowiązku służby wojskowej, szpiegostwa i innych porozumień z nieprzyjacielem albo innych czynów, mających na celu szkodę dla siły zbrojnej lub wojsk z nią sprzymierzonych albo korzyść dla nieprzyjaciela, dalej z powodu uwiedzenia

do nieuczynienia zadość wojskowemu rozkazowi powołującemu albo z powodu czynu karygodnego, popełnionego przez działania takie, a podlegającego surowszemu ukaraniu, stosownie do § 14. ustawy o postępowaniu karnem wojskiem dla obrony krajowej sądownictwu karnemu obrony krajowej, wówczas wstępuje wyjątkowo sądownictwo karne liniowe w miejsce sądownictwa karnego obrony krajowej, jeżeli to ostatnie nie może być wykonywane w poszczególnym wypadku z powodu wydarzeń wojennych.

§ 15.

Członkowie Domu cesarskiego oraz osoby, którym według prawa międzynarodowego przysługuje przywilej zakrajowości albo osobiste uwolnienie, są wyjęte z pod sądownictwa karnego liniowego.

Prawo nietykalności członków ciał ustawodawczych i członków delegacji, powołanych do obradowania nad sprawami wspólnymi, nie doznaje zmiany wskutek ustawy niniejszej.

§ 16.

Przez skończenie się stosunku, uzasadniającego sądownictwo karne liniowe, ustaje ono co do przestępstw pospolitych, jeżeli komenda, powołana do wygotowania doniesienia karnego, albo władza miejscowa (§ 130., ustępy 1. i 2.), właściwy komendant albo właściwy sąd nie wydał przed ukończeniem się stosunku tego żadnego zarządzenia w celu przygotowania lub wdrożenia postępowania karnego.

Co do przestępstw wojskowych i w przypadkach § 13., punkt 4., ustaje sądownictwo karne liniowe, o ile nie wydano zarządzenia takiego najdalej w ciągu roku po skończeniu się stosunku, uzasadniającego sądownictwo to, a jeżeli sprawca jest obowiązany do ustawowego obowiązku służby wojskowej, najpóźniej w ciągu roku po wystąpieniu z niego.

Jeżeli zbrodnie lub występki wojskowe schodzą się z zbrodniami lub występkami (przekroczeniami) pospolitymi, wówczas pozostaje sądownictwo karne liniowe także dla tych ostatnich w mocy tak długo jak dla przestępstw wojskowych, o ile nie wyłączono (§ 37.) zbrodni lub występków (przekroczeń) pospolitych i nie przekazano ich sądownictwu karnemu cywilnemu.

W razie bezpośredniego przejścia pewnej osoby z pod sądownictwa karnego liniowego pod sądownictwo karne obrony krajowej pozostaje uzasadnione dawniej sądownictwo karne z powodu czynów karygodnych, popełnionych w stosunku poprzednim, tylko wtedy w mocy, jeżeli jeszcze przed przejściem zarządzone postępowanie badawcze lub wniesienie oskarżenia.

§ 17.

Jeżeli ktoś popełnił kilka czynów karygodnych, podlegających części sądownictwu karnemu liniowemu, a częścią sądownictwu karnemu obrony krajowej lub sądownictwu karnemu cywilnemu, wówczas ma każdy z właściwych sądów postępować samodzielnie.

Sąd, który wydaje wyrok późniejszy, ma przy wymiarze kary uwzględnić w sposób odpowiedni karę, nałożoną przestępcy orzeczeniem poprzednim.

Jeżeli jeden z zbiegających się czynów karygodnych podlega karze śmierci lub dożywotniej karze na wolności, wówczas powinno postępowanie z powodu czynu tego wyprzedzić postępowanie z powodu innego czynu karygodnego, zagrożonego karą łagodniejszą.

Z reguły należy wykonać najpierw karę, wymierzoną przez sąd, który pierwszy orzekł prawomocnie.

Rozdział III.

Organizacya sądowa.

§ 18.

Sądownictwo karne sprawują w wojsku wspólnem sądy liniowe, a w marynarce wojennej sądy marynarki.

§ 19.

Istnieją sądy następujące:

A. w wojsku wspólnem:

1. sądy brygady,
2. sądy dywizyj;

B. w marynarce wojennej;

1. sądy korpusu majtków,
2. sądy admirałskie;

C. wspólnie dla obu:

najwyższy trybunał wojskowy.

O ile postanowienia odnośne odnoszą się do właściwości sądów i do postępowania sądowego, a ustawa nie przewiduje wyraźnie zmian, będzie się w dalszym ciągu rozumieć przez sądy brygady także sądy korpusu majtków, a przez sądy dywizyj także sądy admirałskie.

§ 20.

Do sądów brygady należy:

1. postępowanie i orzekanie co do wszystkich występków (przekroczeń), które według wchodzącego w zastosowanie wymiaru kary są zagrożone

najwyżej sześciomiesięcznym aresztem zwyczajnym lub ścisłym z utratą stopnia wojskowego lub bez niej albo tylko grzywną albo tylko utratą stopnia wojskowego, o ile sprawca nie jest oficerem ani osobą równorzędną,

2. współdziałanie w postępowaniu badawczem w sprawach karnych, które są przekazane do rozstrzygnięcia sądom dywizyj.

§ 21.

Do sądów dywizyj należy:

1. postępowanie i orzekanie co do wszystkich zbrodni i tych występków (przekroczeń), które ze względu na zagrożoną karę lub osobę sprawcy są wyłączone z zakresu działania sądów brygady (§ 20., punkt 1.),

2. postępowanie i orzekanie co do odwołań przeciw wyrokom sądów brygady, a w przypadkach, wymienionych wyraźnie w niniejszej ustawie o postępowaniu karnem, rozstrzygnięcie zażaleń.

§ 22.

Najwyższy trybunał wojskowy ma prócz innych orzeczeń i czynności, przekazanych mu niniejszą ustawą o postępowaniu karnem, rozstrzygać odwołania przeciw wyrokom sądów dywizyj i zażalenia nieważności.

§ 23.

Właściwość poszczególnych sądów brygady i dywizyj zależy od właściwości komendantów wojskowych, którym przysługują prawa zarządzenia ścigania karnego i którzy pod względem karnym mają odnosić się do tych sądów.

Właściwość najwyższego trybunału wojskowego rozciąga się na wszystkie osoby, podlegające sądownictwu karnemu liniowemu.

§ 24.

Tok instancji od sądów brygady do sądów dywizyj stosuje się do podziału, odpowiadającego organizacji.

Najwyższemu trybunałowi wojskowemu podlegają wszystkie sądy liniowe i sądy marynarki.

§ 25.

Sądy powinny przestrzegać z urzędu swej rzeczowej właściwości (swego zakresu działania), a zwłaszcza także granic między sądownictwem karnem liniowym, sądownictwem karnem obrony krajowej i sądownictwem karnem cywilnem.

§ 26.

Sądy oraz ich członkowie i organa sędziowskie są przy wykonywaniu sędziowskich czynności ba-

dawczych i przy wydawaniu orzeczeń niezawisłe i poddane jedynie ustawie.

Oficerowie dla służby sprawiedliwości, występujący jako sędziowie wojskowi, podlegają z powodu naruszenia obowiązków urzędowych i służbowych pod względem dyscyplinarnym tylko swym przełożonym sędziowskim i najwyższemu trybunałowi wojskowemu.

§ 27.

Zarządzenie ścigania karnego z powodu czynów karygodnych, przekazanych do rozstrzygnięcia sądom brygady, należy:

A. w wojsku wspólnem:

do komendanta brygady;

B. w marynarce wojennej:

do komendanta korpusu majtków.

§ 28.

Zarządzenie ścigania karnego z powodu czynów karygodnych, przekazanych sądom dywizyj do rozstrzygnięcia w pierwszej instancji, należy:

A. w wojsku wspólnem:

do komendanta dywizyj wojsk,

do komendanta terytorjalnego wojskowego;

B. w marynarce wojennej:

do najwyższego komenderującego marynarki wojennej w siedzibie sądu admiralskiego,

do komendanta marynarki.

§ 29.

Niniejsza ustawa o postępowaniu karnem postanawia, jakie prawa przysługują komendantom, wymienionym w §§ 27. i 28., prócz prawa do zarządzenia ścigania karnego.

O ile niniejsza ustawa o postępowaniu karnem używa wyrażenia „właściwy komendant“ lub „komendant“ bez bliższego oznaczenia, należy rozumieć przez nie komendantów, wymienionych w § 27. lub w § 28., zależnie od tego, czy chodzi o sprawy karne, przekazane do rozstrzygnięcia sądom brygady lub sądom dywizyj.

§ 30.

Jeżeli zachodzące okoliczności wymagają tego, może Najjaśniejszy Pan nadać prawa właściwego komendanta także innym dowódcom wojskowym, niewymienionym w §§ 27. i 28.

Najjaśniejszy Pan wyznacza dalej w każdym poszczególnym wypadku właściwego komendanta dla tych generałów (oficerów eskadry) i tych innych osób wojskowych, począwszy od V. klasy rangi

w górę, dla których komendant taki nie jest ustanowiony według ustępu 1. albo według §§ 28. lub 33., ustęp 2.

§ 31.

W razie przeszkody wykonywa uprawnienia właściwego komendanta jego zastępca w komendzie.

Postanowienie to niema zastosowania do wypadków § 30., ustęp 2.

§ 32.

Właściwość komendanta rozciąga się na wszystkie osoby, podporządkowane mu wojskowo lub należące do zakresu jego rozkazów.

§ 33.

Komendant terytorjalny wojskowy i komendant marynarki wykonują prawa właściwego komendanta tylko nad tymi podległymi im osobami, które nie są poddane innemu komendantowi o tym samym zakresie działania.

Drogą rozporządzenia można ograniczyć lub rozszerzyć właściwość komendantów na pewne części wojsk, komendy i osoby wojskowe.

§ 34.

Osoby wojskowe, odkomenderowane z własnego związku wojskowego do innego związku, podlegają pod względem karnosądowym na czas odkomenderowania właściwemu komendantowi tego ostatniego związku (§ 170).

§ 35.

Prawa właściwego komendanta co do tych osób, podlegających sądownictwu karnemu liniowemu, które nie podpadają pod żadne z postanowień powyższych, wykonywa rzeczowo właściwy komendant, znajdujący się najbliżej miejsca ujęcia lub miejsca czynu.

Komendant ten jest dalej właściwym dla wszystkich osób, podlegających sądownictwu karnemu liniowemu, które są odłączone od własnego związku wojskowego w sposób inny aniżeli wspomniany w § 34. i zostały ujęte albo popełniły czyn karygodny w obcym okręgu terytorjalnym wojskowym, o ile komendant, właściwy według paragrafów poprzedzających, nie skorzysta sam z prawa zarządzenia ścigania karnego.

Jeżeli ze względu na miejsce ujęcia lub popełnienia czynu uzasadnioną jest właściwość kilku komendantów, wówczas ma między nimi pierwszeństwo ten, który wyprzedził innych przez zarządzenie odnoszące się do ścigania karnego sprawy.

Przy wydaniu z obcego państwa należy uważać miejsce wydania za miejsce ujęcia.

§ 36.

Jeżeli osoba, podlegająca sądownictwu karnemu liniowemu, zostaje pod zarzutem kilku czynów karygodnych albo jeżeli kilka osób, podlegających sądownictwu temu, miało udział w tem samym przestępstwie w charakterze sprawców, współwinnych, uczestników lub udzielających pomocy, wówczas należy z reguły przeprowadzić i ukończyć postępowanie karne równocześnie i łącznie.

Jeżeli łączne sprawy karne należą częścią do zakresu działania sądu brygady, a częścią do zakresu działania sądu dywizyj, wówczas należy ich wspólne ściganie do właściwego komendanta przy sądzie dywizyj, a wskutek tego łączne przeprowadzenie postępowania karnego do tegoż sądu.

§ 37.

Właściwy komendant może zarządzić wyłączenie jednej lub kilku z zbiegających się spraw karnych i ich oddzielne przeprowadzenie, jeżeli może to posłużyć do zapobieżenia przewłoce i utrudnieniu postępowania albo do skrócenia aresztu obwinionego. Jeżeli dla sprawy wyłączonej, która wskutek związku z inną sprawą karną należy w myśl § 36., ustęp 2., do zakresu działania sądu dywizyj, właściwym jest sam przez się sąd brygady, wówczas przechodzi ona po wyłączeniu do zakresu działania komendanta, powołanego do ścigania karnego przed sądem brygady.

Właściwy komendant może zarządzić wyłączenie czynów karygodnych także wtedy, gdy przedstawiają się one jako niestanowcze pod względem wymiaru kary. Dodatkowe zarządzenie wniesienia oskarżenia jest w tym wypadku dopuszczalne tylko w ciągu miesiąca po prawomocności wyroku. Postanowienie ustępu tego niema zastosowania do czynów karygodnych, które można ścigać tylko na żądanie uprawnionego.

§ 38.

Jeżeli w tym samym czynie karygodnym miało udział kilka osób, należących do kompetencji różnych komendantów, którzy nie pozostają względem siebie w stosunku podporządkowania, wówczas ma miejsce łączne ściganie karne i łączne przeprowadzenie postępowania karnego tylko wtedy, jeżeli połączenie spraw karnych zostanie wyraźnie zarządzone. Zarządzenie to wydaje na wniosek jednego z właściwych komendantów ten komendant, który jest ich najbliższym wspólnym przełożonym. Jeżeli

komendanta takiego niema albo jeżeli przeciw jednemu z obwinionych wniesiono już oskarżenie, wówczas można połączyć odnośne sprawy karne tylko na podstawie uchwały najwyższego trybunału wojskowego. Do którego z właściwych komendantów należy ściganie połączonej sprawy karnej, postanawia komendant przełożony albo najwyższy trybunał wojskowy, przestrzegając przepisu § 36., ustęp 2.

Jeżeli okaże się później, iż oddzielne przeprowadzenie postępowania przeciw jednemu z obwinionych może posłużyć do zapobieżenia przewłocze lub utrudnieniu postępowania albo do skrócenia aresztu obwinionego, wówczas można w ten sam sposób uchylić znowu połączenie; w miarę zachodzących okoliczności można także co do osoby wyłączonej pozostawić wykonywanie praw właściwego komendanta nadal komendantowi, wyznaczonemu przez przełożonego komendanta lub najwyższy trybunał wojskowy.

§ 39.

W razie wątpliwej właściwości kilku komendantów rozstrzyga ten komendant, który jest ich najbliższym wspólnym przełożonym, a w braku tegoż najwyższy trybunał wojskowy.

Jeżeli spór o właściwość powstanie między komendantami różnych części siły zbrojnej, wówczas rozstrzygają właściwe trybunały najwyższe w wzajemnem porozumieniu.

§ 40.

Jeżeli spór o właściwość powstanie między komendantem wspólnej siły zbrojnej a sądem karnym cywilnym, wówczas ma komendant ten złożyć sprawozdanie najwyższemu trybunałowi wojskowemu. Jeżeli trybunał podziela zapatrywanie sądu karnego cywilnego, powinien udzielić komendantowi odpowiednią wskazówkę.

Jeżeli najwyższy trybunał wojskowy nie podziela zapatrywania sądu karnego cywilnego, wówczas ma porozumieć się z jego najwyższym sądem przełożonym celem rozstrzygnięcia pytania spornego.

§ 41.

Aż do orzeczenia o właściwości mają odnośni komendanci i odnośne sądy zarządzić czynności potrzebne do zbadania istoty czynu, a w szczególności te wszystkie kroki śledcze, które nie cierpią zwłoki.

§ 42.

Najwyższy trybunał wojskowy ma prawo przekazać wyjątkowo na wniosek właściwego komendanta albo obwinionego albo z urzędu ze względu na służbę wojskową, bezpieczeństwo publiczne lub z innych ważnych powodów pewną sprawę karną z kompetencji właściwego komendanta do kompetencji innego komendanta, posiadającego ten sam zakres działania.

Przekazanie takie jest dopuszczalne także co do jednego lub kilku z zbiegających się czynów karygodnych, przyczem powinno się przekazać sprawę komendantowi dla wyłączonej sprawy karnej rzeczowo właściwemu.

§ 43.

Właściwy komendant ma obowiązek zarządzenia postępowania karnego z powodu czynów, podlegających ściganiu przez sądy karne, które należą do jego zakresu działania i doszły do jego wiadomości, oraz obowiązek postępowania w toku procesu w myśl niniejszej ustawy o postępowaniu karnem.

§ 44.

W charakterze oskarżyciela występuje przed sądami brygady oficer sądu, przed sądami dywizyj prokurator wojskowy, a przed najwyższym trybunałem wojskowym generalny prokurator wojskowy.

§ 45.

Oficerów sądu powołuje się z grupy etatowej oficerów stanu żołnierskiego, a prokuratorów wojskowych z etatu oficerów dla służby sprawiedliwości i przydziela ich właściwym komendantom.

W miarę potrzeby można wyznaczyć z tej samej grupy etatowej jednego lub kilku zastępców zarówno oficera sądu jak i prokuratora wojskowego. oraz zastąpić oficera sądu lub prokuratora wojskowego właściwego komendanta przez oficera sądu lub prokuratora wojskowego innego komendanta.

Prokurator wojskowy i oficer sądu oraz ich zastępcy są niezawisli od sądu.

Komendanci terytoryalni wojskowi i komendant marynarki mogą użyć do sprawowania funkcji prokuratorskich w poszczególnych sprawach karnych, należących do ich zakresu działania, także jednego z prokuratorów wojskowych przy właściwych komendantach, podlegających im pod względem wojskowym.

§ 46.

Oficera sądu i jego zastępców ustanawia właściwy komendant; prokuratora wojskowego i jego

zastępców mianuje Najjaśniejszy Pan, jeżeli posiadają stopień oficerów sztabowych, zresztą zaś Minister wojny.

Od oficera sądu (zastępcy) ma właściwy komendant odebrać przy obejmowaniu urzędowania przysięgę, iż będzie sumiennie wypełniał swe obowiązki.

§ 47.

Generalnego prokuratora wojskowego i jego stałych zastępców mianuje Najjaśniejszy Pan z etatu oficerów dla służby sprawiedliwości.

W miarę potrzeby może Minister wojny powołać oficerów dla służby sprawiedliwości czasowo na zastępców generalnego prokuratora wojskowego.

Generalny prokurator wojskowy i jego zastępcy są niezawisli od najwyższego trybunału wojskowego i podlegają Ministrowi wojny.

§ 48.

Oficerowie dla służby sprawiedliwości, powołani do czynności prokuratorskich, nie mogą w czasie tego zajęcia występować jako sędziowie śledczy ani jako członkowie sądu orzekającego ani też jako obrońcy, zaś oficerowie sądu ani jako obrońcy ani jako sędziowie w sądach orzekających.

§ 49.

Do prokuratora wojskowego i oficera sądu należy prócz zastępowania oskarżenia nadto prowadzenie postępowania badawczego, o ile w myśl § 143. nie oddano go sądowi, współdziałając w sądownym postępowaniu badawczym, wnoszenie aktów oskarżenia (stawianie wniosków na ukaranie) i zakładanie oraz wywodzenie środków prawnych.

Mają oni zważać na to, aby korzystano w sposób należyty z wszelkich środków, które mogą posłużyć do wysłędzenia prawdy.

Rozdział IV.

Skład sądów. Tok czynności.

A. Sądy brygady i sądy korpusu majtków.

§ 50.

Utworzenie i rozwiązanie sądów brygady i sądów korpusu majtków następuje drogą rozporządzenia na rozkaz Najjaśniejszego Pana.

Sądy brygady ustanawia się zasadniczo w siedzibach komend brygady i oznacza podobnie jak

sądy korpusu majtków według ich siedziby urzędowej.

Sądy brygady mogą występować także jako sądy korpusu majtków, jeżeli właściwy komendant marynarki wojennej jest odesłany do nich pod względem karnym. To samo stosuje się odwrotnie do sądów korpusu majtków.

§ 51.

Każdy sąd brygady i każdy sąd korpusu majtków składa się z oficera dla służby sprawiedliwości, mianowanego kierownikiem, któremu zależnie od zakresu czynności sądu mogą być przydani także inni oficerowie dla służby sprawiedliwości, tudzież z personalu kancelaryjnego.

Rozstrzygnięcia i postanowienia, nienależące do zebranego sądu, wydaje jego kierownik, który też podpisuje wygotowania. W przypadkach nagłych i w razie wysłania sędziego na miejsce może także sędzia śledczy spełniać czynności te, o ile odnoszą się one do postępowania badawczego.

§ 52.

Jako sędziowie śledczy i kierujący rozprawą mogą występować tylko oficerowie dla służby sprawiedliwości, i to albo sam kierownik sądu albo przydzielony sądowi oficer dla służby sprawiedliwości, którego kierownik sądu w danym razie wyznaczy.

§ 53.

Sąd orzekający (sąd wojenny) przy sądach brygady i sądach korpusu majtków składa się z trzech sędziów, a mianowicie:

podpułkownika lub majora stanu żołnierskiego jako przewodniczącego,

kapitana (rotmistrza) stanu żołnierskiego jako asesora, i

kierującego rozprawą.

W braku oficera, posiadającego taki stopień, można odkomenderować oficera bezpośrednio wyższego lub bezpośrednio niższego stopnia jako przewodniczącego lub asesora.

Na równi z wymienionymi stopniami służbowymi stoją przy marynarce wojennej odpowiednie stopnie marynarki wojennej.

Przewodniczący musi mieć wyższy lub równy stopień z kierującym rozprawą.

Komenderowanie przewodniczącego i asesora z stanu żołnierskiego ma odbywać się według kolej, oznaczonej z góry z początkiem każdego roku. Przy zestawianiu listy należy uwzględniać stosunki językowe oddziałów broni, na które rozciąga się

właściwość sądu. Od ustanowionej kolei można odstąpić tylko z ważnych powodów. Porządek kolejny należy pominąć, gdyby inaczej nie można było złożyć sądu wojennego, posiadającego odpowiednie wiadomości językowe.

W razie potrzeby można wyjątkowo zastąpić członka sądu wojennego z wojska wspólnego takimże członkiem z marynarki wojennej i odwrotnie.

B. Sądy dywizyi i sądy admirałskie.

§ 54.

Tworzenie i rozwiązanie sądów dywizyi i sądów admirałskich następuje drogą rozporządzenia na rozkaz Najjaśniejszego Pana.

Sądy dywizyi ustanawia się w zasadzie w siedzibach komend dywizyi wojsk i oznacza podobnie jak sądy admirałskie według ich siedziby urzędowej.

Sądy dywizyi mogą występować także jako sądy admirałskie, jeżeli właściwy komendant marynarki wojennej jest odesłany do nich pod względem kamym. To samo stosuje się odwrotnie do sądów admirałskich.

§ 55.

Sąd orzekający (sąd wojenny) przy sądach dywizyi i sądach admirałskich składa się z kierującego rozprawą i z czterech oficerów stanu żołnierskiego. Przewodniczy ten z tych ostatnich, który pod względem stopnia i rangi jest najwyższym.

Oficerami tymi są:

1. jeżeli oskarżony należy do stanu szeregowców albo jest gażystą, niezaliczonym do pewnej klasy rangi: oficer sztabowy, dwóch kapitanów (rotmistrzów) i porucznik,
2. jeżeli oskarżony jest aspirantem na oficera lub urzędnika wojskowego, chorążym marynarki wojennej, niższym oficerem lub kapitanem (rotmistrzem): pułkownik lub podpułkownik, major i dwóch kapitanów (rotmistrzów),
3. jeżeli oskarżony jest majorem: pułkownik, podpułkownik i dwóch majorów;
4. jeżeli oskarżony jest podpułkownikiem: generał-major, pułkownik i dwóch podpułkowników,
5. jeżeli oskarżony jest pułkownikiem: generał-major i trzech pułkowników,
6. jeżeli oskarżony jest generał-majorem: feldmarszałek-porucznik i trzech generał-majorów,
7. jeżeli oskarżony jest feldmarszałkiem-porucznikiem: generał piechoty (generał konnicy, generał-zbrojmistrz) i trzech feldmarszałków-poruczników.

Jeżeli oskarżony jest oficerem jeszcze wyższego stopnia, wyznacza Najjaśniejszy Pan oficerów stanu żołnierskiego, którzy mają współdziałać jako sędziowie.

Postanowienia § 53., ustępy 3. do 6., mają zastosowanie, a również postanowienia § 53., ustęp 2., z tą zmianą, iż żaden z członków sądu wojennego z wyjątkiem kierującego rozprawą nie może być niższy stopniem od oskarżonego.

§ 56.

Jeżeli oskarżony jest lekarzem wojskowym, rachmistrzem wojskowym lub urzędnikiem wojskowym, wówczas składa się sąd wojenny według § 55. przy uwzględnieniu stopnia wojskowego oskarżonego. W miejsce dwóch najmłodszych rangą oficerów stanu żołnierskiego należy jednak przybrać dwóch członków odnośnego korpusu oficerskiego albo dwóch urzędników wojskowych, w miarę możliwości z grupy służbowej oskarżonego, w stopniu tych oficerów, których miejsce mają zająć. Do sądu wojennego nad duchownym wojskowym lub oficerem dla służby sprawiedliwości powołuje się w miejsce najmłodszego rangą oficera stanu żołnierskiego oficera dla służby sprawiedliwości, posiadającego stopień oskarżonego.

§ 57.

Jeżeli oskarżony należy do obrony krajowej, pospolitego ruszenia lub żandarmeryi, wówczas składa się sąd wojenny tak samo, jak dla osoby przynależnej do wojska wspólnego.

Jeżeli oskarżony jest osobą cywilną, składa się sąd wojenny według § 55., punkt 1.; jeżeli jednak oskarżony posiada stopień oficerski lub równorzędny w stosunku nieczynnym, wówczas traktuje się go przy składaniu sądu wojennego na równi z czynną osobą wojskową.

Jeżeli oskarżono osobę cywilną równocześnie z osobą wojskową, wówczas składa się sąd wojenny według postanowień, obowiązujących dla tej ostatniej.

Przy tworzeniu sądu wojennego dla jeńców wojennych należy w miarę możliwości uwzględnić ich stopień wojskowy. Rozstrzygnięcie w tej mierze należy do właściwego komendanta.

§ 58.

Jeżeli kilka osób wojskowych różnych stopni przychodzi w charakterze oskarżonych przed sąd wojenny, wówczas rozstrzyga co do jego składu stopień najwyższego z współoskarżonych.

Jeżeli współoskarżeni należą częścią do stanu żołnierskiego a częścią do innych grup służbowych, albo jeżeli oskarżono łącznie kilka osób wojskowych różnych grup służbowych, wymienionych w § 56., wówczas należy powołać na członka sądu wojennego w miejsce najmłodszego rangą oficera stanu żołnierskiego oficera dla służby sprawiedliwości tego samego stopnia.

§ 59.

Sąd odwoławczy przy sądach dywizyj i sądach admirałskich tworzy się według § 55., punkt 1., z tą zmianą, iż w miejsce porucznika wstępuje jako członek sądu drugi oficer dla służby sprawiedliwości, wyznaczony przez kierownika sądu.

Kierujący rozprawą musi posiadać stopień oficera sztabowego, a wyznaczony na członka sądu oficer dla służby sprawiedliwości musi być młodszy rangą od kierującego rozprawą.

§ 60.

Co do personalu i toku czynności przy sądach dywizyj i sądach admirałskich mają zastosowanie postanowienia §§ 51. i 52.

C. Najwyższy trybunał wojskowy.

§ 61.

Siedzibę urzędową najwyższego trybunału wojskowego oznacza Najjaśniejszy Pan.

§ 62.

Na czele najwyższego trybunału wojskowego stoi jeden z wyższych generałów jako prezydent.

O ile w ustawie niniejszej nie przewidziano wyjątków, wydaje on orzeczenia i postanowienia, potrzebne poza posiedzeniem senatu, po wysłuchaniu kierującego prezydenta senatu (§ 65.), nadzoruje zachowanie porządku czynności i przewodniczy z reguły na posiedzeniach senatów.

Do jego zastępstwa wyznaczy się jednego lub kilku generałów jako wiceprezydentów.

Prezydenta i wiceprezydentów mianuje Najjaśniejszy Pan.

§ 63.

Prezydent i wiceprezydenci składają przy objęciu urzędu w obec zebranego pełnego grona następującą przysięgę:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmocnemu i Wszechwiedzącemu, iż obowiązki prezydenta (wiceprezydenta) najwyższego trybunału wojskowego będę wiernie wypełniał stosownie do ustawy i według najlepszej mej wiedzy i sumienia. Tak mi Panie Boże dopomóż!”

§ 64.

W najwyższym trybunale wojskowym będą utworzone senaty.

Każde rozstrzygnięcie najwyższego trybunału wojskowego zapada, o ile niniejsza ustawa o postępowaniu karnem nie zarządza wyraźnie przeciwnie, na podstawie kolegialnej narady w senatach i po wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego.

Senaty składają się z prezydenta jako przewodniczącego, z jednego z prezydentów senatu, z potrzebnej liczby radców i z oficerów stanu żołnierskiego.

W celu rozpraw i orzekania o zażaleniach nieważności, opierających się wyłącznie na naruszeniu przepisów proceduralnych (§ 358., punkty 1. do 8.), tworzy się senaty pod przewodnictwem prezydenta senatu tylko z radców bez przybierania oficerów stanu żołnierskiego.

Kierowanie rozprawą należy zawsze do prezydenta senatu.

§ 65.

Kierujący prezydent senatu ma poruczone kierownictwo służby wewnętrznej przy najwyższym trybunale wojskowym.

§ 66.

Kierujący prezydent senatu, prezydenci senatu i radcy są oficerami dla służby sprawiedliwości i będą mianowani przez Najjaśniejszego Pana.

§ 67.

Senaty obradują i rozstrzygają w następującym składzie:

1. jeżeli przewodniczy prezydent (§ 64., ustęp 3.): w składzie dwóch generałów lub pułkowników stanu żołnierskiego, jednego prezydenta senatu i trzech radców,

2. jeżeli przewodniczy prezydent senatu (§ 64., ustęp 4.): w składzie czterech radców.

§ 68.

Jeżeli senat chce w pewnej kwestyi prawnej odstąpić od poprzedniego orzeczenia senatu lub orzeczenia plenarnego, wówczas należy zasięgnąć co do spornego pytania prawnego orzeczenia pełnego zebrania.

Rozprawa i rozstrzygnięcie w pełnym zebraniu przychodzi do skutku przy współdziałaniu co najmniej dwóch trzecich części wszystkich prezydentów senatu i radców najwyższego trybunału wojskowego za przybraniem czterech generałów lub pułkowników stanu żołnierskiego, którzy przed rozprawą mają być zaprzysiężeni przez kierującego prezydenta senatu (§ 276.). Jeżeli senat, który zasięga orzeczenia takiego, jest złożony według § 67., punkt 2., wówczas odpada przybranie oficerów stanu żołnierskiego.

Rozprawa przed plenum odbywa się pod przewodnictwem prezydenta, a jeżeli nie mają brać w niej udziału oficerowie stanu żołnierskiego, pod przewodnictwem kierującego prezydenta senatu, na posiedzeniu niejawnem, do którego ma się przybrać prócz członków plenum i protokolanta tylko generalnego prokuratora wojskowego. Kierowanie rozprawą należy do prezydenta senatu.

Orzeczenie co do kwestyi prawnej zapada na podstawie pisemnego sprawozdania radcy, ustanowionego referentem, po poprzedniem wysłuchaniu pisemnych wniosków generalnego prokuratora wojskowego.

§ 69.

Po rozstrzygnięciu kwestyi prawnej na pełnem zebraniu ma senat, który rozstrzygnięcie to spowodował, orzec w sprawie samej, przyczem jest związany orzeczeniem plenarnem.

Senat orzekający powinien przeprowadzić poprzednio rozprawę z stronami, jeżeli rozprawa taka ma według ustawy niniejszej poprzedzić rozstrzygnięcie sprawy, albo ponowić rozprawę, jeżeli odbyła się ona już przedtem.

Przy wzywaniu interesowanych do rozprawy tej należy zawiadomić ich równocześnie o orzeczeniu plenarnem, które zapadło w kwestyi prawnej.

§ 70.

Przydzielenie prezydentów senatu i radców do senatów oraz wyznaczenie stałych zastępców w razie ich przeszkody zarządza z początkiem każdego roku administracyjnego na jego przeciąg prezydent najwyższego trybunału wojskowego po wysłuchaniu kierującego prezydenta senatu i prezydentów senatu.

Podział ten można tylko wtedy zmienić w ciągu roku administracyjnego, jeżeli okaże się to potrzebne z powodu przeciążenia pewnego senatu albo z powodu zmiany lub trwałej przeszkody poszczególnych członków trybunału.

§ 71.

Członkowie senatu i pełnego zebrania, należący do stanu żołnierskiego, muszą posiadać stopień wyższy aniżeli oskarżony; w braku osób, mających stopień taki, wyznacza Najjaśniejszy Pan osoby, które mają wstąpić w ich miejsce.

Komenderowanie członków senatu i pełnego zebrania, należących do stanu żołnierskiego, ma odbywać się według kolei, wyznaczonej z góry z początkiem każdego roku. Od kolei tej można odstąpić tylko z ważnych powodów.

§ 72.

Najwyższemu trybunałowi wojskowemu przydzieli się do sekretaryatu, dla służby conceptowej i protokolowania oficerów dla służby sprawiedliwości, a dla pełnienia służby kancelaryjnej odpowiedni personal kancelaryjny.

§ 73.

O ile ustawa niniejsza nie obejmuje w tym względzie postanowień, będzie tok czynności przy najwyższym trybunale wojskowym uregulowany instrukcją, zatwierdzoną przez Najjaśniejszego Pana.

D. Głosowanie sądów orzekających.

§ 74.

Przy rozstrzyganiu spraw karnych nie powinna liczba głosujących łącznie z przewodniczącym być ani większą ani mniejszą od tej, którą ustanowiono w niniejszej ustawie o postępowaniu karnem.

Przy naradach i głosowaniach niejawnych nie może być pod nieważnością nikt więcej obecny prócz sędziów głosujących i protokolanta.

Sposób głosowania poszczególnych sędziów i jego uzasadnienie mają być trzymane w tajemnicy. Naruszenie obowiązku tego podlega postanowieniom karnym o przekroczeniu nakazu zachowania milczenia (§ 263.).

§ 75.

W sądzie brygady i sądzie dywizyi oddaje głos swój najpierw kierujący rozprawą, a w najwyższym trybunale wojskowym referent. Następnie głosują inni sędziowie, i to niżsi stopniem (rangą) przed wyższymi. W najwyższym trybunale wojskowym oddają jednak członkowie, należący do stanu żołnierskiego, głos po oficerach dla służby sprawiedliwości.

Przewodniczący ma głosować na końcu: w najwyższym trybunale wojskowym głosuje on tylko wtedy, gdy głosy są między dwa zdania równo podzielone.

§ 76.

Pytanie, czy pewną okoliczność ma się uważać za udowodnioną, należy rozstrzygać nie według ustawowych reguł dowodzonych, lecz jedynie według swobodnego przekonania, opartego na sumiennem zbadaniu wszystkich środków dowodowych, przywiedzionych za i przeciw.

§ 77.

Gdzie ustawa nie postanawia wyraźnie czego innego, wymaga się do każdej uchwały bezwzględnej większości, to jest więcej niż połowy wszystkich głosów.

Jeżeli głosy są podzielono na więcej niż dwa różne zdania tak, iż żadne z nich nie ma za sobą wymaganej większości, wówczas dolicza się głosy dla obwinionego najniekorzystniejsze do głosów mniej niekorzystnych tak długo, dopóki nie okaże się bezwzględna większość głosów.

Jeżeli pod względem pytania, które z dwóch zdań jest dla obwinionego mniej niekorzystne, powstanie różnica zdań, należy nad tem głosować najprzód.

§ 78.

Różnice zdań co do przedmiotu, osnowy i porządku kolejnego pytań, które ma się postawić, rozstrzyga sąd orzekający.

Jeżeli zajdzie wątpliwość co do właściwości sądu albo konieczności uzupełnienia postępowania lub jeżeli wyłonią się inne pytania wstępne, wówczas musi się zawsze głosować nad tem najpierw.

Żaden sędzia nie może powstrzymać się od dalszego głosowania z powodu, iż pozostał w mniejszości przy głosowaniu nad pytaniem wstępnem.

§ 79.

Rozstrzygając przedmiot główny, należy zawsze odłączyć pytanie, czy oskarżony jest winien zarzuczonego mu czynu, od pytania co do kary i oddać przed niem pod głosowanie. Jeżeli oskarżony zostaje pod zarzutem kilku przestępstw, wówczas powinna co do każdego poszczególnego czynu zapaść odrębna uchwała, czy oskarżony jest winien czy nie winien.

Naradzanie się nad karą ogranicza się do tych przestępstw, których oskarżonego uznano winnym. Sędziom, którzy oskarżonego nie uznali winnym zarzuczonego mu przestępstwa, wolno na podstawie uchwały, zapadłej co do winy, głosować nad karą lub też wstrzymać się od głosowania. W ostatnim przypadku będą głosy ich liczone w ten sposób, jak gdyby przystąpili byli, do zdania dla oskarżonego najkorzystniejszego między zdaniami, wypowiedzianymi przez innych głosujących.

E. Język sądowy, protokolant, tłumacz.

§ 80.

1. Język w pisemnych stosunkach służbowych władz sprawiedliwości wspólnej siły zbrojnej z wła-

dzami i stronami cywilnymi stosuje się do przepisów, które obowiązują co do komunikowania się władz wojskowych z władzami i stronami cywilnymi.

2. Przesłuchania poza rozprawą główną lub rozprawą apelacyjną odbywają się z reguły w języku służbowym wojska wspólnego. Jeżeli osoba, która ma być przesłuchana, nie włada językiem służbowym, wówczas należy przesłuchać ją za przybraniem tłumacza (§ 82.) w jej języku.

Te same zasady obowiązują co do obwieszczeń ustnych, które odbywają się poza rozprawą główną lub apelacyjną.

3. Co do rozpraw głównych i apelacyjnych przed sądami brygady i sądami dywizji wojska wspólnego, oraz sądami korpusu majątków i sądami admirałskimi marynarki wojennej obowiązują postanowienia następujące:

a) Rozprawy odbywają się z reguły w języku służbowym wojska wspólnego.

Jeżeli oskarżony nie włada językiem służbowym, należy przeprowadzić rozprawę w jego języku, o ile język ten należy do języków krajowych w królestwach i krajach reprezentowanych w Radzie państwa i o ile przybranie oskarżyciela, obrońcy i członków sądu wojennego, którzy władają językiem tym, nie napotyka na znaczne trudności.

b) Jeżeli rozprawa ma się odbyć przeciw dwom lub więcej oskarżonym, którzy mówią rozmaitymi językami, wówczas należy przeprowadzić ją w języku służbowym.

c) Jeżeli oskarżony nie włada językiem rozprawy, wówczas należy przybrać do rozprawy tłumacza (§ 82.), a ogłoszony wyrok obwieścić oskarżonemu w jego języku.

4. Akt oskarżenia (wniosek na ukaranie), wyroki wszystkich instancji wraz z powodami oraz orzeczenia i postanowienia innego rodzaju wydaje się obwinionemu, który nie włada językiem służbowym wojska wspólnego, na wniosek w jego języku (punkt 3., a, ustęp 2.).

5. W wszystkich innych wypadkach używa się zresztą języka służbowego wojska wspólnego, zwłaszcza zaś jako wewnętrznego języka urzędowego i jako języka spisywania protokołów.

Przy przesłuchaniach i ogłoszeniach, uskutecznianych poza rozprawą główną lub rozprawą apelacyjną w innym języku a nie języku służbowym, należy spisać protokół nie tylko w języku służbowym lecz także w języku, którym odnośna osoba posługuje się.

Zeznania, składane przy rozprawie głównej lub apelacyjnej w innym języku a nie języku

służbowym, należy zamieścić w protokole lub jego załączniku także w języku, którym osoba odnośna posługuje się, jeżeli to okazuje się wskazane ze względu na doniosłość zeznania.

6. Co do języka, którego mają używać władze sprawiedliwości wspólnej siły zbrojnej, mające siedzibę w krajach świętej Korony węgierskiej, i co do języka, którego ma używać najwyższy trybunał wojskowy w sprawach karnych z tych krajów, rozstrzygają obowiązujące tam przepisy.

§ 81.

Do pełnienia służby protokolanta w sądach będzie się używać aspirantów wojskowej służby sprawiedliwości i urzędników wojskowej kancelarii sądowej, a przy rozprawach głównych także oficerów dla służby sprawiedliwości. Dopuszczalne jest również użycie innych oficerów i uzdatnionych podoficerów w charakterze protokolantów.

Przy rozprawach sądu najwyższego spisują protokół oficerowie dla służby sprawiedliwości.

Prokuratorom wojskowym i oficerom sądu przydzielili się stale protokolantów; przy śledztwie przeciw oficerom i osobom równorzędnym można im w razie potrzeby przydać na protokolantów oficerów stanu żołnierskiego.

Stali protokolanci mają przed rozpoczęciem służby złożyć przysięgę w sądzie, iż będą wiernie wypełniać obowiązki protokolanta i zachowywać tajemnicę.

Oficerowie i podoficerowie, komenderowani w poszczególnych wypadkach do sądu jako protokolanci, mają składać przysięgę w każdym wypadku z osobna. Zaprzysiężenie ich należy zanotować w odnośnych protokołach. Oficerowie dla służby sprawiedliwości, aspiranci wojskowej służby sprawiedliwości i urzędnicy wojskowej kancelarii sądowej, użyci w charakterze protokolantów, nie składają osobnej przysięgi.

§ 82.

Jeżeli ma się do czynienia z osobami, niewładającymi językiem, w którym czynność urzędowa ma być przedsięwzięta, wówczas należy przybrać tłumacza. Tłumacz może być zarazem protokolantem.

Przybranie tłumacza może być pominięte, jeżeli wszyscy interesowani władają językiem osoby, która ma być przesłuchana, co należy uwidocznnić w protokole.

Także dokumenty, które nie są sporządzone w języku rozprawy, a przedstawiają się jako ważne dla sprawy karnej, należy dać przetłumaczyć przez zaprzysiężonych tłumaczy.

§ 83.

Do rozprawy z osobami głuchymi lub niemymi należy przybrać, jeżeli pisemne lub ustne porozumienie się z nimi nie jest możliwe. jednego lub kilku tłumaczy, przy których pomocy porozumienie się może w inny sposób przyjść do skutku.

§ 84.

Tłumacz, który ma być użyty w sądzie. powinien złożyć przysięgę, iż będzie tłumaczył wiernie i sumiennie.

Przed każdą czynnością urzędową należy mu przypomnieć złożoną przysięgę. Tłumacze, ustanowieni dorazowo, składają przysięgę w każdym wypadku z osobna.

Zaprzysiężenie lub przypomnienie złożonej przysięgi należy zanotować w odnośnych protokołach.

Służbę tłumacza może pełnić protokolant.

§ 85.

Postanowienia o wyborze, wyłączaniu i uchyłaniu rzeczoznawców, o obowiązku przyjęcia powierzonego im urzędu oraz o ich karaniu (§§ 206. do 208.), mają analogiczne zastosowanie także do tłumaczy, używanych w sądach.

Wybór tłumaczy do czynności urzędowych prokuratorów należy do prokuratora wojskowego (oficera sądu).

Rozdział V.

Obwiniony i jego obrona.

§ 86.

Ten, na którego pada podejrzenie o czyn karygodny, może być uważany za obwinionego dopiero wtedy, gdy przeciw niemu zarządzone postępowanie badawcze albo wniesiono oskarżenie.

Po wniesieniu oskarżenia nazywa się obwiniony oskarżonym.

O ile jednak przepisy ustawy niniejszej, dotyczące się obwinionego, nie są ograniczone z natury swej do postępowania badawczego, stosują się one także do tego, przeciw któremu z powodu podejrzenia o czyn karygodny wniesiono doniesienie albo zarządzone dochodzenia urzędowe.

§ 87.

W wszystkich sprawach karnych może obwiniony po wniesieniu oskarżenia, przy rozprawie

główniej i w celu wywiedzenia środków prawnych przeciw wyrokowi korzystać z pomocy obrońcy.

Także przy rozprawach apelacyjnych przed sądem dywizyj i przy rozprawach nad zażaleniami nieważności przed najwyższym trybunałem wojskowym może oskarżony użyć pomocy obrońcy lub dać się przez niego zastąpić.

Co do obrony w postępowaniu przed wniesieniem oskarżenia obowiązują postanowienia § 102.

§ 88.

Jeżeli oskarżenie ma za przedmiot zbrodnię, która według wchodzącego w zastosowanie wymiaru kary jest zagrożona karą surowszą od kary na wolności aż do pięciu lat, wówczas należy wyznaczyć oskarżonemu obrońcę z urzędu do rozprawy głównej i rozprawy przed najwyższym trybunałem wojskowym o ile sam nie chce wybrać sobie obrońcy (§ 89.).

Prócz wypadku obrony obowiązkowej (ustęp 1.) należy wyznaczyć obrońcę z urzędu do rozprawy głównej i rozprawy w drugiej instancji także wbrew woli oskarżonego, jeżeli właściwy komendant, w postępowaniu przed najwyższym trybunałem wojskowym tegoż prezydent, albo kierujący rozprawą albo w toku rozprawy sąd orzekający uzna to za potrzebne albo jeżeli ustawowy zastępca małoletniego oskarżonego o to uprasza.

W wszystkich innych wypadkach należy ustanowić oskarżonemu obrońcę z urzędu do rozprawy głównej i rozprawy w drugiej instancji tylko na wyraźne jego żądanie.

§ 89.

Ustanowienie obrońcy z urzędu odpada, a względnie traci znaczenie, o ile przyszło już do skutku, jeżeli oskarżony wymieni obranego przez siebie obrońcę, odpowiadającego wymogom ustawowym, a obrońca ten przyjmie obronę, pod warunkiem, iż wskutek zmiany w osobie obrońcy postępowanie karne nie dozna wstrzymania.

Z tem samem zastrzeżeniem wolno oskarżonemu ustanowić także w miejsce obranego już obrońcy innego odpowiedniego obrońcę. Jeżeli obrońca ten przyjmie obronę, wówczas gaśnie mandat obrońcy, poprzednio obranego.

Za małoletniego oskarżonego, który nie korzysta z prawa wybrania obrońcy, może wykonać prawo to jego ustawowy zastępca z tym samym

skutkiem, jak gdyby sam oskarżony był dokonał wyboru.

§ 90.

Obwinionego należy pouczyć o prawach, które przysługują mu pod względem obrony, przy oznajmianiu wniesionego oskarżenia, a w postępowaniu przed drugą instancją przy uwiadomieniu o terminie rozprawy.

Prośbę o ustanowienie obrońcy z urzędu ma wnieść oskarżony (jego ustawowy zastępca) w tych wypadkach, w których obrona nie jest obowiązkową, najpóźniej w dwóch dniach po powyższem oznajmieniu.

W wszystkich wypadkach, w których ustanawia się obrońcę z urzędu, należy w miarę możliwości uwzględnić życzenia oskarżonego (jego ustawowego zastępcy) co do osoby obrońcy, a w postępowaniu przed sądami dywizyj i przed najwyższym trybunałem wojskowym ustanowić zawsze obrońcę prawniczo wykształconego, jeżeli oskarżony nie żąda wyraźnie przeciwnieństwa.

§ 91.

Obrońcami mogą być:

1. czynni oficerowie stanu żołnierskiego, a dla oficerów innych grup etatowych i urzędników wojskowych nadto także czynni oficerowie i urzędnicy wojskowi odnośnej grupy etatowej (gałęzi służbowej),
2. czynni oficerowie i aspiranci wojskowej służby sprawiedliwości,
3. adwokaci i nieczynni oficerowie dla służby sprawiedliwości, wciągnięci na listę obrońców wojskowych.

Obrońcy przed sądami liniowymi mogą przynależać także do obrony krajowej, pospolitego ruszenia lub żandarmeryi.

§ 92.

O wpisaniu osób, wymienionych w § 91., punkt 3., na listę obrońców wojskowych rozstrzyga Minister obrony krajowej w porozumieniu z Ministrem wojny.

Przy wpisaniu należy uwzględnić w pierwszym rzędzie takie osoby, które są lub były nieczynnymi oficerami dla służby sprawiedliwości albo innymi nieczynnymi oficerami lub osobami równorzędnymi. Uwzględnić należy także uzdatnienie językowe.

Wpisanie następuje w miarę potrzeby i uprawnia do przyjmowania obron przed sądami brygady i dywizyj, znajdującymi się w obrębie mocy obowiązującej ustawy niniejszej, tudzież przed najwyższym trybunałem wojskowym.

§ 93.

Obrońcę, wpisanego na listę obrońców wojskowych, należy wykreślić z niej, jeżeli:

1. zrzeka się urzędu obrońcy przed sądami liniowymi,

2. został pozbawiony stopnia oficerskiego lub urzędniczego, który posiadał ewentualnie w sile zbrojnej lub żandarmeryi,

3. został wykreślony z listy adwokatów albo jeżeli zarządzono przeciw niemu czasowe zawieszenie w wykonywaniu adwokatury.

Wykreślenie z listy obrońców wojskowych może mieć miejsce:

1. jeżeli obrońca złożył stopień oficerski lub urzędniczy, który posiadał ewentualnie w sile zbrojnej lub żandarmeryi,

2. jeżeli jako obrońca w toku wojskowego postępowania karnego został ukarany przez sąd wojskowy z powodu ciężkiego wykroczenia porządkowego albo więcej razy z powodu wykroczeń porządkowych.

Wykreślenie zarządza Minister obrony krajowej w porozumieniu z Ministrem wojny. W przypadkach ustępu 2. należy przed orzeczeniem dać wpisanemu sposobność do oświadczenia się.

§ 94.

Osoby, wymienione w § 91., nie mogą w czasie toczącego się przeciw nim postępowania karnego wojskowego od chwili zarządzenia postępowania badawczego albo bezpośredniego wniesienia oskarżenia, tudzież w czasie wdrożonego przeciw nim śledztwa przez radę honorową lub postępowania komisjonalnego sprawować obronę przed sądami liniowymi.

To samo odnosi się do osób, wymienionych w § 91., punkt 3., przeciw którym wdrożono śledztwo w cywilnym sądzie karnym lub wniesiono wprost oskarżenie, oraz do adwokatów, przeciw którym właściwa władza dyscyplinarna orzekła zawieszenie w wykonywaniu adwokatury.

§ 95.

Wykluczonym jest od obrony:

1. kto sprawuje czynności prokuratora wojskowego (obrony krajowej) albo oficera sądu, kto w tej samej sprawie karnej wykonywał czynności sędziowskie albo jest do nich powołany, albo występował jako właściwy komendant,

2. kto ma być słuchany przy rozprawie jako świadek lub znawca,

3. kto nie ukończył jeszcze 24. roku życia.

Obrany lub z urzędu wyznaczony obrońca nie może występować dalej w tym charakterze, gdy odpadną wymogi uzdatnienia na urząd obrońcy, podane w § 91.

§ 96.

Nie można z urzędu ustanowić obrońcą:

pokrzywdzonego, małżonka lub narzeczonego osoby pokrzywdzonej, oraz tego, kto z pokrzywdzonym, z jednym z sędziów, z oskarżycielem lub z właściwym komendantem jest spokrewniony lub spowinowacony w linii wstępnej lub zstępnej albo w linii bocznej aż do stopnia dzieci rodzeństwa albo pozostaje względem jednej z wymienionych osób w stosunku opieki, kurateli, wychowywania lub adopcyi.

§ 97.

Obroncy, wymienieni w § 91., punkt 1., nie mogą mieć stopnia niższego aniżeli oskarżony, a zarówno ci obrońcy jak i obrońcy, o których mowa w § 91., punkt 2., nie mogą być stopniem (rangą) wyżsi od przewodniczącego sądu orzekającego. To ostatnie ograniczenie odnosi się także do innych obrońców, jeżeli występują przy rozprawie w mundurze wojskowym.

§ 98.

Jeżeli oskarżenie ma za przedmiot naruszenie subordynacyi albo jeżeli tłumaczenie się oskarżonego polega na tem, iż został spowodowany do czynu karygodnego przez przeciwne przepisom zachowanie się przełożonego, wówczas nie może obrońca, ustanowiony z urzędu, pozostawać w stosunku podwładnego względem tego, przeciw któremu popełnione zostało naruszenie subordynacyi albo skierowane jest zeznanie obwinionego.

§ 99.

Obrońcę z urzędu ustanawia zawsze sąd, a w najwyższym trybunale wojskowym prezydent po wysłuchaniu kierującego prezydenta senatu.

Kto w myśl § 91. ma prawo sprawowania obrony przed sądami liniowymi, jest obowiązany do przyjęcia obrony, wyznaczonej mu z urzędu w miejscu jego zamieszkania, o ile nie poda dostatecznych powodów odmowy. O doniosłości przedstawionych powodów rozstrzyga władza, powołana do ustanowienia obrońcy.

Czynni wojskowi potrzebują do objęcia obrony zezwolenia komendy przełożonej, którego można odmówić tylko z powodu niezbędności w służbie.

§ 100.

Oskarżonemu nie wolno przybierać sobie więcej aniżeli jednego obrońcę.

Każdy z kilku równocześnie oskarżonych może obrać sobie własnego obrońcę.

W zasadzie ustanawia się z urzędu dla kilku równocześnie oskarżonych wspólnego obrońcę. Tylko wtedy, gdy okaże się sprzeczność interesów, należy na wniosek jednego z oskarżonych lub obrońcy albo z urzędu postarać się o oddzielne zastępstwo.

§ 101.

Oskarżony może nawet, gdy jest aresztowany, porozumiewać się z obrońcą w nieobecności osób trzecich i znosić się z nim bez kontroli także pisemnie.

Oskarżony i jego obrońca mają prawo przeglądania pod nadzorem aktów z wyjątkiem protokołów narady i brania z nich odpisów.

Obrońca może działać w interesie oskarżonego, nie potrzebując osobnego pełnomocnictwa do przedsięwzięcia poszczególnych czynności procesowych. Do założenia zwyczajnych środków prawnych oraz do postanowienia wniosku na wznowienie postępowania karnego potrzebuje on zezwolenia skazanego. Obrońca może wnieść przedstawienie w podaniu lub ustnie.

§ 102.

Także w postępowaniu przed wniesieniem oskarżenia może obwiniony obrać sobie obrońcę z liczby dopuszczonych obrońców (§ 91.) i wymienić go sądowi. Obrońca ten ma prawo stawiać wnioski na przedsięwzięcie poszczególnych czynności badawczych, współdziałać przy czynnościach urzędowych, wymienionych w §§ 194., ustęp 2., 203, i 230., i porozumiewać się w tym celu z obwinionym, i to jeżeli obwiniony jest aresztowany, w obecności organu, prowadzącego badanie, lub jego zastępcy. O ile to da się pogodzić z celem postępowania, należy zezwolić obwinionemu i jego obrońcy także na przegląd wszystkich aktów albo ich części.

§ 103.

Obrońca, ustanowiony przez sąd pierwszej instancji, nie jest obowiązany, wyjąwszy wypadek ponownego ustanowienia, do współdziałania przy rozprawie, wyznaczonej przez sąd wyższej instancji wskutek odwołania lub zażalenia nieważności, ma jednak obowiązek wspierania oskarżonego przy wnoszeniu środków prawnych.

Rozdział VI.

Pokrzywdzony i oskarżyciel prywatny.

§ 104.

Pokrzywdzonym jest ten, którego prawo zostało przez czyn karygodny innej osoby bezpośrednio naruszone lub zagrożone.

Oskarżycielem prywatnym jest ten, kto przy czynach karygodnych, które według prawa karnego wolno ścigać tylko na żądanie interesowanego, jest uprawniony do żądania takiego i żądanie to postawił.

§ 105.

Aż do chwili, w której sąd orzekający pierwszej instancji odchodzi dla wydania wyroku, wolno oskarżycielowi prywatnemu odstąpić od żądania ścigania karnego.

§ 106.

Przeciw odmówieniu ścigania karnego przez właściwego komendanta (§§ 138. i 240., ustęp 2.) oraz przeciw zastanowieniu postępowaniu badawczego przez sąd (§ 240., ustęp 1.) przysługuje pokrzywdzonemu i oskarżycielowi prywatnemu prawo zażalenia w ośmiu dniach, licząc od zawiadomienia, a w razie, jeżeli zawiadomienie nie miało miejsca, w ciągu trzech miesięcy po odmówieniu ścigania lub zastanowieniu postępowania.

Zażalenie przeciw odmówieniu ścigania karnego w sprawie karnej, przekazanej do osądzenia sądom brygady, idzie przed właściwego komendanta, będącego najbliższym przełożonym, a w innych wypadkach przed najwyższy trybunał wojskowy, do którego należy także rozstrzygnięcie o zażaleniu przeciw zastanowieniu postępowania badawczego przez sąd.

Zażalenie musi obejmować okoliczności, które mają uzasadnić wdrożenie kroków karnych, oraz środki dowodowe.

Na zażalenie należy przesłuchać obwinionego albo zażądać od niego oświadczenia się.

§ 107.

Jeżeli przełożony komendant lub najwyższy trybunał wojskowy uznają zażalenie za uzasadnione, wówczas postanawiają, iż postępowanie karne przeciw obwinionemu ma mieć miejsce. Właściwy komendant ma na podstawie zarządzenia tego spowodować wdrożenie lub dalsze prowadzenie postępowania badawczego albo wniesienie oskarżenia.

W przeciwnym razie należy zawiadomić żalącego się o rozstrzygnięciu przełożonego komendanta (najwyższego trybunału wojskowego) z podaniem powodów.

§ 108.

Wszystkie prawa, przysługujące według ustawy niniejszej pokrzywdzonemu i oskarżycielowi prywatnemu, mogą wykonywać za nich także ich zastępcy ustawowi.

Pokrzywdzony i oskarżyciel prywatny oraz ich zastępcy ustawowi mogą wykonywać prawa swe przy sądowych czynnościach badawczych i przy rozprawach sądowych albo osobiście albo za pośrednictwem pełnomocnika, posiadającego uzdatnienie do urzędu obrońcy przed sądami wspólnej siły zbrojnej.

Rozdział VII.

Wyłączanie i uchylanie osób sądowych. Wyłączanie oskarżyciela i właściwego komendanta.

§ 109.

Każdy sędzia wojskowy, każda inna osoba, powołana do funkcji sędziowskich, i każdy protokolant sądowy jest wyłączony od współdziałania przy czynnościach lub orzeczeniach sądowych w obu instancjach.

1. jeżeli sam jest osobą pokrzywdzoną lub tą, przeciw której popełniono czyn karygodny,

2. jeżeli osoba obwiniona lub pokrzywdzona jest z nim zaręczona albo jest lub była złączona z nim związkiem małżeńskim,

3. jeżeli obwiniony, pokrzywdzony, właściwy komendant, oskarżyciel, oskarżyciel prywatny lub obrońca są z nim spokrewnieni lub spowinowaceni w linii wstępnej lub zstępnej albo są jego krewnymi w stopniu dzieci rodzeństwa albo jeszcze bliżej z nim spokrewnieni lub w takimże stopniu spowinowaceni,

4. jeżeli względem jednej z osób, wymienionych w punkcie 3., pozostaje lub pozostawał w stosunku opieki, kurateli, wychowywania lub adopcyi.

Powód wyłączenia, uzasadniony przez powinowactwo, nie gaśnie nawet wtedy, gdy małżeństwo, które stanowiło podstawę powinowactwa, nie istnieje już.

§ 110.

Wyłączonym jest dalej w obu instancjach od współdziałania jako sędzia wojskowy, od pełnienia funkcji sędziowskich i od występowania przed sądem w charakterze protokolanta, kto

1. poza obrębem swych czynności służbowych był świadkiem czynu karygodnego, o który chodzi,

albo w sprawie tej był słuchany jako świadek lub znawca, o ile zeznanie to nie obejmuje jedynie przedstawienia okoliczności, które służbowo doszły do jego wiedzy,

2. współdziałał w sprawie tej jako właściwy komendant, donoszący, obrońca lub oskarżyciel albo wygotował doniesienie karne (§ 130., ustęp 1.).

Od współdziałania i orzekania na rozprawie głównej przed sądami dywizyi jest wyłączony, kto w sprawie tej był czynny jako sędzia śledczy.

Jeżeli rozprawa główna przed sądem dywizyi ma być powtórzona wskutek środka prawnego, wówczas są wyłączeni od nowej rozprawy głównej ci sędziowie, którzy mieli udział w pierwszej.

§ 111.

Sędziowie wojskowi i powołane do funkcji sędziowskich osoby stanu żołnierskiego są wyłączone w instancji wyższej:

1. od orzekania o środkach prawnych przeciw wyrokom oraz o zażaleniach przeciw postanowieniom i uchwałom, w których wydaniu brali sami udział w instancji niższej,

2. od orzekania w tych wszystkich sprawach karnych, w których byli czynni jako sędziowie śledczy,

3. od referatu, przewodnictwa i kierowania rozprawą w sprawach karnych, w których w sądzie niższym występowała w charakterze sędziego śledczego lub kierującego rozprawą albo przewodniczącego osoba, pozostająca względem nich w jednym z stosunków. określonych w § 109., punkty 3. i 4.

§ 112.

Od występowania w charakterze oskarżyciela są wyłączone osoby, wymieniono w § 109., punkt 1., oraz te, względem których obwiniony lub jego obrońca albo pokrzywdzony pozostaje w jednym z stosunków, określonych w § 109., punkt 2. do 4., jak również osoby, które poza swymi czynnościami służbowymi były świadkami odnośnego czynu karygodnego albo zostały przesłuchane w sprawie jako świadkowie lub znawcy, o ile zeznanie ich nie obejmuje jedynie przedstawienia okoliczności, które służbowo doszły do ich wiadomości, wreszcie te, które występowały w tej samej sprawie karnej jako obrońcy lub sędziowie.

§ 113.

Sędzia wojskowy i każda osoba, powołana do czynności sędziowskich lub prokuratorskich, jest

obowiązana donieść bezzwłocznie o stosunku, stanowiącym powód wyłączenia, tej władzy służbowej, która ma wydać zarządzenie w celu zastąpienia wyłączonego.

Wyłączony protokolant ma uczynić doniesienie to u sędziego śledczego lub kierującego rozprawą, u którego ma spisywać protokół

§ 114.

Sędzia wojskowy i protokolant sądowy oraz każda osoba, powołana do czynności sędziowskich, ma począwszy od chwili, w której dowiedziała się o przyczynie wyłączającej, wstrzymać się pod nieważnością od wszystkich czynności sądowych. Tylko gdy zwłoka grozi niebezpieczeństwem, a nie można zaraz wyznaczyć odpowiedniego zastępcy, ma osoba wyłączona przedsięwziąć sama czynności urzędowe niezbędnie potrzebne, wyjąwszy, gdyby należało wystąpić przeciw osobom, pozostającym względem niej w jednym z stosunków, określonych w § 109., punkty 2. i 3.

Przeciw urzędowaniu funkcjonariusza prokuratorского, wyłączonego w myśl ustawy, który powinien był wskutek tego wstrzymać się od działania, wolno obwinionemu wnieść zażalenie, które jednak nie może spowodować wstrzymania postępowania.

O zażaleniu orzeka właściwy komendant, a w postępowaniu przed najwyższym trybunałem wojskowym Minister wojny.

§ 115.

Oskarżyciel i obwiniony mogą zarówno w toku postępowania badawczego jak i przy rozprawie przed sądem orzekającym pierwszej i drugiej instancji uchylić sędziego albo protokolanta sądowego dla jednej z ustawowych przyczyn wyłączenia, wymienionych w §§ 109. do 111., a także wtedy, gdy mogą podać i wykazać inne przyczyny, które są zdolne podać w wątpliwość zupełne nieuprzedzenie osoby, która ma być uchylona.

§ 116.

Prośbę, obejmującą uchylenie, należy wnieść do sądu, do którego osoba uchylona należy, i to jeżeli uchylenie następuje poza rozprawą sądu orzekającego, w sposób, podany w § 324.

Uchylenie członka albo protokolanta sądu orzekającego może być wykonane tylko bezpośrednio przed rozprawą lub w toku rozprawy, i to z powodu obawy uprzedzenia w pierwszej instancji tylko aż do odczytania aktu oskarżenia, przed sądami bry-

gady aż do wyводу oskarżenia, a w drugiej instancji tylko aż do rozpoczęcia się sprawozdania.

W prośbie o uchylenie musi się podać dokładnie powody uchylenia i uprawdopodobnić je w miarę możliwości.

Uchylony ma oświadczyć się co do powodów uchylenia.

§ 117.

O dopuszczalności uchylenia sędziego śledczego rozstrzyga kierownik sądu, jeżeli zaś wniosek pochodzi od oskarżyciela, a kierownik sądu nie przystępuje do niego, sąd wyższej instancji. Jeżeli sam kierownik sądu prowadzi śledztwo, wówczas należy orzeczenie w każdym wypadku do sądu wyższej instancji.

O uchyleniu protokolanta rozstrzyga w postępowaniu badawczym kierownik sądu.

§ 118.

W razie uchylenia członka sądu orzekającego albo jego protokolanta rozstrzyga sam sąd orzekający.

Jeżeli prośbę o uchylenie wniesiono za późno albo jeżeli nie podano i nie uprawdopodobniono w niej powodu uchylenia, wówczas ma sąd odrzucić ją jako niedopuszczalną. Prośbę można odrzucić także wtedy, jeżeli sąd jest jednomyślnie zdania, iż wniesiono ją oczywiście tylko w zamiarze przewłoki postępowania.

Nie potrzeba orzeczenia, jeżeli uchylony uważa prośbę o uchylenie za uzasadnioną.

§ 119.

Właściwy komendant, przeciw któremu zachodzi jeden z powodów wyłączenia, wymienionych w § 112., albo który z ważnych przyczyn uważa się za uprzedzonego w sprawie, ma zwrócić się do najwyższego trybunału wojskowego względem delegowania innego komendanta.

Rozdział VIII.

Orzeczenia i postanowienia w postępowaniu karnem oraz ich oznajmianie. Przegląd aktów.

§ 120.

Orzeczenia i postanowienia, którymi odrzuca się wniosek albo które można zacząć środkiem prawnym, należy zaopatrzyć w powody.

Orzeczenia i postanowienia oznajmia się albo przez ustne ogłoszenie albo przez doręczenie w oryginalne lub uwierzytelnionym odpisie.

§. 121.

Ustne ogłoszenie musi się uwidocznic w aktach.

Dla czynnych szeregowców i gazystów, niezaliczonych do pewnej klasy rangi, jest ustne ogłoszenie regułą. W danych okolicznościach może ono nastąpić na prośbę także przez bezpośrednio przelożoną komendę osoby, która ma być zawiadomiona.

Na żądanie należy wydać temu, któremu ogłoszono ustnie orzeczenie lub postanowienie, uwierzytelniony jego odpis.

Prokuratorowi wojskowemu (oficerowi sądu) i generalnemu prokuratorowi wojskowemu doręcza się orzeczenia i postanowienia sądowe z reguły przez przesłanie oryginalnego konceptu. Umieszczają oni tam potwierdzenie przeglądu z podaniem daty. Na żądanie należy im wydać uwierzytelniony odpis.

§ 122.

Orzeczenia i postanowienia doręcza się czynnym osobom wojskowym za pośrednictwem ich bezpośrednio przelożonej komendy.

Innym osobom, które w danym razie podlegają sądownictwu karnemu liniowemu, doręcza się je albo bezpośrednio przez władze wojskowe albo za pośrednictwem władz lub organów, powołanych do doręczania postanowień sądów karnych cywilnych.

Celem uskutecznienia doręczeń dla innych osób prócz wymienionych w ustępach poprzedzających mają sądy, władze i organa wspólnej siły zbrojnej udać się do władz i organów, powołanych do doręczania postanowień sądów karnych cywilnych.

Władze i organa cywilne uskuteczniają doręczenia te według obowiązujących dla nich przepisów.

§ 123.

Pokrzywdzonemu i oskarżycielowi prywatnemu ma sąd zezwolić na przegląd aktów karnosądowych w toku postępowania badawczego, jeżeli nie sprzeciwiają się temu szczególne względy. Ponadto powinien sąd zezwolić im na przeglądanie aktów karnosądowych albo na wydanie ich odpisów, jeżeli wykazują wiarygodnie, iż jest im to potrzebne do

wyvodu roszczonego wynagrodzenia albo w celu żądania wznowienia albo z innych powodów.

Pozostawia się ocenieniu sądu, o ile prócz wypadków, wymienionych w niniejszej ustawie o postępowaniu karnem, należy zezwolić także innym osobom na przegląd aktów albo wydanie odpisów.

W najwyższym trybunale wojskowym udziela kierujący prezydent senatu zezwolenia, wspomnianego w ustępach poprzedzających.

Rozdział IX.

Terminy i usprawiedliwienie ich zaniedbania.

§ 124.

Do terminów, wyznaczonych na dnie, nie należy wliczać tego dnia, w którym miało miejsce postanowienie, działanie lub zdarzenie, uzasadniające początek terminu.

Termin, wyznaczony na tygodnie lub miesiące, kończy się z upływem tego dnia ostatniego tygodnia lub miesiąca, który nazwą swą lub liczbą odpowiada dniowi rozpoczęcia się terminu; jeżeli w ostatnim miesiącu niema takiego dnia, wówczas kończy się termin z upływem ostatniego dnia tego miesiąca.

Niedziele i dni świąteczne wlicza się do terminów.

§ 125.

W razie zaniedbania terminu do zgłoszenia środka prawnego może władza, powołana do rozstrzygnięcia środka tego, zezwolić na przywrócenie do stanu pierwotnego, jeżeli żądający przywrócenia udowodni, iż nie mógł dotrzymać terminu wskutek służby wojskowej lub nieuchronnej przeszkody, nie spowodowanej swem zawinieniem.

Przeszkodę nieuchronną należy przyjąć także wtedy, gdy żądający przywrócenia bez swej winy nie dotrzymał wiadomości o doręczeniu.

Przeszkodę, spowodowaną służbą wojskową, należy wykazać poświadczeniem służbowym.

§ 126.

Prośbę o usprawiedliwienie zaniedbania terminu należy wnieść najdalej w trzech dniach po ustaniu przeszkody do tej władzy, gdzie należało zgłosić środek prawny, z wymienieniem przyczyn zaniedbania i okoliczności, usprawiedliwiających je.

Z prośbą należy połączyć zgłoszenie zaniedbanego środka prawnego.

§ 127.

Władza, powołana do rozstrzygnięcia środka prawnego, orzeka w razie dozwoleń przywrócenia terminu, zaraz także w sprawie samej.

Prośba o przywrócenie terminu nie wstrzymuje wykonania, dopóki przywrócenia nie dozwolono. Odroczenie wykonania może być jednak zarządzone, i to jeżeli chodzi o wyrok karny, przez właściwego komendanta, zresztą zaś przez tę władzę, gdzie należało zgłosić środek prawny, a w każdym wypadku także przez władzę, powołaną do rozstrzygnięcia środka prawnego.

Rozdział X.

Przygotowanie i przeprowadzenie postępowania badawczego.

§ 128.

Każdy, kto dowie się o czynie karygodnym, należącym do kompetencji sądów liniowych i ścigającym z urzędu, ma prawo donieść o nim.

Prawo karne wojskowe i wojskowe przepisy służbowe postanawiają, o ile osoby wojskowe są obowiązane do donoszenia o czynach karygodnych.

Czynne osoby wojskowe mają wносить doniesienia takie z reguły w drodze służbowej.

Co do wnoszenia doniesień przez inne osoby, prócz wymienionych w ustępie poprzedzającym, obowiązują postanowienia procedury karnej cywilnej; obowiązek przyjęcia doniesienia ma jednak także przelożona komenda podejrzanego, każda władza miejscowa liniowa lub obrony krajowej, właściwy komendant, każdy prokurator i oficer sądu wojska wspólnego i obrony krajowej i każdy sąd wojskowy.

Z powodu doniesienia ustnego należy z reguły spisać protokół.

§ 129.

Żądanie ścigania karnosądowego z powodu czynów karygodnych, które wolno ścigać tylko na żądanie uprawnionego, ma tenże wniesić, jeżeli jest czynną osobą wojskową, w drodze służbowej, a w innych wypadkach do jednej z władz wojskowych, wymienionych w § 128., ustęp 4., na piśmie lub ustnie.

§ 128., ustęp ostatni, ma zastosowanie.

§ 130.

Przełożona komenda ma z powodu czynu karygodnego osoby podwładnej, podlegającej ściganiu przed sądem liniowym, o którym doniesiono jej lub który w inny sposób doszedł do jej wiadomości, spowodować natychmiast ustalenia i zarządzenia, niezbędne dla wyjaśnienia stanu rzeczy, oraz zabezpieczenia dowodów i osoby sprawcy, wygotować następnie dokładne doniesienie karne z przedstawieniem stwierdzonego stanu rzeczy, poszlaków i środków dowodowych i przedłożyć je niezwłocznie właściwemu komendantowi.

Te same obowiązki ma władza miejscowa, znajdująca się najbliżej miejsca czynu lub miejsca pobytu podejrzanego, która dowiedziała się o czynie karygodnym, podlegającym ściganiu przed sądem liniowym, jeżeli przelożona komenda podejrzanego nie może wkroczyć na czasie z powodu oddalenia miejscowego albo jeżeli podejrzanym nie podlega w ogóle pewnej komendzie wojskowej.

W wszystkich innych wypadkach mają władze miejscowe podobnie jak sądy liniowe oraz prokuratorzy wojskowi (oficerowie sądu) przesłać niezwłocznie doniesienie właściwemu komendantowi.

Wszystkie komendy, władze i organa, wymienione w ustępach poprzedzających, powinny także po przedłożeniu doniesienia aż do rozstrzygnięcia właściwego komendanta przedsiębrać ustalenia i zarządzenia przygotowawcze, które nie znoszą zwłoki, a służą do wyjaśnienia sprawy lub niezmiennego utrzymania śladów czynu karygodnego i środków dowodowych albo też mają zapobiedz ucieczce sprawcy.

Mają one donieść bezzwłocznie właściwemu komendantowi o powyższych zarządzeniach i ich wyniku.

§ 131.

Jeżeli przy ustaleniach przygotowawczych, wspomnianych w § 130., okaże się nagląca potrzeba przesłuchania świadka pod przysięgą albo dokonania oględzin, zatrzymania przedmiotów, rewizji domu lub osoby, wówczas ma przelożona komenda albo władza miejscowa albo prokurator wojskowy (oficer sądu) zwrócić się względem przedsięwzięcia czynności takich do najbliższego sądu wojskowego, albo jeżeli nie można na czasie uzyskać jego interwencji lub jeżeli czynność urzędowa nie może być przedsięwzięta przez sąd taki w myśl § 132. ustawy niniejszej albo § 132. ustawy o postępowaniu karnem wojskowym dla obrony krajowej, do najbliższego sądu karnego cywilnego.

Jeżeli nie można uzyskać natychmiastowego wkroczenia sądu, a zwłoka grozi niebezpieczeństwem,

wówczas musi przełożona komenda albo władza miejscowa albo prokurator wojskowy (oficer sądu) przedsięwziąć oględziny albo zatrzymanie przedmiotów, z wyjątkiem wypadków § 227., ustęp 1. do 3., tudzież rewizję domu lub osoby albo bezpośrednio albo za pośrednictwem komendy (władzy miejscowej, prokuratora, oficera sądu) wojska wspólnego lub obrony krajowej, wezwanej o wykonanie czynności tej i znajdującej się bliżej miejsca wykonania, o ile jest to dopuszczalne w myśl § 132. ustawy niniejszej, względnie § 132. ustawy o postępowaniu karnem wojskowym dla obrony krajowej. Wezwanie o przedsięwzięcie takich niedających się odroczyć czynności urzędowych można wy stosować także do władz i organów policyjnych oraz do innych władz i organów bezpieczeństwa.

Przy przedsięwzięciu oględzin, zatrzymania przedmiotów oraz rewizji domu lub osoby mają komendy (władze miejscowe) zachować, o ile to jest możliwe, istotne formalności, przepisane dla aktów sądowych tego rodzaju, i spisywać protokoły tylko wtedy, gdy wymaga tego dokładne ustalenie okoliczności ważnych. Prokuratora wojskowego i oficera sądu obowiązuje pod tym względem § 142., ustęp 3. Spisane protokoły należy przesłać zaraz przy wykazaniu nieodwłocznej nagłości podjętej czynności urzędowej właściwemu komendantowi, który w razie zarządzenia postępowania badawczego spowoduje udzielenie aktów tych właściwemu sądowi śledczemu. Sąd ma zbadać formę i dokładność protokołów, zarządzić w razie potrzeby powtórzenie lub uzupełnienie czynności badawczej i wydać uchwałę co do utrzymania lub uchylenia zatrzymania przedmiotów.

§ 132.

Sądy i komendy (władzy miejscowe, prokuratorowie wojskowi, oficerowie sądu) wojska wspólnego mogą poza budynkami wojskowymi albo budynkami i ubikacjami, zajętymi przez wojsko wspólne (obóz, strzelnica, okręty wojenne itd.), przeprowadzać przymusowo oględziny i podejmować zatrzymanie przedmiotów albo rewizję domu lub osoby tylko względem osób, podlegających sądownictwu karnemu liniowemu lub obrony krajowej, względem tych ostatnich tylko za zgodą właściwego sądu obrony krajowej albo jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem. Przed wymienione na wstępie władze nie wolno dalej doprowadzać przymusowo rzeczoznawców, którzy podlegają sądownictwu karnemu cywilnemu, a do zeznań można zmusić ich tylko przed sądem.

Świadków, podlegających sądownictwu karnemu cywilnemu, nie wolno doprowadzać przymusowo przed wojskowe komendy i władze miej-

scowe, ani też zmuszać do zeznań przed władzami tymi lub przed prokuratorem wojskowym albo oficerem sądu.

§ 133.

Jeżeli sąd lub komenda obrony krajowej, sąd karny cywilny albo inna władza cywilna (inny organ cywilny) otrzyma wiadomość o czynie karygodnym, który podlega ukaraniu przed sądem liniowym, a nie ma być ścigany tylko na żądanie uprawnionego, wówczas powinny władze te uczynić doniesienie do przełożonej komendy podejrzanego albo do najbliższej władzy miejscowej lub najbliższego sądu wojska wspólnego. Mają one przedsięwziąć także dochodzenia i zarządzenia, należące do ich zakresu działania, które są potrzebne dla wyjaśnienia sprawy lub zabezpieczenia dowodów i osoby podejrzanego, a nie znoszą zwłoki. W ten sam sposób mają postępować sądy, komendy i organa obrony krajowej co do czynów karygodnych, które mogą być ścigane tylko na żądanie uprawnionego, jeżeli wniesiono do nich żądanie takie.

Sądy, komendy i organa obrony krajowej oraz sądy karne cywilne, władze i organa policyjne tudzież inne władze i organa bezpieczeństwa mają uczynić zadość wezwaniom, wystosowanym do nich w myśl § 131., bez względu na to, czy czynność urzędowa ma być przedsięwzięta względem osoby, podlegającej sądownictwu karnemu obrony krajowej albo sądownictwu karnemu cywilnemu lub sądownictwu karnemu liniowemu, jeżeli żądana czynność należy do ich zakresu działania i jest dopuszczalna według obowiązujących dla nich przepisów.

Sądy karne obrony krajowej i sądy karne cywilne mają na żądanie przesłuchiwać także świadków pod przysięgą za przybraniem osób, uprawnionych do obecności (§ 194.).

Władze i organa obrony krajowej oraz władze i organa cywilne należy wzywać o przedsięwzięcie czynności urzędowych, do których są upoważnione sądy (komendy, organa) wojska wspólnego, tylko wtedy, jeżeli w miejscu, gdzie czynność urzędowa ma być przedsięwzięta, albo w bezpośredniej jego bliskości niema sądu liniowego ani innej komendy lub organu wojska wspólnego, które byłyby uprawnione do czynności urzędowej.

Pod warunkami, wspomnianymi na końcu ustępu drugiego, mogą sądy, komendy i organa obrony krajowej, sądy karne cywilne, władze i organa policyjne oraz inne władze i organa bezpieczeństwa przedsięwziąć w sprawach karnych, podlegających sądownictwu liniowemu, oględziny, zatrzymanie przedmiotów i rewizję domu lub osoby względem osób, podlegających sądownictwu karnemu liniowemu, nawet bez wezwania w tych wypadkach, gdy zwłoka grozi niebezpieczeństwem.

a sąd lub inna komenda, względnie inny organ wojska wspólnego, które są upoważnione do czynności urzędowej, nie mogą na czasie wkroczyć.

§ 134.

Dochodzenie czynów karygodnych, których sprawca jest nieznany, lecz podlega oczywiście sądownictwu karnemu liniowemu, oraz czynów karygodnych, które popełnił sprawca nieznany, niepodlegający oczywiście sądownictwu karnemu obrony krajowej ani sądownictwu karnemu cywilnemu, w budynku wojskowym lub zajęтым przez wojsko wspólne albo takiejże ubikacji, należy do komend i komendantów, posiadających prawo ścigania karnego, którym domniemany sprawca podlega albo pod których rozkazami budynki lub ubikacje pozostają:

W dochodzeniach tych przysługują prokuratorowi wojskowemu i oficerowi sądu te same prawa, co przy prowadzeniu postępowania badawczego (§§ 141. i 142.).

Zresztą mają analogiczne zastosowanie postanowienia rozdziału XXV.

§ 135.

Jeżeli czynna osoba, należąca do wojska wspólnego, umarła śmiercią nienaturalną albo jeżeli znaleziono zwłoki nieznaney osoby, należącej do wojska wspólnego, wówczas winny władze policyjne i inne władze bezpieczeństwa niezależnie od dalszych obowiązków je przepisów uczynić zaraz doniesienie najbliższemu sądowi lub najbliższej władzy miejscowej wojska wspólnego.

§ 136.

Przy wypadkach śmierci osób cywilnych są władze cywilne obowiązane do doniesienia najbliższemu sądowi lub najbliższej władzy miejscowej wojska wspólnego:

1. jeżeli śmierć została oczywiście spowodowana czynem karygodnym osoby, podlegającej sądownictwu karnemu liniowemu, albo

2. jeżeli istnieją chociażby tylko poszlaki, iż osoba taka miała udział w zejściu śmiertelnem w sposób karygodny.

W pierwszym przypadku należy pozostawić zbadanie stanu rzeczy, a zwłaszcza oględziny sądowe i otwarcie zwłok sądowi liniowemu, jeżeli sąd ten może wkroczyć na czasie; sąd liniowy może jednak wezwać o przedsięwzięcie czynności tych także sąd obrony krajowej lub sąd karny cywilny, położony bliżej miejsca dochodzeń.

W drugim wypadku należy zbadanie stanu rzeczy do władz cywilnych. Sądowi liniowemu należy jednak w miarę możności dać sposobność wysłania sędziego śledczego i rzeczoznawców celem

wzięcia udziału w oględzinach zwłok i ich otwarciu oraz w oględzinach miejsca. Także właściwy komendant może wydelegować do tych czynności urzędowych prokuratora wojskowego lub oficera sądu.

W ten sam sposób mają postępować władze liniowe, jeżeli okaże się, iż do śmierci czynnej osoby, należącej do wojska wspólnego, przyczyniła się w sposób karygodny osoba, podlegająca sądownictwu karnemu obrony krajowej lub sądownictwu karnemu cywilnemu, a władze obrony krajowej, jeżeli okazuje się, iż do śmierci czynnej osoby z obrony krajowej przyczyniła się w sposób karygodny osoba, podlegająca sądownictwu karnemu liniowemu.

§ 137.

Gdy właściwy komendant otrzymał wiadomość, iż zachodzi podejrzenie popełnienia przez osobę, podlegającą jego kompetencji, czynu karygodnego, który ma być ścigany z urzędu przed sądem liniowym, albo gdy co do czynów karygodnych, które mogą być ścigane tylko na żądanie uprawnionego, doszło do niego żądanie ścigania karnego osoby takiej, wówczas wydaje on prokuratorowi wojskowemu lub oficerowi sądu pisemny rozkaz wdrożenia postępowania badawczego.

W rozkazie należy wymienić osobę, przeciw której, i czyn, z powodu którego wdraża się postępowanie badawcze.

Jeżeli zachodzi wątpliwość, czy dany wypadek nadaje się do ścigania karnosądowego, może właściwy komendant zarządzić dochodzenia tymczasowe przez prokuratora wojskowego lub oficera sądu albo przez przełożoną komendę podejrzanego i uczynić rozstrzygnięcie swe zawisłem od ich wyniku. W dochodzeniach tych przysługują prokuratorowi wojskowemu i oficerowi sądu te same prawa, co przy przeprowadzaniu postępowania badawczego (§§ 141. i 142.).

Wdrożenie postępowania badawczego należy pominąć i zarządzić natychmiastowe wniesienie oskarżenia, jeżeli cel postępowania badawczego (§ 140.) został już osiągnięty przez ustalenia władz wymienionych w § 130.

§ 138.

Jeżeli właściwy komendant nie znajduje dostatecznych podstaw do ścigania przed sądem karnym, wówczas zarządza on odłożenie doniesienia przy krótkim skręśleniu powodów. O postanowieniu tem należy zawiadomić przesłuchanego już ewentualnie podejrzanego, pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego (§ 106.).

Jeżeli właściwy komendant odłożył doniesienie, uznając, iż czyn karygodny może być osądzony w drodze dyscyplinarnej (§ 2.), wówczas orzeka on

zarazem karę dyscyplinarną. Natomiast może on pozostawić ukaranie dyscyplinarne przełożonej komendzie doniesionego, jeżeli widzi w doniesionym mu czynie karygodnym tylko przekroczenie dyscyplinarne. W obu wypadkach należy zawiadomić o postanowieniu tem pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego. Przeciw postanowieniu takiemu dopuszczalne jest zażalenie według § 106. Pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego należy na żądanie zawiadomić o treści zażalenia dyscyplinarnego.

Jeżeli z powodu występkę (przekroczenia), którego załatwienie w drodze dyscyplinarnej było w myśl § 2. usprawiedliwione, przyszło do ukarania dyscyplinarnego, wówczas wykluczone jest ściąganie sądowe z powodu tego samego czynu karygodnego.

§ 139.

Jeżeli komendant uważa się za niewłaściwego albo jeżeli niewłaściwość jego okaże się w toku postępowania badawczego przed wniesieniem oskarżenia albo jeżeli obwiniony przejdzie przed wniesieniem oskarżenia pod kompetencję innego komendanta, wówczas należy odstąpić sprawę niezwłocznie władzy właściwej, i to jeżeli postępowanie badawcze poruczono w myśl § 143. sądowi, na wniosek prokuratora wojskowego lub oficera sądu.

O odstąpieniu sprawy karnej należy zawiadomić przesłuchanego już ewentualnie obwinionego, pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego.

Jeżeli komendant przy sądzie dywizyjnym odeśle sprawę karnej komendantowi przy sądzie brygady, wówczas nie może ten ostatni odmówić ściągania karnego z powodu, iż uważa sprawę za należącą do zakresu działania komendanta przy sądzie dywizyjnym.

Postanowienia i czynności urzędowe niewłaściwych komendantów, prokuratorów wojskowych, oficerów sądu i sądów w postępowaniu badawczem nie są nieważne wskutek samej niewłaściwości władzy postanawiającej lub urzędującej; właściwy komendant lub sąd ma jednak ocenić, o ile postanowienie takie należy utrzymać w mocy, a względnie powtórzyć lub uzupełnić czynność urzędową prokuratorską lub sądową.

§ 140.

Celem postępowania badawczego jest wykrycie i ustalenie tych okoliczności, które są potrzebne do oceny pytania, czy przeciw pewnej osobie można wnieść oskarżenie czy też nie. Poza te granice nie może rozciągać się postępowanie badawcze.

Przyznanie obwinionego nie uwalnia organu, prowadzącego śledztwo, od obowiązku przeprowadzenia tego badania i ustalenia.

§ 141.

Postępowanie badawcze przeprowadza z reguły prokurator wojskowy lub oficer sądu, i to osobiście, a w razie potrzeby także poza miejscem siedziby swego właściwego komendanta. Jest on uprawniony wzywać komendy wojskowe oraz inne publiczne władze, urzędy i ich organa o udzielanie wyjaśnień i wiadomości i może zwracać się do tych władz w celu przedsięwzięcia dochodzeń lub poszczególnych czynności śledczych.

W szczególności może prokurator wojskowy i oficer sądu spowodować przesłuchanie obwinionego tudzież niezaprzyjęzone przesłuchanie osób, podlegających sądownictwu karnemu liniowemu, przez komendy wojskowe (prokuratorów, oficerów sądu) albo przedsięwziąć przesłuchania takie sam albo wezwać o nie władze i organa policyjne lub inne władze i organa bezpieczeństwa.

Może on także wezwać te ostatnie władze i organa, tudzież komendy (prokuratorów, oficerów sądu) obrony krajowej o niezaprzyjęzone przesłuchanie osób, podlegających sądownictwu karnemu cywilnemu albo sądownictwu karnemu obrony krajowej, być obecnym przy tych przesłuchaniach albo też przedsięwziąć je osobiście.

§ 142.

O przesłuchanie świadka pod przysięgą, zarządzenie i przedsięwzięcie oględzin, zatrzymania przedmiotów, rewizji domu lub osoby i o wykonanie innych sędziowskich czynności badawczych ma prokurator wojskowy i oficer sądu zwrócić się z reguły do tego sądu karnego wojskowego lub cywilnego, który znajduje się najbliższego miejsca podjęcia czynności urzędowej. Jeżeli jednak zwłoka grozi niebezpieczeństwem, a nie można uzyskać natychmiastowej interwencji sądu, wówczas może prokurator wojskowy i oficer sądu zarządzić oględziny oraz konfiskatę, wyjąwszy wypadki § 227., ustęp 1. do 3., i rewizję domu lub osoby przez komendy wojskowe albo przedsięwziąć je sam albo wezwać władze i organa policyjne lub inne władze i organa bezpieczeństwa o przeprowadzenie tych czynności urzędowych.

Postanowienia §§ 132. i 133. obowiązują także w prokuratorskiem postępowaniu badawczem.

Prokurator wojskowy i oficer sądu mogą być obecni przy czynnościach badawczych także wtedy, gdy nie przeprowadzają ich sami. Przy takich czynnościach urzędowych mają komendy w miarę możliwości, a prokurator wojskowy i oficer sądu bezwarunkowo przestrzegać formalności, przepisanych dla aktów sądowych tego rodzaju. Jeżeli ci ostatni przedsięwzięją oględziny sami, wówczas przysługuje im prawo wyboru znawców.

Co do badania protokołów, niesporządzonych sądownie, przez właściwy sąd śledczy i co do dalszych zarządzeń tego sądu obowiązuje § 131., ustęp ostatni.

§ 143.

Jeżeli z powodu niejasności wypadku, ciężkiej kwalifikacji czynu karygodnego lub z innych ważnych powodów przeprowadzenie badania sędziowskiego okazuje się w pewnych sprawach karnych wskazane, wówczas może właściwy komendant wydać prokuratorowi wojskowemu lub oficerowi sądu każdej chwili rozkaz oddania postępowania badawczego właściwemu sądowi do przeprowadzenia. W sprawach karnych, należących do zakresu działania sądu dywizyjnego, można poruczyć przeprowadzenie postępowania badawczego także podwładnemu sądowi brygady, znajdującemu się bliżej miejsca czynu (§ 24., ustęp 1.).

Sąd, powołany do działania, ma przekazać przeprowadzenie postępowania badawczego oficerowi dla służby sprawiedliwości jako sędziemu śledczemu.

§ 144.

W pisemnym wezwaniu prokuratora wojskowego, wystosowanym do sądu względem wdrożenia lub dalszego prowadzenia postępowania badawczego, do którego należy dołączyć wygotowany na piśmie rozkaz właściwego komendanta, powinno się określić dokładnie czyn karygodny, z powodu którego, i osobę, przeciw której postępowanie ma być wdrożone lub dalej prowadzone.

W postępowaniu w sprawach karnych, przekazanych sądowi brygady do osądzenia, wystarczy pisemne lub ustne wezwanie oficera sądu przy równoczesnym wręczeniu doniesienia, zaopatrzonego w rozkaz właściwego komendanta (akta badawcze).

Jeżeli w toku sądowego postępowania badawczego okaże się potrzeba rozszerzenia postępowania także na inny czyn karygodny albo przeciw innej osobie, podlegającej temu samemu właściwemu komendantowi, wówczas należy zawiadomić o tem prokuratora wojskowego (oficera sądu) celem zasiągnięcia postanowienia tegoż komendanta. Tymczasem ma sędzia śledczy podjąć czynności badawcze, które bez zwłoki muszą być przeprowadzone.

Jeżeli właściwy komendant postanowi w takim wypadku nie rozszerzać sądowego ścigania karnego dla jednej z przyczyn, wymienionych w § 138., ustępy 1. i 2., na czyn karygodny, który nowo wyszedł na jaw, wówczas należy odnośnie do czynu tego odstąpić od dalszego badania przez sąd. Go do zawiadomienia obwinionego, którego przesłuchano już odnośnie do nowego obwinienia, oraz

pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego, jak również co do środków prawnych, dopuszczalnych przeciw orzeczeniu właściwego komendanta, obowiązuje § 138.

§ 145.

Sędzia śledczy prowadzi dochodzenia w zasadzie osobiście i bezpośrednio. Gdzie to jednak okazuje się konieczne lub odpowiednie, może sąd śledczy wezwać także inne sądy wojskowe oraz sądy karne cywilne o przedsięwzięcie sądowych czynności urzędowych.

Sądowi śledczemu przysługują także wszystkie dalsze prawa, przyznane w §§ 141. i 142. prokuratorowi wojskowemu i oficerowi sądu pod względem korzystania z pomocy innych władz.

Postanowienia §§ 132. i 133. obowiązują także w sądowym postępowaniu badawczym.

Sąd śledczy postępuje z urzędu, nie czekając na dalsze wnioski oskarżyciela, w celu stwierdzenia stanu rzeczy, wysledzenia sprawcy, współwinnego, uczestnika lub udzielającego pomocy, oraz w celu ustalenia środków dowodowych, służących do przekonania lub obrony obwinionego o tyle, o ile wymaga tego cel postępowania badawczego.

Sędzia śledczy prowadzi badanie w swej siedzibie urzędowej, a w miarę potrzeby i praktyczności także poza tą siedzibą.

§ 146.

Oskarżyciel ma prawo żądać każdej chwili przeglądu lub przesłania aktów i stawiać wnioski do sądu śledczego względem przedsięwzięcia poszczególnych czynności badawczych.

Przy przesłuchaniu obwinionego lub świadków przez sędziego śledczego nie może on z reguły (§ 194., ustęp 2.) być obecnym. Ma on jednak prawo uczestniczyć w oględzinach, w rewizji domowej i przetrząsaniu papierów, tudzież wskazywać przedmioty, na które czynności badawcze należy rozciągnąć. Sąd śledczy powinien w tym celu zawiadamiać z reguły oskarżyciela o przedsięwzięciu tych czynności, może jednak, jeżeli zachodzi obawa zwłoki, przedsięwziąć je także bez tego zawiadomienia.

§ 147.

Kto uważa się za pokrzywdzonego przez postanowienie, zaniedbanie lub zwłokę sądu śledczego, ma prawo wnieść przedstawienie do kierownika sądu, a jeżeli on sam prowadzi badanie, zażalenie do sądu wyższej instancji.

§ 148.

Jeżeli czyn karygodny pozostawił ślady, należy zbadać je w toku postępowania badawczego zwłaszcza przez oględziny, o ile nie odbyło się to w sposób wiarygodny już stosownie do postanowień §§ 130. i 131.

Przedmioty, które pochodzą z czynu karygodnego, na których lub zapomocą których popełniono czyn taki, albo które sprawca mógł pozostawić na miejscu czynu, w ogóle przedmioty, które obwiniony lub świadkowie mają rozpoznać albo które w inny sposób mogą posłużyć do dostarczenia dowodu, powinna władza (organ) urzędująca wziąć w miarę możliwości w bezpieczne przechowanie. Jeżeli czynność urzędowa nie została przedsięwzięta przez prowadzącego badanie prokuratora wojskowego, oficera sądu lub sędziego śledczego, należy oddać przedmioty te wymienionym osobom w przechowanie. Przedmioty, wzięte w przechowanie, należy spisać dokładnie i oznaczyć pieczęcią urzędową albo w inny odpowiedni sposób dla zapobieżenia przemianie. Na żądanie należy wydać posiadaczowi odpis spisu.

Jeżeli między przedmiotami tymi znajdują się rzeczy, poświęcone służbie bożej, należy postarać się o ich oddzielenie od innych przedmiotów i odpowiednie przechowanie.

§ 149.

Komendy, władze i organa, które przedsięwiorą dochodzenia i czynności badawcze, są uprawnione do zarządzenia i przeprowadzenia tego, aby osoby, znajdujące się na widowni czynności urzędowej, oddaliły się stamtąd. Z drugiej strony mogą one także polecić osobom takim, aby pozostały tam aż do ukończenia czynności urzędowej.

Przeciw osobom, podlegającym sądownictwu karnemu liniowemu albo obrony krajowej, które nie stosują się do zarządzeń tych albo zachowują się przy wspomnianych czynnościach urzędowych w sposób burzliwy, naruszający winne uszanowanie lub obrażający, wymierzyc ma przelożony, uprawniony do tego według przepisów służbowych, odpowiednią karę w drodze dyscyplinarnej, o ile postąpienie ich nie jest czynem, podlegającym ukaraniu przez sąd karny.

Przeciw osobom cywilnym jako obwinionym ma właściwy komendant orzec w wypadkach tych grzywnę aż do stu koron albo areszt aż do ośmiu dni jako karę porządkową, a jeżeli pozostają w areszcie śledczym, obostrzenie aresztu według istniejących przepisów.

Nieczynni oficerowie i osoby równorzędne w mundurze wojskowym podlegają z powodu takiego zachowania się wojskowej władzy karnej dyscyplinarnej.

Inne osoby, które zachowują się w ten sposób przy dochodzeniach lub czynnościach badawczych, przedsięwziętych przez sądy liniowe, może sędzia śledczy upomnieć, a w razie potrzeby donieść sądowi powiatowemu ich miejsca zamieszkania lub pobytu, który ma postąpić tak, jak gdyby wykroczenie to popełnione zostało względem sądu cywilnego, przedsięwziętego czynność śledczą. Przeciw takim postanowieniom sądu powiatowego są dopuszczalne środki prawne, dozwolone według procedury karnej cywilnej. Jeżeli wykroczeń wspomnianego rodzaju dopuszczono się względem innych władz wojskowych, zajętych przeprowadzeniem dochodzeń lub badań, wówczas należy wezwać o ukaranie sprawcy powołaną do tego władzę cywilną jego miejsca zamieszkania lub pobytu.

Obrońcę, nienależącego do osób, wymienionych w ustępach 2. i 4., można usunąć, a o zachowaniu się jego należy donieść w podobnym wypadku właściwej władzy dyscyplinarnej.

§ 150.

Przy przedsięwzięciu oględzin, rewizji osoby i domu, przy zatrzymaniu przedmiotów i przetrzysaniu papierów ma być obecny świadek sądowy.

Do przesłuchania obwinionego należy przybrać świadka sądowego tylko wtedy, gdy obwiniony wyraźnie tego żąda, gdy organ, przeprowadzający przesłuchanie, uważa to za potrzebne albo gdy prokurator wojskowy zawioskuje to przy przesłuchaniu sądownym.

Świadek sądowy musi być oficerem czynnym, wyższym co do stopnia wojskowego lub przynajmniej starszym rangą od tego, względem którego przedsięwzięte się czynność badawcza.

Świadek sądowy musi być w sprawie nieinteresowany; należy upomnieć go z powołaniem się na ustawę niniejszą, iż ma zwracać baczną uwagę na wszystko, co będzie w jego obecności przedsięwzięte i zeznane, aby mógł w danym razie złożyć przed sądem świadectwo. Świadek sądowy musi także zachować tajemnicę co do wszystkiego, o czem dowiedział się przy czynności badawczej, a to pod rygorem ukarania w drodze dyscyplinarnej.

W postępowaniu z powodu spraw karnych, przydzielonych do osądzenia sądom brygady, jest przybranie świadka sądowego potrzebne tylko wtedy, gdy organ, który przedsięwzięte czynność urzędową, uważa to za niezbędne albo gdy oficer sądu stawia

wniosek taki przy przesłuchaniu sądowem obwinionego.

§ 151.

Wszystkie zdarzenia i okoliczności, dotyczące postępowania badawczego, a zwłaszcza wszystkie dochodzenia, podjęte lub spowodowane przez prokuratora wojskowego, oficera sądu i sędziego śledczego, należy uwidocznnić w aktach.

Prokurator wojskowy, oficer sądu i sędzia śledczy mają prowadzić dziennik każdej sprawy karnej, do którego należy wciągać dokładnie wszystkie akta postępowania badawczego.

§ 152.

Co do wszystkich czynności badawczych należy spisywać protokoły. Prócz organu, który przedsiębierze odnośną czynność urzędową, powinien być obecny przy niej protokolant; protokół musi być podpisany po zakończeniu przez obie te osoby oraz przez obecnych w danym razie świadków sądowych i tłumacza.

W postępowaniu z powodu spraw karnych przydzielonych do osądzenia sądom brygady, jest prowadzenie protokołu potrzebne przy takich tylko czynnościach badawczych, które mają być użyte jako dowód przy rozprawie głównej, a nie mają być tam powtórzone; w innych wypadkach wystarczy krótkie spisanie istotnej treści zeznań, złożonych przez osoby przesłuchane, przez protokolanta albo organ, który przedsiębierze czynność urzędową.

§ 153.

Protokół musi podawać miejsce i dzień czynności urzędowej, oraz nazwiska osób współdziałających lub interesowanych i stwierdzać, czy istotne formalności postępowania zostały zachowane.

Protokół należy celem potwierdzenia odczytać osobom, uczestniczącym w czynności urzędowej, o ile on odnosi się do nich, albo oddać im do przeczytania, a w razie potrzeby przedłumaczyć.

Potwierdzenie ma być uwidocznione, a protokół podpisany przez uczestniczących.

W razie odmówienia podpisu należy podać w protokole jego powód.

§ 154.

Sądy oraz inne komendy i organa wojska wspólnego, powołane do prowadzenia postępowania karnego, są uprawnione do bezpośredniego znośszenia się w wszystkim, co należy do zakresu ich

postępowania, z wszystkimi władzami wojskowymi i cywilnymi, mającymi siedzibę w królestwach i krajach, reprezentowanych w Radzie państwa, w krajach świętej Korony węgierskiej oraz w Bośni i Hercegowinie.

Zażalenia z powodu odmówienia pomocy prawnej, zaniedbania i zwłoki należy wnosić do władzy bezpośrednio przełożonej nad władzą rekwirowaną.

Jeżeli sąd nie uczyni zadość wezwaniu o udzielenie pomocy prawnej, wówczas mogą władze, powołane do wykonywania sądownictwa karnego liniowego, wnieść zażalenie także do najwyższego trybunału wojskowego.

Koszta pomocy prawnej ponosi władza wzywająca.

Co do znoszenia się z władzami państw obcych istnieją osobne przepisy.

§ 155.

Właściwy komendant nie może brać udziału w czynnościach badawczych.

Rozdział XI.

Przesłuchanie obwinionego.

§ 156.

Obwinionych, należących do czynnych osób wojskowych, dostawia w celu przesłuchania przełożona komenda przy oznajmieniu przedmiotu obwinienia; jeżeli obwinieni są aresztowani, wówczas zarządza się ich doprowadzenie.

§ 157.

Inni obwinieni, którzy podlegają sądownictwu karnemu liniowemu i znajdują się na wolnej stopie, zostają z reguły do przesłuchania wezwani.

Wezwanie skutecznia się przez doręczenie pisemnego i zamkniętego wezwania, zaopatrzonego pieczęcią służbową, wystosowanego do osoby wzywającej się mającej i podpisanego przez urzędujący organ władzy. Ma ono wyrażać nazwę władzy wzywającej i nazwisko wezwanego, ogólne wymienienie przedmiotu badania, miejsce, dzień i godzinę stawienia się z tym dodatkiem, że wezwany będzie słuchany jako obwiniony i że w razie niestawienia się zostanie doprowadzony.

Jeżeli osoba, którą należy przesłuchać, piastuje urząd publiczny lub pełni służbę publiczną, a celem przestrzegania bezpieczeństwa publicznego lub innych interesów publicznych musi się zarządzić zastępstwo na czas jej przeszkody, wówczas należy

zawiadomić o zawezwaniu lub doprowadzeniu (§ 158.) jednocześnie jej bezpośredniego przełożonego.

Przepis ten ma zastosowanie także wtedy, gdy ma się wezwać lub doprowadzić osoby, będące w służbie kolei żelaznych i statków parowych, albo robotników kopalń, hut, kuźnic i walcowni albo osoby, które pozostają w państwowej lub gminnej służbie zdrowia lub w publicznej albo prywatnej służbie leśnej.

Aresztowanych obwinionych doprowadza się do przesłuchania.

§ 158.

Doprowadzenie obwinionych, wymienionych w § 157., ustęp 1., może być zarządzane przez właściwego komendanta, a w razie gdy zwłoka grozi niebezpieczeństwem, przez prokuratora wojskowego, oficera sądu lub sędziego śledczego, jeżeli obwiniony, wezwany prawidłowo, nie stawił się i nie usprawiedliwił niestawieństwem jakimś ważnym powodem, a bez poprzedniego wezwania także wtedy, gdy zachodzą przyczyny, które usprawiedliwiałyby przytrzymanie (§ 171.).

W nakazie doprowadzenia, który ma być wygotowany na piśmie, należy wymienić dokładnie obwinionego i podać zarzucony mu czyn oraz powód doprowadzenia.

Celem doprowadzenia obwinionego należy użyć z reguły władz i organów policyjnych lub innych władz i organów bezpieczeństwa.

Doprowadzony ma być zaraz przesłuchany przez organ prowadzący badanie. Jeżeli to jest niemożliwe, może być zatrzymany aż do przesłuchania, jednak nie dłużej jak przez dwadzieścia cztery godzin.

§ 159.

Obwinionego przesłuchuje się w nieobecności osób, według ustawy do tego niepowołanych, z zachowaniem przyzwoitości i spokoju. Przesłuchanie to odbywa się ustnie, jeżeli jednak chodzi o okoliczności zawile, może organ prowadzący przesłuchanie dozwolić obwinionemu, aby przed daniem odpowiedzi na pytania przeglądał zapiski pisemne.

Jeżeli aresztowany jest okuty w kajdany, należy mu zdjąć je przed przesłuchaniem, o ile to stać się może bez niebezpieczeństwa.

§ 160.

Przed rozpoczęciem przesłuchania należy upomnieć obwinionego, aby na postawione mu pytania odpowiadał stanowczo, wyraźnie i zgodnie z prawdą.

Następnie należy wypytać go przy pierwszym przesłuchaniu o stosunki osobiste.

Jeżeli zachodzi wątpliwość co do prawdziwości odpowiedzi obwinionego albo jeżeli okazuje się to konieczne z innych względów, należy stosunki osobiste obwinionego poddać zbadaniu.

Co do obwinionych, którzy należą do związku wojskowego, należy celem stwierdzenia stosunków osobistych złożyć zawsze do aktów ich wojskowe dokumenty personalne. Powinno się wypytać ich także co do sposobu wstąpienia w związek wojskowy, a obwinionych, należących do stanu żołnierskiego (żandarmery), również co do tego, czy złożyli wojskową przysięgę służbową.

§ 161.

Po przesłuchaniu obwinionego co do stosunków osobistych należy wymienić mu w ogólności czyn karygodny, o który jest obwiniony, i wezwać go, aby oświadczył się związle i szczegółowo co do faktów, stanowiących przedmiot obwinienia.

W dalszych pytaniach należy, unikając wszelkiej niepotrzebnej rozwlekłości, zmierzać do tego, aby obwiniony uzupełnił opowiadanie swoje oraz usunął niejasności i sprzeczności, a w szczególności należy pytania te stawiać tak, aby obwiniony dowiedział się o wszystkich poszlakach, przemawiających przeciw niemu, które mogą mu być oznajmione bez obawy udaremnienia postępowania, i aby miał sposobność do ich odparcia i usprawiedliwienia się. Te poszlaki, których nie można podać do wiadomości obwinionego bez narażenia celu postępowania, musi się oznajmić mu po ustaniu tego niebezpieczeństwa, a w każdym razie przed ukończeniem postępowania badawczego.

Jeżeli obwiniony przywodzi pewne okoliczności lub środki dowodowe na swe niewinienie lub w celu łagodniejszego ocenienia czynu, wówczas musi się zbadać je, o ile nie podano ich widocznie jedynie w celu przewłoki.

§ 162.

Pytania, zadawane obwinionemu, nie powinny być niedokładne, niejasne, wieloznaczne lub podchwytliwe; powinny one być stawiane w miarę możliwości w porządku chronologicznym zdarzeń i wypływać jedno z drugiego według naturalnego porządku i związku przyczynowego. Należy zatem unikać zadawania zwłaszcza takich pytań, w których mieści się wskazówka co do osnowy odpowiedzi, albo w których okoliczność, nieprzyznaną przez obwinionego, przyjmuje się za przyznaną.

Pytania, przedstawiające obwinionemu okoliczności, które mają być stwierdzone dopiero przez jego odpowiedź, albo wskazujące mu z nazwiska lub z innych łatwych do poznania znamion poszukiwanych współników, wolno stawiać dopiero wtedy, gdy w inny sposób niepodobna spowodować obwinionego do oświadczenia się w tym względzie. W takich przypadkach należy zapisać pytania te dosłownie do protokołu.

Nie wolno używać obietnic ani złudnych przedstawień ani gróźb ani innych środków przymusowych dla nakłonienia obwinionego do przyznania się lub poczynienia pewnych zeznań. Nie wolno również przewlekać badania przez usiłowania, czynione w tym celu, aby osiągnąć przyznanie się.

§ 163.

Przedmioty, które odnoszą się do czynu karnego albo służą do przekonania obwinionego, należy mu po poprzednim wezwaniu do ich opisanie przedłożyć celem rozpoznania; jeżeli przedłożenie ich jest niemożliwe, należy zaprowadzić obwinionego do nich dla rozpoznania. Jeżeli może to posłużyć do usunięcia wątpliwości co do prawdziwości pisma, o które obwiniony jest posądzony, można zaważać go, aby napisał kilka słów lub zdań; nie wolno jednak używać z tego powodu środków przymusowych.

§ 164.

Obwinionych, którzy pozostają w związku wojskowym lub innej służbie publicznej albo którzy wystąpili z związku tego lub służby tej, nie można pytać o okoliczności, co do których nie wolno im zeznawać z powodu ciężącego na nich obowiązku zachowania tajemnicy służbowej lub urzędowej, wyjąwszy gdyby władza właściwa uwolniła ich od obowiązku tego, w razie potrzeby na skutek interwencji, podjętej z urzędu.

§ 165.

Jeżeli obwiniony po oznajmieniu zachodzącego przeciw niemu obwinienia uważa się za niewinnego, lecz nie chce oświadczyć się bliżej co do zarzutu, nie należy zadawać mu dalszych pytań w tym względzie. W tym wypadku jak również wtedy, gdy obwiniony odmawia odpowiedzi w ogóle lub na pewne pytania albo udaje głuchego, niemego, obłąkanego lub głupkowatego, a organ przesłuchujący jest w tych ostatnich wypadkach przekonany o udawaniu albo na podstawie własnych spostrzeżeń albo przez przesłuchanie świadków lub znawców, należy tylko zwrócić uwagę obwinionego, iż zachowanie się takie

nie wstrzyma postępowania, a może jedynie zaszkodzi obronie.

§ 166.

Jeżeli późniejsze zeznania obwinionego różnią się od dawniejszych, a zwłaszcza jeżeli odwołuje on poprzednie przyznanie, należy zapytać go o powód tych zmian i o przyczyny odwołania.

§ 167.

Jeżeli zeznania obwinionego odbiegają w stanowczych punktach od zeznań świadka lub spółnika, którzy zeznają przeciw niemu, wówczas należy przeciwstawić mu zeznania te w toku postępowania badawczego tylko wtedy, gdy sprzeczność nie da się wyjaśnić w inny sposób albo gdy należy obawiać się, iż przeciwstawienie nie będzie mogło mieć miejsca przy rozprawie głównej.

Żądaniu obwinionego, aby już w toku postępowania badawczego skonfrontowano go z spółnikiem lub świadkiem, należy uczynić zadość, jeżeli może to odbyć się bez trudności i bez przewłoki postępowania.

Przynależnych obwinionego (§ 189.) można konfrontować z nim, nawet gdy składają świadectwo dobrowolnie, tylko wtedy, gdy obwiniony wyraźnie tego żąda.

Do konfrontacji obwinionego z współobwinionym lub świadkiem mają zresztą analogiczne zastosowanie postanowienia § 198.

§ 168.

Jeżeli obwiniony wdaje się przy przesłuchaniu w opowiadanie lub przyznanie takich czynów karnych, z powodu których nie zarządzono jeszcze postępowania badawczego, wówczas należy zawiadomić o tem, jeżeli przesłuchanie odbyło się przed sądem, prokuratora wojskowego (oficera sądu) celem zasiągnięcia postanowienia właściwego komendanta (§ 144., ustępy 3. i 4.).

Rozdział XII.

Zawieszenie w służbie, areszt tymczasowy i śledczy.

§ 169.

Właściwy komendant rozstrzyga o tem, czy z powodu wdrożenia postępowania karnego należy zawiesić tymczasowo w służbie obwinionego, należącego do czynnych osób wojskowych. Uprawnienie

przełożonej komendy do tymczasowego zawieszenia w służbie nie doznaje przez to zmiany.

§ 170.

Czynne osoby wojskowe, przeciw którym zarządzono postępowanie badawcze albo bezpośrednie wniesienie oskarżenia, nie mogą być aż do ukończenia postępowania karnego ani przeniesione ani odkomenderowane, o ile wyszłyby przez to z pod kompetencji dotychczasowego komendanta (§ 34.). W innych wypadkach zależy przeniesienie, odkomenderowanie i urlopowanie obwinionych od zgożenia się właściwego komendanta.

Właściwy komendant może także zarządzić, że obwinieni, którzy są czynnymi osobami wojskowymi i których pozostawiono na wolnej stopie, mają pozostać w siedzibie sądu aż do ukończenia postępowania karnego.

§ 171.

Areszt tymczasowy można zarządzić przeciw podejrzanemu, obwinionemu lub oskarżonemu:

1. jeżeli przy popełnieniu zbrodni lub występku przydybano go na gorącym uczynku albo jeżeli bezpośrednio po czynie pościg urzędowy lub głos publiczny wskazuje go jako podejrzanego o czyn karygodny,

2. jeżeli zbiegł lub czynił przygotowania do ucieczki, jeżeli ukrył się w celu uchylecia się od postępowania karnego i nie zgłosił się później dobrowolnie albo jeżeli jest podejrzany o ucieczkę z powodu wielkiej kary, jaka mu prawdopodobnie grozi, albo z innych ważnych powodów,

3. jeżeli starał się wpływać na świadków, znawców lub współobwinionych w sposób, przeszkadzający wykryciu prawdy, albo utrudniać badanie w inny sposób przez zniszczenie, zmianę lub zatajenie śladów czynów karygodnego albo jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, iż mógłby to uczynić,

4. jeżeli w ciągu toczącego się przeciw niemu postępowania popełnił nową zbrodnię lub nowy występki albo jeżeli szczególne okoliczności uzasadniają obawę, iż powtórzy czyn dokonany lub wykona czyn usiłowany albo zagrożony, albo

5. jeżeli ze względów wojskowych nie można pozostawić na wolnej stopie podejrzanego, obwinionego lub oskarżonego, który pozostaje w czynnym związku z wojskowym.

Areszt tymczasowy, zarządzony tylko na podstawie punktu 1., nie może przekraczać czterdziestu ośmiu godzin.

Areszt tymczasowy wykonywa się w lokalu więziennym, który wyznaczy osoba, uprawniona do zarządzania aresztu, a według okoliczności w więzieniu sądowym.

§ 172.

Areszt tymczasowy zarządza przełożona komenda obwinionego albo władza miejscowa.

Areszt tymczasowy może zarządzić także wprost prokurator wojskowy lub oficer sądu, jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem.

Jeżeli przy przesłuchaniu sądowym obwinionego, pozostającego na wolnej stopie, wyjdą na jaw okoliczności, które wymagają niezwłocznie jego przytrzymania, wówczas może przytrzymanie to zarządzić także sędzia śledczy.

Aresztowanego należy przesłuchiwać najdalej w dwudziestu czterech godzinach.

Postanowienia § 157., ustęp 3. i 4., mają analogiczne zastosowanie do wypadków aresztu tymczasowego.

§ 173.

Jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem, a nie można uzyskać interwencji przełożonego wojskowego lub straży wojskowej, są władze i organa policyjne oraz inne władze i organa bezpieczeństwa uprawnione do aresztowania czynnych osób wojskowych, o ile zachodzą okoliczności, które według istniejących dla nich przepisów ustawowych uprawniałyby je do aresztowania osób cywilnych.

Oficerowie i osoby równorzędne w mundurze wojskowym oraz w ogóle czynne osoby wojskowe, zajęte wykonywaniem służby wojskowej, mogą być aresztowane przez władze i organa policyjne oraz inne władze i organa bezpieczeństwa tylko wtedy, jeżeli przydybano je na gorącym uczynku (§ 171., punkt 1.) z powodu zbrodni albo występku, wywołującego zgorszenie publiczne, albo jeżeli nie można w inny sposób zapobiedz dokonaniu, kontynuowaniu lub powtórzeniu czynu karygodnego albo w razie zbrodni ucieczki sprawcy i jeżeli nie można uzyskać interwencji przełożonego wojskowego lub straży wojskowej. Aresztowanie oficera lub osoby równorzędnej ma być bezwarunkowo zaniechane, jeżeli przytrzymany udaje się na wezwanie organu policyjnego lub organu bezpieczeństwa dobrowolnie do najbliższej władzy wojskowej, a o ile w odnośnym miejscu niema władzy takiej, do miejscowej władzy policyjnej.

Co do aresztowania innych osób, podlegających sądownictwu karnemu liniowemu, przez władze i organa policyjne oraz inne władze i organa bezpieczeństwa obowiązują te same przepisy,

jak co do aresztowania osób, podlegających sądownictwu karnemu cywilnemu.

Jeżeli aresztowanego nie wypuszcza się na powrót na wolną stopę, należy oddać go niezwłocznie najbliższej władzy wojskowej, przesłuchać tam natychmiast, a w razie gdy okaże się brak podstawy do dalszego przytrzymania, wypuścić zaraz na wolność; w przeciwnym wypadku należy postąpić w myśl § 175.

§ 174.

Jeżeli przy czynie karygodnym, popełnionym przez większą liczbę osób, nie da się zaraz wysledzić winnych, wówczas można osadzić w areszcie tymczasowym wszystkie osoby, podlegające sądownictwu karnemu liniowemu, które były obecne przy zająciu, a nie są zupełnie wolne od podejrzenia o współudział.

Muszą one jednak być przesłuchane najdalej w trzech dniach przez właściwego prokuratora wojskowego lub sędziego śledczego.

§ 175.

O zarządzeniu aresztu tymczasowego należy donieść właściwemu komendantowi równocześnie z doniesieniem karnem (§ 130.) albo jeżeli areszt taki zarządzono po wniesieniu doniesienia, bezwzględnie po jego zarządzeniu.

Właściwy komendant ma równocześnie z zarządzeniem postępowania badawczego albo bezpośredniego wniesienia oskarżenia, a jeżeli doniesienie o zawieszeniu aresztu tymczasowego doszło go później, po otrzymaniu doniesienia tego postanowić bezwzględnie, czy należy wypuścić aresztowanego na wolną stopę czy też orzec przeciw niemu areszt śledczy (§ 177.).

§ 176.

Areszt śledczy można orzec tylko przeciw obwinionemu, przeciw któremu zarządzono postępowanie badawcze lub wniesienie oskarżenia i co do którego zachodzi jedna z okoliczności, wymienionych w § 171., punkt 2. do 5.

§ 177.

O zawieszeniu aresztu śledczego orzeka właściwy komendant. Areszt ten zarządza się na podstawie wygotowanego przezeń nakazu uwięzienia, w którym należy podać dokładnie osobę, która ma być osadzona w areszcie śledczym, i zarzucony jej czyn karygodny oraz powód uwięzienia. Nakaz uwięzienia należy złożyć w pierwopisie do aktów.

Przeciw orzeczeniu aresztu śledczego albo jego utrzymaniu wbrew § 182. przysługuje obwinionemu zażalenie. W postępowaniu co do spraw karnych, przydzielonych do osądzenia sądom brygady, idzie zażalenie to do najbliższego właściwego komendanta, a w innych wypadkach do najwyższego trybunału wojskowego.

Aż do załatwienia zażalenia należy w miarę możliwości prowadzić dalej postępowanie; przedłożenie aktów właściwemu przełożonemu komendantowi lub najwyższemu trybunałowi wojskowemu ma mieć miejsce tylko wtedy, gdy jest niezbędnie potrzebne dla rozstrzygnięcia zażalenia. W razie potrzeby należy sporządzić odpisy.

§ 178.

Obwinionego, przeciw któremu zarządzono areszt śledczy, należy odstawić bezwzględnie do więzienia sądowego, o ile to jeszcze nie stało się.

Należy przesłuchać go w ciągu dwudziestu czterech godzin po przyjęciu do aresztu śledczego. Gdyby to nie było możliwe, powinno się zarządzić jego przesłuchanie jak najspieszniej, a najdalej w trzech dniach i zaznaczyć w protokole powód, dla którego przesłuchanie nie mogło odbyć się wcześniej.

Przy przesłuchaniu tem należy podać do wiadomości uwięzionego pełną osnowę nakazu uwięzienia i pouczyć go, iż przysługuje mu zażalenie przeciw nakazowi temu.

Przesłuchanie skutecznia oficer dla służby sprawiedliwości, wyznaczony przez sąd właściwy, a w przypadku § 143. sędziego śledczego.

§ 179.

Areszt tymczasowy i śledczy powinno się wykonywać z jak najdalej idącymi względami dla osoby i czci obwinionego. Uwięziony ma podlegać takim tylko ograniczeniom, jakie są potrzebne dla osiągnięcia celu uwięzienia i utrzymania porządku więziennego.

§ 180.

Uwięziony ma być w miarę możliwości odosobniony od innych i nie powinien być trzymany w jednym i tym samym lokalu z uwięzionymi za karę.

Wolno mu postarać się na swój koszt o wygody i zatrudnienia, odpowiadające jego stopniowi wojskowemu lub stanowi i stosunkom majątkowym, o ile dadzą się one pogodzić z celem uwięzienia i porządkiem więziennym i nie zagrażają bezpieczeństwu.

Organ, który zarządził areszt tymczasowy lub prowadzi badanie, nadzoruje korespondencję uwięzionego, przesyłki, które chce wysłać lub które przychodzą do niego i jego odwiedziny.

§ 181.

Okucie uwięzionego w kajdany można zarządzić tylko z powodu szczególnej niebezpieczności jego osoby, a zwłaszcza dla bezpieczeństwa innych osób, tudzież z powodu usiłowanej lub przygotowywanej ucieczki i nigdy na dłuższy przeciąg czasu, aniżeli tego wymaga najcisłejsza potrzeba.

§ 182.

Areszt tymczasowy i śledczy należy uchylić natychmiast, gdy ustaną powody jego utrzymania. Wszystkie komendy, władze i organa, uczestniczące w postępowaniu karnym, są obowiązane starać się o jak najdalej idące skrócenie aresztu tego.

Prawo uchylenia aresztu tymczasowego i aresztu śledczego przysługuje właściwemu komendantowi, a co do aresztu tymczasowego ponadto temu, kto areszt ten zarządził, i jego przełożonym. O uchyleniu aresztu tymczasowego należy uwiadomić bezzwłocznie właściwego komendanta, jeżeli uczyniono mu już doniesienie karne (§ 130.).

Rozdział XIII.

Przesłuchanie świadków.

§ 183.

O ile ustawa nie postanawia wyjątku, jest każdy, kogo zawezwano jako świadka, obowiązany uczynić zadość wezwaniu i złożyć świadectwo co do tego, co mu jest wiadome o przedmiocie postępowania karnego.

§ 184.

Dostawienie (doprowadzenie) czynnych osób wojskowych w charakterze świadków odbywa się na podstawie zarządzenia służbowego.

Inne osoby należy wzywać za pośrednictwem władz cywilnych; mogą one jednak być wezwane także bezpośrednio przez prokuratora wojskowego, oficera sądu lub sąd śledczy, jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem. W obu wypadkach należy wygotować pisemne wezwanie i zaznaczyć w niem także ustawowe skutki niestawienia się.

Przepis § 157., ustęp 3. i 4., ma zastosowanie.

§ 185.

Jeżeli osoba, wezwana prawidłowo jako świadek według § 184., ustęp 2., nie stawiła się, można zarządzić jej przymusowe doprowadzenie.

Jeżeli świadek był wezwany przed sąd, należy zwrócić się o doprowadzenie i ukaranie go do sądu powiatowego jego miejsca zamieszkania lub pobytu; sąd ten ma postąpić tak, jak gdyby nieposłuszeństwo było miało miejsce względem sądu karnego cywilnego. O doprowadzenie przed sąd można wezwać w wypadkach naglących także władzę policyjną (władzę bezpieczeństwa).

Jeżeli świadek po ponownem zawezwaniu przed sąd nie stawi się znów w toku tego samego postępowania badawczego, wówczas można ukarać go ponownie.

Ukaranie niema miejsca, jeżeli niestawienie się świadka jest dostatecznie usprawiedliwione. W razie dostatecznego późniejszego usprawiedliwienia znosi się zarządzenia, wydane przeciw świadkowi.

Przeciw postanowieniom sądu powiatowego są dopuszczalne środki prawne, przewidziane w procedurze karnej cywilnej.

Jeżeli świadek nie uczynił zadość prawidłowemu wezwaniu do przesłuchania przez prokuratora wojskowego lub oficera sądu, należy wystosować wezwanie o doprowadzenie do władzy policyjnej (władzy bezpieczeństwa).

§ 186.

Jeżeli przesłuchanie świadka odbywa się w drodze rekwizycji, wówczas jest obowiązkiem sądu rekwirowanego rozszerzyć przesłuchanie stosownie do jego wyniku także na okoliczności ważne dla sprawy a niewymienione w rekwizycji.

§ 187.

O przesłuchanie świadków, którzy nie podlegają sądownictwu karnemu liniowemu lub obrony krajowej i przebywają poza obszarem mocy obowiązującej ustawy niniejszej, należy z reguły zawezwać właściwy sąd obcy. Jeżeli jednak osobiste stawienie się świadka takiego przed organem prowadzącym badanie okazuje się konieczne, wówczas można wprawdzie zawezwać świadka, lecz nie wolno zarządzić przeciw niemu żadnych środków przymusowych, jeżeli nie stawi się dobrowolnie.

§ 188.

Nie wolno słuchać jako świadków pod nieważnością zeznania:

1. duchownych względem tego, co powierzono im na spowiedzi lub przy innej sposobności pod warunkiem tajemnicy urzędu duchownego,

2. osób, które pozostają w związku wojskowym lub służbie publicznej albo które wystąpiły z związku tego, względnie służby tej, gdyby świadectwem swoim mogły naruszyć ciężący na nich obowiązek tajemnicy służbowej lub urzędowej, jeżeli nie zostały zwolnione z obowiązku tego przez właściwą w tym względzie komendę (władzę).

§ 189.

Od obowiązku składania świadectwa są uwolnieni i mogą uchylić się od dalszych zeznań także w toku przesłuchania:

1. krewni i powinowaci obwinionego w linii wstępnej i zstępnej, osoba z nim narzeczona lub pozostająca w związku małżeńskim, nawet gdy małżeństwo już nie istnieje, tudzież jej rodzeństwo, własne rodzeństwo obwinionego i tegoż małżonkowie, rodzeństwo jego rodziców oraz dziadków i babek, jego bratankowie i siostrzeńcy, bratanice, i siostrzenice, krewni w stopniu dzieci rodzeństwa, oraz ci, którzy względem obwinionego pozostają w stosunku opieki, kurateli, wychowywania lub adopcji,

2. obrońcy względem tego, z czem obwiniony zwierzył się przed nimi jako obrońcami.

Uwolnienie od obowiązku składania zeznań z powodu powinowactwa trwa nawet wtedy, gdy małżeństwo, będące podstawą powinowactwa, nie istnieje już.

Jeżeli osoba, wezwana jako świadek, pozostaje tylko względem jednego z kilku obwinionych w jednym z wyżej wymienionych stosunków, wówczas może uchylić się od świadectwa co do innych obwinionych tylko wtedy, gdyby odłączenie zeznań, które tyczą się tych ostatnich, było niemożliwe.

Jeżeli osoby wyżej wymienione wezwano jako świadków, należy je przed przesłuchaniem lub jak tylko wyjdzie na jaw ich stosunek do obwinionego, pouczyć o prawie uchylenia się od świadectwa i zapisać do protokołu oświadczenie, złożone w tym względzie.

Zeznanie jest nieważne, jeżeli pouczenie nie miało miejsca albo jeżeli świadek nie zrzekł się wyraźnie prawa uchylenia się od zeznań albo jeżeli pouczenia i zrzeczenia się nie zapisano w protokole.

Świadkowie, którzy podlegają sądownictwu karnemu cywilnemu, są uwolnieni od obowiązku świadczenia i zaprzysiężenia zeznań także wtedy, gdy zachodzą okoliczności, które według procedury karnej cywilnej uzasadniają uwolnienie od obowiązku świadczenia lub złożenia przysięgi. Ustępy 4. i 5. mają analogiczne zastosowanie.

§ 190.

Gdyby złożenie świadectwa lub odpowiedź na pewne pytanie pociągały za sobą dla świadka lub członków jego rodziny (§ 189.) bezpośrednią i znaczną szkodę majątkową, powodowały hańbę lub spowodowały niebezpieczeństwo ścigania karnosądowego i gdyby on odmówił wskutek tego świadectwa, wówczas nie można zniewolić go do tego.

Świadek taki może oświadczyć także w toku przesłuchania, iż z przyczyn powyższych nie chce składać dalszych zeznań.

Powód odmówienia świadectwa należy w razie potrzeby uprawdopodobnić.

Uprawdopodobnienie może nastąpić także przez zapewnienie w miejsce przysięgi (§ 201.).

§ 191.

Świadków, którzy nie mogą stawić się z powodu choroby lub ułomności, można przesłuchać w mieszkaniu.

§ 192.

Członków Domu cesarskiego przesłuchuje w charakterze świadków kierownik sądu. Co do miejsca i czasu przesłuchania należy zasięgnąć postanowienia osoby, która ma być przesłuchana.

Jeżeli przesłuchanie odbywa się w drodze rekwizycji przez sąd karny cywilny, wówczas obowiązują w tym względzie przepisy, zawarte w procedurze karnej cywilnej.

Co do przesłuchania osób, którym według prawa międzynarodowego przysługuje przywilej zakrajowości lub osobiste uwolnienie, rozstrzygają zasady, prawa tego i istniejące traktaty państwowe.

§ 193.

Przeciw czynnym osobom wojskowym, które bez ustawowego powodu wzbraniają się złożyć świadectwo lub wykonać przysięgę jako świadkowie, należy wnieść doniesienie do przełożonej komendy, która zmusi wzbraniającego się odpowiednimi karami aresztu dyscyplinarnego do dopełnienia ustawy.

Ukaranie można ponowić; areszt nie może jednak trwać ponad czas postępowania w odnośnej instancji, a co do wymiaru ogólnego ponad sześć miesięcy, względnie przy występkach (przekroczeniach) ponad trzy miesiące.

Przełożonej komendzie nie przysługuje prawo badania, czy odmówienie świadectwa lub przysięgi miało miejsce bez ustawowego powodu.

Przeciw innym osobom, prócz wymienionych w ustępie 1., należy z powodu takiego wzbraniania się, które zaszło przed sądem liniowym, wnieść doniesienie do sądu powiatowego miejsca zamieszkania lub pobytu, który ma postąpić względem nich tak, jak gdyby odmówiono świadectwa lub przysięgi w obec sądu karnego cywilnego (§ 185., ustęp 5.).

§ 194.

Każdego świadka przesłuchuje się oddzielnie, z reguły w nieobecności oskarżyciela prywatnego, obwinionego lub innych osób, a jeżeli przesłuchanie podejmuje sędzia śledczy, w nieobecności oskarżyciela.

Jeżeli jednak ma się przesłuchać w sądzie świadka, który prawdopodobnie nie będzie mógł stawić się do rozprawy głównej (§ 199., ustępy 2. i 3.), wówczas zarówno oskarżyciel jak i obwiniony i tegoż obrońca mogą być obecni przy przesłuchaniu. Obwinionego nie należy jednak dopuścić, gdyby można było obawiać się, iż obecność jego wywrze wpływ na nieuprzedzenie świadka. O czasie i miejscu przesłuchania należy uwiadomić poprzednio uprawnionych do obecności, jeżeli są znani sądowi, a uwiadomienie może mieć miejsce bez przewleczenia sprawy; nicstawienie się osób tych nie wyklucza przesłuchania.

Obwiniony, który należy do czynnych osób wojskowych albo nie pozostaje na wolnej stopie, ma prawo do obecności przy takim przesłuchaniu świadków tylko wtedy, gdy przesłuchanie to odbywa się w miejscu, gdzie on przebywa służbowo lub zostaje w areszcie.

Do odłożenia przesłuchania świadków z powodu przeszkód w stawieniu się nie ma obwiniony prawa.

Jeżeli oskarżycielowi, obwinionemu i jego obrońcy dozwolona jest obecność przy przesłuchaniu świadka, wówczas mają oni prawo zadawania mu pytań za pośrednictwem sędziego śledczego (§ 196., ustęp ostatni).

§ 195.

Przed przesłuchaniem należy upomnieć świadka, iż na zadane mu pytania ma zeznać szczerą prawdę według najlepszej swej wiedzy i sumienia, iż nie powinien niczego zamilczeć i złożyć zeznanie w ten sposób, aby w razie potrzeby mógł je stwierdzić przysięgą; nadto należy pouczyć go, iż przez niezastosowanie się do tego upomnienia popełniłby czyn, sprzeciwiający się ustawom karnym.

Następnie należy zapytać świadka o jego stosunki osobiste, o stosunek do obwinionego lub innych osób interesowanych w sprawie karnej, tudzież

według okoliczności także o to, czy wskutek czynu karygodnego, stanowiącego przedmiot postępowania karnego, poniósł szkodę lub inną niekorzyść albo obawia się jej.

Jeżeli ze względu na szczególne okoliczności danego wypadku okazuje się to niezbędne, można zapytać świadka, czy toczyło się już przeciw niemu postępowanie przed sądem karnym i z jakim wynikiem.

§ 196.

Przy przesłuchaniu co do rzeczy samej należy wezwać świadka przedewszystkiem do zwięzłego przedstawienia faktów, które stanowią przedmiot świadectwa, a następnie do ich uzupełnienia oraz uchylenia niejasności lub sprzeczności. W szczególności powinno się wezwać świadka, aby podał źródło swej wiadomości. W miarę możności należy unikać pytań, obejmujących przedstawienie okoliczności faktycznych, które powinny być stwierdzone dopiero odpowiedzią świadka; jeżeli pytania takie musi się postawić, należy je uwidocznić w protokole. Używanie notatek lub innych pism dla dopomożenia pamięci jest świadkowi dozwolone.

Przesłuchanie należy urządzić tak, aby w miarę możliwości przesłuchano świadka od razu na wszystko, względem czego zeznanie jego jest potrzebne.

W przypadku § 194., ustęp 5., może sędzia śledczy niedopuszczyć takich pytań oskarżyciela, obwinionego lub obrońcy, które sprzeciwiają się ustawie albo odnoszą się do okoliczności niewątpliwie zupełnie obojętnych zarówno do stanowiska oskarżenia jak i obrony.

§ 197.

Jeżeli zachodzi potrzeba rozpoznania przez świadka pewnych osób lub rzeczy, należy spowodować w odpowiedni sposób ich przedstawienie lub przedłożenie; poprzednio powinno się jednak wezwać świadka do dokładnego ich opisanie i podania znamion odróżniających.

§ 198.

Gdy zeznania świadków nie zgadzają się z sobą w ważnych okolicznościach, można spowodować konfrontację świadków, jeżeli sprzeczność nie da się uchylić w inny sposób albo jeżeli należy obawiać się, iż konfrontacja nie będzie mogła mieć miejsca przy rozprawie głównej.

Konfrontowanie oficerów między sobą albo z osobami trzecimi powinno się przedsięwziąć tylko wtedy, gdy okazuje się ono niezbędne dla wykrycia prawdy.

Z reguły nie powinno się zarządzać konfrontacji między więcej jak dwoma osobami równocześnie. Konfrontowanych należy przesłuchać osobno co do każdej poszczególniej okoliczności, względem której różnią się między sobą. Obustronne odpowiedzi należy zanotować w protokole.

§ 199.

Zaprzyśiężenie świadków w postępowaniu badawczem niema z reguły miejsca.

Tylko gdyby należało obawiać się, iż świadek z powodu choroby, dłuższej nieobecności, braku stałego miejsca pobytu albo innych przyczyn nie będzie mógł stawić się do rozprawy głównej, albo gdyby jego stawienie się do rozprawy było przypuszczalnie połączone z niestosunkowymi kosztami lub trudnościami z powodu wielkiej odległości albo gdy sędzia śledczy uznaje zaprzysiężone potwierdzenie zeznań świadka za potrzebne z ważnych powodów, a zwłaszcza, gdy sądzi, iż jedynie w ten sposób dowie się zupełnej prawdy, może mieć miejsce zaprzysiężenie świadka przez sędziego śledczego lub sędziego wezwanego.

To samo obowiązuje także wówczas, gdy jest większa ilość świadków a zawezwanie wszystkich do rozprawy głównej spowodowałoby zakłócenie służby wojskowej, co do tych świadków, którzy mają zeznawać o okolicznościach mniej ważnych albo których zawezwanie do rozprawy jest niepotrzebne z powodu przyznania się obwinionego.

Powód zaprzysiężenia należy przytoczyć w protokole.

§ 200.

Następujących osób nie wolno zaprzysięgać jako świadków pod nieważnością przysięgi:

1. którym udowodniono lub które są podejrzane, iż popełniły czyn karygodny, z powodu którego są słuchane, albo dopuściły się współwiny, uczestnictwa lub uczestniczenia w nim albo udzieliły do niego pomocy,

2. które już raz skazano za fałszywe świadectwo lub fałszywą przysięgę,

3. które w czasie przesłuchania nie ukończyły jeszcze czternastego roku życia,

4. które z powodu wad cielesnych lub umysłowych nie mogły rozpoznać prawdy albo nie mogą jej przedstawić albo które wskutek niedojrzałości lub słabości umysłu nie mają właściwego wyobrażenia o istocie i doniosłości przysięgi,

5. które żyją z obwinionymi, przeciw któremu zeznają, w nieprzyjaźni, zdolnej wykluczyć pełną wiarygodność zeznań z uwagi na osobistości i zachodzące warunki, wreszcie

6. które przy swem przesłuchaniu podały ważne okoliczności, których nieprawdziwość jest udowodniona, a co do których nie mogą wykazać zwykłej pomyłki.

Jeżeli w wypadkach § 199., ustęp 2. i 3., nie przyszło do zaprzysiężenia świadka dla jednej z wymienionych tu przyczyn, należy uwidocznnić to w protokole przesłuchania.

§ 201.

Zaprzyśiężenie świadka odbywa się po jego przesłuchaniu. Przed odebraniem przysięgi należy zapytać świadka, czy nie ma do zeznań swoich czego dodać lub co w nich zmienić.

Następnie powinien sędzia pouczyć tego, kto ma składać przysięgę, w sposób, odpowiadający jego wykształceniu i zdolności pojmowania, o świętości przysięgi z stanowiska religijnego, jej ważności dla porządku prawnego i skutkach krzywoprzysięstwa, oraz zwrócić uwagę jego, iż przysięga ma być złożona bez zastrzeżenia i bez dwuznaczności.

Przysięga świadka ma opiewać bez względu na wyznanie religijne przysięgającego:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmocnemu i Wszechwiedzącemu, iż według najlepszej mej wiedzy i sumienia zeznałem szczerą i zupełną prawdę i tylko prawdę i nic nie zamilczałem. Tak mi Panie Boże dopomóż!“

U osób, których przekonanie religijne nie dopuszcza według ich oświadczenia składania przysięgi, wystarczy uroczyste zapewnienie o prawdziwości zeznań z odwołaniem się na cześć i sumienie w miejsce przysięgi.

§ 202.

Niemi i głuchoniemi, którzy umieją czytać i pisać, składają przysięgę przez podpisanie odczytanej przez siebie pisemnej rotły przysięgi, głusi, umiejący czytać, przez przeczytanie rotły, wręczonej im na piśmie; zaprzysiężenie niemych ma wyprzedzić ustne, a zaprzysiężenie głuchych lub głuchoniemych pisemne upomnienie co do krzywoprzysięstwa.

Jeżeli przesłuchany głuchy, niemy lub głuchoniemy nie umie czytać i pisać, lecz porozumienie się z nim przez tłumacza jest możliwe (§ 83.), wówczas należy zaprzysiężać go przy pomocy tłumacza.

Rozdział XIV.

Oględziny i rzeczoznawcy.

A. Postanowienia ogólne.

§ 203.

Jeżeli dla stwierdzenia lub wyjaśnienia okoliczności faktycznych ważnych dla sprawy karnej potrzeba osobistego spostrzeżenia, wówczas musi się przeprowadzić oględziny. Do oględzin należy przybrać także obwinionego i inne osoby, jeżeli okazuje się to wskazane celem rozpoznania przedmiotów, stanowiących przedmiot badania, albo uzyskania wyjaśnień.

Co do uprawnienia obwinionego i jego obrońcy do obecności przy oględzinach także w innych wypadkach mają analogiczne zastosowanie postanowienia § 194., ustęp 2. do 4.

Obwiniony i jego obrońca mają prawo wskazywania przy oględzinach tych przedmiotów i okoliczności, na które należałoby rozszerzyć badanie.

§ 204.

Oględziny sędziowskie zarządza i przeprowadza z reguły sąd śledczy (§ 132., ustęp 1.).

Protokół oględzin należy spisać tak dokładnie i szczegółowo, aby przedstawiał zupełny i wierny obraz oglądanych przedmiotów oraz znalezionych śladów i znaków. W tym celu należy dołączyć do niego w razie potrzeby rysunki, fotografie, plany lub szkice; przy podawaniu miar, wag, wielkości i stosunków miejscowych należy stosować oznaczenia znane i niebudzące wątpliwości.

§ 205.

Jeżeli do spostrzeżenia i ocenienia okoliczności faktycznych, które ma się stwierdzić oględzinami, są potrzebne szczególne wiadomości fachowe, wówczas musi się przybrać do oględzin rzeczoznawców.

Z reguły należy przybierać dwóch rzeczoznawców, wystarczy jednak przybrać jednego znawcę w postępowaniu w sprawach karnych, przydzielonych do osądzenia sądom brygady, tudzież wtedy, gdy chodzi o przypadek mniejszej wagi albo gdyby oczekiwanie na przybycie drugiego znawcy okazywało się niebezpieczne dla celu śledztwa.

§ 206.

Wybór rzeczoznawców należy do sądu śledczego. W miarę możliwości należy przybierać jako rzeczoznawców czynne osoby, należące do wojska wspólnego.

Wybór rzeczoznawców można pozostawić w drodze rekwizycyi także innej władzy lub innemu zakładowi.

Ci, którzy wykonują zawodowo umiejętność, sztukę lub rzemiosło, potrzebne dla wydania orzeczenia, albo są publicznie ustanowieni dla wydawania orzeczeń odnośnego rodzaju, powinni uczynić zadość wezwaniu do interweniowania przed sądem liniowym w charakterze rzeczoznawców.

Osób, pozostających w służbie wojskowej lub publicznej służbie cywilnej, nie można używać jako rzeczoznawców, jeżeli ich przełożona komenda (władza) oświadczy, iż zajęcie takie sprzeciwia się interesom służby publicznej.

Dostawienie lub wezwanie rzeczoznawców, wybranych przez sąd śledczy, odbywa się w ten sam sposób, jak dostawienie i wezwanie świadków (§ 184.).

§ 207.

Osób, których w danej sprawie karnej nie wolno słuchać jako świadków albo zaprzysięgać albo które z obwinionym lub pokrzywdzonym pozostają w jednym z stosunków, określonych w § 189., punkt 1., jak również samego pokrzywdzonego nie należy pod nieważnością przybierać jako znawców.

O wyborze znawców należy zawiadomić przed oględzinami tak oskarżyciela jak obwinionego i tegoż obrońcę, jeżeli zwłoka nie grozi niebezpieczeństwem; o ile wniesiono ważne zarzuty, a zwłoka nie grozi niebezpieczeństwem, powinno się przybrać innych znawców.

Po rozpoczęciu oględzin jest dopuszczalny zarzut tylko dla przyczyn wyłączenia, wymienionych w ustępie pierwszym. W wypadku takim powinno się przerwać oględziny i przybrać innych rzeczoznawców.

§ 208.

Do rzeczoznawców, którzy nie czynią zadość wystosowanemu do nich wezwaniu albo odmawiają współdziałania przy oględzinach, wydania orzeczenia lub złożenia przysięgi bez ustawowego powodu, mają analogiczne zastosowanie postanowienia §§ 185. i 193.

§ 209.

Rzeczoznawcom, którzy jako stale ustanowieni złożyli już ogólną przysięgę, ma sędzia śledczy przypomnieć przed rozpoczęciem czynności urzędowej świętość złożonej przez nich przysięgi.

Inni znawcy muszą być przed przystąpieniem do oględzin zobowiązani przez sędziego śledczego pod przysięgą, że zbadają starannie przedmiot oględzin, podadzą wiernie i dokładnie poczynione spostrzeżenia i wydadzą wywód oględzin i orzeczenie bezstronnie, według najlepszej wiedzy i sumienia oraz stosownie do zasad swej umiejętności i sztuki lub swego rzemiosła.

§ 201., ustęp ostatni, ma analogiczne zastosowanie.

§ 210.

Przedmioty oględzin mają być oglądane i badane przez rzeczoznawców w obecności osób sądowych, wyjąwszy gdyby kierujący oględzinami uznał wydalenie się osób sądowych i innych osób, niebiorących bezpośredniego udziału w czynności urzędowej, za wskazane ze względu na przyzwoitość albo gdyby potrzebne spostrzeżenia, jak przy badaniu trucizn, mogły być poczynione tylko przy pomocy ciągłej obserwacji lub dłużej trwających doświadczeń.

Za każdym takim oddaleniem się osób sądowych z miejsca oględzin należy jednak postarać się w sposób odpowiedni o zabezpieczenie wiarygodności badań, które znawcy mają przeprowadzić.

Jeżeli przedmiot, poddany badaniu znawców, może uleść zniszczeniu lub zmianie wskutek użytego przez nich sposobu badania, należy pozostawić część tegoż, o ile to jest możliwe, w przechowaniu sądowym.

§ 211.

Oględzinami kieruje sędzia śledczy. Uwzględniając, o ile można, wnioski, czynione przez oskarżyciela, obwinionego, obrońcę i pokrzywdzonego, wskazuje on przedmioty, na które znawcy mają skierować swe spostrzeżenia, i zadaje pytania, których wyjaśnienie uważa za potrzebne. Znawcy mogą żądać, aby im udzielono z aktów lub zapomocą przesłuchania świadków tych wyjaśnień co do punktów dokładnie określonych, które uważają za potrzebne do złożenia opinii.

Jeżeli to da się wykonać bez przewłoki postępowania, może przesłuchanie świadków takich odbyć

się także podczas oględzin w obecności znawców, którym sędzia śledczy może pozwolić na bezpośrednie zadawanie pytań świadkowi lub obecnemu w danym razie obwinionemu.

Jeżeli znawcy uważają przegląd aktów za niezbędny dla wydania gruntowego orzeczenia, można udzielić im akta w całości lub części, o ile szczególne wątpliwości nie stoją temu na przeszkodzie.

§ 212.

Wywody znawców co do poczynionych spostrzeżeń (wywód oględzin) należy zaraz zamieścić w protokole. Orzeczenie wraz z powodami mogą oni podać do protokołu zaraz albo zastrzedz sobie wydanie orzeczenia na piśmie, w którym to celu wyznaczy sędzia śledczy odpowiedni termin.

W razie przybrania kilku rzeczoznawców należy dozwolić im, aby naradzili się wzajemnie przed wydaniem orzeczenia.

§ 213.

Jeżeli podania znawców o spostrzeżonych faktach różnią się znacznie od siebie albo jeżeli ich wywód oględzin jest niejasny, niepewny, sprzeczny sam z sobą albo z okolicznościami faktycznymi, już sprawdzonymi, a wątpliwości tych nie można usunąć przez ponowne przesłuchanie znawców, wówczas należy w miarę możliwości powtórzyć oględziny za przybraniem tych samych lub innych znawców.

§ 214.

Jeżeli sprzeczności lub usterki takie okażą się w orzeczeniu albo jeżeli okazuje się, iż orzeczenie zawiera wnioski, które nie są logicznie wysnute z przytoczonych założeń, albo jeżeli zachodzą inne poważne wątpliwości co do trafności orzeczenia, których nie można usunąć przez ponowne przesłuchanie znawców lub ich wyjaśniające oświadczenie, wówczas należy zasięgnąć orzeczenia innego znawcy lub kilku innych znawców.

Jeżeli rzeczoznawcy są lekarzami lub chemikami, można w wypadkach takich zasięgnąć wprost orzeczenia Komisji sanitarnej wojskowej.

§ 215.

W razie potrzeby może sąd śledczy zwrócić się o wydanie orzeczenia rzeczoznawczego do jednej z państwowych władz fachowych lub do jednego z zakładów lub organów państwowych, powołanych do wydawania orzeczeń takich.

Postanowienia powyższe o orzeczeniach rzeczoznawców mają analogiczne zastosowanie do wydawania orzeczeń w wypadkach, w których oględziny sędziowskie nie odbyły się w ogóle lub miały miejsce bez przybrania rzeczoznawców.

B. Postępowanie w przypadkach zabójstw i uszkodzeń cielesnych.

§ 216.

Jeżeli przy wypadku śmierci zachodzi podejrzenie, że spowodowano go czynem karygodnym, wówczas musi się przedsięwziąć przed pogrzebaniem zwłok ich oględziny pośmiertne i otwarcie (§§ 135. i 136.).

Jeżeli zwłoki już pogrzebano, należy je w tym celu ekshumować, o ile według zachodzących okoliczności można spodziewać się jeszcze ważnego wyniku, a nie zachodzi bezpośrednio niebezpieczeństwo dla zdrowia osób, które w oględzinach muszą brać udział.

Przed przystąpieniem do otwarcia zwłok należy je dokładnie opisać i usunąć wszelką wątpliwość co do ich tożsamości przez przesłuchanie osób, które zmarłego znały. W razie potrzeby należy zażądać od osób tych przed rozpoznaniem, aby zmarłego dokładnie opisały. Jeżeli zaś zmarły jest całkiem nieznaną, wówczas należy w miarę możliwości sporządzić fotografię zwłok i ogłosić ich dokładny opis w pismach publicznych.

Podczas oględzin zwłok ma sędzia śledczy baczyć na to, aby opisano dokładnie położenie i stan trupa, miejsce, gdzie i odzież, w której go znaleziono, oraz aby zwrócono staranną uwagę na wszystko, co według okoliczności mogłoby być dla śledztwa ważne. W szczególności należy opisać dokładnie według liczby i jakości rany oraz inne zewnętrzne ślady doznanego gwałtu, podać środki i narzędzia, którymi je prawdopodobnie spowodowano, i porównać z istniejącymi uszkodzeniami narzędzia, które w danym razie znaleziono i których możliwe użycie.

§ 217.

Oględziny i otwarcie zwłok mają być przedsiębrane przez dwóch lekarzy.

Lekarza, który leczył zmarłego w chorobie, poprzedzającej w danym razie jego śmierć, nie należy wprawdzie używać jako rzeczoznawcy, lecz powinno się przybrać go do oględzin i otwarcia zwłok, jeżeli to może przyczynić się do wyjaśnienia stanu rzeczy i stać się bez zwłoki.

§ 218.

Orzeczenie znawców ma podać, co było w danym przypadku najbliższą przyczyną śmierci i co przyczynę tę wywołało.

Jeżeli spostrzeżono obrażenia, należy wyszczególnić:

1. czy zadane zostały zmarłemu przez czyn innej osoby, a w razie potwierdzenia pytania tego,

2. czy czyn ten spowodował śmierć

a) już z swojej natury ogólnej,

b) wskutek wyjątkowej osobistej właściwości lub szczególnego stanu obrazonego,

c) wskutek przypadkowych okoliczności, wśród których go dokonano, lub

d) wskutek przyczyn pośrednich, które wprawdzie przypadkowo przyłączyły się do niego ale zostały spowodowane przez odnośny czyn lub z niego wynikiły, nakoniec

e) czy można było zapobiedz śmierci przez wczesną i stosowną pomoc.

O ile orzeczenie nie obejmuje wszystkich okoliczności, ważnych dla rozstrzygnięcia, powinien sędzia śledczy postawić w tym względzie znawcom szczegółowe pytania.

§ 219.

Jeżeli zachodzi podejrzenie otrucia, mogą według okoliczności przeprowadzić badanie trucizn także sami chemicy w nadającym się do tego lokalu.

Przedmioty, które mają być chemicznie badane, należy umieścić w naczyniu lub zbiorniku w sposób, któryby zapobiegał ich zamianie, zmieszaniu z innymi materiami oraz zepsuciu, i wręczyć je chemikom (§ 210., ustęp ostatni).

§ 220.

Także przy uszkodzeniach cielesnych należy przeprowadzić oględziny za przybraniem rzeczoznawców, którzy powinni zbadać uszkodzonego i orzec po dokładnem opisanu uszkodzeń w szczególności o tem, które z pomiędzy istniejących obrażeń ciała lub nadwreżeń zdrowia należy uważać same przez się lub w wzajemnym związku, bezwzględnie lub ze względu na szczególne okoliczności danego przypadku, za lekkie, ciężkie lub śmiertelne, jakie skutki uszkodzenia takie zwykłe za sobą pociągają, a jakie w obecnym szczególnym wypadku stąd wynikiły, tudzież jakimi środkami lub narzędziami i w jaki sposób uszkodzenia te zadano.

W orzeczeniu należy oznaczyć także czas trwania leczenia.

W tym ostatnim kierunku można odłożyć wydanie orzeczenia także na czas późniejszy, a wydane już orzeczenie zmienić odpowiednio do wyniku.

Wywód oględzin (sprawozdanie o uszkodzeniu) i orzeczenie czynnego lekarza wojskowego albo innego lekarza, pozostającego w publicznej służbie lekarskiej, można także bez oględzin sądowych uznać za środek dowodowy na stwierdzenie jakości uszkodzenia cielesnego i czasu leczenia, jeżeli zgadzają się one z okolicznościami zbadanymi i jeżeli ani oskarżyciel ani obwiniony ani pokrzywdzony nie zaczepia ich trafności.

C. Postępowanie w razie wątpliwości co do zaburzeń umysłu lub poczytalności.

§ 221.

Jeżeli zachodzą wątpliwości, czy obwiniony posiada zdrowy rozum czy też dotknięty jest zaburzeniem umysłu, które mogłoby uchylić poczytalność, wówczas należy zarządzić zbadanie jego stanu duchowego lub umysłowego przez przesłuchanie wszystkich osób, które mogłyby w tym względzie udzielić wyjaśnienia, i przez zażądanie wyjaśnień urzędowych i służbowych, a w każdym wypadku także przez dwóch lekarzy.

Badanie lekarskie może odbyć się na wniosek sędziego śledczego, oskarżyciela lub jednego z rzeczoznawców po wysłuchaniu obrońcy na rozkaz właściwego komendanta w odpowiednim zakładzie leczniczym wojskowym lub w ogóle publicznym i nie powinno, o ile to jest możliwe, trwać ponad dwa miesiące.

Jeżeli obwiniony nie ma jeszcze obrońcy (§ 102.), należy mu ustanowić obrońcę z urzędu.

Zarządzenie badania lekarskiego w zakładzie leczniczym należy oznajmić obwinionemu i jego obrońcy. Przeciw zarządzeniu temu służy im obu w dniach trzech zażalenie do najwyższego trybunału wojskowego. Zażalenie ma skutek odwłoczny.

Lekarze mają złożyć sprawozdanie z wyniku swych spostrzeżeń, zestawić wszystkie okoliczności, mogące wywrzeć wpływ na ocenienie stanu duchowego i umysłowego obwinionego, zbadać je pod względem doniosłości zarówno pojedynczo jak i w związku, a w razie jeżeli przyjmują istnienie zaburzenia umysłu, oznaczyć naturę choroby oraz jej jakość i stopień i wydać zarówno na podstawie aktów jak i własnego spostrzeżenia orzeczenie co do

wplywu, jaki choroba wywarła i wywiera jeszcze na wyobrażenia, popędy i działania obwinionego, oraz czy i w jakim stopniu ten zamącony stan umysłu istniał w czasie popełnienia czynu.

D. Badanie pism.

§ 222.

Jeżeli powstanie wątpliwość co do prawdziwości pewnego dokumentu albo jeżeli ma się zbadać, z czyjej ręki pismo jakieś pochodzi, wówczas można zarządzić za pośrednictwem znawców porównanie z niewątpliwie prawdziwymi pismami, pochodzącymi w miarę możliwości z tego samego czasu.

E. Postępowanie w przypadkach fałszowania lub podrabiania publicznych papierów kredytowych, stempli i znaczków pocztowych oraz fałszowania monety.

§ 223.

W przypadkach fałszowania lub podrabiania publicznych papierów kredytowych, monet, stempli i pocztowych znaczków wartościowych, wydanych w królestwach i krajach reprezentowanych w Radzie państwa albo w krajach świętej Korony węgierskiej albo w Bośni i Hercegowinie, należy przesłać sztuki, stanowiące przedmiot postępowania karnego, a w miarę możliwości także narzędzia i materiały, użyte do fałszowania lub podrabiania, oraz inne do tego należące przedmioty władzy lub zakładowi, które wydały prawdziwe papiery kredytowe, monety, stemple lub pocztowe znaczki wartościowe odnośnego rodzaju, w celu uzyskania orzeczenia co do ich prawdziwości lub nieprawdziwości i dalszego wyjaśnienia, w jaki sposób sfalszowania dokonano, czy użyto przysposobionych narzędzi, ułatwiających powielenie, nakoniec czy i gdzie takie fałszywe okazy już się pojawiły.

Po zupełnem ukończeniu postępowania karnego sądowego należy odesłać wspomnianym władzom i zakładom okazy sfalszowane razem z wszelkimi z czynu karygodnego pochodzącymi narzędziami, materiałami i innymi do tego należącymi przedmiotami. Skoro przedmioty te będą potrzebne do nowej czynności urzędowej w postępowaniu karnem, należy zażądać ich zwrotu.

Celem uzyskania orzeczenia co do sfalszowanych lub podrobionych pieniędzy albo publicznych papierów kredytowych, które wydano poza obrębem królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa, krajów świętej Korony węgierskiej oraz Bośni i Hercegowiny, należy zwrócić się do Ministra wojny.

F. Postępowanie w szczególnych wypadkach niedopełnienia obowiązków wojskowych.

§ 224.

Jeżeli przy badaniu istoty czynu z powodu niedopełnienia powinności w obliczu nieprzyjaciela albo zaniedbania wojskowych przepisów służbowych albo uszkodzeń, zrzadzonych przez dowódcę wojskowego bez konieczności wojskowej, chodzi o pytania, których rozwiązanie wymaga gruntownej znajomości wyższej sztuki wojennej albo pewnej umiejętności wojskowej, wówczas należy zasięgnąć w tym względzie orzeczenia (zdania taktycznego) komisji wojenno-naukowej.

Bliższe postanowienia co do utworzenia komisji tej i jej postępowania będą uregulowane drogą rozporządzenia.

W podobny sposób należy postępować w marynarce wojennej także wtedy, gdy chodzi o ocenienie zawinięcia przy rozbięciu się, osadzeniu na mieliznie lub zderzeniu okrętów albo przy innych zajściach, o ile do ocenienia tego potrzebna jest znajomość żeglugi i służby morskiej.

G. Postępowanie w innych wypadkach.

§ 225.

Także przy innych zbrodniach i występkach można stosownie do danego stanu rzeczy stwierdzić przez oględziny, i to z przybraniem rzeczoznawców lub bez nich, te znamiona, które według określenia ustawowego należą do istoty czynu odnośnej zbrodni lub odnośnego występkę albo wywierają wpływ na wymiar kary.

Zwłaszcza przy zbrodniach i występkach przeciw własności trzeba będzie w wypadkach wątpliwych stwierdzić przez rzeczoznawców wysokość szkody zrzadzonej lub zamierzonej.

Przy zbrodniach i występkach, przez które osoby, pozostające w urzędzie publicznym lub w służbie publicznej, zrzadzają państwu szkodę w własności skarbowej, oddanej im w zarząd, przechowanie lub dozór, należy w razie potrzeby przybrać do badania istoty czynu dwóch oficerów (urzędników wojskowych) odnośnej gałęzi administracji wojska wspólnego jako rzeczoznawców.

Rozdział XV

Zatrzymanie przedmiotów, rewizya domu i osoby.

§ 226.

Przedmioty, które podlegają przypadkowi albo mogą mieć znaczenie dla postępowania karnego

jako środki dowodowe, należy wziąć w przechowanie lub zabezpieczyć w inny sposób.

Każdy jest obowiązany wydać na wezwanie przedmioty takie; jeżeli nie stanie się to dobrowolnie, wówczas zarządza się ich konfiskatę. Wydanie można zatem wymusić stosownie do postanowień § 193., jeżeli odebranie nie da się przeprowadzić za pośrednictwem rewizji domu lub osoby, a posiadanie przedmiotu zostało przyznane lub udowodnione. Przeciw osobom, które same wydają się być podejrzane o czyn karygodny, i przeciw tym, które w danym wypadku są ustawowo uwolnione od obowiązku składania świadectwa, wykluczone jest jednak zastosowanie w tym celu kar i środków przymusowych, w § 193 przewidzianych, § 190., ustęp 3. i 4., ma odpowiednie zastosowanie.

§ 227.

Jeżeli obwiniony pozostaje w areszcie tymczasowym lub śledczym albo jeżeli wydano przeciw niemu nakaz doprowadzenia, uwięzienia lub list gończy, może sąd zarządzić zatrzymanie telegramów, listów lub innych przesyłek, nadchodzących do obwinionego, i zażądać ich wydania od urzędów pocztowych lub telegraficznych tudzież innych zakładów, trudniących się przesyłką.

To samo odnosi się także do telegramów, listów i innych przesyłek, jeżeli zachodzą okoliczności, z których należy wnioskować, iż pochodzą one od takiego obwinionego lub są dla niego przeznaczone, a treść ich jest ważną dla postępowania karnego.

Urzędy pocztowe lub telegraficzne oraz inne zakłady, trudniące się przesyłką, są obowiązane wydać sądowi liniowemu zatrzymane telegramy, listy i inne przesyłki.

Nadto mają one wstrzymać przesyłki takie jeszcze przed ich sądownym zatrzymaniem na żądanie przedłożonej komendy obwinionego, władzy miejscowej, prokuratora wojskowego lub oficera sądu. Jeżeli jednak sąd śledczy nie wyda w dniach trzech właściwego zarządzenia, wówczas nie wolno dłużej odwlekać przesyłki.

Przy stawianiu żądania, wspomnianego w ustępach poprzedzających, należy przestrzegać formalności, przepisanych pod tym względem w postępowaniu karnem cywilnem.

§ 228.

Zatrzymane przesyłki ma otworzyć sędzia śledczy w obecności obwinionego lub jego pełnomocnika. Jeżeli obwiniony lub jego pełnomocnik jest nieobecny a zwłoka grozi niebezpieczeństwem,

można mimo to przedsięwziąć otwarcie w obecności świadka sądowego.

Przy otwarciu, względem którego należy spisać protokół, nie powinno się naruszyć pieczęci; okładki i adresy należy przechować.

§ 229.

O zatrzymaniu przesyłek należy zawiadomić obwinionego, albo gdy jest nieobecny, jednego z członków jego rodziny, i to zaraz lub najdalej w dwudziestu czterech godzinach.

Jeżeli przesyłki otwarto, a niema obawy, by wydanie lub udzielenie ich osnowy wpływało szkodliwie na postępowanie karne, wówczas należy je wydać obwinionemu lub temu, dla kogo są przeznaczone, albo też udzielić w oryginale lub w odpisie, w całości lub w wyciągu. Jeżeli obwiniony jest nieobecny, należy je wydać lub udzielić jednemu z członków jego rodziny. Jeżeli niema osób takich, należy zwrócić przesyłkę wysyłającemu, gdy sędzia uważa, że wymaga tego interes wysyłającego, lub też donieść mu o zatrzymaniu, o ile przesyłka musi pozostać w aktach.

Przesyłki zatrzymane, których otwarcia nie uznano za potrzebne, należy wydać bezzwłocznie tym, dla których są przeznaczone, albo też zwrócić nicotwartemu zakładowi przewoźcemu.

§ 230.

U osoby podejrzanej o czyn karygodny można przeprowadzić rewizję mieszkania i innych ubikacji oraz znajdujących się tam przedmiotów albo też przedmiotów, które należą do niej, a znajdują się gdzieindziej, jeżeli można słusznie przypuszczać, iż posłuży to do ujęcia winnego albo do zabezpieczenia pewnego środka dowodowego lub przedmiotu, podlegającego przepadkowi.

U innych osób można przeprowadzić rewizję takie wtedy, gdy zachodzą okoliczności, uzasadniające przypuszczenie, że osoba podejrzana o czyn karygodny albo pewien środek dowodowy lub przedmiot, podlegający przepadkowi, mogą być odnalezione w ubikacjach lub rzeczach, poddanych przeszukaniu. Ograniczenie to niema zastosowania do ubikacji, przeznaczonych do wojskowego użytku służbowego, oraz do ubikacji, gdzie czyu popełniono lub obwinionego ujęto albo gdzie tenże schronił się wskutek pościgu.

§ 231.

U osób, wymienionych w § 230., ustęp 1., oraz osób, co do których zachodzi wysokie prawdo-

podobieństwo, iż posiadają przedmioty, mogące mieć znaczenie w postępowaniu karnem jako środki dowodowe, tudzież osób złej sławy można przeprowadzić także rewizję osoby i odzieży.

§ 232.

Przy przedsięwzięciu rewizji domu i osoby należy unikać wszelkiego niepotrzebnego rozgłosu, wszelkich przykrości lub niedogodności dla interesowanych, które nie są niezbędnie potrzebne, szanować w miarę możliwości ich dobre imię i tajemnice prywatne, nie pozostające w związku z przedmiotem śledztwa, oraz przestrzegać starannie względów stosowności i przyzwoitości.

Rewizya odbywa się z reguły tylko po poprzednim przesłuchaniu osoby, u której ma być przedsięwzięta, i tylko o tyle, o ile przez przesłuchanie nie uzyskano dobrowolnego wydania przedmiotów poszukiwanych ani usunięcia przyczyn, które ją spowodowały.

Przesłuchanie to można pominąć co do osób złej sławy oraz wtedy, gdy zwłoka grozi niebezpieczeństwem.

Przy przeszukiwaniu ubikacji, które nie są przeznaczone do wojskowego użytku służbowego, należy wezwać posiadacza ubikacji, aby był obecny przy przeszukaniu osobiście lub przez zastępcę; w razie przeszkody lub nieobecności posiadacza ubikacji albo jego zastępcy musi się wezwać do tego jednego z dorosłych członków jego rodziny albo w ich braku jednego z domowników lub sąsiadów. Pod względem uprawnień obrońcy do obecności przy rewizji domu oraz pod względem przybrania obwinionego do tej czynności urzędowej należy stosować analogicznie przepisy § 203.

Protokół rewizji ma być podpisany przez wszystkich obecnych. Jeżeli nie stwierdzono nic podejrzanego, a rewizya odbyła się poza obrębem ubikacji, przeznaczonych do wojskowego użytku służbowego, należy wydać interesowanemu na żądanie odpowiednie poświadczenie.

§ 233.

Jeżeli przy rewizji domu lub osoby znaleziono przedmioty, które nie stoją w związku z czynem karygodnym, stanowiącym przedmiot postępowania, lecz wskazują na inny czyn karygodny tego samego sprawcy, który ma być ścigany z urzędu, wówczas

należy je wziąć w przechowanie sądowe albo zatrzymać i zawiadomić o tem prokuratora wojskowego (oficera sądu) celem zasiągnięcia postanowienia właściwego komendanta.

Jeżeli nie wdrożono postępowania karnego, należy zwrócić niezwłocznie przedmioty, wzięte w przechowanie lub zatrzymane.

Jeżeli przedmiot znaleziony wskazuje na popełnienie przez inną osobę czynu karygodnego, który ma być ścigany z urzędu, wówczas należy wziąć go również w przechowanie lub zatrzymać i przesłać niezwłocznie wraz z oddzielnie spisany protokołem władzy, powołanej do wdrożenia postępowania karnego przeciw podejrzanemu.

§ 234.

Przy przeszukiwaniu papierów należy starać się o to, aby treść ich nie doszła do wiadomości osób niepowołanych.

Jeżeli nie można spisać zaraz papierów, wziętych w przechowanie lub zatrzymanych, wówczas należy umieścić je w okładce, opieczętowanej urzędowo. Także interesowanemu, który był w danym razie obecny przy przeszukiwaniu, należy zezwolić na położenie pieczęci. Jeżeli przychodzi do odpieczętowania, należy wezwać interesowanego, aby był przytem obecny osobiście lub przez pełnomocnika. Jeżeli na wezwanie takie nie stawi się ani interesowany ani jego pełnomocnik albo jeżeli nie można mu doręczyć wezwania z powodu nieobecności, wówczas należy mimo to skutecznie odpieczętowanie za przybraniem świadka sądowego.

§ 235.

Zatrzymanie przedmiotów oraz rewizję domu i osoby u osób, podlegających sądownictwu karnemu liniowemu, tudzież w budynkach wojska wspólnego oraz budynkach i ubikacjach, zajętych przez wojsko wspólne, zarządza i przeprowadza sąd śledczy. Kiedy inne władze są do tego uprawnione, postanawiają §§ 131., 133. i 142.

Jeżeli rewizya domowa odbyła się poza obrębem ubikacyi, przeznaczonych do wojskowego użytku służbowego, należy doręczyć interesowanemu zaraz lub najdalej w ciągu najbliższych dwudziestu czterech godzin poświadczenie co do przedsięwzięcia rewizyi i jej powodów.

O zarządzenie i przeprowadzenie zatrzymania przedmiotów i rewizyi w innych wypadkach prócz wymienionych w ustępie 1. należy z reguły wezwać właściwy sąd obrony krajowej (§ 132., ustęp 1.) albo właściwy sąd karny cywilny, o ile wezwanie

nie musi być w myśl § 145., ustęp 2., względnie § 142., ustęp 1., wystosowane do innych władz z powodu, iż zwłoka grozi niebezpieczeństwem.

W razie, gdyby zwłoka groziła naglącem niebezpieczeństwem, mogą strażę wojskową przedsiębrać w pościgu za zbiegłymi zbrodniarzami celem ich ujęcia rewizye domowe, jeżeli nie można na czasie uzyskać interwencji organu policyjnego lub innego organu bezpieczeństwa, powołanego do takiej czynności urzędowej.

§ 236.

Dla władz (organów) obrony krajowej i władz (organów) cywilnych, wezwanych o wykonanie zatrzymania przedmiotów albo rewizyi domu lub osoby, wstępują w miejsce postanowień §§ 226. do 234. przepisy dla nich obowiązujące. Do przepisów tych stosują się także środki prawne przeciw postanowieniom i zarządzeniom wspomnianych władz (organów).

Rozdział XVI.

Zakończenie postępowania badawczego i wniesienie oskarżenia.

§ 237.

Postępowanie badawcze należy zakończyć, gdy cel jego (§ 140.) został osiągnięty.

Jeżeli badanie było oddane sądowi (§ 143.), wówczas przesyła tenże akta oskarżycielowi bezwzględnie po ukończeniu postępowania badawczego.

Oskarżyciel ma najdalej w ośmiu dniach po otrzymaniu aktów przedłożyć je właściwemu komendantowi z wnioskiem ustnym lub pisemnym.

To samo ma stać się zaraz po ukończeniu postępowania badawczego, jeżeli postępowanie to przeprowadzał sam prokurator wojskowy lub oficer sądu.

Właściwy komendant może zarządzić uzupełnienie postępowania badawczego.

§ 238.

Na podstawie wyniku uzupełnionego w danym razie postępowania badawczego rozstrzyga właściwy komendant, czy należy zaniechać ścigania obwinionego albo wnieść przeciw niemu oskarżenie albo odstąpić sprawę władzy właściwej.

§ 239.

Ściganie obwinionego ma być zaniechane:

1. jeżeli nie zachodzi czyn karygodny, podlegający ściganiu przez sąd karny, jeżeli poczucie jego jest wykluczone lub karygodność uchylona,

2. jeżeli przy czynach karygodnych, które mogą być ścigane tylko na żądanie uprawnionego, uprawniony nie postawił żądania takiego albo je cofnął,

3. jeżeli z powodu braku dowodów lub nadzwyczajnej trudności w dostarczeniu środków dowodowych nie można oczekiwać, by dalsze postępowanie przyniosło wynik dodatni.

Właściwy komendant może odstąpić od wniesienia oskarżenia także wtedy, gdy uznaje, że czyn karygodny da się załatwić w drodze dyscyplinarnej (§ 2.).

§ 240.

Jeżeli badanie było oddane sądowi, a właściwy komendant postanowi po ukończeniu albo już w toku postępowania badawczego, iż ściganie obwinionego ma być zaniechane, wówczas powinien sąd, zawiadomiony o rozstrzygnięciu i jego powodach, zastanowić postępowanie badawcze i uwiadomić o tem obwinionego, pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego (§ 106.).

Jeżeli badanie nie było oddane sądowi, należy postąpić w podobny sposób, jak w § 138., ustęp 1.

Jeżeli obwiniony był uwięziony, należy wypuścić go zaraz na wolność.

§ 241.

Jeżeli u obwinionego zachodzi zaburzenie umysłu, wykluczające poczytalność, wówczas należy po ukończeniu postępowania badawczego, o ile niema powodów do jego zaniechania (§ 239.), wstrzymać dalsze postępowanie na zarządzenie właściwego komendanta aż do wyzdrowienia obwinionego i zawiadomić o tem w sposób, podany w paragrafie poprzedzającym, pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego, oraz ustawowego zastępcę i obrońcę obwinionego. Przeciw temu zarządzeniu właściwego komendanta przysługuje wymienionym osobom zażalenie do najwyższego trybunału wojskowego w ośmiu dniach po zawiadomieniu.

§ 242.

Jeżeli właściwy komendant postanawia na podstawie ukończonego postępowania badawczego albo bez poprzedniego postępowania badawczego (§ 137., ustęp 4.), że oskarżenie ma być wniesione, wówczas

wydaje on prokuratorowi wojskowemu pisemny rozkaz wygotowania i wniesienia aktu oskarżenia.

W postępowaniu co do spraw karnych, przekazanych do osądzenia sądom brygady, obejmuje pisemny rozkaz właściwego komendanta, wystosowany do oficera sądu, polecenie postawienie w sądzie wniosku na ukazanie. Oficer sądu nie wnosi formalnego aktu oskarżenia.

W rozkazie oskarżenia należy wymienić zarówno osobę obwinionego jak i zarzucony mu czyn i wydać zarządzenie co do zawieszenia aresztu śledczego lub utrzymania go w mocy.

§ 243.

Akt oskarżenia, w którym należy powołać się na dołączony rozkaz oskarżenia, wydany przez właściwego komendanta, ma być wniesiony do sądu i obejmować:

1. imię i nazwisko obwinionego, a jeżeli jest on osobą wojskową, także jego stopień wojskowy i oddział broni (etatowy),

2. dokładne oznaczenie czynów karygodnych, które uczyniono przedmiotem oskarżenia, według ich znamion, opartych na stanie faktycznym i uzasadniających nazwę ustawową oraz zastosowanie pewnego oznaczonego wymiaru kary, z podaniem ustawowej nazwy czynów tych i przytoczeniem przepisów prawa karnego, obowiązującego dla wspólnej siły zbrojnej, których zastosowanie wnioskuje się.

3. krótkie, zwięzłe i przedmiotowe przedstawienie stanu rzeczy, zaczerpnięte z treści doniesienia i wyników dotychczasowego postępowania, oraz wymienienie środków dowodowych,

4. podanie, czy obwiniony pozostaje na wolnej stopie czy nie, względnie czy uwięzienie jego zostało zarządzone w rozkazie oskarżenia, wydanym przez właściwego komendanta, tudzież wymienienie sądu, przed którym rozprawa główna ma się odbyć.

W postępowaniu co do spraw karnych, przekazanych do osądzenia sądom brygady, ma oficer sądu zamiast aktu oskarżenia przesłać sądowi rozkaz oskarżenia, wydany przez właściwego komendanta, z pisemnym wnioskiem na ukaranie, obejmującym ustawowe oznaczenie czynu karygodnego.

Spis świadków i rzeczoznawców, którzy mają być zawezwani celem stwierdzenia prawdy, oraz spis innych środków dowodowych, z których prokurator wojskowy (oficer sądu) chce skorzystać na rozprawie głównej, należy zamieścić w akcie oskarżenia (wniosku na ukaranie) lub dołączyć do niego.

§ 244.

Akt oskarżenia lub pochodzący od oficera sądu wniosek na ukaranie ma kierujący rozprawą (§ 52.) udzielić niezwłocznie obwinionemu wraz z spisem środków dowodowych (§ 243., ustęp 3.).

Jeżeli obwiniony przebywa poza siedzibą urzędową sądu, można wezwać o doręczenie także sąd karny wojskowy lub cywilny, znajdujący się w miejscu pobytu obwinionego, albo jego komendę przełożoną.

Obwinionemu należy doręczyć odpis aktu oskarżenia albo wniosku na ukaranie wraz z załącznikami; wystarczy jednak odczytać je, jeżeli obwiniony zrzeknie się protokolarnie odpisu.

Przy udzieleniu aktu oskarżenia lub wniosku na ukaranie należy wezwać obwinionego, aby oświadczył się na oskarżenie i przedstawił w czasie właściwym (§ 250.) ewentualne nowe środki dowodowe; należy go także pouczyć o prawach, przysługujących mu co do obrony, i zapytać, jeżeli nie skorzystał już z prawa, służącego mu w myśl § 102., czy chce sam obrać sobie obrońcę czy też pozostawić wybór jego sądowi. Co do tego udzielenia, pouczenia i wezwania oraz co do oświadczenia, złożonego przez obwinionego, należy spisać protokół.

Jeżeli w rozkazie oskarżenia, wydanym przez właściwego komendanta, zarządzone przeciw obwinionemu areszt śledczy, wówczas należy połączyć z udzieleniem aktu oskarżenia (wniosku na ukaranie) także przepisane w § 178. przesłuchanie obwinionego.

Akt oskarżenia lub wniosek na ukaranie należy wraz z załącznikami doręczyć w odpisie także obrońcy, skoro tylko został obrany lub ustanowiony.

Jeżeli obwiniony jest oficerem lub osobą równorzędną albo jeżeli nie należy do czynnych osób wojskowych, a pozostaje na wolnej stopie, wówczas może przeznaczone dla niego udzielenie, pouczenie i wezwanie nastąpić także drogą doręczenia.

Z chwilą udzielenia lub doręczenia obwinionemu aktu oskarżenia albo wniosku na ukaranie jest oskarżenie wniesione.

§ 245.

Okoliczności, które wyszły na jaw lub zaszły po wniesieniu oskarżenia, wywierają wpływ na właściwość komendanta tylko wtedy, gdy wykazują, iż zamiast sądu brygady jest właściwy sąd dywizyjny

albo iż przyjęte w oskarżeniu sądownictwo karne liniowe nie jest w ogóle uzasadnione.

W obu wypadkach ma oskarżyciel cofnąć akt oskarżenia (wniosek na ukaranie) na polecenie właściwego komendanta, poczem zarządza sąd odstąpienie sprawy władzy właściwej. Zarządzona już w danym razie rozprawa główna nie odbywa się. O odstąpieniu sprawy karnej należy zawiadomić zarówno oskarżonego i jego obrońcę jak i pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego.

Rozdział XVII.

Przygotowanie rozprawy głównej.

§ 246.

Po wniesieniu oskarżenia wyznacza sąd termin rozprawy głównej i zarządza złożenie sądu wojennego.

Dzień rozprawy głównej wyznacza sąd pod nieważnością w ten sposób, aby oskarżonemu pozostał od chwili uwiadomienia o wniesieniu oskarżenia termin co najmniej ośmiodniowy, a w postępowaniu przed sądami brygady co najmniej trzechdniowy do przygotowania obrony. Jeżeli jednak oskarżony zgadza się na to, można termin ten skrócić.

Rozprawa główna odbywa się z reguły w siedzibie urzędowej sądu. W celu istotnego ułatwienia postępowania dowodowego może jednak sąd zarządzić za zgodą właściwego komendanta, iż rozprawa główna odbędzie się w miejscu, położonem poza siedzibą urzędową sądu, w którym to wypadku można zażądać odkomenderowania członków sądu wojennego, należących do stanu żołnierskiego, także od odnośnej władzy lokalnej miejsca rozprawy głównej. Władza ta ma komenderować jako członków sądu wojennego zawsze najstarszych rangą z pośród wojskowych obecnych w garnizonie, a posiadających stopnie, wymagane dla utworzenia sądu wojennego.

§ 247.

Jeżeli oskarżony jest czynną osobą wojskową lub pozostaje w areszcie, wówczas zarządza się jego dostawienie lub doprowadzenie do rozprawy głównej. Miejsce i czas rozprawy głównej musi się podać do jego wiadomości w drodze służbowej najpóźniej w dniu poprzedzającym. Meldunek o uwiadomieniu należy dołączyć do aktów.

Innych oskarżonych wzywa sąd do rozprawy głównej pod zagrożeniem doprowadzenia w ten

sposób (§ 157.), aby, o ile nie zgodzą się sami na skrócenie terminu, pozostawał między doręczeniem wezwania a rozprawą główną termin co najmniej trzechdniowy, zaś w postępowaniu przed sądami brygady co najmniej jednodniowy.

Obrońcę, już znanego w czasie wyznaczenia terminu rozprawy głównej, należy zawezwać do rozprawy tej równocześnie z uwiadomieniem lub wezwaniem oskarżonego, zaś obrońcę, ustanowionego dopiero później, równocześnie z ustanowieniem.

Prócz oskarżonego i jego obrońcy ma sąd zawezwać do rozprawy głównej (§§ 184. i 206.) świadków i rzeczoznawców, których przesłuchanie zawnioskowano w akcie oskarżenia lub wniosku na ukaranie (spisie).

Członków Domu cesarskiego nie wzywa się do rozprawy głównej jako świadków. Co do wzywania osób, którym według prawa międzynarodowego przysługuje przywilej zakrajowości lub osobiste uwolnienie, jako świadków do rozprawy głównej, rozstrzygają zasady prawa tego i istniejące traktaty państwowe.

Świadków i rzeczoznawców stanu cywilnego należy w miarę możliwości wzywać w ten sposób, aby między doręczeniem wezwania a dniem, w którym odbywa się rozprawa, pozostawał co najmniej trzechdniowy okres czasu.

O miejscu i czasie rozprawy głównej powinien sąd zawiadomić także oskarżyciela, pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego, tego ostatniego z uwagą, iż rozprawa główna będzie przeprowadzona także w razie jego niestawienia się.

§ 248.

Jeżeli należy spodziewać się, iż rozprawa główna potrwa czas dłuższy, wówczas należy wydać zarządzenie, aby sędziowie zastępczy byli obecni przy rozprawie i w razie przeszkody jednego z członków sądu wojennego mogli wstąpić w jego miejsce.

Nie wymaga się, aby sędzia zastępczy miał równy stopień wojskowy z członkiem sądu wojennego, którego ma zastępować, musi on jednak być oficerem (urzędnikiem wojskowym) i nie może mieć stopnia niższego aniżeli oskarżony.

§ 249.

Jeżeli sąd otrzyma wiadomość, iż zawezwany do rozprawy głównej świadek lub znawca, który poprzednio nie był przesłuchany lub zaprzysiężony, nie będzie mógł stawić się na rozprawie z powodu dłuższej trwającej choroby lub nie dającej się usunąć

przeszkody, wówczas może zarządzić jego przesłuchanie pod przysięgą lub zaprzysiężenie przez sędziego delegowanego lub wezwanego.

Posanowienia § 194., ustępy 2. do 5., mają zastosowanie.

§ 250.

Oskarżyciel, oskarżyciel prywatny i oskarżony mogą żądać także po wniesieniu oskarżenia a przed terminem rozprawy głównej, aby sąd uzupełnił dowody, wprowadzone w akcie oskarżenia lub wniosku na ukaranie (spisie), albo postarał się o nowe dowody.

W tym celu mają oni wnieść do sądu ustnie lub pisemnie wniosek umotywowany najpóźniej w czwartym dniu, a w postępowaniu przed sądami brygady najpóźniej w najbliższym dniu po uwiadomieniu o wniesieniu oskarżenia i wymienić w nim dokładnie świadków, których ma się przesłuchać lub wezwać do rozprawy głównej, oraz dowody z rzeczoznawców lub inne dowody, których ma się dostarczyć, tudzież okoliczności, stanowiące przedmiot dowodu. Czynne osoby wojskowe z stanu szeregowców oraz czynni gazyści, niezaliczeni do pewnej klasy rangi, mogą podać wniosek ten, o ile pozostają na wolnej stopie, aż do wspomnianej chwili także do protokołu w obec swej przełożonej komendy; protokół ten należy niezwłocznie przesłać sądowi.

§ 251.

Sąd może odrzucić wnioski dowodowe, postawione po wniesieniu oskarżenia, jeżeli okoliczność, która ma być udowodniona, przedstawia się jako niestanowcza dla rozstrzygnięcia sprawy albo jeżeli jest oczywiste, iż oskarżony postawił wniosek dowodowy celem spowodowania przewłoki w rozstrzygnięciu sprawy, niemniej, jeżeli wniosek postawiono po chwili, oznaczonej w § 250., ustęp 2., i to w tym ostatnim wypadku, jeżeli zawnioskowane zbadanie lub zawezwanie do wyznaczonej rozprawy głównej nie da się już wykonać, a odłożenie rozprawy (§ 253.) nie jest usprawiedliwione. Rozstrzygnięcie takie nie wyklucza powtórzenia wniosków na rozprawie głównej i nie krępuje uchwały sądu wojennego.

Jeżeli sąd przychyliła się do wniosku dowodowego, wówczas należy z reguły zawezwać do rozprawy głównej świadków, których przesłuchanie zawnioskowano, oraz rzeczoznawców (§ 206.), którzy na podstawie nowego wniosku dowodowego mają być przesłuchani. O zawezwaniu tem należy zawiadomić przed rozprawą główną oskarżyciela, oskarżyciela prywatnego, oskarżonego i jego obrońcę.

Jeżeli zawnioskowano przeprowadzenie innych dochodzeń uzupełniających lub niecierpiących zwłoki przesłuchań świadków (§ 249.), a sąd przychyliła się do wniosku tego, wówczas należy przeprowadzić je bezzwłocznie za pośrednictwem oficera dla służby sprawiedliwości (§ 110., ustęp 2.), którego wyznaczy kierownik sądu, albo w drodze rekwizycji. Do tych przesłuchań świadków i innych sędziowskich czynności badawczych, które w danym razie mogą okazać się potrzebne z powodu zawnioskowanych dochodzeń, mają analogiczne zastosowanie postanowienia § 194., ustępy 2. do 5. Roztrząsanie wyników takich dodatkowych dochodzeń i przesłuchań jest z reguły (§ 255.) zastrzeżone do rozprawy głównej.

§ 252.

Sąd może także z urzędu zarządzić zawezwanie nowych świadków i rzeczoznawców do rozprawy głównej.

W przypadkach bezpośredniego wniesienia oskarżenia (§ 137., ustęp 4.) może sąd zarządzić także z urzędu poszczególne dochodzenia i czynności badawcze, do których mają zastosowanie postanowienia § 251., ustęp 3.

§ 253.

Jeżeli oskarżony z powodu choroby lub innych nieuchronnych okoliczności doznaje przeszkody w stawieniu się do rozprawy głównej albo jeżeli zachodzą inne ważne powody, może sąd na wniosek lub z urzędu odłożyć rozprawę główną.

Przeszkoda obrońcy uzasadnia odłożenie tylko wtedy, gdyby z powodu krótkości czasu inny obrońca nie mógł być do rozprawy głównej przybrany albo nie mógł przygotować się do obrony.

§ 254.

Jeżeli oskarżyciel odstępuje przed rozpoczęciem rozprawy głównej od oskarżenia całkowicie lub częściowo z innych powodów prócz wymienionych w § 245., wówczas ma sąd zastanowić postępowanie całkowicie lub częściowo; w pierwszym wypadku odpada zarządzone już ewentualnie rozprawa główna. Odstąpienie oskarżyciela ma być uzasadnione.

O całkowitem lub częściowem zastanowieniu postępowania należy zawiadomić oskarżonego i jego obrońcę, pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego. Co do prawa zażalenia obowiązują postanowienia § 106.

§ 241. ma analogiczne zastosowanie także po wniesieniu oskarżenia.

§ 255.

Jeżeli po wniesieniu oskarżenia miały jeszcze miejsce dochodzenia sądowe albo jeżeli wyszły na jaw nowe czyny karygodne, popełnione przez oskarżonego, wówczas może oskarżyciel cofnąć przed rozpoczęciem rozprawy głównej wniesiony przez siebie akt oskarżenia (wniosek na ukaranie) i wnieść równocześnie nowy akt oskarżenia (wniosek na ukaranie), zaopatrzony w nowy rozkaz oskarżenia, wydany przez właściwego komendanta, o ile nie wchodzi w zastosowanie postanowienie § 245. Z nowym aktem oskarżenia (wnioskiem na ukaranie) należy postąpić następnie według przepisów rozdziału XVI.

Jeżeli po wniesieniu oskarżenia zajdzie skutek nowo na jaw wyszłych czynów karygodnych lub dodatkowych dochodzeń sądowych konieczność przeprowadzenia prokuratorskiego lub sądowego postępowania badawczego, wówczas zarządza właściwy komendant, o ile oddzielne ściganie nowo na jaw wyszłych czynów karygodnych nie okazuje się wskazane, cofnięcie oskarżenia i wdrożenie lub uzupełnienie postępowania badawczego. O zarządzeniu tem należy zawiadomić oskarżonego i jego obrońcę.

Jeżeli oskarżony zbiegł po wniesieniu oskarżenia, należy wdrożyć postępowanie według rozdziału XXV.

Jeżeli wskutek cofnięcia aktu oskarżenia (wniosku na ukaranie) zajdzie potrzeba odłożenia rozprawy głównej, wówczas ma sąd zarządzić odłożenie jej.

Rozdział XVIII.

Rozprawa główna.

A. Jawność rozprawy głównej.

§ 256.

Rozprawa główna jest jawna pod nieważnością. Odbywa się ona w nieobecności właściwego komendanta.

§ 257.

Przystęp do jawnej rozprawy głównej jest dozwolony tylko osobom dorosłym płci męskiej, których zjawienie się odpowiada powadze sądu.

Jeżeli oskarżony jest oficerem lub osobą równorzędną, wówczas mają dostęp do jawnej rozprawy głównej z pośród czynnych osób wojskowych i tych osób nieczynnych, które zjawiają się w mundurze wojskowym, tylko oficerowie i równorzędni z nimi.

Z powodu braku miejsca może przewodniczący wykluczyć zjawiających się później.

Oskarżycielowi prywatnemu i pokrzywdzonemu oraz ich ustawowym zastępcom i pełnomocnikom należy zezwolić zawsze na obecność przy rozprawie głównej.

§ 258.

Ze względu na zagrożenie obyczajności, porządku publicznego, bezpieczeństwa państwowego lub wojskowych interesów służbowych można wykluczyć osoby nieinteresowane od przystępu do rozprawy głównej.

Jawność może być wykluczona na wniosek pokrzywdzonego lub oskarżyciela prywatnego także wtedy, gdy dopuszczenie jawności rozprawy w postępowaniu o oszczerstwo, wymuszenie lub obrażę czci udaremniłoby ochronę czci i dobrej sławy pokrzywdzonego lub oskarżyciela prywatnego.

Jawność można także wykluczyć, jeżeli zgadzają się na to oskarżyciel, pokrzywdzony i oskarżyciel prywatny, o ile są obecni, tudzież oskarżony i jego obrońca.

Wykluczenie jawności zostaje zarządzane uchwałą sądu wojennego, wygotowaną na piśmie i zaopatrzoną w powody, która zapada na posiedzeniu niejawnym. Uchwałę tę ogłasza się jawnie.

§ 259.

Po odczytaniu uchwały, wykluczającej jawność, muszą ustąpić wszyscy przysłuchujący się.

Komendant oddziału broni, oddziału i pododdziału oskarżonego oraz naczelnik władzy służbowej, do której oskarżony przynależy, czynni oficerowie dla służby sprawiedliwości, tudzież pokrzywdzony i oskarżyciel prywatny oraz ich ustawowi zastępcy i pełnomocnicy nie zostają jednak wykluczeni wskutek takiego orzeczenia.

Przewodniczący ma prawo zezwolić także innym osobom na obecność przy rozprawie.

§ 260.

Jeżeli sąd wojenny uchwali wykluczenie jawności, może oskarżony żądać, aby dozwolono przystępu trzem osobom, posiadającym jego zaufanie. Muszą one jednak być osobami, którym według § 257., ustępy 1. i 2., dozwolona jest obecność przy rozprawie jawnej; przybranie mężów zaufania nie powinno powodować przerwy lub odroczenia rozprawy głównej.

Kilku równocześnie oskarżonych może żądać łącznie przybrania najwyżej sześciu osób zaufania,

na których wybór mają zgodzić się. Jeżeli nie przyjdzie do zgody, skutecznią przewodniczący wybór między proponowanymi mężami zaufania.

§ 261.

Jeżeli w wypadkach uchylenia jawności z powodu zagrożenia bezpieczeństwa państwowego okazuje się to potrzebne ze względu na utrzymanie w tajemnicy przedmiotów wojskowych, można na czas ich omawiania wykluczyć na podstawie uchwały sądu wojennego także mężów zaufania i osoby, wymienione w § 259., ustęp 2.

Przewodniczący ma prawo dopuścić także w tym wypadku poszczególne osoby do obecności przy rozprawie.

§ 262.

Po zaprzysiężeniu sądu wojennego można zarządzić w każdym stadyum rozprawy posiedzenie niejawne co do pewnej części postępowania lub co do całej rozprawy. Wyrok musi się jednak zawsze ogłosić publicznie (§ 312.).

§ 263.

W razie wykluczenia jawności z powodu zagrożenia bezpieczeństwa państwowego lub wojskowych interesów służbowych można osobom obecnym nałożyć uchwałą sądu wojennego obowiązek utrzymania w tajemnicy faktów, które wskutek rozprawy dojdą do ich wiadomości. Uchwałę tę należy przytoczyć w protokole rozprawy.

Kto przez nieuprawnione udzielenie wiadomości naruszy obowiązek tajemnicy, będzie ukarany przez sąd właściwy, jeżeli podlega sądownictwu karnemu liniowemu lub obrony krajowej, aresztem zwyczajnym lub ścisłym od tygodnia do trzech miesięcy, a wśród okoliczności szczególnie obciążających do sześciu miesięcy.

Osoby, podlegające sądownictwu karnemu cywilnemu, które dopuszczają się tego przestępstwa, będą ukarane za przekroczenie przez właściwy sąd karny cywilny aresztem zwyczajnym od tygodnia do trzech miesięcy, z którym można połączyć grzywnę do 1000 K.

§ 264.

Kto bez zezwolenia władzy ogłasza całkowicie lub częściowo doniesienie karne, akt oskarżenia lub inny dokument urzędowy z postępowania karnego liniowego przed przedstawieniem ich na rozprawie jawnej, tudzież kto bez zezwolenia władzy ogłasza

z postępowania karnego liniowego, w którym wykluczono jawność rozprawy, przedmiot rozprawy, objęty wykluczeniem jawności, będzie ukarany za czyn ten według postanowień § 263., ustępy 2. i 3.

B. Czynności urzędowe przewodniczącego i kierującego rozprawą.

§ 265.

Przewodniczący wykonywa przy rozprawie głównej uprawnienia, przyznane mu w niniejszej ustawie o postępowaniu karnem, a w szczególności ma dbać o utrzymanie spokoju i bezpieczeństwa, dyscypliny wojskowej i przyzwoitości, odpowiadającej powadze sądu.

Kogo sąd słucha lub kto do sądu przeminawia, ma mówić stojąc; przewodniczący może jednak zezwolić na wyjątek z powodu stanu fizycznego mówiącego, dłuższego przesłuchania i z innych względów.

§ 266.

Oznaki zadowolenia lub niezadowolenia są zakazane. Przewodniczący ma prawo wezwać do porządku osoby, które przeszkadzają rozprawie przez oznaki takie lub w inny sposób albo zachowują się uprzejmie dla powagi sądu, a w razie potrzeby wydaląc z sali posiedzeń niektórych lub wszystkich słuchaczy.

Słuchaczy, którzy podlegają wojskowej władzy karnej dyscyplinarnej, może przewodniczący, jeżeli są niżsi od niego stopniem (klasą rangi), kazać także przyaresztować, a według okoliczności ukarać odpowiednią karą dyscyplinarną. Słuchaczy w tym samym lub wyższym stopniu (klasie rangi) może przewodniczący donieść komendzie przełożonej celem ukarania.

O ukaranie innych osób prócz wymienionych w ustępie 2. ma przewodniczący zwrócić się do sądu powiatowego ich miejsca zamieszkania lub pobytu. Sąd ten ma postąpić w ten sposób, jak gdyby niewłaściwe zachowanie się miało miejsce przed sądem karnym cywilnym (§ 185., ustęp 5.).

§ 267.

Jeżeli oskarżony, świadek, rzeczoznawca, pokrzywdzony, oskarżyciel prywatny lub ich ustawowi zastępcy albo pełnomocnicy przeszkadzają rozprawie przez niewłaściwe zachowanie się, naruszają w inny sposób uszanowanie winne sądowi, wypowiadają obelgi lub obwinienia oczywiście nieuzasadnione lub nienależące do rzeczy, wówczas ma przewodni-

czący upomnieć ich, a w razie potrzeby może spowodować ich wydalenie, jednak co do oskarżonego tylko wtedy, jeżeli ten zachowuje się dalej nieprzyzwoicie mimo upomnienia i zagrożenia, iż będzie wydalony od rozprawy.

Osoby, które podlegają wojskowej władzy karnej dyscyplinarnej i posiadają niższy stopień wojskowy (niższą klasę rangi) aniżeli przewodniczący, może on ukarać odpowiednią karą dyscyplinarną z urzędu albo na wniosek oskarżyciela lub obrażonego, a w razie potrzeby kazać natychmiast przyaresztować. Przeciw oskarżonym, którzy są osobami cywilnymi, orzeka przewodniczący jedną z kar lub jedno z obostrzeń, wymienionych w § 149., ustęp 3.

Co do osób wojskowych, które mają ten sam lub wyższy stopień wojskowy (klasę rangi) aniżeli przewodniczący, oraz co do osób, które nie podlegają wojskowej władzy karnej dyscyplinarnej, obowiązują analogicznie postanowienia § 266.

Jeżeli oskarżonego, pozostającego na wolnej stopie, wydalono z sali z powodu niewłaściwego zachowania się, wówczas może on być przytłoczony na polecenie przewodniczącego aż do ponownego przywołania przed sąd wojenny. Rozprawę prowadzi się dalej w jego nieobecności; przed ukończeniem postępowania dowodowego musi się jednak przywołać go do sali i zawiadomić pod nieważnością postępowania o istotnych okolicznościach, które wyszły na jaw pod jego nieobecność, oraz o tem, co zeznały osoby przesłuchane.

§ 268.

Jeżeli obrońca dopuszcza się takiego wykroczenia, wówczas może przewodniczący udzielić mu nagany, a jeżeli podlega on wojskowej władzy karnej dyscyplinarnej, ukarać go odpowiednią karą dyscyplinarną. Obrońcy, niepodlegającemu wojskowej władzy karnej dyscyplinarnej, może sąd wojenny nałożyć grzywnę aż do dwustu koron, przeciw czemu przysługuje mu w ośmiu dniach zażalenie do najwyższego trybunału wojskowego. Zażalenie ma skutek odwołacyjny.

Jeżeli obrońca zachowuje się dalej w sposób nieopowiedni, może sąd wojenny odebrać mu głos. W tym wypadku ma oskarżony prawo wybrania innego obrońcy z pośród osób obecnych i uzdatnionych do tego. Jeżeli to okazuje się niemożliwe i jeżeli także z urzędu nie można zaraz ustanowić obrońcy, należy przerwać lub odroczyć rozprawę główną celem obrania lub ustanowienia innego obrońcy, o ile obrona jest obowiązkową albo sąd wojenny nznaje przybranie obrońcy za wskazane.

Jeżeli warunki te nie zachodzą, należy prowadzić rozprawę dalej bez przybrania obrońcy.

O każdym ukaraniu obrońcy, wpisanego na listę obrońców wojskowych, należy donieść Ministrowi obrony krajowej, a jeżeli obrońca jest adwokatem, także właściwej władzy dyscyplinarnej.

§ 269.

Jeżeli musi się przerwać lub odroczyć rozprawę główną z powodu niewłaściwego zachowania się obrońcy, wówczas można nałożyć mu uchwałą sądu wojennego także zwrot kosztów, spowodowanych przerwaniem lub odroczeniem.

Przeciw uchwale tej służy obrońcy w ośmiu dniach zażalenie do najwyższego trybunału wojskowego. Zażalenie to ma skutek odwoławczy.

Prawomocnemu orzeczeniu przysługuje moc wykonalnego dokumentu publicznego.

O wykonanie zwraca się sąd liniowy do właściwego sądu cywilnego.

§ 270.

Nieczynni oficerowie i równorzędni z nimi, którzy zjawiają się w mundurze wojskowym, podlegają z powodu wykroczeń, popełnionych przy rozprawie głównej, a określonych w §§ 266. do 268., wojskowej władzy karnej dyscyplinarnej.

§ 271.

Prokuratora wojskowego i oficera sądu może przewodniczący przywołać do porządku z powodu wykroczeń i donieść właściwemu komendantowi w celu ukarania.

§ 272.

Kary, orzeczone na podstawie §§ 266. do 268., można według okoliczności wykonać zaraz, o ile nie jest dopuszczalne zażalenie z skutkiem odwoławczym; doniesienia w celu ukarania powinny być wnoszone zaraz po rozprawie głównej.

Jeżeli zachowanie się, wspomniane w podanych wyżej paragrafach, uzasadnia czyn, podlegający ściganiu przed sądem karnym, należy zastosować postanowienia § 321.

Oświadczenie obrażonego lub pokrzywdzonego, iż zastrzega sobie prawo skargi z powodu popełnionego przeciw niemu czynu karygodnego albo zrzeka się tegoż, nie stoi na przeszkodzie zastosowaniu postanowień, zawartych w §§ 266. do 271.

§ 273.

Kierownictwo rozprawy głównej należy do kierującego rozprawą.

Jest on obowiązany dążyć do wykrycia prawdy i ma starać się o to, aby zaniechano roztrząsań, które nie przyczyniając się do wyjaśnienia sprawy przewlekłyby rozprawę.

Kierujący rozprawą przesłuchuje oskarżonego, świadków i rzeczoznawców i oznacza porządek kolejny, w którym żądający głosu mają przemawiać.

Jeżeli oskarżenie obejmuje kilka punktów, może wydać zarządzenie, iż co do każdego z nich lub co do niektórych ma się rozprawiać osobno.

Jeżeli w toku rozprawy głównej będą postawione wnioski, odnoszące się do poszczególnych punktów postępowania, wówczas rozstrzyga kierujący rozprawą takie pytania wpadkowe, o ile rozstrzygnięcie nie należy według ustawy do przewodniczącego lub sądu wojennego.

Jeżeli oskarżyciel albo oskarżony sprzeciwia się wnioskowi takiemu albo jeżeli kierujący rozprawą postanawia nie przychylić się do wniosku, któremu nie sprzeciwiono się, albo jeżeli w razie dopuszczenia wniosku potrzebne jest przerwanie rozprawy na więcej jak dwadzieścia cztery godzin albo jej odroczenie, wówczas rozstrzyga wniosek sąd wojenny. Narada i głosowanie, poprzedzające zarówno tę jak i każdą inną uchwałę sądu wojennego co do pytań wpadkowych, mogą na wniosek kierującego rozprawą odbyć się także tajnie wskutek zarządzenia przewodniczącego albo według uznania sądu wojennego. Powody rozstrzygnięcia musi się zawsze ogłosić i uwidocznić w protokole.

C. Rozpoczęcie rozprawy głównej.

§ 274.

Bezpośrednio przed rozpoczęciem rozprawy głównej ma kierujący rozprawą stwierdzić, czy sąd wojenny jest należycie obsadzony i czy są obecne osoby, które władza właściwa wyznaczyła jako sędziów i protokolanta. Następnie zapytuje on na posiedzeniu niejawnem członków sądu wojennego, protokolanta, oraz oskarżyciela i oskarżonego, czy nie zachodzi powód wykluczenia lub uchylecia co do jednej z sędziowskich osób wojskowych lub co do protokolanta. Rozstrzygnięcie co do przedstawionych powodów zapada w myśl § 118. Potrzebne w danym razie uzupełnienie sądu wojennego zarządza sąd, a względnie kierujący rozprawą, jeżeli rozprawa główna nie odbywa się w siedzibie urzędowej sądu. Jeżeli nie można postarać się

zaraz o zastępstwo, należy odłożyć rozprawę główną. To samo ma mieć miejsce wtedy, gdy oskarżony nie jawił się do rozprawy głównej, a nie można zaraz spowodować jego dostawienia. Rozprawa główna nie odbywa się, jeżeli oskarżony zbiegł (§ 255., ustęp 3.).

§ 275.

Przewodniczący otwiera rozprawę główną, zarządzając wywołanie sprawy przez protokolanta.

Oskarżony staje bez kajdan. W razie potrzeby może przewodniczący oddać go pod nadzór straży.

Przedmioty, potrzebne w danym razie do prowadzenia dowodów, które mają być przedstawione do rozpoznania oskarżonemu lub świadkom, powinny być przyniesione do sali sądowej przed rozpoczęciem rozprawy.

§ 276.

Kierujący rozprawą zapytuje następnie oskarżonego o jego stosunki osobiste i przystępuje do zaprzysiężenia sędziów niestałych i przybranych w danym razie sędziów zastępczych, stosując do nich następujące słowa:

„Przysięgacie Panowie Panu Bogu Wszechmocnemu i Wszechwiedzącemu, iż będziecie wiernie wypełniać obowiązki sędziego i oddacie głosy swe według najlepszej wiedzy i sumienia.“

Sędziowie składają przysięgę, zaczynając od przewodniczącego, i to każdy z osobna słowami: „Przysięgam, tak mi Panie Boże dopomóż!“ Wyznanie religijne nie stanowi przytem różnicy.

Jeżeli na jeden dzień wyznaczono kilka rozpraw, do których ci sami sędziowie są powołani, wówczas wystarczy, jeżeli kierujący rozprawą przypomni przy rozprawach późniejszych przysięgę sędziowską, złożoną przy poprzedniej rozprawie głównej.

§ 277.

Po odebraniu przysięgi sędziowskiej zarządza kierujący rozprawą wywołanie przez protokolanta osób, zawezwanych do rozprawy głównej, i poleca świadkom i znawcom po upomnieniu ich na świętość przysięgi, którą mają złożyć lub już złożyli, aby udali się do przeznaczony dla nich izby i nie opuszczali jej na dłuższy czas bez jego zezwolenia.

Według okoliczności może kierujący rozprawą polecić także pokrzywdzonemu i oskarżycielowi prywatnemu, jeżeli mają być słuchani jako świadkowie, aby tymczasowo wydalili się z sali posiedzeń. Po przesłuchaniu musi się jednak pouczyć ich na żądanie o tem, co było przedmiotem rozprawy w czasie ich nieobecności.

Kierujący rozprawą zarządza także odpowiednie środki, aby zapobiedz znikom lub porozumieniu się świadków i rzeczoznawców między sobą i z oskarżonym albo ich samowolnemu wydaleniu się.

Kierujący rozprawą może wreszcie zarządzić w wszystkich wypadkach, w których uważa to za przydatne do wykrycia prawdy, aby rzeczoznawcy pozostali w sali posiedzeń w czasie przesłuchania oskarżonego i świadków.

§ 278.

Jeżeli świadkowie lub rzeczoznawcy nie stawili się do rozprawy głównej albo jeżeli oni lub oskarżony oddalili się przedwcześnie, wówczas ma przewodniczący, o ile można spodziewać się, iż dostawienie nieobecnych będzie mogło spieszenie nastąpić, wydać odpowiednie zarządzenie co do ich niezwłocznego stawienia się, a według okoliczności spowodować także bezzwłoczne doprowadzenie.

W nieobecności oskarżonego nie wolno odbywać rozprawy głównej. Należy zatem rozprawę przerwać lub odroczyć, jeżeli nie można spowodować zaraz dostawienia oskarżonego. Jeżeli oskarżony zbiegnie lub umrze podczas rozprawy głównej, wówczas należy w pierwszym wypadku przerwać rozprawę i wdrożyć postępowanie według rozdziału XXV., a w drugim wypadku zastanowić dalsze postępowanie na podstawie uchwały sądu wojennego.

Jeżeli natychmiastowe dostawienie niejawiącego się świadka lub rzeczoznawcy jest niemożliwe, wówczas rozstrzyga sąd wojenny po wysłuchaniu oskarżyciela, oskarżyciela prywatnego, oskarżonego i obrońcy, czy rozprawę główną ma się przerwać, odroczyć lub dalej prowadzić i czy w razie dalszego prowadzenia należy zamiast ustnego przesłuchania niejawiących się świadków lub rzeczoznawców odczytać zeznania ich, złożone w postępowaniu dotychczasowem; albo jeżeli nie byli jeszcze słuchani, zarządzić ich przesłuchanie w myśl § 249. Sąd wojenny może odłożyć uchwałę tę także na czas późniejszy.

§ 279.

Co do ukarania świadka i rzeczoznawcy, który bez usprawiedliwienia nie stawił się do rozprawy

głównej, a nie należy do czynnych osób wojskowych, obowiązują analogicznie postanowienia §§ 185. i 208. Ukazanie jest niezależne od przerwania lub odroczenia rozprawy głównej.

Jeżeli rozprawa główna została przerwana lub odroczone z powodu niestawienia się świadka lub rzeczoznawcy, wówczas może sąd wojenny zasądzić odosobnego świadka lub rzeczoznawcę, o ile tenże jest czynną osobą wojskową, a nie usprawiedliwił swego niestawienia, osobną uchwałą na ponoszenie kosztów udaremnionej przez to rozprawy głównej, przyczem postanowienia § 269., ustępy 2. do 4., mają analogiczne zastosowanie.

Jeżeli świadek lub rzeczoznawca, który nie stawiał się, nie należy do czynnych osób wojskowych, wówczas udaje się sąd liniowy względem zasądzenia go na zwrot kosztów udaremnionej rozprawy głównej do tego sądu powiatowego, który w myśl § 185 ma być wezwany o ukaranie niestawającego. Sąd ten ma postąpić w ten sposób, jak gdyby świadek lub rzeczoznawca nie stawiał się bez usprawiedliwienia do rozprawy głównej przed sądem karnym cywilnym (§ 185., ustęp 5.).

Celem zapewnienia stawienia świadka, który nie jawił się, można wydać przeciw niemu rozkaz doprowadzenia, jeżeli jest on czynną osobą wojskową, a w innych wypadkach wezwać właściwą władzę cywilną o doprowadzenie.

§ 280.

Jeżeli w sprawie karnej, w której obrona jest obowiązkową, obrońca nie stawia się do rozprawy albo wydal się przedwcześnie, a nie można przybrać natychmiast innego obrońcy (§ 268., ustęp 2.), wówczas przerywa się rozprawę główną albo odrocza ją.

W przypadkach, w których obrona nie jest obowiązkową, należy z powodu niestawienia się lub przedczesnego wydalenia się obrońcy obranego albo ustanowionego przerwać lub odroczyć rozprawę główną tylko wtedy, gdy sąd wojenny uznaje przybranie obrońcy za potrzebne.

Jeżeli obrońca mimo należytego zawezwania nie stawia się do rozprawy bez usprawiedliwienia albo jeżeli wydal się przed jej zakończeniem, wówczas należy donieść o tem, o ile obrońca podlega wojskowej władzy karnej dyscyplinarnej, jego komendzie przełożonej, a w przeciwnym wypadku właściwej władzy dyscyplinarnej celem ukarania. W wypadkach takich należy stosować analogicznie § 269.

§ 281.

Jeżeli nie zachodzi żadna z przeszkód, wymienionych w §§ 278. do 280., wówczas zarządza przewodniczący po ustąpieniu świadków i rzeczoznawców (§ 277., ustęp 4.) pod nieważnością odczytanie aktu oskarżenia, a w postępowaniu przed sądami brygady przedstawienie oskarżenia przez oficera sądu.

D. Przesłuchanie oskarżonego.

§ 282.

Kierujący rozprawą przesłuchuje następnie oskarżonego co do osnowy oskarżenia. Jeżeli jest kilku oskarżonych, może kierujący rozprawą zarządzić, iż każdy będzie słuchany osobno w nieobecności innych.

Jeżeli oskarżony oświadcza na zapytanie, iż nie zrozumiał aktu oskarżenia, powinien kierujący rozprawą objaśnić mu akt ten.

Jeżeli oskarżony, odpowiadając na oskarżenie, oświadcza, iż nie jest winien, ma kierujący rozprawą oznajmić mu, że służy mu prawo przeciwstawić oskarżeniu zwięźle opowiadzenie stanu rzeczy, a po wprowadzeniu każdego poszczególnego środka dowodowego poczynić nad nim swoje uwagi, że może dalej ponownie nieuwzględnione wnioski swoje, które stawiał już w postępowaniu dotychczasowem w celu uzupełnienia postępowania dowodowego, i zawnioskować przeprowadzenie nowych dowodów.

Jeżeli oskarżony odstępuje od swych dawniejszych zeznań, należy zapytać go o przyczynę odstąpienia. Kierujący rozprawą może tak w tym przypadku jak i wtedy, gdy oskarżony odmawia odpowiedzi, zarządzić odczytanie w całości lub w części protokołu jego zeznań dawniejszych.

Oskarżonego nie można zmusić do odpowiedzi na zadawane mu pytania.

Wolno oskarżonemu porozumiewać się z obrońcą swoim także podczas rozprawy głównej; nie wolno mu jednak naradzać się z nim wprost nad odpowiedzią na poszczególne zadane mu pytania.

Zresztą mają analogiczne zastosowanie postanowienia rozdziału XI.

E. Postępowanie dowodowe.

§ 283.

Po przesłuchaniu oskarżonego należy przedstawić dowody w porządku kolejnym, oznaczonym

przez kierującego rozprawą, a z reguły przeprowadzić najpierw dowody, wprowadzone przez oskarżyciela.

Oskarżyciel może w toku rozprawy głównej odstąpić od środków dowodowych, jednak tylko za zgodą oskarżonego. Również oskarżony może odstąpić od środków dowodowych, jeżeli oskarżyciel zgadza się na to.

Pominięcie poszczególnych już przygotowanych środków dowodowych może sąd wojenny uchwalić także bez wniosku oskarżyciela lub oskarżonego, jeżeli stały się one zupełnie zbyteczne w toku rozprawy głównej.

Zarówno kierujący rozprawą jak i sąd wojenny mogą w toku rozprawy głównej zarządzić na wniosek lub z urzędu przesłuchanie nowych świadków i rzeczoznawców, od których według przebiegu rozprawy można spodziewać się wyjaśnienia okoliczności ważnych, tudzież przeprowadzenie lub dostarczenie innych nowych środków dowodowych. Jeżeli nowe dowody wymagają przerwania rozprawy głównej na więcej jak dwadzieścia cztery godzin albo jej odroczenia, rozstrzyga zawsze sąd wojenny. Potrzebne zawezwania i ewentualne doprowadzenia zarządza przewodniczący.

Oględziny, zarządzane na rozprawie głównej, przedsięwzięte przez sąd wojenny, a gdyby to było połączone z trudnościami, przeprowadza je na zarządzenie przewodniczącego kierujący rozprawą wraz z dwoma członkami i protokolantem sądu wojennego. W tym ostatnim wypadku ma kierujący rozprawą złożyć sądowi wojennemu sprawozdanie zaraz po ukończeniu oględzin. O miejscu i czasie oględzin należy pod nieważnością zawiadomić w czasie właściwym oskarżyciela, oskarżonego i tegoż obrońcę; osobom tym jak również pokrzywdzonemu, oskarżycielowi prywatnemu i ich ustawowym zastępcom oraz pełnomocnikom należy dozwolić na obecność przy oględzinach. § 132., ustęp 1., ma analogiczne zastosowanie.

Nie można odmówić zbadania i dostarczenia nowego środka dowodowego z powodu, iż środek dowodowy lub okoliczność, która ma być udowodniona, zostały przedstawione za późno.

§ 284.

Co do przesłuchania świadków i rzeczoznawców przy rozprawie głównej obowiązują w ogólności postanowienia rozdziału XIII. i XIV., o ile w dalszym ciągu nie podano przepisów odmiennych.

Świadków i znawców wzywa się po jednym i słucha w obecności oskarżonego. Przed przesłuchaniem należy ich upomnieć, aby zeznawali prawdę. Znawcy, którzy w tym charakterze są już w ogól-

ności zaprzysiężeni, oraz świadkowie lub znawcy, od których odebrano przysięgę już w postępowaniu wstępnem, nie mają być ponownie zaprzysiężani, lecz należy im tylko przypomnieć świętość złożonej przysięgi.

Oprócz tego przypadku należy odebrać przysięgę od rzeczoznawcy po odpowiedzi na pytania ogólne a przed dalszym jego przesłuchaniem przy przestrzeganiu § 209.

Od świadków odbiera się przysięgę po przesłuchaniu. Odebrania przysięgi można zaniechać, jeżeli oskarżyciel i oskarżony zgadzają się na to; sąd wojenny może jednak postanowić także z urzędu, iż przysięga nie będzie od świadka odebrana.

O tem, czy ma się odebrać przysięgę od świadków lub rzeczoznawców, których zawezwano z urzędu wskutek zarządzenia kierującego rozprawą lub uchwały sądu wojennego, rozstrzyga sąd wojenny po wysłuchaniu oskarżyciela i oskarżonego.

Jeżeli musi się przerwać lub odroczyć rozprawę główną z powodu, iż świadek wbrew ustawie odmawia zeznań lub złożenia przysięgi albo iż rzeczoznawca odmawia wbrew ustawie współudziału przy oględzinach albo wydania orzeczenia albo złożenia przysięgi, wówczas należy prócz postanowień §§ 193. i 208. zastosować analogicznie także postanowienia § 279., ustępy 2. i 3.

§ 285.

Kierujący rozprawą ma dbać o to, aby nie-przesłuchany jeszcze świadek nie był w ogóle obecny przy przeprowadzaniu dowodów, a nieprzesłuchany jeszcze rzeczoznawca przy przesłuchiowaniu drugiego znawcy w tym samym przedmiocie.

Konfrontacje (§§ 167. i 198.) zarządza kierujący rozprawą; jedynie o potrzebie konfrontacji oficerów między sobą i z innymi osobami rozstrzyga sąd wojenny.

Świadkowie i rzeczoznawcy mają po przesłuchaniu pozostać na posiedzeniu tak długo, dopóki kierujący rozprawą ich nie uwolni. Dopuszczalność dalszego pozostania w sali posiedzeń należy ocenić według postanowień §§ 257. do 262.

Kierujący rozprawą może zarządzić, że świadkowie mają po przesłuchaniu wydaleni z sali sądowej i że będą następnie przywołani i przesłuchani ponownie albo sami albo w obecności innych świadków.

Świadkowie nie mogą z powodu zeznań swych żądać od siebie wyjaśnień.

Oskarżonego musi się zapytać po przesłuchaniu każdego świadka, rzeczoznawcy lub współoskarżonego i po odczytaniu każdego protokołu lub dokumentu, czy ma coś na to odpowiedzieć.

§ 286.

Prócz przewodniczącego i kierującego rozprawą mogą także inni sędziowie i sędziowie zastępczy, oraz oskarżyciel i oskarżony, tudzież jego obrońca, po otrzymaniu w tym celu głosu od kierującego rozprawą, zadawać pytania każdej osobie przesłuchiwanej, a w szczególności także oskarżonemu. Kierujący rozprawą ma prawo uchylenia pytań, które uważa za nieodpowiednie. W razie postawienia pytań niejasnych lub niezrozumiałych wzywa kierujący rozprawą stawiającego pytania, aby zamiar swój wytłumaczył lub jasno wyraził.

Kierujący rozprawą może zabronić stawiania pytań bezpośrednich, jeżeli stawiający nadużywa prawa tego mimo wielokrotnych upomnień.

§ 287.

Kierujący rozprawą może w interesie swobody zeznań wydaląc wyjątkowo oskarżonego z sali posiedzeń na czas przesłuchania świadka lub współoskarżonego. Po ponownem wprowadzeniu do sali musi go jednak przesłuchać co do przedmiotu, o którym rozprawiano pod jego nieobecność, i uwiadomić o wszystkim, co w tym czasie zaszło, a zwłaszcza o zeznaniach, które złożono w jego nieobecności.

Jeżeli uwiadomienie to nie miało miejsca, musi ono pod nieważnością nastąpić dodatkowo najdalej przed zamknięciem postępowania dowodowego.

§ 288.

Protokoły przesłuchania współwinnych i świadków oraz orzeczenia rzeczoznawców mogą być odcytane tylko w następujących wypadkach:

1. jeżeli przesłuchani zmarli tymczasem, jeżeli ich miejsce pobytu jest nieznanne albo jeżeli ich osobiste stawienie się nie może przyjść łatwo do skutku z powodu wieku, choroby, ułomności, odległego miejsca pobytu, zbyt wielkich kosztów, obawy zakłócenia służby wojskowej, albo z innych ważnych przyczyn,

2. jeżeli przesłuchani przy rozprawie głównej odstępują w istotnych punktach od złożonych poprzednio zeznań lub wydanych orzeczeń,

3. jeżeli świadkowie odmawiają zeznań, nie mając do tego prawa, albo jeżeli czynią to współobwinieni,

4. jeżeli oskarżyciel i oskarżony zgadzają się na odczytanie, a kierujący rozprawą przychylił się do tego,

5. jeżeli przesłuchany świadek jest członkiem Domu cesarskiego albo jeżeli według prawa międzynarodowego przysługuje mu przywilej zakrajowości lub osobiste uwolnienie.

Orzeczenie rzeczoznawcze, wydane w postępowaniu, poprzedzającym rozprawę główną, wolno dalej odczytać, jeżeli w przypadkach uszkodzeń cielesnych zostało wydane przez lekarza wojskowego, pozostającego w czynnej służbie, albo innego lekarza, mającego posadę w publicznej służbie lekarskiej, bez poprzednich oględzin sądowych (§ 220., ustęp ostatni) albo złożone w myśl § 214., ustęp 2., i § 215., ustęp 1., przez wojskowy komitet sanitarny, względnie inną państwową władzę zawodową albo państwowy zakład lub organ zawodowy.

Jeżeli oskarżyciel lub oskarżony sprzeciwia się odczytaniu protokołów lub orzeczeń, zarządzonemu przez kierującego rozprawą, wówczas rozstrzyga sąd wojenny o dopuszczalności odczytania.

Powód odczytania należy zawsze uwidocznnić w protokole rozprawy.

Wywody oględzin i sprawozdania o uszkodzeniach, orzeczenia karne, zapadłe dawniej przeciw oskarżonemu, dokumenty, dotyczące jego osoby i obyczajności, uwiadomienia i świadectwa urzędowe oraz dokumenty i pisma innego rodzaju, które mają dla sprawy doniosłość, musi się odczytać, jeżeli zarówno oskarżyciel jak i oskarżony tudzież kierujący rozprawą nie zrzekają się tego.

Protokołu zeznań świadka, uwolnionego od obowiązku świadczenia, nie wolno odczytywać, jeżeli świadek taki korzysta później, a w szczególności przy rozprawie głównej, z uwolnienia od obowiązku świadczenia.

§ 289.

W toku lub na końcu postępowania dowodowego zarządza kierujący rozprawą przedstawienie oskarżonemu, a w miarę potrzeby świadkom i rzeczoznawcom tych przedmiotów, które mogą posłużyć do wyjaśnienia stanu rzeczy, i wzywa ich do oświadczenia się, czy przedmioty te rozpoznają.

§ 290.

Po przeprowadzeniu dowodów zapytuje kierujący rozprawą oskarżyciela, oskarżyciela prywatnego, oskarżonego i obrońcę, czy życzą sobie postawić wnioski względem uzupełnienia postępowania dowodowego.

W razie odpowiedzi przeczącej albo po odrzuceniu odnośnego wniosku, względnie przeprowadzeniu nowego dowodu uznaje przewodniczący postępowanie dowodowe za zamknięte.

F. Wywody oskarżyciela, oskarżonego i jego obrońcy.

§ 291.

Po ukończeniu postępowania dowodowego udziela przewodniczący głosu oskarżycielowi, aby postawił i uzasadnił wnioski swoje zarówno co do winy oskarżonego jak i co do postanowień karnych, które ma się do niego zastosować. Oskarżyciel nie powinien stawiać szczegółowego wniosku co do wymiaru kary w zakresie ustawowym. W postępowaniu przed sądami brygady może oficer sądu ograniczyć się do postawienia ogólnego wniosku na zastosowanie ustawy.

Oskarżony i jego obrońca mają prawo odpowiedzieć na to. Jeżeli jest kilku oskarżonych, ustanawia kierujący rozprawą porządek kolejny wywodów. Jeżeli oskarżyciel uważa za właściwe dać odpowiedź na wywody oskarżonego lub obrońcy, wówczas przysługuje oskarżonemu i jego obrońcy w każdym razie ostatni głos.

§ 292.

Jeżeli oskarżyciel uznaje według wyniku rozprawy głównej, że oskarżony nie powinien być zasądzony, albo jeżeli oskarżyciel prywatny cofnął żądanie ścigania karnego (§ 105.) przy rozprawie głównej, wówczas odstępuje oskarżyciel od oskarżenia.

Odstąpienie należy uzasadnić.

§ 293.

Jeżeli oskarżyciel uznaje stan faktyczny za zmieniony przez postępowanie dowodowe w ten sposób, iż oskarżony przedstawia się jako winny innego czynu karygodnego, a nie tego, o który był oskarżony według aktu oskarżenia lub wniosku na ukaranie, wówczas wnosi po ukończeniu postępowania dowodowego oskarżenie oparte na zmienionym stanie rzeczy, albo stawia wniosek na przerwaniu lub odroczeniu rozprawy głównej w celu wniesienia odpowiedniego oskarżenia.

Jeżeli oskarżyciel przekona się w toku rozprawy głównej, iż prócz czynu karygodnego, stanowiącego przedmiot oskarżenia, obciąża oskarżonego nadto inny jeszcze czyn karygodny, podlegający ukaraniu przez sąd liniowy, wówczas może rozszerzyć oskarżenie na czyn ten także bez zasięgania zezwolenia właściwego komendanta.

Oskarżyciel może jednak postawić także wniosek, aby rozprawę główną przerwano lub odroczone w celu wniesienia odpowiedniego oskarżenia albo zastrzeżono mu odrębne ściganie czynu karygodnego, który nowo na jaw wyszedł; w tych wypadkach potrzebne jest do ścigania czynu karygodnego, który nowo wyszedł na jaw, polecenie właściwego komendanta (§ 3.).

Co do czynów karygodnych, które wolno ścigać tylko na żądanie uprawnionego, może oskarżyciel postawić wnioski, wspomniane w ustępie poprzedzającym, tylko po poprzednim zażądaniu ścigania karnego przez uprawnionego.

§ 294.

Jeżeli oskarżyciel przekona się w toku rozprawy głównej, iż czyn, stanowiący podstawę oskarżenia, nie podpada pod sądownictwo karne liniowe, które przyjęto w oskarżeniu, wówczas wnioskuje on odstąpienie sprawy władzy właściwej.

To samo ma mieć miejsce wtedy, gdy przy rozprawie głównej przed sądem brygady oficer sądu dojdzie do przekonania, iż dla czynu karygodnego, stanowiącego przedmiot oskarżenia, samego przez się lub wskutek zbiegu z innym czynem karygodnym, jest rzeczowo właściwy sąd dywizyjny.

§ 295.

Oskarżonego należy przesłuchać co do postawionego przez oskarżyciela w myśl §§ 293. i 294. wniosku na przerwaniu lub odroczeniu rozprawy głównej w celu wniesienia oskarżenia, względnie wniosku na odstąpieniu sprawy karnej.

W razie zmiany lub rozszerzenia oskarżenia ma kierujący rozprawą obowiązek objaśnić oskarżonego o zmianie i przekonać się, czy oskarżony zrozumiał jej skutki.

Po uczynieniu tego należy zapytać oskarżonego, czy z powodu zmiany lub rozszerzenia oskarżenia żąda przerwania lub odroczenia rozprawy głównej dla przygotowania obrony.

Pytanie to i odpowiedź na nie należy pod nieważnością zamieścić w protokole rozprawy.

§ 296.

Wywodów oskarżyciela, oskarżonego i jego obrońcy nie wolno przerywać. Tylko przewodniczący i kierujący rozprawą mogą przerwać je, jeżeli treść ich narusza porządek publiczny, obyczajność, karność wojskową albo wojskową tajemnicę służbową, względnie zagraża im, jeżeli wywody te uzasadniają czyn karygodny lub obejmują wyrażenia, które naruszają niepotrzebnie cześć osoby trzeciej, jeżeli przytaczają taką okoliczność, której dowód jest wykluczony według prawa karnego wojskowego, wreszcie jeżeli obejmują rozwlekłe przedstawienia, niepozostające z sprawą oczywiście w związku.

Jeżeli niższe wykształcenie oskarżonego albo brak biegłości w wyrażaniu się lub w języku rozprawy czynią to pożądanem, wówczas objaśnia mu kierujący rozprawą treść wywodów w krótkim streszczeniu, w razie potrzeby za pośrednictwem tłumacza.

G. Narada i uchwała sądu wojennego.

§ 297.

Skoro przewodniczący po wysłuchaniu kierującego rozprawą uznał rozprawę za zamkniętą, odchodzi sąd wojenny wraz z protokolantem do izby narad celem wydania wyroku albo przewodniczący każe w tym celu opróżnić salę posiedzeń. Oskarżonego, który jest aresztowany, wyprowadza się tymczasowo z sali posiedzeń, a oskarżonego, pozostającego na wolnej stopie, osadza w razie potrzeby w areszcie na zarządzenie przewodniczącego.

W wydawaniu uchwały mogą brać udział tylko ci członkowie sądu wojennego, którzy byli obecni podczas całego przebiegu rozprawy głównej.

Podczas narady i głosowania nie wolno członkom sądu wojennego i protokolantowi stykać się z innymi osobami.

§ 298.

Kierujący rozprawą zestawia wynik rozprawy i zarządza naradę nad wyrokiem, który ma być wydany. Po ukończeniu narady odbywa się głosowanie według postanowień, zawartych w §§ 74. do 79.

§ 299.

Jeżeli sąd wojenny uważa dalsze wyjaśnienie sprawy za potrzebne, wówczas zarządza uchwałą

uzupełnienie postępowania, a w razie potrzeby przerwanie lub odroczenie rozprawy głównej w tym celu.

§ 300.

Jeżeli sąd wojenny uznaje w toku rozprawy głównej albo po jej ukończeniu na podstawie wniosku na odstąpienie, uczynionego przez oskarżyciela, albo bez tegoż, iż oskarżony nie podpada pod sądownictwo karne liniowe, wówczas ma orzec zaraz wyrokiem swoją niewłaściwość.

Tak samo należy postąpić i odstąpić sprawę natychmiast władzy właściwej, jeżeli sąd wojenny przy sądzie brygady uznaje sprawę za należącą do zakresu działania sądu dywizyj. Wyrok ten zastępuje następnie w dalszem postępowaniu przed sądem dywizyj miejsce aktu oskarżenia, wniesionego bez postępowania badawczego.

O utrzymaniu aresztu śledczego aż do zarządzenia właściwego sądu (komendanta) postanawia sąd wojenny.

§ 301.

Sąd wojenny nie może uznać się niewłaściwym z powodu, iż sprawa mogła być załatwiona w myśl § 2. w drodze dyscyplinarnej, albo gdy sądzi, że przy wniesieniu oskarżenia zachowano wprawdzie zasady rozdziału II. o właściwości sądów wspólnej siły zbrojnej (§ 300.), że jednak wniesienie oskarżenia zostało zarządzone przez komendanta osobiście niewłaściwego. Sąd wojenny przy sądzie dywizyj nie może dalej uznać się niewłaściwym w tym wypadku, gdy zdaniem jego sprawa karna należy przed sąd brygady, a sąd wojenny przy sądzie brygady w tym wypadku, gdy sąd wyższej instancji odesłał sprawę do sądu brygady.

§ 302.

Wnioskami oskarżyciela jest sąd wojenny związany tylko o tyle, iż nie może uznać oskarżonego winnym takiego czynu, na który oskarżenie ani pierwotnie nie było skierowane ani nie zostało rozszerzone podczas rozprawy głównej.

Jeżeli sąd wojenny jest zdania, że okoliczności, stanowiące podstawę oskarżenia, uzasadniają same przez się lub w połączeniu z okolicznościami, które wyszły na jaw dopiero na rozprawie głównej, inny czyn karygodny, a nie ten, który podano w oskarżeniu, wówczas wydaje on wyrok według swego przekonania prawnego bez względu na to, czy oskarżyciel postawił odnośny wniosek lub nie, i nie jest przy-

tem związany oznaczeniem czynu, zawartem w oskarżeniu. Jeżeli czyn oskarżonego jest zdaniem sądu wojennego czynem, zagrożonym karą surowszą aniżeli czyn, na który oskarżenie opiewa, albo jeżeli do czynu tego można zastosować takie oznaczenie ustawowe, które powoduje konieczność przygotowania obrony w nowym kierunku, wówczas ma sąd wojenny przed wydaniem wyroku wysłuchać pod nieważnością oskarżyciela i oskarżonego i orzec o ich ewentualnych wnioskach na przerwaniu lub odroczeniu rozprawy głównej.

Jeżeli czyn jest według zapatrywania sądu wojennego zbrodnią, która w myśl § 88., ustęp 1., powoduje konieczność przybrania obrońcy, wówczas może on przystąpić do wydania wyroku wogóle tylko wtedy, jeżeli oskarżony miał obrońcę przy rozprawie głównej. Jeżeli tak nie było, należy przerwać rozprawę i zastrzedz orzeczenie do nowej rozprawy głównej, do której ma się przybrać obrońcę.

Postanowienie ustępu 2. co do wysłuchania oskarżyciela i oskarżonego przed wydaniem wyroku niema zastosowania w postępowaniu przed sądem brygady i w razie zmiany kwalifikacji przekroczeń dyscyplinarnych.

§ 303.

Jeżeli w postępowaniu przed sądem dywizyjnym obwiniono oskarżonego na rozprawie głównej jeszcze o inny czyn prócz tego, o który był oskarżony, wówczas może sąd wojenny na wniosek prokuratora wojskowego (§ 293., ustępy 2. i 3.) rozszerzyć rozprawę i wyrok także na ten czyn.

Jeżeli jednak nowy czyn stanowi zdaniem sądu wojennego zbrodnię, która w myśl § 88., ustęp 1., powoduje konieczność przybrania obrońcy, wówczas można rozszerzyć rozprawę i wyrok na czyn ten tylko wtedy, gdy oskarżony miał obrońcę przy rozprawie głównej.

Zezwolenie oskarżonego na rozszerzenie rozprawy i wyroku na nowy czyn karygodny jest potrzebne tylko w tym wypadku, gdyby on w razie skazania za czyn ten podpadał pod postanowienie karne surowsze od tego, które należałoby zastosować do najcięższego czynu karygodnego, wymienionego w akcie oskarżenia.

Jeżeli oskarżony odmawia w takim wypadku zezwolenia na natychmiastowe osądzenie albo jeżeli osądzenie nie może mieć miejsca, ponieważ zachodzi potrzeba staranniejszego przygotowania, albo jeżeli rozprawa główna odbyła się w przypadku ustępu 2. bez przybrania obrońcy, wówczas ma wyrok ogra-

niczyć się do przedmiotu oskarżenia i zastrzedz prokuratorowi wojskowemu odrębne ściganie z powodu czynu nowo przybyłego.

To samo ma stać się w wszystkich wypadkach, w których sąd wojenny postanawia nie przychylić się do wniosku prokuratora wojskowego na przerwaniu lub odroczeniu rozprawy głównej.

Sąd wojenny może uchwalić przerwanie lub odroczenie także na wniosek lub z urzędu. W danych okolicznościach może on przerwać rozprawę główną i zastrzedz do nowej rozprawy rozstrzygnięcie o wszystkich czynach karygodnych, obciążających oskarżonego.

W tym ostatnim wypadku oraz wtedy, gdy zastrzeżono prokuratorowi wojskowemu odrębne ściganie czynu, który nowo na jaw wyszedł, musi właściwy komendant zarządzić w ośmiu dniach prokuratorskie lub sądowe postępowanie badawcze albo wniesienie oskarżenia.

§ 304.

W postępowaniu przed sądem brygady może osądzenie czynu, który nowo na jaw wyszedł, nastąpić zawsze na wniosek oficera sądu (§ 293., ustępy 2. i 3.), o ile należy ono do zakresu działania sądu powyższego i o ile także z stanowiska obrony nie zachodzi potrzeba staranniejszego przygotowania. Jeżeli czyn, który nowo na jaw wyszedł, należy do zakresu działania sądu dywizyjnego, wówczas ma sąd wojenny wstrzymać się od wydania wyroku także co do czynu karygodnego, należącego do jego zakresu działania, i postąpić według § 300.

Zresztą należy także w postępowaniu przed sądem brygady stosować analogicznie postanowienia § 303.

§ 305.

Przy wydawaniu wyroku ma sąd wojenny brać pod uwagę tylko to, co zaszło na rozprawie głównej. Pisma mogą służyć za środek dowodowy tylko o tyle, o ile odczytano je przy rozprawie.

Sąd wojenny ma badać starannie i sumiennie środki dowodowe pod względem ich wiarygodności i mocy dowodowej zarówno pojedynczo jak i w ich związku wzajemnym i orzeka według swobodnego przekouania.

§ 306.

Oskarżony zostaje wyrokiem sądu wojennego uwolniony od oskarżenia:

1. jeżeli zachodzi brak wymaganego według ustawy niniejszej polecenia właściwego komendanta względem wniesienia oskarżenia,

2. jeżeli oskarżyciel odstępuje od oskarżenia, zanim sąd wojenny cofnął się dla wydania wyroku,

3. jeżeli chodzi o występki, który może być ścigany przed sądem karnym tylko na żądanie uprawnionego, a okazuje się, że postępowanie zostało wdrożone bez tego żądania albo było dalej prowadzone wbrew oświadczonej woli uprawnionego,

4. jeżeli sąd wojenny uznaje, że czyn, będący podstawą oskarżenia, nie jest karą zagrożony albo że istota czynu nie jest ustalona albo że nie jest udowodnione, jakoby oskarżony popełnił zarzucony mu czyn, albo że zachodzą okoliczności, wykluczające lub znoszące karygodność, albo że ściganie jest wykluczone z innych powodów prócz podanych pod 1 do 3.

Jeżeli jedna z okoliczności, wymienionych w punktach 1. do 3., zajdzie lub będzie ustalona przed rozpoczęciem albo zamknięciem postępowania dowodowego, wówczas ma wyrok zapaść bez podejmowania, względnie dalszego prowadzenia postępowania tego.

§ 307.

Wyrok, który ma być wygotowany przez kierującego rozprawą, a podpisany przez przewodniczącego, kierującego rozprawą i protokolanta, musi obejmować:

1. napis: „W Imieniu Najjaśniejszego Cesarza Austrii i Apostolskiego Króla Węgier“,

2. nazwę sądu i nazwisko oraz stopień wojskowy przewodniczącego sądu wojennego, kierującego rozprawą, protokolanta, oskarżyciela, oskarżyciela prywatnego i obrońcy,

3. imię i nazwisko oskarżonego, tudzież przezwisko, pod którym jest w danym razie znany, jego miejsce urodzenia, przynależność, wiek, religię, stan rodzinny, stopień wojskowy, oddział broni (władzę, zakład), godności (tytuły) dworskie i publiczne oraz stopnie akademickie (rzemiosło, zatrudnienie), miejsce zamieszkania lub pobytu, o ile okoliczności te są znane,

4. ustawowe oznaczenie czynów karygodnych, do których odnosiło się oskarżenie pierwotne lub zmienione,

5. dzień i miejsce rozprawy głównej i wydania wyroku,

6. zasądzenie lub uwolnienie oskarżonego od oskarżenia albo orzeczenie co do niewłaściwości,

7. uzasadnienie, które ma być oddzielone od części orzekającej wyroku.

Niezachowanie postanowień, podanych w punktach 6. i 7., stanowi powód nieważności.

§ 308.

W razie skazania oskarżonego ma część orzekająca wyroku podawać nadto:

1. jakiego czynu uznano oskarżonego winnym, i to z wyraźnym wymienieniem okoliczności faktycznych, służących do odróżnienia i uzasadniających pewien oznaczony wymiar kary,

2. jaki czyn karygodny stanowią okoliczności, które przyjęto za udowodnione i których oskarżonego uznano winnym (kwalifikacja),

3. na jaką karę i jakie skutki kary oskarżonego skazano,

4. które postanowienia ustawy karnej lub przepisy karne zastosowano do niego,

5. jeżeli orzeczono grzywnę, oznaczenie kary na wolności, która w razie nieściągalności grzywny ma wstąpić w jej miejsce, wreszcie

6. postanowienie co do wliczenia do kary, która ma być orzeczona, aresztu tymczasowego lub śledczego albo odbytej już ewentualnie kary dyscyplinarnej lub sądowej.

Jeżeli orzeczono karę śmierci przeciw kilku osobom, należy oznaczyć w wyroku także porządek kolejny, w którym skazani mają być straceni.

Niezachowanie postanowień, podanych w punktach 1., 2. i 3., stanowi powód nieważności.

§ 309.

Z powodu zbiegu bardzo ważnych i przeważających okoliczności łagodzących ma sąd wojenny prawo:

1. orzec zamiast zagrożonej kary śmierci przez rozstrzelanie więzienie lub ciężkie więzienie nie poniżej trzech lat, ciężkie więzienie jednak tylko wtedy, jeżeli czyn karygodny jest niem zagrożony przy nieistnieniu tych znamion szczególnych, które uzasadniają orzeczenie kary śmierci,

2. zniżyć co do czasu trwania karę więzienia, którą należało wymierzyć w zakresie od dziesięciu do dwudziestu lat albo na całe życie, bez zmiany jej stopnia, jednak nie poniżej trzech lat,

3. w przypadkach, w których wyznaczona jest kara więzienia w zakresie od pięciu do dziesięciu

lat, orzec zarówno łagodniejszy jej stopień jak i zużyć czas trwania jednak nie poniżej jednego roku.

Powyższe prawo nadzwyczajnego łagodzenia można stosować także przy tych czasowych karach na wolności, które mają wstąpić w miejsce zagrożonej kary śmierci z powodu, że sprawca w czasie czynu nie ukończył jeszcze lat 20 albo iż czyn pozostał przy usiłowaniu.

§ 310.

W uzasadnieniu wyroku należy podać, które okoliczności i z jakich powodów uznał sąd wojenny za udowodnione albo nieudowodnione, oraz wymienić powody, które decydowały przy rozstrzyganiu pytań prawnych i przy uchwałach co do wniosków, postawionych w toku rozprawy głównej a odrzuconych.

W razie zasądzenia należy wymienić okoliczności obciążające i łagodzące.

W wyroku uwalniającym należy oznaczyć wyraźnie ten wypadek § 306., który posłużył za podstawę uwolnienia.

§ 311.

Jeżeli oskarżonego, przeciw któremu zapadł już wyrok karny, uznano winnym innego czynu karygodnego, popełnionego przed wydaniem powyższego wyroku, wówczas należy przy wymiarze kary za czyn karygodny nowo na jaw wyszły uwzględnić w odpowiedni sposób karę, nałożoną orzeczeniem poprzednim, tak iż obie kary razem wzięte nie mogą nigdy przekraczać kary najwyższej, wyznaczonej za czyn, który podlega surowszemu ukaraniu. Względ ten odpada, jeżeli z powodu czynu karygodnego, który nowo na jaw wyszedł, należy orzec karę śmierci lub dożywotnią karę na wolności.

H. Ogłoszenie wyroku.

§ 312.

Bezpośrednio po wydaniu wyroku ogłasza go kierujący rozprawą na wezwanie przewodniczącego wraz z istotnymi powodami na jawnym posiedzeniu sądowym w obecności oskarżyciela i oskarżonego.

Gdyby nie można było wygotować zaraz na piśmie wyroku i jego powodów, ma to nastąpić najdalej w trzech dniach, a w postępowaniu przed sądem brygady najdalej w jednym dniu po ogłoszeniu, przy czem wystarczy podpisanie wyroku

(powodów rozstrzygnięcia) przez kierującego rozprawą i protokolanta.

Jeżeli oskarżony nie jest obecny przy ogłoszeniu wyroku, może przewodniczący zarządzić jego doprowadzenie do ogłoszenia albo postanowić po ogłoszeniu, że wyrok ma mu być oznajmiony protokolarnie przez sędziego wojskowego.

Po ogłoszeniu wyroku należy pouczyć oskarżonego o środkach prawnych, dopuszczalnych przeciw wyrokowi.

Po odebraniu od oskarżonego odnośnych oświadczeń rozstrzyga sąd wojenny, wysłuchawszy oskarżyciela, czy pozostający na wolnej stopie skazany ma być osadzony w areszcie tymczasowym aż do dalszego rozstrzygnięcia (§ 175.), względnie zarządzenia wykonawczego właściwego komendanta, czy też nie.

§ 313.

Jeżeli sąd wojenny wydał wyrok śmierci, wówczas rozważa on bezpośrednio po przesłuchaniu oskarżonego co do skorzystania z środków prawnych za przybraniem prokuratora wojskowego, czy skazany zasługuje na ulaskawienie czy nie, i jaka kara byłaby w razie ulaskawienia odpowiednia zamiast kary śmierci. Spisany w tym względzie protokół należy dołączyć do aktów.

I. Spisywanie protokołu.

§ 314.

Co do zdarzeń i orzeczeń według § 274. oraz z rozprawy głównej należy pod nieważnością spisać protokół, który ma być podpisany przez kierującego rozprawą, protokolanta i tłumacza, przybranego ewentualnie do rozprawy. Oprócz dnia i miejsca rozprawy oraz oznaczenia sądu ma protokół ten podawać imię i nazwisko, stopień wojskowy i oddział broni przewodniczącego, członków sądu wojennego, protokolanta i tłumacza, oskarżyciela, pokrzywdzonego, oskarżyciela prywatnego, oskarżonego, i jego obrońcy, tudzież mężów zaufania, przybranych do rozprawy niejawnej, stwierdzać ustawowe oznaczenie czynu karygodnego według oskarżenia, zaprzysiężenie członków sądu wojennego, tok rozprawy i wszystkie istotne formalności postępowania, a zwłaszcza podawać, czy rozprawa odbyła się jawnie czy też z wykluczeniem jawności, których świadków i rzeczoznawców przesłuchano i jakie dokumenty odczytano, czy odebrano przysięgę od świadków i znawców albo z jakich powodów zaniechano zaprzysiężenia, wreszcie jakie wnioski były

postawione i jakie rozstrzygnięcia zapadły podczas rozprawy głównej.

Istotną treść zeznań oskarżonego i świadków lub rzeczoznawców należy wciągać do protokołu tylko wtedy, gdy zeznania te zawierają zboczenia, zmiany lub dodatki do oświadczeń, mieszczących się w aktach, albo gdy osoby te przesłuchuje się przy rozprawie głównej po raz pierwszy.

§ 315.

Oskarżycielowi i oskarżonemu wolno dla ochrony swych praw żądać stwierdzenia w protokole poszczególnych punktów. Tam gdzie chodzi o stwierdzenie brzmienia dosłownego, może kierujący rozprawą zarządzić na wniosek oskarżyciela lub oskarżonego natychmiastowe odczytanie odnośnych ustępów.

Jeżeli w postępowaniu przed sądem dywizyjnym kierujący rozprawą uznaje to w ważnych wypadkach za odpowiednie, może zarządzić stenograficzne spisanie wszystkich lub niektórych zeznań i wywodów; wskutek na czasie postawionego żądania prokuratora wojskowego lub oskarżonego należy spisanie takie zarządzić zawsze, o ile ono jest wogóle możliwe, a na żądanie oskarżonego tylko wtedy, gdy tenże złoży w sądzie z góry kosztu odnośnego zarządzenia. Zapiski stenograficzne należy przenieść w trzech dniach na pismo zwyczajne, przedłożyć do sprawdzenia kierującemu rozprawą i dołączyć do protokołu.

Od stenografa należy przed użyciem go odebrać przysięgę (§ 84.)

Wolno zresztą oskarżycielowi, oskarżycielowi prywatnemu i oskarżonemu przeglądać zakończony protokół i jego załączniki i brać z nich odpisy.

Co do czasu wygotowania protokołu rozprawy należy stosować analogicznie postanowienia § 312., ustęp 2., o wygotowaniu wyroku.

Protokół stanowi dowód na to, że zachowano formalności, przepisane dla rozprawy głównej; dowód przeciwny jest jednak dopuszczalny.

§ 316.

Co do obrad i głosowań sądu wojennego podczas i na końcu rozprawy głównej należy w wypadkach, w których sąd wojenny odszedł do izby obrad lub polecił opróżnić salę posiedzeń, prowadzić osobny protokół; protokół ten ma być podpisany przez przewodniczącego, kierownika rozprawy i protokolanta.

Protokół powyższy należy dołączyć do aktów w opieczetowaniu; może on być przeglądany tylko w postępowaniu z powodu środków prawnych przez sąd wyższy.

K. Przerwanie i odroczenie rozprawy głównej.

§ 317.

W razie przerwania rozprawy głównej odkłada się ją na pewien czas oznaczony, a w razie odroczenia na czas nieoznaczony bez postanowienia nowego terminu.

O ile rozdział niniejszy nie przewiduje wyjątków, zarządza przerwanie rozprawy na czas aż do dwudziestu czterech godzin przewodniczący, a przerwanie jej na czas dłuższy lub odroczenie sąd wojenny.

§ 318.

Oprócz wypadków, podanych w rozdziale niniejszym, należy rozprawę główną przerwać lub odroczyć nadto w wypadkach następujących:

1. jeżeli oskarżony zachoruje przed wywiezieniem obrony, a nie można wydać wyroku uwalniającego lub orzekającego niewłaściwość sądu,

2. z tem ostatniem zastrzeżeniem, jeżeli obrońca zachoruje w czasie rozprawy głównej, nie można przybrać zaraz innego obrońcy, a chodzi o sprawę karną, w której obrona jest obowiązkowa lub przedstawia się zdaniem sądu wojennego jako wskazana,

3. jeżeli świadek lub rzeczoznawca nie może złożyć oświadczenia z powodu zasłabnięcia, a sąd wojenny uznaje zeznanie lub orzeczenie za tak istotne, iż rozprawa główna nie da się dalej prowadzić bez osobistego przesłuchania świadka lub rzeczoznawcy,

4. jeżeli sąd wojenny uznaje potrzebę dostarczenia nowego środka dowodowego, przybrania obrońcy lub dokładniejszego przygotowania obrony,

5. jeżeli dalsze prowadzenie rozprawy głównej spotyka się z nieprzewidywanymi trudnościami.

Rozprawę główną można przerwać także dla odpoczynku osób, które biorą w niej udział.

§ 319.

W razie odroczenia rozprawy głównej zarządza się wyznaczenie nowego terminu, zwołanie sądu wojennego, oraz zawezwanie i dostawienie innych

interesowanych stosownie do postanowień rozdziału XVII. Wyznaczenie terminu nowej rozprawy głównej nie jest jednak przywiązane do czasokresu, podanego w § 247., ustęp 2.

W razie przerwania rozprawy głównej należy zawezwać uczestniczących w niej na termin, wyznaczony do dalszego prowadzenia rozprawy, uchwałą, ogłoszoną przez przewodniczącego. Jeżeli rozprawę główną przerwano na czas dłuższy aniżeli dwadzieścia cztery godzin, wówczas zarządza się komenderowanie członków sądu wojennego i dostawienie innych interesowanych, pozostających w czynnej służbie wojskowej, oraz oskarżonego, będącego na wolnej stopie, na ponowne wezwanie sądu, a w przypadku nagłym na wezwanie kierującego rozprawą.

Zarówno przy przerwaniu jak i odroczeniu rozprawy należy komenderować do nowo wyznaczonej rozprawy, jeżeli nie sprzeciwiają się temu niedające się uchylić przeszkody, tych samych członków sądu wojennego (sędziów zastępczych), którzy współdziałali w tym charakterze przy pierwszej rozprawie głównej.

§ 320.

Postępowanie dowodowe nie ma być powtarzane, jeżeli rozprawa główna odbywa się przed tymi samymi członkami sądu wojennego i jeżeli od pierwszej rozprawy nie upłynęło więcej jak ośm dni.

W razie przerwania lub odroczenia rozprawy na czas dłuższy aniżeli ośm dni można zaniechać powtórzenia postępowania dowodowego tylko wtedy, jeżeli od czasu przerwy lub odroczenia nie upłynęło więcej jak miesiąc, a członkowie sądu wojennego pozostali ci sami. Jeżeli oskarżyciel, oskarżony albo jeden z członków sądu wojennego postawi w wypadku takim wniosek na powtórzenie postępowania dowodowego, wówczas rozstrzyga o tem sąd wojenny.

L. Zdarzenia wypadkowe.

§ 321.

Jeżeli zachodzi prawdopodobieństwo, że świadek zeznał przy rozprawie głównej rozmyślnie nieprawdę, wówczas zarządza przewodniczący po wysłuchaniu kierującego rozprawą protokolarne spisanie zeznań świadka, podpisanie protokołu przez świadka po jego odczytaniu i potwierdzeniu, a w razie potrzeby także przyaresztowanie świadka.

Jeżeli podczas rozprawy głównej popełniono w sali posiedzeń czyn karygodny, który niema być ścigany tylko na żądanie uprawnionego, a sprawcę ujęto przy tem na gorącym uczynku, wówczas ma

przewodniczący zarządzić spisanie osobnego protokołu co do zajścia tego a w razie potrzeby polecić przyaresztowanie winnego.

Jeżeli sprawca podlega sądownictwu karnemu liniowemu lub obrony krajowej, należy zawiadomić o zdarzeniu tem jego komendę przełożoną albo najbliższą władzę miejscową wojska wspólnego lub obrony krajowej, a w razie potrzeby odstawić sprawcę władzom tym.

Jeżeli sprawca podlega sądownictwu karnemu cywilnemu, należy donieść o stanie rzeczy właściwej władzy cywilnej. Zależy od uznania przewodniczącego, czy sprawca ma być równocześnie odstawiony do władzy bezpieczeństwa.

Jeżeli oskarżony popełnił czyn karygodny podczas rozprawy głównej, wówczas mają zastosowanie postanowienia §§ 293., ustępy 2. i 3., 295., 303. i 304., o ile co do czynu tego uzasadnione jest sądownictwo karne liniowe; w wszystkich innych wypadkach należy stosować analogicznie postanowienia ustępów 2. do 4.

Rozdział XIX.

Zwyczajne środki prawne i sprostowanie.

Tytuł 1.

Postanowienia ogólne.

§ 322.

Zwyczajnymi środkami prawnymi są zażalenie, odwołanie i zażalenie nieważności.

Zażalenie służy przeciw postanowieniom i uchwałom właściwych komendantów i sądów, a odwołanie i zażalenie nieważności przeciw wyrokom.

§ 323.

Przeciw orzeczeniom najwyższego trybunału wojskowego niema zwyczajnego środka prawnego.

§ 324.

Oświadczenia, odnoszące się do wnoszenia lub cofania środków prawnych przeciw postanowieniom i uchwałom, należy wnosić u tej władzy, która wydała odnośne postanowienie lub powzięła odnośną uchwałę, zaś oświadczenia, odnoszące się do wnoszenia lub cofania środków prawnych przeciw wyrokom, u sądu wojennego albo, jeżeli sąd ten nie jest już zebrany, u tego sądu, gdzie wyrok zapadł.

Oświadczenia mogą być wnoszone przez czynnych szeregowców i czynnych gażystów, niezaliczonych do pewnej klasy rangi, tylko ustnie, i to

jeżeli osoby te pozostają na wolnej stopie, także protokolarnie u ich komendy przełożonej.

Inne osoby, wliczając tu także prokuratora wojskowego i oficera sądu oraz obrońcę, mogą wносить oświadczenia swe na piśmie lub podawać ustnie do protokołu.

Obwinieni, którzy pozostają w areszcie, mogą wносить oświadczenia swe protokolarnie nadto wobec oficera, sprawującego kierownictwo więzienia wojskowego (oficera inspekcyjnego).

Protokół ma być spisany zaraz przy składaniu oświadczenia; jeżeli to nie jest możliwe, należy oznaczyć w protokole dokładnie chwilę złożenia oświadczenia.

Niewłaściwe nazwanie środka prawnego nie może być tłumaczone na niekorzyść obwinionego.

§ 325.

Także obrońca oskarżonego jest uprawniony do wnoszenia za niego środków prawnych (§ 101.). To samo prawo przysługuje ustawowemu zastępcy małoletniego oskarżonego nawet wbrew jego woli.

Na zarządzenie właściwego komendanta może oskarżyciel skorzystać z przysługujących mu środków prawnych także na korzyść oskarżonego.

Każdy środek prawny ma ten skutek, iż zacepione orzeczenie może być zmienione lub zniszczone także na korzyść oskarżonego.

Jeżeli środek prawny przeciw wyrokowi został wniesiony na korzyść oskarżonego przez jego zastępcę ustawowego lub oskarżyciela albo jeżeli jest wątpliwe, czy oskarżony zgadza się na środek prawny, założony przez obrońcę, wówczas należy zawiadomić go o tem i pouczyć, iż wniesienie środka prawnego powstrzymuje prawomocność wyroku, a wskutek tego także wykonanie orzeczonej w danym razie kary.

§ 326.

Zrzeczenie się środka prawnego i cofnięcie tegoż może mieć miejsce także przed upływem terminu, określonego do zgłoszenia. Zrzeczenie się i cofnięcie mają ten skutek, iż odwołanie ich nie jest już dopuszczalne.

Środek prawny, założony na korzyść oskarżonego przez innych uprawnionych, można cofnąć tylko za wyraźną zgodą oskarżonego.

Natomiast środek prawny, założony przez obrońcę, musi być cofnięty, jeżeli oskarżony odwołał swą zgodę na jego wniesienie.

Jeżeli środek prawny ma się rozstrzygnąć na podstawie rozprawy ustnej, wówczas cofnięcie tegoż po rozpoczęciu rozprawy nie jest już dopuszczalne.

Środki prawne przeciw wyrokowi, wniesione przez osobę nieuprawnioną albo po upływie czasu-kresu, wyznaczonego do zgłoszenia, albo po prawomocnem zrzeczeniu się, mają być odrzucone przez sąd, w którym wyrok zapadł. Przeciw rozstrzygnięciu temu służy wnoszącemu środek prawny zażalenie do sądu bezpośrednio wyższego w trzech dniach po zawiadomieniu. Jeżeli sąd ten przychylił się do zażalenia, wówczas biegnie termin do wyvodu środka prawnego (§§ 337., ustęp 1. i 361.), o ile wywód nie został jeszcze wniesiony, od dnia zawiadomienia o orzeczeniu.

Wszystkie orzeczenia o środkach prawnych mają być zaopatrzone w powody.

Tytuł 2.

Zażalenie.

§ 327.

Zażalenie jest dopuszczalne tylko w wypadkach, wyraźnie w ustawie oznaczonych.

Postanowienie to nie narusza prawa do doniesienia i zażalenia poza ramami procesu przeciw osobom, powołanym do współdziałania w postępowaniu karnem, z powodu naruszenia obowiązku urzędowego i służbowego.

§ 328.

Władza, przeciw której postanowieniu lub uchwale zażalenie jest skierowane, powinna z reguły sama zażaleniu zarządzić, jeżeli uważa je za uzasadnione. W przeciwnym wypadku należy przedłożyć zażalenie władzy, powołanej do rozstrzygnięcia.

§ 329.

O ile w niniejszej ustawie o postępowaniu karnem nie postanowiono wyjątków, nie ma zażalenie skutku odwłocznego. Jednak zarówno władza, która wydała zacepione postanowienie lub rozstrzygnięcie, jak i władza, która ma o zażaleniu orzekać, może zarządzić wstrzymanie wykonania.

Ta ostatnia władza może także zarządzić lub sama przeprowadzić dochodzenia, które wydają się potrzebne dla rozstrzygnięcia.

§ 330.

O zażaleniu orzeka się bez poprzedniej rozprawy ustnej.

W najwyższym trybunale wojskowym należy przed rozstrzygnięciem zażalenia wysłuchać zawsze generalnego prokuratora wojskowego.

W razie przychylenia się do zażalenia należy wydać zarządzenie, potrzebne w danej sprawie.

Tytuł 3.

Odwołanie.

A. Postanowienia wspólne.

§ 331.

Odwołanie ma miejsce przeciw wyrokom sądów brygady i przeciw zapadłym w pierwszej instancji wyrokom sądów dywizyj.

§ 332.

Przeciw wyrokom sądów brygady jest odwołanie dopuszczalne:

1. z powodu zachodzących przyczyn nieważności (§§ 358. do 360.).
2. z powodu orzeczenia o winie,
3. z powodu orzeczenia o karze.

Wyroki sądów brygady, orzekające niewłaściwość, można zacząć odwołaniem tylko wtedy, gdy zostały wydane w myśl § 300., ustęp 1.

Odwołanie z powodu orzeczenia o karze może być wniesione na niekorzyść oskarżonego tylko wtedy, gdy miało miejsce nadzwyczajne złagodzenie kary albo gdy wbrew wnioskowi oskarżyciela nie orzeczono utraty stopnia wojskowego; na korzyść oskarżonego zaś tylko wtedy, gdy sąd wojenny nie zszedł już i tak na podstawie prawa nadzwyczajnego złagodzenia kary poniżej najniższego wymiaru kary zagrożonej, tudzież wogóle wtedy, gdy orzeczono utratę stopnia wojskowego jako karę samoistną albo w tych wypadkach, gdzie utrata ta nie jest bezwarunkowo zagrożona.

§ 333.

Przeciw wyrokom sądów dywizyj można wnieść odwołanie tylko z powodu orzeczenia o karze, o ile nie zachodzi przyczyna nieważności, wymieniona w § 358., punkt 11., i tylko pod warunkami, określonymi w § 332., ustęp 3. Odwołanie z powodu orzeczenia o karze jest dopuszczalne na korzyść oskarżonego także wtedy, gdy sąd wojenny nie zamienił kary śmierci przez rozstrzelanie na karę na wolności, a dożywotniej kary na wolności na karę czasową (§ 309., punkty 1. i 2.).

§ 334.

Do wniesienia odwołania, na korzyść oskarżonego są uprawnione oprócz niego samego także osoby, wymienione w § 325.; na niekorzyść oskarżonego może je wnieść oskarżyciel i oskarżyciel prywatny.

Przeciw wyrokowi sądu brygady, którym sąd ten orzekł niewłaściwość sądów liniowych, przysługuje odwołanie zarówno oficerowi sądu i oskarżycielowi prywatnemu jak i oskarżonemu.

Właściwość sądów liniowych, przyjęta przez sąd brygady, może być zaczepiona odwołaniem zarówno przez oficera sądu jak i przez oskarżonego.

§ 335.

Termin do zgłoszenia odwołania wynosi trzy dni po ogłoszeniu wyroku.

Dla oskarżonego, który nie był obecny przy ogłoszeniu wyroku, rozpoczyna się termin ten z dniem, następującym po uwiadomieniu go o wyroku.

Dla obrońcy i ustawowego zastępcy oskarżonego biegnie termin od tej samej chwili, z którą rozpoczyna się dla oskarżonego.

Osobom, uprawnionym do wniesienia odwołania, należy doręczyć na żądanie jak najspieszniej uwierzytelniony odpis wyroku wraz z powodami.

§ 336.

Zgłoszenie odwołania, uczynione na czasie, ma skutek odwłoczny.

Wypuszczenie na wolność oskarżonego, którego sąd brygady uwolnił albo któremu w wyroku sądu brygady lub dywizyj policzono odbyty areszt śledczy jako karę, zostaje wstrzymane tylko z powodu odwołania oskarżyciela, i to tylko wtedy, gdy oskarżyciel zgłosił odwołanie zaraz po ogłoszeniu wyroku, a właściwy komendant nie zarządzi wypuszczenia na wolną stopę (§ 182.).

Jeżeli odwołanie jest skierowane tylko przeciw wymiarowi kary, może skazany rozpocząć karę na wolności przed prawomocnością wyroku, o ile stosownie do § 419. nie odroczone rozpoczęcia kary ze względów na służbę wojskową. Oficerowie i równorzędni z nimi, których skazano na karę więzienia, nie mogą jednak rozpocząć kary tej przed prawomocnością wyroku.

§ 337.

Zgłaszający odwołanie ma prawo wnieść w pięciu dniach po upływie terminu zgłoszenia wywód powodów odwołania albo podać go do protokołu (§ 324.).

Z zgłoszenia lub wyvodu odwołania musi wyraźnie wynikać, którymi punktami wyroku odwołujący się uważa się za uciążonego (§ 332., punkty 1. do 3.) i jakie przyczyny nieważności chce w danym razie zarzucić oraz jakimi okolicznościami faktycznymi, pojedynczo i wyraźnie oznaczonymi, zarzucona nieważność ma być uzasadniona, gdyż w przeciwnym razie sąd wyższej instancji nie powinien wcale uwzględnić odwołania ani przyczyn nieważności. Brak, zachodzący pod tym względem w zgłoszeniu lub wywodzie odwołania oskarżonego, należy jednak w miarę możliwości usunąć przez jego przesłuchanie sądowe.

Odwołanie i tegoż uzasadnienie można zmienić lub uzupełnić w ciągu terminu, otwartego do wniesienia wyvodu odwołania.

Odwołujący się może w zgłoszeniu lub wywodzie odwołania przeciw wyrokowi sądu brygady donieść także o nowych okolicznościach lub środkach dowodowych, przytaczając dokładnie wszystkie szczegóły, które mogą posłużyć do ocenienia ich doniosłości.

§ 338.

O zgłoszeniu odwołania i wniesieniu wyvodu należy zawiadomić przeciwnika.

Przeciwnik może w trzech dniach po zawiadomieniu przeglądać w sądzie pisma (protokoły), odnoszące się do zgłoszenia i wyvodu, oraz wziąć z nich odpisy i wnieść do aktów lub podać do protokołu (§ 324.) oświadczenie wzajemne.

Jeżeli odwołujący się skorzystał z prawa, przysługującego mu według § 337., ustęp ostatni, może przeciwnik zawioskować w oświadczeniu tem także z swej strony dostarczenie nowych środków dowodowych przy wykazaniu ich doniosłości.

§ 339.

Po nadejściu oświadczenia wzajemnego albo zrzeczeniu się tegoż albo po upływie terminu trzechdniowego należy przedłożyć akta sądowi wyższej instancji.

B. Dalsze postępowanie przy odwołaniu przeciw wyrokom sądów brygady.

§ 340

Odwołanie należy udzielić przedewszystkiem prokuratorowi wojskowemu do wglądu.

Sąd dywizyi ma odrzucić odwołanie jako niedopuszczalne:

1. jeżeli zostało założone przez osobę nicuprawnioną albo wniesione zapóźno lub po ważnem zrzeczeniu się tego środka prawnego z strony odwołującego się,

2. jeżeli punkty, przeciw którym odwołanie jest skierowane, nie dadzą się wyraźnie rozpoznać albo jeżeli przyczyny nieważności, dla których wyłącznie odwołanie wniesiono, nie są oznaczone szczegółowo i stanowczo, a brak ten nie mógł być usunięty przez przesłuchanie sądowe odwołującego się oskarżonego.

Przeciw postanowieniu temu, o którym należy zawiadomić także prokuratora wojskowego, przysługuje odwołującemu się w trzech dniach po zawiadomieniu zażalenie do najwyższego trybunału wojskowego.

Sąd dywizyi może zarządzić także uzupełnienie aktów albo zażądać wyjaśnień od sądu brygady.

§ 341.

W razie dopuszczenia odwołania ma sąd dywizyi badać, czy nowe okoliczności i środki dowodowe, o których doniesiono według §§ 337. i 338., są stanowcze. W razie niestanowczości powinien sąd odrzucić zaraz wnioski dowodowe.

Powtórzenie dowodów, przeprowadzonych już przez sąd brygady, ma miejsce tylko wtedy, gdy sąd uważa to za potrzebne z powodu poważnych powątpiewań w trafność ustaleń, zawartych w wyroku pierwszej instancji.

Jeżeli zajdzie konieczność nowego przeprowadzenia lub powtórzenia dowodów, może sąd według okoliczności zarządzić ich przeprowadzenie także przez wydelegowanego w tym celu sędziego, przy czem postanowienia § 251., ustęp 3., mają być stosowane analogicznie. W przeciwnym razie pozostaje przeprowadzenie dowodów zastrzeżone do rozprawy apelacyjnej.

§ 342.

Jeżeli odwołanie wniesiono tylko z powodu orzeczenia o karze, a nowe przeprowadzenie dowodów przed sądem apelacyjnym nie jest potrzebne, wówczas rozstrzyga sąd ten na posiedzeniu niejawnem, w którym prócz członków sądu apelacyjnego i protokolanta bierze udział tylko prokurator wojskowy,

a to po zaprzysiężeniu sędziów niestałych, przyjęciu sprawozdania i wniosku kierującego rozprawą i wysłuchaniu prokuratora wojskowego. Orzeczenie zapada w formie wyroku, jeżeli sąd apelacyjny rozstrzyga w sprawie samej, a zresztą w formie uchwały.

§ 343.

Jeżeli nie zachodzi żaden z wypadków, wymienionych w §§ 340., ustęp 2. i 342., wówczas zarządza sąd dywizyjny skutek odwołania, i to także, o ile ono jest skierowane przeciw orzeczeniu o karze, jawną rozprawą apelacyjną. Sąd wyznacza miejsce i czas rozprawy, zarządza złożenie sądu apelacyjnego oraz zawezwanie potrzebnych świadków i rzeczoznawców (§ 247., ustępy 5. i 6.).

W tych wypadkach, w których sąd uważa obecność oskarżonego za potrzebną dla zbadania prawdy, zarządza on jego doprowadzenie lub wezwanie (§ 247., ustępy 1. i 2.); w przeciwnym razie należy zawiadomić oskarżonego o wyznaczonym terminie najpóźniej na trzy dni przedtem z dodatkiem, iż wolno mu jawnie się osobiście przy rozprawie apelacyjnej albo dać się zastąpić przez obrońcę, zaś oskarżonego, pozostającego w areszcie, z dodatkiem, iż niema wprawdzie prawa do obecności, jednak może dać się zastąpić przez obrońcę.

Obrońcę powinno się zawiadomić o terminie rozprawy równocześnie z oskarżonym, jeżeli jest znany sądowi w czasie zarządzenia rozprawy. Obrońcę, ustanowionego na podstawie § 88., ustęp 2., należy zawezwać do rozprawy (§ 280., ustęp 3.).

Prokuratora wojskowego należy uwiadomić na czasie o terminie rozprawy.

Oskarżyciel prywatny i pokrzywdzony mają być zawiadomieni na czasie o zarządzonej rozprawie z tym dodatkiem, iż wolno im stawić się do niej. Jeżeli oskarżyciel prywatny albo ustawowy zastępca oskarżonego wniósł odwołanie, wówczas należy uwiadomić go na czasie o terminie rozprawy z pouczeniem, że także w razie jego nieobecności zapadnie skutek odwołania z uwzględnieniem tego, co przedstawiono w wywodzie odwołania, orzeczenie według ustawy.

Co do przygotowania rozprawy apelacyjnej należy zresztą stosować analogicznie postanowienia §§ 248., 249. i 253.

§ 344.

Do rozprawy apelacyjnej ma się stosować analogicznie postanowienia rozdziału XVIII., o ile w §§ 345. do 351. nie podano zmian.

§ 345.

Rozprawa apelacyjna ma się odbywać w obecności prokuratora wojskowego.

Po zaprzysiężeniu sędziów niestałych i wywołaniu zawezwanych w danym razie świadków i rzeczoznawców składa kierujący rozprawą albo przybrany jako członek sądu drugi oficer dla służby sprawiedliwości w nieobecności świadków i rzeczoznawców sprawozdanie, które nie powinno obejmować ani opinii ani wniosków lecz podawać jedynie faktyczny stan sprawy i dotychczasowy jej przebieg, o ile to jest potrzebne dla oceny odwołania, a następnie istotną treść wywodów odwołania i wynikające stąd punkty sporne.

Część wyroku pierwszej instancji, odnoszącą się do punktów odwołania, należy w każdym razie odczytać wraz z powodami rozstrzygnięcia; jeżeli kierujący rozprawą uznaje to za wskazane, powinno się odczytać także protokół rozprawy głównej w pierwszej instancji.

§ 346.

Następnie przesłuchuje się oskarżonego, jeżeli jest obecny, poczem następuje przesłuchanie zawezwanych w danym razie świadków i rzeczoznawców oraz przeprowadzenie innych dowodów.

Przy składaniu sprawozdania i przeprowadzaniu dowodów można odczytywać protokoły zeznań współwinnych, świadków i rzeczoznawców, którzy byli słuchani przed sądem wojennym przy sądzie brygady lecz nie zostali wezwani do rozprawy apelacyjnej, i to bez względu na wymogi § 288. Przy rozprawie apelacyjnej można odczytać także zeznania oskarżonego, który nie stawił się, oraz te wszystkie pisma, których odczytanie jest dopuszczalne przy rozprawie głównej w pierwszej instancji.

§ 347.

Po przeprowadzeniu dowodów wzywa się tego, kto wniósł odwołanie lub ma je zastępować, aby je uzasadnił, a następnie przeciwnika, aby dał na to odpowiedź. Prokurator wojskowy jest uprawniony do wypowiedzenia zdania swego także wtedy, gdy odwołanie wniósł oskarżyciel prywatny. Oskarżonemu, który stawił się (obrońcy, zastępcy ustawowemu), przysługuje prawo ostatniego oświadczenia się.

§ 348.

Sąd apelacyjny ma przyjąć za podstawę orzeczenia swego dowody, przeprowadzone w pierwszej instancji oraz w danym razie w myśl § 341. Orzeczenie zapada w formie wyroku.

Jeżeli sąd apelacyjny nie postanawia odrzucić odwołanie jako niedopuszczalne (§ 337., ustęp 2. i § 340., ustęp 2.) albo nieuzasadnione, orzeka on w sprawie samej, nie będąc związany postawionymi wnioskami, według przepisów, obowiązujących co do wyrokowania sądów dywizyj w pierwszej instancji, o ile w dalszym ciągu nie postanowiono czego innego.

§ 349.

Jeżeli zachodzi jedna z przyczyn nieważności, wymienionych w § 358., punkty 1. do 5., należy znieść wyrok sądu brygady i zwrócić sprawę pierwszej instancji do ponownej rozprawy.

Jeżeli sąd brygady przyjął niesłusznie swą właściwość rzeczową (§ 358., punkt 6.), ma sąd apelacyjny znieść wyrok i odstąpić sprawę władzy właściwej; jeżeli dla sprawy tej właściwy jest w pierwszej instancji sąd dywizyj, może sąd apelacyjny na wniosek prokuratora wojskowego, za zgodą oskarżonego i przy przestrzeganiu wymogów § 302., ustęp 3., orzec w sprawie samej.

Jeżeli sąd brygady orzekł niesłusznie swą niewłaściwość albo nie załatwił oskarżenia w zupełności (§ 358., punkty 6. i 7.), wówczas poleca mu sąd apelacyjny, aby przeprowadził rozprawę i wydał wyrok, ograniczając się w tym ostatnim wypadku do niezadowolonych punktów oskarżenia.

Sądowi apelacyjnemu wolno jednak także w wypadkach ustępów 1. i 3. wydać orzeczenie w sprawie samej, i to zaraz albo na posiedzeniu późniejszym, w razie potrzeby po powtórzeniu lub uzupełnieniu rozprawy, przeprowadzonej w pierwszej instancji, i poprawieniu wadliwej czynności procesowej.

§ 350.

Badaniu przez sąd apelacyjny podlega wyrok tylko o tyle, o ile jest zaczepiony.

Jeżeli jednak sąd przekona się z powodu odwołania, wniesionego przez kogokolwiek, iż przyjęła przez sąd brygady właściwość rzeczowa nie jest uzasadniona (§ 358., punkt 6.), iż ustawa została na niekorzyść oskarżonego błędnie zastosowana (§ 358., punkty 9. do 11.), albo iż te same powody, na których polega jego postanowienie na korzyść jednego z oskarżonych, służą także współoskarżonemu, wówczas powinien postąpić z urzędu tak, jak gdyby odwołanie takie było wniesione. Sąd apelacyjny może przytem po wysłuchaniu prokuratora wojskowego wydać orzeczenie zaraz na posiedzeniu

niejawnem (§ 342.) także wtedy, gdy uznaje jedno-myślnie, iż sądownictwo karne liniowe nie jest uzasadnione albo w razie błędnego zastosowania ustawy na niekorzyść oskarżonego, gdy prokurator wojskowy zgadza się na orzeczenie.

Jeżeli odwołanie wniesiono tylko na korzyść oskarżonego, wówczas nie może ani sąd apelacyjny ani sąd brygady, któremu odesłano sprawę w myśl § 349. do ponownej rozprawy, orzec przeciw oskarżonemu kary surowszej od tej, którą wymierzono wyrokiem pierwszym.

§ 351.

O orzeczeniu sądu apelacyjnego ma sąd brygady zawiadomić oskarżonego, o ile orzeczenie to nie zostało już ogłoszone przy rozprawie jawnej w jego obecności.

O orzeczeniu sądu apelacyjnego ma sąd brygady zawiadomić także oskarżyciela prywatnego i ustawowego zastępcę oskarżonego w tym wypadku, gdy oni wnieśli odwołanie a orzeczenie nie zapadło na rozprawie apelacyjnej.

§ 352.

Przeciw wyrokom sądów dywizyj, zapadłym wskutek odwołania, przedłożonego im według postanowień poprzedzających, przysługuje tylko zażalenie nieważności w obronie ustawy z wyjątkiem tego wypadku § 349., ustęp 2., w którym sąd dywizyj wyrokuje w pierwszej instancji.

C. Dalsze postępowanie przy odwołaniach przeciw wyrokom sądów dywizyj.

§ 353.

Najwyższy trybunał wojskowy może wskutek przedłożonego mu odwołania zarządzić także poza posiedzeniem uzupełnienie aktów i zażądać wyjaśnień od sądu pierwszej instancji albo od właściwego komendanta.

O odwołaniu orzeka najwyższy trybunał wojskowy na posiedzeniu niejawnem (§ 64.), w którym prócz członków senatu i protokolanta bierze udział tylko generalny prokurator wojskowy, i to po zaprzysiężeniu niestałych członków senatu, przyjęciu sprawozdania i wniosku radcy, ustanowionego referentem, i wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego. Orzeczenie zapada w formie wyroku, jeżeli najwyższy trybunał wojskowy rozstrzyga w sprawie samej, a zresztą w formie uchwały.

§ 354.

O ile najwyższy trybunał wojskowy nie postanawia odrzucić odwołania jako niedopuszczalne, orzeka on w sprawie samej, przyczem powinien ograniczyć się do punktów, przeciw którym wniesiono odwołanie i wziąć za podstawę orzeczenie sądu wojennego co do winy oskarżonego i co do przepisu karnego, który ma być zastosowany. Jeżeli obniża karę na korzyść jednego lub kilku z współoskarżonych z powodów, które odnoszą się także do innych, wówczas powinien postąpić z urzędu tak, jak gdyby ci współoskarżeni byli również wniesli odwołanie.

Jeżeli najwyższy trybunał wojskowy przekona się z powodu odwołania, wniesionego przez kogokolwiek, iż przyjęte przez sąd dywizyi sądownictwo karne liniowe nie jest uzasadnione (§ 358., punkt 6.) albo iż na niekorzyść oskarżonego błędnie zastosowano ustawę (§ 358., punkty 9. do 11.), wówczas powinien postąpić z urzędu tak, jak gdyby odnośna przyczyna nieważności była w zażaleniu nieważności podniesiona. Może on w tym wypadku bez zarządzania zmiany w składzie senatu wydać zaraz orzeczenie po wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego, jeżeli uznaje jednomyślnie istnienie przyczyny nieważności, polegającej na rzeczowej niewłaściwości, albo jeżeli w razie błędnego zastosowania ustawy na niekorzyść oskarżonego generalny prokurator wojskowy zgadza się na orzeczenie.

Jeżeli odwołanie wniesiono tylko na korzyść oskarżonego, wówczas nie może najwyższy trybunał wojskowy orzec przeciw niemu kary surowszej od tej, którą wymierzono wyrokiem pierwszym.

§ 355.

Jeżeli prócz odwołania zostało wniesione także zażalenie nieważności przez odwołującego się lub inną osobę uprawnioną, wówczas rozstrzyga najwyższy trybunał wojskowy po jego załatwieniu albo jeżeli zażalenie nieważności załatwia na posiedzeniu niejawnem przy załatwieniu tegoż także o odwołaniu, a to na posiedzeniu niejawnem, po wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego.

§ 356.

Orzeczenie najwyższego trybunału wojskowego zostaje oznajmione oskarżonemu przez sąd dywizyi.

Oskarżycia prywatnego i zastępcę ustawowego, którzy wniesli odwołanie, zawiadamia sąd dywizyi o orzeczeniu najwyższego trybunału wojskowego.

Jeżeli wyrok, wydany przez najwyższy trybunał wojskowy, albo wyrok pierwszej instancji, który stał się prawomocnym wskutek orzeczenia trybunału tego, opiewa na karę śmierci, wówczas ma najwyższy trybunał wojskowy przesłać akta, przed ich zwróceniem, Ministrowi wojny celem zasięgnięcia postanowienia Najjaśniejszego Pana. Do aktów należy dołączyć opinię o zachodzących ewentualnie powodach ulaskawienia, którą poweźmie najwyższy trybunał wojskowy na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego.

Tytuł 4.

Zażalenie nieważności. Zażalenie nieważności w obronie ustawy.

A. Zażalenie nieważności.

§ 357.

Zażalenie nieważności przysługuje przeciw wyrokom sądów dywizyi, zapadłym w pierwszej instancji.

Może ono być wniesione zarówno na korzyść jak i na niekorzyść oskarżonego, zawsze jednak tylko dla jednej z przyczyn nieważności, wymienionych w § 358.

Do wniesienia zażalenia nieważności na korzyść oskarżonego mają prawo zarówno sam oskarżony jak i osoby, wymienione w § 325., a na niekorzyść oskarżonego prokurator wojskowy i oskarżyciel prywatny.

Przeciw wyrokowi sądu dywizyi, orzekającemu niewłaściwość, służy zażalenie nieważności zarówno prokuratorowi wojskowemu i oskarżycielowi prywatnemu jak i oskarżonemu.

Właściwość sądów liniowych, przyjęta przez sąd dywizyi, może być zaczepiona zażaleniem nieważności przez oskarżonego i prokuratora wojskowego.

§ 358.

Przyczyny nieważności są następujące:

1. jeżeli sąd wojenny nie był należycie obsadzony, jeżeli nie wszyscy sędziowie byli obecni przy całej rozprawie albo jeżeli w orzeczeniu brał udział sędzia, wyłączony według ustawy, albo sędzia, którego na czasie oznajmione uchylene było usprawiedliwione,

2. jeżeli rozprawa główna odbyła się w nieobecności obrońcy w razie obrony obowiązkowej albo w nieobecności innej osoby, której przytomność ustawa uznaje za bezwarunkowo konieczną,

3. jeżeli naruszono lub pominięto przepis, którego przestrzeganie ustawa przepisuje wyraźnie pod nieważnością, albo jeżeli mimo zastrzeżenia żalącego się odczytano na rozprawie głównej pismo, odnoszące się do nieważnego według ustawy aktu dochodzeń lub badania,

4. jeżeli podczas rozprawy głównej nie orzeczono o wniosku żalącego się albo jeżeli w orzeczeniu wypadkowym, wydanem wbrew jego wnioskowi, naruszono albo błędnie zastosowano ustawy lub zasady postępowania, których przestrzeganie jest nakazane istotą postępowania, zapewniającego ściganie karne i obronę, albo jeżeli wbrew ustawie ograniczono obronę postanowieniem przewodniczącego w jednym z punktów istotnych dla orzeczenia,

5. jeżeli orzeczenie sądu wojennego co do okoliczności stanowczych (§ 307., punkty 6. i 7., oraz § 308., punkty 1. do 6.) jest niejasne, niezupełne lub samo z sobą sprzeczne, jeżeli nie podano powodów tego orzeczenia albo jeżeli treść powodów rozstrzygnięcia co do osnowy dokumentów, znajdujących się w aktach, lub co do zeznań sądowych pozostaje w ważnej sprzeczności z samymi dokumentami albo protokołami przesłuchań i posiedzeń,

6. jeżeli sąd wojenny niesłusznie przyjął swą właściwość rzeczową albo orzekł swą niewłaściwość,

7. jeżeli wyrok nie załatwił oskarżenia w zupełności albo

8. przekroczył je wbrew przepisowi § 302.,

9. jeżeli przez orzeczenie, zapadłe co do pytania,

a) czy czyn, zarzuczony oskarżonemu, stanowi zbrodnię, występki lub inny czyn karygodny, należący do kompetencji sądów liniowych,

b) czy zachodzą okoliczności, które wykluczają lub znoszą karygodność czynu albo uchylają jego ściganie,

c) czy zachodzi brak wymaganego oskarżenia lub potrzebnego polecenia właściwego komendanta względem wniesienia oskarżenia,

d) czy postępowanie zostało wdrożone bez potrzebnego w tym względzie żądania oskarżyciela prywatnego albo prowadzone dalej wbrew jego woli,

naruszono lub błędnie zastosowano ustawę, zasadę prawną, wojskowy przepis służbowy lub zasadę służby wojskowej,

10. jeżeli czyn, będący podstawą orzeczenia, podciągnięto przez błędne tłumaczenie ustawy,

zasady prawnej, wojskowego przepisu służbowego lub zasady służby wojskowej pod przepis karny, który nie ma do niego zastosowania,

11. jeżeli sąd wojenny przy wymiarze kary przekroczył swą władzę karania albo granicę ustawowego wymiaru kary, o ile wymiar ten zależy od okoliczności obciążających lub łagodzących, wymienionych wyraźnie w prawie karnym wojskowym, albo jeżeli przekroczył granice przysługującego mu prawa zaniżania lub łagodzenia kary lub naruszył albo niewłaściwie zastosował postanowienia §§ 379., ustęp 3. i 400, ustęp 4.

§ 359.

Przyczyn nieważności, wymienionych w § 358., punkt 3. i 4., nie można podnieść na korzyść oskarżonego, jeżeli okazuje się niewątpliwie, że naruszenie formalności nie mogło wywrzeć na orzeczenie wpływu niekorzystnego dla oskarżonego. Na niekorzyść oskarżonego wolno je podnosić tylko wtedy, jeżeli okazuje się, iż naruszenie formalności mogło wywrzeć na orzeczenie wpływ szkodliwy dla oskarżenia, a nadto jeżeli prokurator wojskowy sprzeciwił się uchybieniu temu, zażądał orzeczenia sądu wojennego i zastrzegł sobie zażalenie nieważności zaraz po jego odmówieniu lub ogłoszeniu.

Przeciw wyrokowi^{em} uwalniającemu można wnieść zażalenie nieważności na korzyść oskarżonego tylko z przyczyn nieważności, wymienionych w § 358., punkt 9. a i 10., i tylko wtedy, jeżeli uwolnienie zapadło z powodu istnienia okoliczności, wykluczających lub znoszących karygodność czynu.

§ 360.

Jeżeli naruszono przepis postępowania, służący na korzyść oskarżonego, nie można z tego powodu wnieść zażalenia nieważności na jego niekorzyść.

§ 361.

Do zgłoszenia i wywodu zażalenia nieważności, wnoszenia oświadczeń wzajemnych i przedkładania aktów najwyższemu trybunałowi wojskowemu należy stosować analogicznie odpowiednie postanowienia §§ 335., 337., ustęp 1. do 3., § 338., ustęp 1. i 2. i § 339. a również § 353., ustęp 1., o zarządzeniu uzupełnienia aktów przez najwyższy trybunał wojskowy.

§ 362.

Zgłoszone na czasie zażalenie nieważności ma skutek odwoławczy.

§ 336., ustęp 2., ma analogiczne zastosowanie.

§ 363.

Obradę należy przeprowadzić na posiedzeniu niejawnym (§ 353., ustęp 2.) w senacie, złożonym w myśl § 64., po zaprzysiężeniu niestających członków senatu i wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego, jeżeli prokurator ten albo radca, ustanowiony referentem, zawioskuję jedno z orzeczeń, wymienionych w §§ 364 i 365.

§ 364.

Przy naradzie na posiedzeniu niejawnym można odrzucić zaraz zażalenie nieważności:

1. jeżeli uznano je za niedopuszczalne, to znaczy, jeżeli zostało wniesione przez osobę nieuprawnioną albo zapóźno, jeżeli wniesiono je, mimo iż żalący się zrzekł się ważnie tego środka prawnego, albo jeżeli w zażaleniu nieważności nie podano wyraźnie i stanowczo żadnej z przyczyn nieważności, wyliczonych w § 358., a w szczególności, jeżeli nie wymieniono wyraźnie albo przez jasne wskazanie tej okoliczności faktycznej, która ma stanowić przyczynę nieważności (§ 340., ustęp 2., punkt 2.),

2. jeżeli podniesiona przyczyna nieważności została już usunięta orzeczeniem najwyższego trybunału wojskowego, wydanem w tej samej sprawie,

3. jeżeli zażalenie nieważności opiera się na przyczynach nieważności, podanych w § 358., punkt 1. do 8., a senat, powołany do obrady, uznaje jednomyślnie, iż należy je odrzucić bez dalszego rozpatrywania jako oczywiście nieuzasadnione.

§ 365.

Na posiedzeniu niejawnym nad zażaleniem nieważności, wniesionem na korzyść oskarżonego, można przychylić się do niego zaraz za zgodą generalnego prokuratora wojskowego, jeżeli się okazuje, iż zarządzenie nowej rozprawy głównej nie da się uniknąć, a orzeczenie najwyższego trybunału wojskowego w sprawie samej nie może jeszcze zapasć.

Na posiedzeniu niejawnym można zarządzić także zasiągnięcie wyjaśnień faktycznych co do zarzuczonego naruszenia formalności.

§ 366.

Orzeczenie na posiedzeniu niejawnym zapada w formie wyroku, jeżeli najwyższy trybunał wojskowy orzeka w sprawie samej, a zresztą w formie uchwały.

§ 367.

Jeżeli nie zachodzą wymogi, podane w §§ 364. i 365., albo jeżeli na posiedzeniu niejawnym nie można uzyskać jednomyślności w myśl § 364., punkt 3., wówczas wyznacza prezydent najwyższego trybunału wojskowego rozprawę, przy której pod względem jawności i utrzymania porządku mają postanowienia §§ 256. do 272. analogiczne zastosowanie.

§ 368.

O terminie rozprawy należy donieść na czasie generalnemu prokuratorowi wojskowemu.

Oskarżonego należy zawiadomić o wyznaczonym terminie najpóźniej na ośm dni przedtem z dodatkiem, iż wolno mu jawić się osobiście przy rozprawie albo dać się zastąpić przez obrońcę, zaś oskarżonego, pozostającego w areszcie, z dodatkiem, iż niema wprowadzić prawa do obecności, jednak może dać się zastąpić przez obrońcę.

Obrońcę powinno się zawiadomić o terminie rozprawy równocześnie z oskarżonym, jeżeli jest znany sądowi. Obrońcę, ustanowionego na podstawie § 88., ustęp 1. lub 2., należy zawiadomić do rozprawy.

Oskarżyciel prywatny i pokrzywdzony mają być zawiadomieni na czasie o zarządzonej rozprawie z tym dodatkiem, iż wolno im stawić się do niej. Jeżeli oskarżyciel prywatny albo ustawowy zastępca oskarżonego wniósł zażalenie nieważności, wówczas należy uwiadomić go na czasie o terminie rozprawy z pouczeniem, że także w razie jego nieobecności zapadnie wskutek zażalenia z uwzględnieniem tego, co przedstawiono w wywodzie zażalenia, orzeczenie według ustawy.

§ 369.

Rozprawa ma odbyć się w obecności generalnego prokuratora wojskowego, a w razie obrony obowiązkowej w obecności obrońcy.

Jeżeli senat jest złożony według § 67., punkt 1., rozpoczyna się rozprawa zaprzysiężeniem członków niestających przez prezydenta senatu (§ 276.).

Po zaprzysiężeniu tem, a w razie złożenia senatu według § 67., punkt 2., zaraz po otwarciu

rozprawy przedstawia radca najwyższego trybunału wojskowego, wyznaczony referentem, na wezwanie przewodniczącego dotychczasowy przebieg postępowania karnego i wymienia przyczyny nieważności, podniesione przez żalącego się oraz wynikające sąd punkty sporne, nie wypowiadając jednak zdania swego co do orzeczenia, które ma zapisać.

§ 370.

Po sprawozdaniu referenta otrzymuje głos żalący się, i to generalny prokurator wojskowy, jeżeli zażalenie pochodzi od prokuratora wojskowego, celem uzasadnienia zażalenia, a po nim przeciwnik celem odpowiedzi. Generalny prokurator wojskowy jest uprawniony do wypowiedzenia zdania swego także wtedy, gdy zażalenie nieważności wniósł oskarżyciel prywatny. Oskarżonemu lub jego obrońcy służy w każdym razie prawo ostatniego oświadczenia się. Jeżeli oskarżony, obrońca, zastępca ustawy lub występujący w danym razie oskarżyciel prywatny nie stawili się, wówczas należy odezwać ich wywód zażalenia lub wywód wzajemny. Jeżeli obrona jest obowiązkową, należy rozprawę przerwąć lub odroczyć, gdy obrońca nie stawili się albo wydalili się przedwcześnie, a natychmiastowe przybranie innego obrońcy (§ 268., ustęp 2.) nie jest możliwe. Przeciw obrońcy, należycie wezwanemu, który bez usprawiedliwienia nie stawili się, oraz przeciw obrońcy, który oddalił się przedwcześnie, należy postąpić według § 280., ustęp 3.

Po ukończeniu wywodów uznaje prezydent rozprawę za zamkniętą, a senat odchodzi do izby obrad.

Do rozprawy przed najwyższym trybunałem wojskowym mają zresztą odpowiednie zastosowanie postanowienia §§ 296., 297., ustęp 2. i 3., i 298., tudzież §§ 317., 319. i 321., ustęp 2. do 4.

§ 371.

Orzeczenie najwyższego trybunału wojskowego zapada niezależnie od postawionych wniosków w formie wyroku.

Jeżeli najwyższy trybunał wojskowy uznaje zażalenie nieważności za niedopuszczalne (§ 364., punkty 1. i 2.) albo nieuzasadnione, wówczas orzeka, iż nie daje się miejsca zażaleniu.

Jeżeli zażalenie nieważności jest uzasadnione, należy znieść wyrok, o ile jest on zacepiony i dotknięty przyczyną nieważności, a stosownie do rozmaitych przyczyn nieważności orzec i postąpić dalej według przepisów następujących:

1. Jeżeli zachodzi jedna z przyczyn nieważności, wymienionych w § 358., punkt 1. do 5., wówczas zarządza najwyższy trybunał wojskowy ponowną rozprawę główną i odsyła sprawę sądowi pierwszej instancji.

2. Jeżeli sąd wojenny przyjął niesłusznie właściwość sądów liniowych (§ 358., punkt 6.), wówczas odstępuje najwyższy trybunał wojskowy sprawę karną władzy właściwej i postanawia zarazem, czy areszt śledczy oskarżonego ma być utrzymany w mocy czy nie (§ 300., ustęp 3.).

3. Jeżeli sąd wojenny orzekł niesłusznie swą niewłaściwość albo nie załatwił oskarżenia w zupełności (§ 358., punkt 6. i 7.), wówczas poleca najwyższy trybunał wojskowy sądowi, aby przeprowadził ponowną rozprawę i wydał wyrok, ograniczający się w tym ostatnim wypadku do niezłatwionych punktów oskarżenia.

4. W wszystkich innych wypadkach orzeka najwyższy trybunał wojskowy w sprawie samej, przyjmując za podstawę orzeczenia swego te okoliczności faktyczne, które sąd wojenny ustalił bez przekroczenia oskarżenia (§ 358., punkt 8.). Jeżeli jednak najwyższy trybunał wojskowy nie znajduje w wyroku i w powodach jego ustalenia tych okoliczności, które przy należytem zastosowaniu ustawy należało wziąć za podstawę orzeczenia, wówczas odsyła sprawę sądowi pierwszej instancji w celu odbycia ponownej rozprawy i wydania ponownego rozstrzygnięcia.

W przypadkach punktów 1. i 4. może najwyższy trybunał wojskowy skorzystać według uznania swego z prawa delegacji.

§ 372.

Jeżeli zażalenie nieważności było skierowane tylko przeciw niektórym postanowieniom, zawartym w wyroku, a najwyższy trybunał wojskowy uznaje, że dadzą się one odłączyć od osnowy całego wyroku, wolno mu znieść zacepiony wyrok tylko częściowo. Tak samo ma się rzecz wtenczas, gdy zacepiony wyrok ma za przedmiot więcej przestępstw, a zażalenie nieważności jest ograniczone tylko do postępowania lub ocenienia niektórych z nich, zarazem zaś okazuje się, że co do tego poszczególnego przestępstwa może mieć miejsce potrzebne częściowe powtórzenie postępowania albo nowe orzeczenie bez powtórzenia postępowania.

§ 373.

Najwyższy trybunał wojskowy powinien ograniczyć się do przyczyn nieważności, podniesionych przez żalącego się wyraźnie albo przynajmniej przez zrozumiałe wskazanie. Jeżeli jednak przekona się z powodu zażalenia nieważności, wniesionego przez

kogokolwiek, iż przyjęte przez sąd dywizyi sądownictwo karne liniowe nie jest uzasadnione (§ 358., punkt 6.), iż na niekorzyść oskarżonego błędnie zastosowano ustawę (§ 358., punkt 9. do 11.) albo iż te same powody, na których polega jego postanowienie na korzyść jednego z oskarżonych, służą także współoskarżonemu, wówczas powinien postąpić z urzędu i bez zarządzania zmiany w składzie senatu tak, jak gdyby odnośna przyczyna nieważności była również podniesiona.

Najwyższy trybunał wojskowy może zaraz na posiedzeniu niejawnem (§ 363.) po wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego wydać orzeczenie także wtedy, gdy uznaje jednomyślnie sądownictwo karne liniowe za nieuzasadnione albo w razie błędnego zastosowania ustawy na niekorzyść oskarżonego, gdy generalny prokurator wojskowy zgadza się na orzeczenie.

Jeżeli zażalenie nieważności wniesiono tylko na korzyść oskarżonego, wówczas nie może najwyższy trybunał wojskowy orzec przeciw niemu kary surowszej od tej, którą wymierzono wyrokiem zaczepionym.

§ 374.

Wyrok najwyższego trybunału wojskowego, wydany w wypadkach §§ 371. do 373., ma być po powrocie senatu do sali sądowej ogłoszony ustnie przez prezydenta senatu wraz z istotnymi powodami (§ 312.). Przy wygotowaniu wyroku i prowadzeniu protokołów należy przestrzegać analogicznie przepisów, podanych w §§ 307. do 310.; oraz 312., ustęp 2. i 314. do 316.; pisemne wygotowanie wyroku lub jego powodów można odłożyć w wypadkach trudnych najwyżej na ośm dni po ogłoszeniu wyroku.

§ 375.

O orzeczeniu sądu najwyższego, zapadłym na posiedzeniu niejawnem (§§ 364. i 365.) lub ogłoszonym w nieobecności oskarżonego, uwiadamia się oskarżonego za pośrednictwem sądu dywizyi.

O orzeczeniu, zapadłym na posiedzeniu niejawnem, ma sąd dywizyi zawiadomić także oskarżyciela prywatnego i zastępcę ustawowego, którzy wnieśli zażalenie nieważności.

Jeżeli wyrok, wydany przez najwyższy trybunał wojskowy, albo wyrok pierwszej instancji, który stał się prawomocnym wskutek orzeczenia trybunału tego, opiewa na karę śmierci, wówczas ma najwyższy trybunał wojskowy przesłać akta przed ich

zwróceniem Ministrowi wojny celem zasiągnięcia postanowienia Najjaśniejszego Pana. Do aktów należy dołączyć opinię o zachodzących ewentualnie powodach ulaskawienia, którą poweźmie najwyższy trybunał wojskowy na posiedzeniu niejawnem po wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego.

B. Zażalenie nieważności w obronie ustawy.

§ 376.

Przeciw prawomocnym wyrokom sądów brygady i dywizyi, które polegają na naruszeniu lub błędnem zastosowaniu ustawy, oraz przeciw każdej uchwałie lub postąpieniu sądu takiego, które sprzeciwiają się ustawie a dojdą do wiadomości generalnego prokuratora wojskowego, może on z polecenia Ministra wojny wnieść zażalenie nieważności w obronie ustawy także wtedy, gdy żadna z stron nie skorzystała w terminie ustawowym z środka prawnego zażalenia nieważności.

Właściwi komendanci mają donosić Ministrowi wojny o wypadkach, które uważają za nadające się do takiego zażalenia.

§ 377.

Rozprawa nad zażaleniem nieważności w obronie ustawy stosuje się w ogólności do przepisów, podanych w §§ 367. do 374., z tą jednak zmianą, że w rozprawie bierze udział tylko generalny prokurator wojskowy, wskutek czego nie zawiadamia się o terminie rozprawy ani oskarżonego ani innych osób.

§ 378.

Jeżeli najwyższy trybunał wojskowy uznaje zażalenie w obronie ustawy za uzasadnione, wówczas orzeka wyrokiem, że zaczepionem orzeczeniem lub postąpieniem, przeprowadzonym postępowaniem lub wydanym wyrokiem naruszono ustawę w odnośnej sprawie karnej. W przeciwnym wypadku odrzuca on zażalenie wyrokiem. Orzeczenie, stwierdzające naruszenie ustawy, nie ma z reguły skutków dla oskarżonego.

Jeżeli jednak oskarżony skazany został na karę wyrokiem, wydanym przy naruszeniu ustawy, wówczas ma najwyższy trybunał wojskowy według zachodzących okoliczności uwolnić oskarżonego albo zastosować łagodniejszy wymiar kary albo zarządzić powtórzenie przeprowadzonego przeciw niemu postępowania przy równoczesnym delegowaniu innego komendanta lub bez delegacyi.

Jeżeli najwyższy trybunał wojskowy uzna, iż sądownictwo karne liniowe nie było uzasadnione, powinien znieść wyrok i odstąpić sprawę władzy właściwej.

O wyroku najwyższego trybunału wojskowego należy w wypadkach ustępów 2. i 3. zawiadomić oskarżonego przez sąd pierwszej instancji.

Jeżeli oskarżony został uwolniony wyrokiem najwyższego trybunału wojskowego, wówczas wolno tak jemu, jak i członkom jego rodziny (§ 389.) żądać ogłoszenia orzeczenia w dzienniku urzędowym albo na własny koszt także w innych pismach publicznych.

C. Postanowienia wspólne.

§ 379.

Sąd, do którego w myśl §§ 365. ustęp 1., 371. punkt 1., 3., i 4., i 378. ustęp 2., odesłano sprawę w celu ponownej rozprawy, ma wziąć za podstawę pierwotne oskarżenie, o ile najwyższy trybunał wojskowy nie zarządził zmiany.

Jest on związany zapatrywaniem prawnym, z którego w orzeczeniu swem wyszedł najwyższy trybunał wojskowy.

Postanowienie § 373., ustęp 3., obowiązuje także co do wyroku, który zapada na podstawie nowej rozprawy głównej.

Przeciw wyrokowi temu można wnieść zażalenie nieważności z wszystkich przyczyn, wymienionych w § 358., o ile one nie zostały już usunięte orzeczeniem najwyższego trybunału wojskowego, wydanem w tej samej sprawie. Także inne dopuszczalne środki prawne mogą być wniesione przeciw nowemu wyrokowi.

Tytuł 5.

Sprostowanie.

§ 380.

Oczywiste błędy pisarskie i rachunkowe w wyrokach i innych wygotowaniach sądowych mogą być zawsze sprostowane przez sąd, w którym zdarzyły się, na żądanie interesowanego albo z urzędu.

To samo ma miejsce, jeżeli wygotowania różnią się od tekstu oryginalnego.

Sprostowanie należy przeprowadzić w każdym wadliwym wygotowaniu i uwidocznić na brzegu aktu.

Rozdział XX.

Prawomocność wyroków. Zarządzenie wykonania.

§ 381.

O ile ustawa niniejsza nie postanawia wyjątku (§§ 445. i 475. A), uzyskują wyroki, przeciw którym zwyczajny środek prawny nie jest wogóle dopuszczalny, prawomocność z chwilą wydania wyroku, a inne wyroki z chwilą, w której zaczepienie ich zapomocą zwyczajnego środka prawnego staje się niedopuszczalne z powodu zrzeczenia się, zaniedbania terminu lub odrzucenia wniesionego środka prawnego.

§ 382.

Wyroki, orzekające karę, która ma być dopiero wykonana, powinny być po prawomocności zaopatrzone klauzulą wykonawczą przez komendanta właściwego w pierwszej instancji.

Klauzula wykonawcza ma obejmować zarządzenie wykonania.

§ 383.

Jeżeli wyrok sądu dywizyjnego, który stał się prawomocny w pierwszej instancji, opiewa na karę śmierci, wówczas ma właściwy komendant bez umieszczenia na wyroku klauzuli wykonawczej przedłożyć akta karne najwyższemu trybunałowi wojskowemu z sprawozdaniem o powodach, przemawiających za ulaskawieniem albo przeciw niemu. Najwyższy trybunał wojskowy ma postąpić według § 356., ustęp 3.

Dopiero po zwrocie aktów umieszcza właściwy komendant na wyroku klauzulę wykonawczą.

§ 384.

Klauzula wykonawcza ma być ogłoszona oskarżonemu przez sąd pierwszej instancji. Jeżeli zapadło orzeczenie wyższej instancji, które nie było jeszcze ogłoszone oskarżonemu, wówczas należy ogłosić mu równocześnie także to orzeczenie. O ogłoszenie klauzuli wykonawczej oskarżonemu, pozostającemu na wolnej stopie, można zaważać także jego komendę przełożoną.

Miejsce i czas ogłoszenia należy uwidocznić na wyroku.

§ 385.

Na żądanie ma sąd wydać pokrzywdzonemu i oskarżycielowi prywatnemu oraz tym osobom, które na korzyść oskarżonego wniosły środek prawny przeciw wyrokowi, wierzytelny odpis wyroku prawomocnego wraz z powodami rozstrzygnięcia.

Rozdział XXI.

Wznowienie postępowania karnego.

§ 386.

Do zarządzenia wznowienia postępowania karnego przed sądem liniowym i do przeprowadzenia nowego postępowania na podstawie uchwały, pozwalającej wznowienia, są właściwe sądy liniowe.

Właściwość sądów liniowych ustaje jednak, a natomiast zachodzi właściwość sądów karnych cywilnych (§ 393., ustęp 4.), jeżeli wniosek na wznowienie postępowania na niekorzyść oskarżonego postawiono w chwili, w której w myśl § 16., ustęp 1. do 3., wdrożenie ścigania sprawcy przed sądami liniowymi z powodu czynu karygodnego, stanowiącego przedmiot wznowienia, nie było już dopuszczalne. Sądy karne cywilne stosują prawo karne cywilne, a jeżeli prawo karne wojskowe jest łagodniejsze, to ostatnie. Utrata stopnia wojskowego, orzeczona w postępowaniu pierwotnym, nie zostaje dotknięta nowym wyrokiem sądu cywilnego.

Wznowienie postępowania karnego, przeprowadzonego przed sądem liniowym, na niekorzyść oskarżonego z powodu zbrodni wojskowej lub występku wojskowego, które nie stanowią równocześnie czynu karygodnego według prawa karnego cywilnego, jest w ogóle wykluczone, jeżeli wniosek na wznowienie postawiono po terminie, w ciągu którego ściganie sprawcy przed sądami liniowymi z powodu odnośnego czynu karygodnego jest stosownie do § 16., ustęp 2., dopuszczalne.

§ 387.

Wznowienie postępowania karnego, które po wniesieniu oskarżenia prawomocnie zaniechano, jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy karygodność czynu nie zgasła jeszcze przez przedawnienie i gdy przedstawiono nowe środki dowodowe, które same przez się albo w połączeniu z dowodami już poprzednio stwierdzonymi rokują możliwość przekonania obwinionego, albo gdy w razie zaniechania postępowania karnego z powodu śmierci oskarżonego (§ 278., ustęp 2.) przypuszczenie to okazało się mylne.

Wznowienie postępowania ma miejsce w wszystkich wypadkach, które nie są ścigane wyłącznie na żądanie uprawnionego, tylko na wniosek oskarżyciela, który do postawienia wniosku takiego potrzebuje polecenia właściwego komendanta (jego następcy w komendzie).

W przypadkach, w których ściganie zależy od żądania osoby uprawnionej, zarządza się wznowienie tylko na wniosek oskarżyciela prywatnego; jest ono

niedopuszczalne, jeżeli oskarżyciel prywatny w postępowaniu poprzedzającym cofnął żądanie ścigania karnego.

§ 388.

Skazany prawomocnie może domagać się wznowienia postępowania karnego nawet po odciernieniu kary:

1. jeżeli jest wykazane, iż skazanie zostało spowodowane sfałszowaniem dokumentu lub fałszywym świadectwem albo przekupstwem lub innym przestępstwem osoby trzeciej,

2. jeżeli zostają przedstawione nowe okoliczności lub środki dowodowe, które same przez się lub w połączeniu z dowodami dawniejszymi okazują się być takimi, iż mogą pociągnąć za sobą uwolnienie skazanego lub skazanie go za czyn, podpadający pod łagodniejszy przepis karny, albo

3. jeżeli z powodu tego samego czynu zapadło kilka wyroków, a na podstawie porównania odnośnych orzeczeń, tudzież faktów, służących im za podstawę, musi się koniecznie przyjąć, iż tę samą osobę skazano kilkakrotnie albo iż jeden lub kilku skazanych są niewinni lub winni czynu karygodnego, który podpada pod łagodniejszy przepis karny, aniżeli czyn, za który ich skazano.

§ 389.

Wniosek wznowienia postępowania karnego na korzyść skazanego mogą postawić także te osoby, które miałyby prawo wnieść na jego korzyść odwołanie lub zażalenie nieważności; po jego śmierci albo gdy popadł w chorobę umysłową, przysługuje prawo to oprócz osób powyższych także małżonkowi, krewnym w linii wstępnej i zstępnej, rodzeństwu i kuratorowi skazanego.

Jeżeli jedna z komend, prokurator, oficer sądu lub sąd wojska wspólnego albo obrony krajowej dowie się o okoliczności, która może uzasadnić wniosek wznowienia postępowania karnego na korzyść skazanego, wówczas ma obowiązek donieść o tem komendantowi, który w postępowaniu pierwotnym wykonywał w pierwszej instancji prawa właściwego komendanta, albo jego następcy w komendzie. Komendant ten ma zawiadomić skazanego albo, gdyby to było niemożliwe, inną osobę, uprawnioną do postawienia wniosku na wznowienie.

§ 390.

Wznowienie postępowania karnego z powodu czynu, od którego oskarżony został prawomocnie

uwolniony, jest dopuszczalne tylko wtedy, jeżeli oskarżony pozostaje jeszcze przy życiu, karygodność czynu nie zgasa wskutek przedawnienia i jeżeli albo

1. orzeczenie zostało spowodowane sfałszowaniem dokumentu, fałszywym świadectwem, przepukstwem albo innym czynem karygodnym oskarżonego lub osoby trzeciej, albo jeżeli

2. oskarżony przyznał się później do czynu sądownie lub zasadownie albo okazały się inne nowe okoliczności lub środki dowodowe, które same przez się lub w połączeniu z dowodami poprzednimi wydają się być zdolne do przekonania obwinionego.

Wznowienie to ma miejsce tylko na wniosek osób, wymienionych w § 387., ustępy 2. i 3., pod podanymi tamże ograniczeniami.

§ 391.

Wznowienie postępowania, zakońzonego prawomocnym wyrokiem skazującym, w celu zastosowania przeciw zasądzonemu surowszego postanowienia karnego jest dopuszczalne tylko wtedy, jeżeli oskarżony jest jeszcze przy życiu, karygodność czynu nie zgasa wskutek przedawnienia, zachodzi jeden z warunków, podanych w § 390., punkt 1. i 2., a nadto

1. zbrodnia rzeczywiście popełniona jest zagrożona karą śmierci lub dożywotnią karą na wolności, a zbrodnia, za którą oskarżonego skazano, tylko czasową karą na wolności,

2. za zbrodnię rzeczywiście popełnioną jest zagrożona co najmniej dziesięcioletnia kara na wolności, podczas gdy zbrodnia, stanowiąca podstawę pierwszego wyroku, podlega najwyższej pięcioletniej karze na wolności,

3. czyn przedstawia się jako zbrodnia, podczas gdy oskarżonego skazano tylko za występki (przekroczenie), albo

4. jeżeli czyn podpada pod postanowienie karne, według którego musi nastąpić utrata stopnia wojskowego, podczas gdy utrata ta nie jest wyraźnie zagrożona za czyn karygodny, z powodu którego oskarżonego skazano, ani nie została orzeczona w wyroku.

Wznowienie to ma miejsce tylko na wniosek oskarżyciela, który potrzebuje do tego polecenia właściwego komendanta (jego następcy w komendzie).

§ 392.

Wniosek na wznowienie postępowania karnego należy postawić w tym sądzie, w którym zapadł wyrok w pierwszej instancji.

Postanowienia § 324., ustępy 2. do 6., mają zastosowanie.

Po przeprowadzeniu potrzebnych dowodów przedkłada się akta najwyższemu trybunałowi wojskowemu. Dowody przeprowadza się według przepisów rozdziału X.; o ile nie zachodzą przeszkody ustawowe, należy od świadków odebrać przysięgę.

Przeprowadzenie zawnioskowanych dowodów ma być pominięte, jeżeli zdaniem sądu pierwszej instancji należy odrzucić wniosek na wznowienie z powodu, iż został wniesiony przez osobę nieuprawnioną albo iż okoliczności, stanowiące podstawę wznowienia, nie są oznaczone wyraźnie i stanowczo albo iż prośbę o wznowienie na niekorzyść oskarżonego postawiono po jego śmierci albo po przedawnieniu się karygodności zarzuconego mu czynu albo wreszcie z powodu, iż zachodzi wypadek, wspomniany w § 386., ustęp 3.

§ 393.

Jeżeli najwyższy trybunał wojskowy uważa dochodzenia za niewystarczające do orzeczenia o dopuszczalności wznowienia, wówczas może także poza posiedzeniem zarządzić uzupełnienie aktów i zażądać wyjaśnień od sądu pierwszej instancji albo od właściwego komendanta.

O wniosku na wznowienie orzeka najwyższy trybunał wojskowy na niejawnym posiedzeniu senatu (§ 67., punkt 1.) po przyjęciu sprawozdania radcy, ustanowionego referentem, i wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego, i to z reguły (§ 394.) uchwałą.

Jeżeli najwyższy trybunał wojskowy dopuści wznowienie, może on także skorzystać z przysługującego mu prawa delegacji.

Jeżeli sąd karny cywilny jest według § 386., ustęp 2., właściwym do zarządzenia wznowienia i przeprowadzenia nowego postępowania, wówczas ma najwyższy trybunał wojskowy ograniczyć się do orzeczenia, czy wznowienie jest dopuszczalne lub niedopuszczalne. Za podstawę orzeczenia swego ma on wziąć przytem prawo karne wojskowe lub cywilne w miarę tego, które z nich jest korzystniejsze dla oskarżonego. Jeżeli najwyższy trybunał wojskowy uznaje wznowienie za dopuszczalne, wówczas przesyła akta właściwemu sądowi karnemu cywilnemu. Bez takiej uchwały najwyższego

trybunału wojskowego, wypowiadającej dopuszczalność wznowienia, nie może sąd karny cywilny zarządzić wznowienia.

§ 394.

Uchwalając wznowienie postępowania karnego na korzyść skazanego, może najwyższy trybunał wojskowy po wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego wydać zaraz wyrok, którym uwalnia oskarżonego lub przychyła się do wniosku na zastosowanie łagodniejszego wymiaru kary albo uchylene skutku prawnego, wypowiedzianego wyrokiem pierwszym.

O nowym wyroku ma być oskarżony uwiadomiony przez sąd pierwszej instancji.

Osoba, która wniosła prośbę o wznowienie, oraz pokrzywdzony i oskarżyciel prywatny mają być zawiadomieni o orzeczeniu najwyższego trybunału wojskowego.

Uwolniony lub członkowie jego rodziny (§ 389.) mogą żądać ogłoszenia orzeczenia w dzienniku urzędowym albo na własny koszt także w innych dziennikach publicznych.

§ 395.

Ani wniesienie prośby o zarządzenie wznowienia, ani wnioski na wznowienie, ani samo zarządzenie tegoż nie wstrzymuje wykonania wyroku; jeżeli jednak zażądano wznowienia na korzyść skazanego albo wznowienie takie zawnioskowano, może właściwy komendant zarządzić wstrzymanie wykonania kary aż do rozstrzygnięcia najwyższego trybunału wojskowego, gdyby należało spodziewać się zniesienia wyroku.

Pod tymi samymi warunkami może najwyższy trybunał wojskowy, równocześnie z dozwoleciem wznowienia, zarządzić wstrzymanie wykonania kary aż do zapadnięcia nowego orzeczenia w pierwszej instancji (§§ 397. i 400.).

§ 396.

Dla sprawy wznowionej jest właściwym ten komendant, który w pierwotnem postępowaniu wykonywał w pierwszej instancji prawa właściwego komendanta, albo jego następca w komendzie. Tylko jeżeli sąd brygady wydał wyrok co do czynu, który przedstawia się jako należący do zakresu działania sądu dywizyj, jest właściwym komendant, będący bezpośrednim przełożonym wspomnianego właściwego komendanta.

To samo obowiązuje także wtedy, gdy sąd brygady wydał wyrok co do osoby, dla której w myśl § 20., punkt 1., skutek zaszedł w międzyczasie

zmiany w jej osobistem stanowisku służbowem sąd brygady nie jest już właściwy.

§ 397.

Wskutek wznowienia przechodzi sprawa z reguły (§ 394.) w stadyum postępowania badawczego. Postępowanie to ma być przeprowadzone lub uzupełnione przez prokuratora wojskowego (oficera sądu) albo sąd (§ 143.) stosownie do orzeczenia, zezwalającego na wznowienie i w miarę nowych dowodów. Przepisy, obowiązujące co do zaniechania postępowania badawczego i wniesienia oskarżenia, mają i tutaj zastosowanie. Zaniechanie ma ten sam skutek, co wyrok uwalniający oskarżonego. Jeżeli wskutek zaniechania zakończono postępowanie bez odbycia rozprawy głównej, wówczas wolno obwinionemu lub członkom jego rodziny (§ 389.) żądać, aby zaniechanie postępowania ogłoszono w dzienniku urzędowym albo na ich koszt także w innych dziennikach publicznych. Jeżeli wznowienie zarządzone nie co do wszystkich czynów karygodnych, za które oskarżony został skazany, wówczas ma najwyższy trybunał wojskowy w razie ukończenia postępowania bez odbycia rozprawy głównej wymierzyć karę na nowo.

§ 398.

Jeżeli przychodzi do nowej rozprawy głównej, powinno się co do jej przygotowania i odbycia stosować analogicznie postanowienia rozdziału XVII. i XVIII. z następującymi zmianami.

Sąd wojenny należy złożyć według stopnia wojskowego, który oskarżony posiadał w czasie wydania wyroku poprzedniego, wyjąwszy, gdyby jego obecny wyższy stopień wymagał innego składu.

Obecność oskarżonego przy rozprawie głównej jest konieczna tylko wtedy, gdy wznowienie zarządzono na jego niekorzyść albo gdy sąd uważa jego stawienie się za niezbędne. W innych wypadkach może on dać się zastąpić przez obrońcę.

Jeżeli oskarżony nie stawiał się do rozprawy głównej, można odczytać zeznania jego z aktów. Także zeznania współwinnych, świadków i rzeczoznawców można odczytać z aktów, jeżeli zachodzą wymogi § 288.

§ 399.

Jeżeli dozwolono wznowienia na korzyść zmarłego albo jeżeli skazany, na którego korzyść wznowienie dopuszczono, zmarł przed ukończeniem postępowania wznowionego, wówczas należy w tym wypadku, gdy wznowiona sprawa karna musi być

ponownie rozstrzygnięta wyrokiem, zarządzić rozprawę jawną przy odpowiednim zastosowaniu przepisów, obowiązujących co do rozprawy głównej.

Osoby, wymienione w § 389., ustęp 1., mają prawo obrać do rozprawy tej obrońcę za zmarłego oskarżonego. Jeżeli nie korzystają z prawa tego, należy ustanowić obrońcę z urzędu. Obrońcy temu przysługują przy rozprawie wszystkie prawa, które służą obwinionemu przy rozprawie głównej.

§ 400.

Na podstawie wyniku rozprawy głównej wydaje sąd wojenny nowy wyrok, którym utrzymuje w mocy wyrok poprzedni albo orzeka na nowo w sprawie samej przy całkowitem lub częściowem zniesieniu wyroku pierwszego.

Nowym wyrokiem można zarządzić wstrzymanie wykonania kary na podstawie wyroku pierwszego aż do prawomocnego ukończenia postępowania wznowionego tylko wtedy, gdy sąd wojenny uchylił wyrok dawniejszy.

Jeżeli oskarżonego skazano nowym wyrokiem, należy przy wymiarze kary uwzględnić odpowiednio karę już odbytą, tak iż obie kary razem wzięte nie mogą nigdy przekroczyć kary najwyższej, zagrożonej za czyn, podlegający surowszemu ukaraniu.

Jeżeli wznowienia dozwolono tylko na korzyść oskarżonego, wówczas nie może nowe orzeczenie wymierzyć kary cięższej od tej, którą nałożono mu wyrokiem pierwszym.

Przeciw nowemu wyrokowi służą te same środki prawne, co przeciw każdemu innemu wyrokowi.

§ 401.

Najwyższy trybunał wojskowy może po wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego zarządzić w drodze nadzwyczajnej i nie będąc związany warunkami, przepisany w § 388., wznowienie postępowania karnego na korzyść skazanego, jeżeli

1. przy naradzie wstępnej nad zażaleniem nieważności albo po rozprawie jawnej wskutek zażalenia takiego albo przy naradzie nad odwołaniem albo
2. przy naradzie nad sprawozdaniem, złożonem według § 383., ustęp 1., albo wreszcie
3. przy badaniu aktów, podjętem na osobny wniosek generalnego prokuratora wojskowego,

dostrzeże poważne wątpliwości co do prawdziwości faktów, przyjętych za podstawę wyroku, a wątpliwości te nie będą uchylone nawet przez szczególne dochodzenia, zarządzone w danym razie przez najwyższy trybunał wojskowy.

Najwyższy trybunał wojskowy może w wypadkach takich wydać zaraz bez względu na skład senatu (§ 67., punkt 1. lub 2.) także nowy wyrok, którym uwalnia obwinionego lub stosuje względem niego łagodniejszy wymiar kary; do tego potrzeba jednak jednomyślności i zgody generalnego prokuratora wojskowego. Co do uwiadomienia o wyroku i ogłoszenia wyroku uwalniającego obowiązują przepisy § 394., ustępy 2. do 4.

Wnioski stron prywatnych, zmierzające do wywołania jednego z wspomnianych orzeczeń najwyższego trybunału wojskowego, powinny być odrzucone przez właściwych komendantów lub sądy, do których wpłyną; nie można ich także czynić nigdy przedmiotem rozpoznania na ustnej rozprawie najwyższego trybunału wojskowego.

Wnioski właściwych komendantów należy przedkładać generalnemu prokuratorowi wojskowemu, który, uznawszy je za uzasadnione, zawnioskuje zbadanie aktów.

§ 402.

Niezależnie od warunków i formalności wznowienia, podanych w paragrafach poprzedzających, można na zarządzenie właściwego komendanta (§ 137.) i przed zajęciem przedawnienia wdrożyć ponownie lub prowadzić dalej postępowanie karne według przepisów ogólnych:

1. jeżeli przed wniesieniem oskarżenia właściwy komendant odłożył doniesienie albo jeżeli postępowanie badawcze zostało zaniechane lub postępowanie wstrzymane,
2. jeżeli oskarżyciel prywatny, uprawniony jeszcze do postawienia żądania względem ścigania przed sądem karnym, wniesie żądanie to, a postępowanie poprzednie zostało zaniechane lub zakończone wyrokiem uwalniającym jedynie wskutek braku wymaganego żądania z strony oskarżyciela prywatnego,
3. jeżeli właściwy komendant zarządził w myśl § 37., ustęp 2., wyłączenie poszczególnych czynów karygodnych z postępowania, jeżeli oskarżycielowi zastrzeżono przy ukończeniu postępowania karnego w myśl § 303. albo § 304. ściganie poszczególnych czynów karygodnych albo jeżeli dopiero później okażą się poszlaki innego czynu karygodnego, popełnionego przez skazanego dawniej (§ 311.).

Postanowienia § 16. mają analogiczne zastosowanie. Czy po ustaniu sądownictwa karnego liniowego należy przeprowadzić postępowanie przed sądem karnym obrony krajowej albo sądem karnym cywilnym, zależy od postanowień ustaw o postępowaniu karnem, obowiązujących dla tych sądów.

Rozdział XXII.

Badanie szkody. Zwrot przedmiotów, wziętych w przechowanie.

§ 403.

Szkodę, wynikłą z czynu karygodnego i inne okoliczności poboczne, ważne ze względu na następstwa prywatnoprawne, należy badać tylko wtedy i tylko o tyle, o ile ustalenie ich jest konieczne dla należytego zastosowania postanowień karnych.

§ 404.

Jeżeli rzecz, o której sąd orzekający przekonał się, iż należy do poszkodowanego albo iż została usunięta z jego posiadania w sposób bezprawny, znaleziono między ruchomościami obwinionego, współwinnego, uczestnika lub udzielającego pomocy albo w takim miejscu, gdzie osoby te dały ją tylko na przechowanie, wówczas postanawia sąd orzekający, iż rzecz ta ma być zwrócona po prawomocności wyroku. Za wyraźną zgodą obwinionego można ją na żądanie poszkodowanego wydać także zaraz.

Przedmioty, zabrane poszkodowanemu, może zwrócić mu prokurator wojskowy lub oficer sądu, a w sądowym postępowaniu badawczem sędzia śledczy za zgodą oskarżyciela także przed rozprawą główną, jeżeli przechowanie ich nie jest potrzebne do przekonania obwinionego, współwinnego, uczestnika lub udzielającego pomocy. a obwiniony zgadza się na to.

Zgodzenie się obwinionego (ustępy 1. i 2.) można jednak pominąć, jeżeli przedmioty, zabrane poszkodowanemu, są narażane na niebezpieczeństwo zepsucia się, jeżeli utrzymanie ich powoduje koszta, albo jeżeli poszkodowany potrzebuje przedmiotów tych niezbędnie, a obwiniony nie może w wszystkich tych wypadkach uprawdopodobnić roszczenia prawnego do nich.

§ 405.

Jeżeli rzecz zabrana przeszła już w ręce osoby trzeciej, która nie miała udziału w czynie kary-

godnym, w sposób ważny dla przeniesienia własności albo jako zastaw, wówczas zastrzeżone zostaje orzeczenie względem żądania zwrotu rzeczy do drogi prawa cywilnego.

To samo ma miejsce wtedy, gdy własność przedmiotu zabranego jest sporna między kilku poszkodowanymi albo gdy poszkodowany nie może wykazać prawa swego zaraz w sposób dostateczny. W wypadkach takich należy porozumieć się z właściwym sądem cywilnym względem dalszego zarządzenia co do odnośnego przedmiotu.

§ 406.

Jeżeli u obwinionego znaleziono rzecz według wszelkiego prawdopodobieństwa cudzą, której właściciela obwiniony nie może lub nie chce podać, i jeżeli w odpowiednim terminie nie zgłosi się nikt z pretensją do własności, wówczas należy oddać ją sądowi karnemu cywilnemu, który ma postąpić w ten sposób, jak gdyby przedmiot ten pochodził z postępowania karnego, które toczyło się przed nim.

§ 407.

Inne przedmioty, prócz wymienionych w §§ 404. do 406., które podczas postępowania karnego dostały się w przechowanie sądu, prokuratora wojskowego (oficera sądu) albo komendy wojska wspólnego, mają władze te, o ile nie sprzeciwiają się temu inne przepisy ustawowe, zwrócić poprzedniemu posiadaczowi, skoro staną się one zbędne dla celów postępowania.

Rozdział XXIII.

Koszta postępowania karnego.

§ 408.

Koszta postępowania karnego i wykonania kary ponosi skarb państwa.

Postanowienie to niema zastosowania do kosztów, które powstały wskutek wyboru obrońcy albo wskutek zastępstwa pokrzywdzonego lub oskarżyciela prywatnego.

Wszystkie czynności w sprawach karnych, przedsiębrane przez jakąkolwiek władzę, i wszystkie do nich odnoszące się podania są wolne od należności i opłaty pocztowej.

§ 409.

Należytości czynnych osób wojskowych, powołanych do współdziałania w postępowaniu karnym, będą oznaczone osobnymi przepisami.

Osobom cywilnym oraz nieczynnym osobom wojskowym, przesłuchanym w charakterze świadków lub rzeczoznawców albo przybranym w charakterze tłumaczy, należy wypłacić na żądanie na rachunek skarbu państwa te same należytości, które przypadają im według przepisów, obowiązujących dla sądów karnych cywilnych.

Należytości świadków powinny być zgłoszone pod rygorem utraty albo przy przesłuchaniu albo najpóźniej w dwa dni potem, a należytości rzeczoznawców i tłumaczy najpóźniej w czternaście dni po wydaniu orzeczenia lub po interwencji. Oskarżyciel prywatny niema prawa do należytości, przysługujących świadkom.

Wspomniane należytości należy wypłacić zaraz po przesłuchaniu lub interwencji, a jeżeli wypłata nie może nastąpić zaraz bez zawinienia uprawnionego do poboru, doręczyć mu je w czasie jak najkrótszym, w każdym razie bez kosztów.

Przeciw ustaleniu należytości dopuszczalne jest zażalenie do sądu wyższej instancji w czternastu dniach po zawiadomieniu. Najwyższy trybunał wojskowy rozstrzyga zażalenie poza posiedzeniem.

§ 410.

Czynnym osobom wojskowym nie należy się wynagrodzenie za obronę; co do innych należytości osób tych decyduje § 409., ustęp 1.

Obrońcy, ustanowionemu z urzędu, który nie należy do czynnych osób wojskowych, powinno się na żądanie wynagrodzić na rachunek skarbu państwa konieczne i rzeczywiście poniesione wydatki w gotówce; do dalszych kosztów niema on prawa.

Jeżeli między obwinionym a obranym przezeń obrońcą nie przyszło do skutku porozumienie się co do kosztów obrony, wolno każdej stronie prosić sąd, gdzie sprawa karna toczyła się w pierwszej instancji, o ich oznaczenie. Przeciw oznaczeniu kosztów służy obu stronom zażalenie do sądu wyższej instancji w czternastu dniach po zawiadomieniu. Najwyższy trybunał wojskowy rozstrzyga zażalenie poza posiedzeniem.

Koszta zastępcy pokrzywdzonego albo oskarżyciela prywatnego oznacza sąd karny cywilny, który ma postąpić tak, jak gdyby zastępstwo odbyło się przed sądem karnym cywilnym.

§ 411.

Pod względem wynagrodzenia kata, przybranego przez sąd wspólnej siły zbrojnej dla wykonania kary śmierci przez powieszenie, obowiązują należytości, ustanowione według przepisów cywilnych.

Rozdział XXIV.

Wykonanie wyroków.

§ 412.

Każdego, kogo wyrokiem uwolniono, oraz każdego oskarżonego, któremu policzono z wyroku areszt śledczy na poczet kary, należy, jeżeli jest aresztowany, wypuścić na wolną stopę zaraz po ogłoszeniu wyroku, wyjąwszy gdyby wniesienie zwyczajnego środka prawnego lub inne powody ustawowe uzasadniały potrzebę dalszego przytrzymania.

§ 413.

Każdy wyrok, orzekający karę, która ma być dopiero wykonana, należy z reguły wykonać niezwłocznie po umieszczeniu klauzuli wykonawczej przez właściwego komendanta i uwiadomieniu o niej oskarżonego.

Wykonanie wyroku zarządza sąd na podstawie polecenia wykonawczego właściwego komendanta.

Zarządzeniu wykonania i wykonaniu wyroku karnego nie stoi na przeszkodzie okoliczność, iż zastrzeżone jest jeszcze ściganie z powodu innego czynu karygodnego (§§ 37., 303. i 304.). Tylko jeżeli czyn ten jest zagrożony karą śmierci lub więzienia dożywotniego, musi się aż do prawomocnego orzeczenia o nim wstrzymać zarządzenie wykonania i wykonanie wyroku karnego, wydanego z odnośnym zastrzeżeniem.

§ 414.

Ogłoszenie klauzuli wykonawczej i dzień wykonania kary lub jej rozpoczęcia albo wypuszczenia uwięzionego na wolną stopę na podstawie wyroku należy zanotować na nim. Również należy tam uwidoczniać odroczenie kary, zachodzące według ustawy lub dozwolone w myśl § 419.

Jeżeli wskutek wyroku karnego musi się uwięzić jedną z osób, wymienionych w § 157., ustępy 3. i 4., wówczas należy doręczyć bezzwłocznie jej bezpośrednio przełożonemu odpis wyroku, który stał się prawomocny.

§ 415.

Osobom umyślowo chorym lub dotkniętym przemijającą obłożną chorobą oraz kobietom ciężarnym nie wolno przed wyzdrowieniem ogłaszać wyroku śmierci, zaopatrzonego klauzulą wykonawczą właściwego komendanta, ani też wykonywać go na nich.

Odroczenie ogłoszenia i wykonania zarządza właściwy komendant po wysłuchaniu prokuratora wojskowego i kierownika sądu.

§ 416.

Wyrok śmierci wykonuje się nazajutrz rano po tym dniu, w którym ogłoszono skazanemu zarządzenie wykonawcze właściwego komendanta, a zarazem oznajmiono mu, iż z powodu nieułaskawienia kara będzie wykonana. Oznajmienie to uskutecznia kierownik sądu w obecności prokuratora wojskowego i protokolanta.

Po oznajmieniu tem należy przydać skazanemu duszpasterza jego wyznania religijnego, jeżeli sam nie obierze go sobie.

Przystępu do skazanego można dozwolnić prócz osób, powołanych do tego wskutek swego stanowiska urzędowego, tylko członkom jego rodziny i tym osobom, z którymi sam chce widzieć się lub mówić.

Wykonanie wyroku śmierci nie może przypaść na niedzielę lub święto ani na taki dzień, który według wyznania religijnego skazanego jest dniem uroczystym.

Gdyby wykonanie kary śmierci przez powieszenie było niewykonalne z powodu niemożności przybrania na czas kata albo wskutek innych przeszkód, może właściwy komendant zamienić ten rodzaj kary śmierci na karę śmierci przez rozstrzelanie.

§ 417.

Czas, który osoba, skazana na karę uwięzienia, przeżyła w areszcie od czasu ogłoszenia wyroku karnego pierwszej instancji (§ 312.), należy wliczyć do czasu kary o tyle, o ile rozpoczęcie jej doznało zwłoki wskutek okoliczności niezależnych od woli skazanego, a zwłaszcza wskutek wniesienia środka prawnego przez osoby, które były uprawnione do tego także wbrew jego woli. Wliczenie ma miejsce nadto wtedy, gdy środek prawny, założony na korzyść skazanego, odniósł skutek, chociażby tylko częściowy. Do czasu kary należy wliczyć również czas, który skazany na karę uwięzienia przeżył w areszcie od chwili prawomocności wy-

roku aż do zarządzenia wykonania, jeżeli wniesiony przez niego środek prawny pozostał bez skutku.

§ 418.

Jeżeli skazany popadnie w chorobę umysłową, należy odłożyć wykonanie kary na wolności aż do jego wyzdrowienia.

To samo ma miejsce przy innych chorobach, gdyby wykonanie kary na wolności mogło spowodować bezpośrednio niebezpieczeństwo dla życia skazanego.

§ 419.

Prócz wypadków §§ 127., ustęp 2. i 423., może właściwy komendant zarządzić także z wojskowych względów służbowych odroczenie kary na wolności, nieprzekraczającej jednego roku, najdłużej na osiem tygodni.

Przy karze na wolności, nieprzenoszącej jednego roku, może właściwy komendant zezwolić na odroczenie kary aż do ośmiu tygodni, jeżeli jest wykazane, iż natychmiastowe wykonanie kary pociągnęłoby za sobą dla skazanego lub jego rodziny ciężkie pokrzywdzenie, wychodzące poza cel kary, a nie należy obawiać się ucieczki skazanego.

Minister wojny może zarządzić odroczenie każdej kary na wolności, nieprzenoszącej dwóch lat, także na dłużej jak osiem tygodni i także z innych ważnych powodów prócz wymienionych w ustępach 1. i 2.

Zezwolenie na odroczenie kary, o ile nie udzielono go ze względów na służbę wojskową, można uczynić zależnym od dania zabezpieczenia lub od innych warunków.

§ 420.

Wykonania kary na wolności nie wolno z reguły (§§ 395., 400., ustęp 2., i 423.) przerywać.

Jeżeli jednak podczas odbywania kary na wolności wdrożono przeciw skazanemu postępowanie hadawcze z powodu nowo na jaw wyszłego czynu karygodnego, który jest zagrożony karą śmierci lub więzienia dożywotniego, wówczas należy wstrzymać zaraz wykonanie kary na wolności i postąpić przeciw obwinionemu w myśl rozdziału XII. Jeżeli oskarżonego skazano prawomocnie na śmierć albo na karę dożywotniego więzienia, należy wykonać karę tę bez względu na orzeczoną poprzednio a nie wykonaną jeszcze karę na wolności.

Przy karach na wolności, nieprzekraczających jednego roku, może wyjątkowo właściwy komendant,

a przy karach dłuższych Minister wojny zarządzić przerwanie wykonania kary także z innych bardzo ważnych powodów. Przerwania kary na dłużej jak osiem tygodni może dozwolić tylko Minister wojny. Jeżeli dozwala się przerwy na prośbę skazanego, można zezwolenie to przywiązać w każdym wypadku do dania zabezpieczenia lub innych warunków. Czasu przerwy nie wlicza się do kary.

Czas, który skazany przebył w szpitalu podczas wykonywania kary, należy wliczyć do kary, wyjąwszy gdyby skazany spowodował lub przedłużył chorobę albo udawał ją tylko w zamiarze udaremnienia wykonania kary.

§ 421.

Wyroki, orzekające utratę stopnia wojskowego, zostają wykonane przez ogłoszenie klauzuli wykonawczej właściwego komendanta.

§ 422.

Sposób wykonania kary śmierci i kar na wolności oraz ściągania grzywien określają osobne przepisy.

Celem wykonania innych kar prócz wymienionych w ustępie poprzedzającym i w § 421., o ile sąd karny nie może wykonać ich bezpośrednio, należy porozumieć się z władzami, do których zakresu działania należą odnośne zarządzenia.

§ 423.

Jeżeli powstaną wątpliwości co do tłumaczenia wyroku karnego lub obliczenia orzeczonej kary albo jeżeli podniesione będą zarzuty przeciw postanowieniu właściwego komendanta co do dopuszczalności wykonania kary, wówczas należy zasięgnąć orzeczenia najwyższego trybunału wojskowego. Właściwy komendant może zarządzić tymczasem odroczenie lub przerwanie kary.

§ 424.

Jeżeli po prawomocności wyroku karnego wyjdą na jaw okoliczności łagodzące, które w czasie wydania wyroku jeszcze nie istniały albo przynajmniej nie były znane, a które nie byłyby wprowadzić pociągnęły za sobą zastosowania łagodniejszego rodzaju lub wymiaru kary, lecz byłyby oczywiście spowodowały łagodniejsze jej wymierzenie, wówczas ma sąd, w którym zapadło orzeczenie w pierwszej instancji, przekonawszy się o istnieniu okoliczności takich, postawić w najwyższym trybunale wojskowym

wniosek stosownego złagodzenia kary. Trybunał ten orzeka bez rozprawy po wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego.

§ 425.

Darowanie lub złagodzenie kary w drodze łaski przysługuje tylko Najjaśniejszemu Panu (§§ 445. i 477.).

Prośby o ulaskawienie nie mają skutku odwrotnego.

Rozdział XXV.

Postępowanie przeciw nieobecnym i zbiegłym.

§ 426.

Jeżeli obwiniony o czyn karygodny, podlegający ściganiu przed sądem liniowym, jest nieobecny lub zbiegł i jeżeli z tego powodu nie można spowodować jego dostawienia do czynności urzędowej w toku postępowania karnego, wówczas musi się mimo to na zarządzenie właściwego komendanta zbadać starannie i dokładnie jakość czynu i zabezpieczyć środki dowodowe; w tym celu można wdrożyć także prokuratorskie lub sądowe postępowanie badawcze.

Jeżeli nie zachodzą przeszkody ustawowe, należy zaprzysiądz świadków i rzeczoznawców.

Nieobecnego, którego miejsce pobytu jest znane, można zawiadomić o toku i wyniku postępowania, jeżeli to da się wykonać bez trudności i straty czasu.

Dopiero, gdy niema wogóle podstaw do dalszych dochodzeń, należy wstrzymać postępowanie na zarządzenie właściwego komendanta aż do ewentualnego dostawienia obwinionego.

§ 427.

Jeżeli obwiniony zbiegł albo jeżeli nieobecnego obwiniono o czyn karygodny wśród okoliczności, które w myśl § 171. uzasadniałyby zarządzenie aresztu tymczasowego, wówczas powinny komendy, powołane do śledzenia i ścigania czynów karygodnych, przedsięwziąć celem ujęcia obwinionego w danym razie także rewizje domowe albo wysłać wezwania do innych komend, władz i organów, w których okręgu możnaby obwinionego przydybać.

Pod względem dalszych zarządzeń i ewidencji etatowej co do osób wojskowych, które zbiegły z służby czynnej, i innych osób wojskowych, podejrzanych o zbiegostwo, rozstrzygają wojskowe przepisy służbowe.

§ 428.

Listy gończe można rozesłać za zbiegami i takimi nieobecnymi, których miejsce pobytu jest nieznanne, tylko wtedy, gdy są silnie podejrzani o zbrodnię.

Za tymi, którzy obwinieni są tylko o występck, nie należy rozpisywać listów gończych; można jednak przesłać komendom i władzom opis ich osoby w tym celu, aby w razie wynalezienia obwinionego uwiadomili o tem władze, która rozesała opis osoby.

Przeciw osobom, skazanym na karę na wolności, które, pozostając na wolnej stopie, zbiegły przed rozpoczęciem kary, tudzież przeciw tym, które zbiegły z aresztu śledczego lub z kary, można w każdym wypadku rozisać listy gończe.

Rozpisanie listów gończych (opisów osoby) należy do właściwego komendanta albo za jego zgodą do sądu. W razie ucieczki z kary może także komenda wojskowego domu więziennego rozesłać listy gończe, o ile niema się zarządzić postępowania z powodu dezercyi.

§ 429.

W liście gończym należy wymienić czyn karygodny, o który ścigany jest podejrzany albo z powodu którego został skazany, opisać jak najdokładniej jego osobę i dołączyć wezwanie, wystosowane do wszystkich komend, sądów oraz władz i organów bezpieczeństwa względem jego przytrzymania i dostawienia.

Listy gończe należy rozpowszechnić według istniejących przepisów, a zwłaszcza udzielić jak najspieszniej wszystkim władzom wojskowym i władzom bezpieczeństwa oraz organom nadzorczym w okolicy. W razie potrzeby należy spowodować także dalsze rozpowszechnienie listów gończych, a w miarę okoliczności ich obwieszczenie w dziennikach publicznych.

Tak samo jak z listami gończymi należy postąpić także z opisaniem i ogłoszeniem o rzeczach skradzionych lub zrabowanych albo przedmiotach, pochodzących z popełnionego oszustwa, fałszowania publicznych papierów kredytowych lub monet itd.

Jeżeli opis dotyczy przedmiotów większej wartości lub takiej jakości, iż zachodzi nadzieja, że ogłoszenie odnośne posłuży do wykrycia sprawcy albo zapobieżenia dalszemu złemu albo zapewnienia poszkodowanemu odszkodowania, wówczas należy zarządzić ogłoszenie to zaraz. Przy opisie fałszowanych publicznych papierów kredytowych lub monet musi się jednak uczynić poprzednio donie-

sienie do władz i zakładów, wymienionych w § 223., i oczekiwać ich zgody.

§ 430.

Skoro odpadną przyczyny, które spowodowały list gończy lub opisanie, należy niezwłocznie odwołać je.

§ 431.

Jeżeli zachodzą widoki, iż będzie można uzyskać wydanie obwinionego, przebywającego za granicą, stosownie do istniejących traktatów państwowych lub innych układów, wówczas ma sąd za zgodą właściwego komendanta odnieść się do Ministra wojny.

§ 432.

Wskutek niestawienia się jednego z obwinionych nie powinno doznać zwłoki postępowanie przeciw obecnym współobwinionym.

Jeżeli w wypadkach takich zwrócono właścicielom przedmioty, które mogą posłużyć do przekonania obwinionych, można zawezwać właścicieli tych, aby w miarę możliwości utrzymywali przedmioty dowodowe w stanie, przydatnym do późniejszego przeprowadzenia dowodów, i złożyli je znowu na żądanie. Zarazem należy dołączyć do aktów dokładny opis zwróconych przedmiotów.

Rozdział XXVI.

Postępowanie doraźne.

§ 433.

W tych wypadkach zbrodni naruszenia subordynacji, buntu, tchórzostwa, naruszenia karności i porządku, nieuprawnionego werbunku i szpiegostwa, w których postępowanie doraźne według postanowień prawa karnego wojskowego może mieć miejsce bez poprzedniego ogłoszenia sądów doraźnych, należy zarządzić postępowanie tego do właściwego komendanta przy sądzie dywizyi.

§ 434.

Właściwy komendant przy sądzie dywizyi rozstrzyga o konieczności ogłoszenia sądów doraźnych dla podwładnych mu związków i osób wojskowych i zarządza następnie wdrożenie postępowania doraźnego także w tych wypadkach zbrodni powstania, dezercyi, uwiedzenia lub dania pomocy do naruszenia zaprzysiężonego obowiązku służby wojskowej, tudzież rozruchu i pojawiającego się rabunku.

w których postępowanie to według postanowień prawa karnego wojskowego może wejść w zastosowanie po poprzednim ogłoszeniu.

§ 435.

Oprócz wypadków, przewidzianych w prawie karnem wojskowym, może postępowanie doraźne wejść w zastosowanie tylko po poprzednim ogłoszeniu sądów doraźnych co do zbrodni morderstwa, rabunku, podpalenia i gwałtu publicznego przez złośliwe uszkodzenie cudzej własności, które połączono po tem ogłoszeniu.

Ogłoszenie sądów doraźnych jest w wypadkach tych dopuszczalne tylko wtedy, gdy wspomniane zbrodnie szerzą się w sposób zatrważający tak, iż zachodzi potrzeba dania przykładu odstrasającego, aby zapobiedz podkopaniu dyscypliny lub zagrożeniu bezpieczeństwa publicznego albo dalszemu szerzeniu się czynów karygodnych, zagrażających sile wojennej.

Orzeczenie o konieczności ogłoszenia sądów doraźnych należy do Ministra wojny, który ze względu na szczególne warunki może przekazać upoważnienie to poszczególnym właściwym komendantom przy sądach dywizyi.

W wypadkach takich należy oznaczyć związek lub okrąg wojskowy, dla którego wchodzi w zastosowanie postępowanie doraźne.

§ 436.

W razie ogłoszenia sądów doraźnych dla poszczególnych związków wojskowych nie zachodzi pod względem właściwości komendantów zmiana w zasadach ogólnych rozdziału III.; jeżeli jednak zarządzone ogłoszenie sądów doraźnych dla pewnego oznaczonego okręgu, wówczas ma Minister wojny wyznaczyć równocześnie komendanta, właściwego dla wypadków postępowania doraźnego, zachodzących w odnośnym okręgu. Komendant ten jest następnie wyłącznie właściwy dla wypadków odnośnych z wyłączeniem komendantów, właściwych w postępowaniu zwyczajnem.

Z pośród kilku komendantów, powołanych w danym wypadku do zarządzenia postępowania doraźnego, jest wyłącznie właściwym ten, w którego okręgu obwinionego ujęto albo któremu tegoż oddano.

§ 437.

Właściwy komendant ma zarządzić ogłoszenie sądów doraźnych rozkazem.

Rozkaz ten powinien obejmować:

1. oznaczenie zbrodni, z powodu których, i wymienienie związków lub okręgów wojskowych, dla których zarządzone postępowanie doraźne,

2. ostrzeżenie przed popełnianiem zbrodni takich oraz

3. zagrożenie, iż każdy, kto po ogłoszeniu dopuści się odnośnej zbrodni, będzie oddany pod sąd doraźny i ukarany śmiercią, przyczem należy wymienić rodzaj kary śmierci.

Rozkaz ten ma być ogłoszony w sposób, przepisany w wojskowych przepisach służbowych, oraz przez odczytanie przed frontem. Nadto można udzielić go władzom politycznym i zwierzchnościom gminnym celem publicznego obwieszczenia. Jeżeli to okazuje się wskazane, można zarządzić obwieszczenie także przez przybicie w miejscach publicznych albo umieszczenie w dziennikach publicznych.

O ogłoszeniu sądów doraźnych powinien właściwy komendant donieść w każdym wypadku (§§ 434. i 435.) Ministrowi wojny bezzwłocznie, i to według możliwości telegraficznie.

§ 438.

Postępowanie doraźne zostaje zarządzone w danym wypadku przez pisemny rozkaz właściwego komendanta, wystósowany do prokuratora wojskowego, w którym należy wymienić dokładnie zarówno obwinionego jak i zarzucony mu czyn.

Przy zarządzaniu postępowania doraźnego ma właściwy komendant uważać za regułę, aby stawiano przed sąd doraźny tylko takie osoby, podlegające sądownictwu karnemu liniowem, które ujęto na gorącym uczynku albo których wina da się według wszelkiego prawdopodobieństwa udowodnić bez zwłoki.

Dochodzenia, potrzebne w danym razie dla przygotowania orzeczenia właściwego komendanta, nie mogą rozciągać się poza czas czterdziestu ośmiu godzin.

Osoby, wymienione w § 415., ustęp 1., nie mogą być postawione przed sąd doraźny.

Jeżeli przeciw obwinionemu zarządzone postępowanie zwyczajne, wówczas nie można zarządzać postępowania doraźnego z powodu tego samego czynu.

§ 439.

Do przeprowadzenia postępowania doraźnego jest właściwy sąd doraźny, zbierający się przy sądzie dywizyi, i to bez względu na inne sprawy karne, toczące się ewentualnie przeciw obwinionemu w sądach zwyczajnych.

Sąd doraźny składa się z tych samych osób, co sąd wojenny przy sądach dywizyi, z tą zmianą, iż

członkowie sądu doraźnego, prócz kierującego rozprawą oficera dla służby sprawiedliwości, mają być brani zawsze z grupy oficerów stanu żołnierskiego. Utrzymanie pewnego porządku kolejnego przy komenderowaniu tych członków sądu doraźnego jest wskazane tylko o tyle, o ile może mieć miejsce bez zwłoki.

Sąd wojenny może według uznania właściwego komendanta obrać siedzibę swoją w każdym miejscu okręgu, dla którego ogłoszono sądy doraźne.

§ 440.

Wdrożenie postępowania doraźnego powoduje prokurator wojskowy przez natychmiastowe udzielenie sądowi dywizji rozkazu, otrzymanego od właściwego komendanta. Sąd dywizji powinien zaraz po otrzymaniu rozkazu tego wydać z jak największym pospiechem zarządzenia co do zebrania się sądu doraźnego oraz dostarczenia eskorty i oddziału egzekucyjnego, potrzebnych dla bezpieczeństwa sądu doraźnego i ewentualnego wykonania kary śmierci, tudzież postarać się o to, aby w miejscu, przeznaczonym do odbywania sądu doraźnego, przygotowano potrzebne przybory urzędowe, aby znajdował się tam duszpasterz, lekarz, a w danym razie także kat i aby w razie skazania na karę śmierci nie stało nic na przeszkodzie jej wykonaniu.

§ 441.

Nie przeprowadza się formalnego postępowania badawczego ani nie wnosi aktu oskarżenia lecz całe postępowanie ma odbyć się od początku do końca przed zebraniem sądem doraźnym, i to ile możliwości bez przerwy.

Obwinionego należy stawić przed sądem doraźnym zaraz po jego zebraniu się.

Prokurator wojskowy ma obowiązek postarać się o dowody, potrzebne do rozprawy, a w szczególności spowodować w razie potrzeby bezpośrednio zawezwanie pokrzywdzonych, świadków i rzeczoznawców, względnie ich doprowadzenie.

Sąd doraźny może odbyć się w każdym czasie, a także pod gołym niebem.

Najdłuższy czas postępowania przeciw poszczególnemu obwinionemu wraz z wydaniem wyroku oznacza się na trzy razy po dwadzieścia cztery godzin, który to termin ma być liczony od chwili stawienia obwinionego przed sądem doraźnym. Jeżeli nie można dotrzymać terminu tego, należy wdrożyć postępowanie zwyczajne.

§ 442.

W postępowaniu przed sądem doraźnym należy unikać wszelkich rozwlekłości i stosować analogicznie przepisy, zawarte w rozdziale XVIII., o ile w dalszym ciągu nie postanowiono wyjątków.

Obwiniony może obrać sobie obrońcę (rozdział V.) i powinien być pouczony przez prokuratora wojskowego o prawie tem zaraz po zarządzeniu postępowania doraźnego, a w każdym razie przed postawieniem przed sąd doraźny. Jeżeli obwiniony nie korzysta z prawa tego albo jeżeli obrany obrońca nie może być natychmiast przybrany do rozprawy, ma sąd wyznaczyć obrońcę z urzędu. Jeżeli niema w tym celu natychmiast do rozporządzenia uzdatnionej osoby, świadomej prawa, należy wyznaczyć obrońcą oficera stanu żołnierskiego.

§ 443.

Zamiast odczytaniu aktu oskarżenia rozpoczyna rozprawę prokurator wojskowy przedstawieniem faktów, zarzuconych obwinionemu.

Postępowanie ma z reguły ograniczyć się do dowodu czynu, z powodu którego wdrożono postępowanie doraźne; na wniosek prokuratora wojskowego można jednak rozszerzyć je także na inne czyny, podlegające postępowaniu doraźnemu, jeżeli nie należy wskutek tego obawiać się zwłoki (§ 441., ustęp ostatni), udaremniającej postępowanie doraźne. Innych czynów karygodnych oskarżonego nie powinno się uwzględniać.

Wyśledzenia współwinnych i uczestników nie należy wprawdzie pomiąć, lecz wydanie i wykonanie wyroku przeciw oskarżonemu nie powinno z tego powodu doznawać odwołki.

Po zamknięciu postępowania dowodowego ma prokurator wojskowy przedstawić jego wyniki i postawić wniosek swój. Obwiniony i obrońca mają na to odpowiedzieć, a gdyby prokurator wojskowy miał jeszcze co do odpowiedzi, służy obwinionemu i jego obrońcy w każdym razie prawo przemówienia na ostatku.

§ 444.

Następnie uznaje przewodniczący rozprawę za zamkniętą i zarządza odprowadzenie oskarżonego, poczem sąd doraźny przystępuje do wydania orzeczenia na naradzie niejawniej przy zachowaniu przepisów §§ 74. do 79., 302., ustęp 1., i 305.

Jeżeli obwinionego uznano jednomyślnie winnym czynu karygodnego, podlegającego postępowaniu doraźnemu, ma sąd doraźny orzec równocześnie w wyroku karę śmierci.

Przeciw oskarżonym, którzy w czasie popełnienia czynu nie ukończyli jeszcze 20. roku życia, należy w miejsce kary śmierci przez powieszenie orzec ciężkie więzienie od lat dziesięciu do dwudziestu, a w miejsce kary śmierci przez rozstrzelanie więzienie lub ciężkie więzienie od lat pięciu do dziesięciu. Ponadto może sąd doraźny, jeżeli przez wykonanie kary śmierci na jednym lub kilku z najbardziej na karę zasługujących dano już przykład odstraszający, potrzebny dla przywrócenia spokoju i porządku, orzec z ważnych powodów przeciw tym, którzy mieli mniejszy udział, w miejsce kary śmierci wyż wymienione kary na wolności. Dalsze złagodzenie kary na zasadzie prawa nadzwyczajnego łagodzenia według § 309., ustęp ostatni, niema miejsca. W miejsce kary śmierci przez rozstrzelanie można orzec ciężkie więzienie tylko wtedy, jeżeli czyn karygodny jest zagrożony ciężkiem więzieniem w braku tych znamion szczególnych, które uzasadniają orzeczenie kary śmierci.

Jeżeli odnośnie do czynu karygodnego, podlegającego postępowaniu doraźnemu, zachodzi jeden z warunków, przewidzianych w § 306., punkty 1., 2. i 4., ma sąd doraźny orzec wyrokiem uwolnienie obwinionego.

§ 445.

Wyrok wygotowuje się na piśmie.

Do prawomocności wyroku potrzeba potwierdzenia przez właściwego komendanta; w tym celu ma przewodniczący i kierujący rozprawą przedłożyć wspomnianemu komendantowi wyrok wraz z aktami zaraz po jego wydaniu albo przesać go, jeżeli komendant ten nie przebywa w odnośnem miejscu.

Najjaśniejszy Pan może nadać właściwemu komendantowi prawo zamiany kary śmierci w drodze łaski.

Jeżeli właściwy komendant postanawia nie potwierdzić wyroku sądu doraźnego z przyczyn prawnych, co powinien uzasadnić pisemnie, wówczas ma wydać dalsze zarządzenia co do wdrożenia postępowania zwyczajnego i orzec o dalszem zatrzymaniu obwinionego w areszcie śledczym.

§ 446.

Wyrok prawomocny wraz z klauzulą potwierdzającą, dołączoną do wyroku przez właściwego

komendanta, i przyznanem ewentualnie ulaskawieniem należy ogłosić oskarżonemu natychmiast publicznie. To samo ma stać się z orzeczeniem właściwego komendanta, wydanem według § 445., ustęp ostatni.

Przeciw wyrokowi sądu doraźnego niema środka prawnego; prośba o ulaskawienie, wniesiona przez kogokolwiek, niema skutku odwłocznego.

Jeżeli oskarżonego skazano na śmierć i nie ulaskawiono, należy przydać mu po ogłoszeniu wyroku duchownego, o ile to jest możliwe, i wykonać karę śmierci po upływie odpowiedniego czasu, pozostawionego dla przygotowania się na śmierć, a z reguły w ciągu dwóch godzin.

Po ogłoszeniu wyroku uwalniającego, zatwierdzonego przez właściwego komendanta, należy wypuścić oskarżonego zaraz na wolną stopę, jeżeli żadne względy ustawowe nie uzasadniają dalszego jego przyzrymania.

§ 447.

Jeżeli sąd doraźny uznaje się za niewłaściwy, jeżeli wyrok skazujący nie może zapaść tylko dla braku jednomyślności sędziów albo jeżeli przeciw obwinionemu zachodzą wprawdzie silne poszlaki, iż popełnił zarzucony mu czyn karygodny, jednak dowód winy nie da się przeprowadzić w ciągu terminu ustawowego (§ 441., ustęp ostatni), jeżeli w toku rozprawy okazuje się, że obwiniony znajduje się w jednym z stanów, wymienionych w § 415., wreszcie jeżeli w ciągu terminu ustawowego nie można w ogóle wydać wyroku, wówczas postanawia sąd doraźny, iż dalsze postępowanie doraźne nie będzie miało miejsca.

Uchwałę sądu doraźnego należy oznajmić oskarżonemu i przedłożyć właściwemu komendantowi, który stosownie do niej ma wydać potrzebne zarządzenia celem wdrożenia postępowania zwyczajnego, a zarazem postanowić, czy areszt obwinionego ma trwać dalej lub nie.

§ 448.

Z rozprawy przed sądem doraźnym należy spisać protokoły według przepisu §§ 314. do 316., których treść powinna ograniczać się do najistotniejszych szczegółów rozprawy. Protokoły mają być podpisane przez kierującego rozprawą i protokolanta.

§ 449.

Zniesienie ogłoszonych sądów doraźnych należy w wypadkach § 434. do właściwego komendanta, który je zarządził, i do Ministra wojny,

a w przypadkach § 435., do tegoż Ministra i do właściwego komendanta, którego Minister upoważnił w danym razie do zarządzenia postępowania doraźnego.

Zniesienie sądów doraźnych należy orzec zaraz po ustaniu przyczyny, która spowodowała zarządzenie postępowania doraźnego, a zwłaszcza gdy przez wykonanie kary śmierci na jednym lub kilku z winnych dano już dostateczny przykład odstraszający; zniesienie to należy obwieścić zawsze w ten sam sposób, jak zaprowadzenie sądów doraźnych.

W wszystkich wiszących jeszcze sprawach karnych oraz tych, w których zapadły już wyroki śmierci lecz nie zostały jeszcze wykonane, należy uwiadomić obwinionego o zniesieniu postępowania doraźnego; właściwy komendant ma równocześnie wdrożyć postępowanie badawcze, poczem należy przeprowadzić dalsze postępowanie według ogólnych przepisów niniejszej ustawy o postępowaniu karnem.

§ 450.

Wszystkie wyroki, zapadłe w postępowaniu doraźnem, należy wiaz z aktami rozprawy przedłożyć Ministrowi wojny najdalej w czternastu dniach po wykonaniu wyroków celem zbadania ich przez generalnego prokuratora wojskowego, który poczyni wnioski, jakie uzna za odpowiednie.

Jeżeli wyłonią się powody wznowienia postępowania, należy postąpić według przepisu rozdziału XXI.

Rozdział XXVII.

Organizacja sądów i postępowanie w polu i na morzu.

Tytuł 1.

Postanowienia ogólne.

§ 451.

Zarządzenia rozdziałów poprzedzających obowiązują także w polu i na morzu, o ile rozdział niniejszy nie obejmuje przepisów odmiennych.

§ 452.

A. Przepisy, podane co do stosunku służbowego w polu, mają wejść w zastosowanie:

1. przy wszystkich ruchomych komendach, wojskach, oddziałach i zakładach, przydzielonych do armii w polu, od chwili opuszczenia stacy mobilizacyjnej aż do demobilizacji,

2. w twierdzach, postawionych w stan uzbrojenia wojennego, które leżą w obrębie obszaru armii operującej (korpusu) albo zostały postawione w stan wojenny z powodu zagrożenia przez nieprzyjaciela. Komendant twierdzy ma ogłosić rozpoczęcie się i ustanie tych warunków.

B. Przepisy, podane co do stosunku służbowego na morzu, obowiązują:

1. na okrętach wojennych, znajdujących się w służbie, a niepozostających w związku eskadry, które przebywają w samodzielnej misji na wodach poza morzem Śródziemnem, od chwili rozpoczęcia podróży misyjnej aż do powrotu na morze Śródziemne,

2. na okrętach wojennych (statkach, § 11., punkt 6.), znajdujących się w służbie i pozostających w związku eskadry, od chwili wejścia w związek eskadry aż do wydzielenia z niego.

Tytuł 2.

Zakres sądownictwa karnego wojskowego.

§ 453.

Komendy, wojska, oddziały, zakłady i poszczególne osoby obu obron krajowych (§ 8., ustęp 2.), które według wojennej ordre de bataille albo według swego stałego przydziału wojennego będą podporządkowane komendantowi dywizji wojsk albo komendantowi wojska wspólnego, posiadającemu według § 459., ustęp 1., prawo ścigania karnego, albo komendantowi jednego lub kilku okrętów wojennych (§§ 455. B i 459., ustęp 1.), wyposażonemu w takie samo prawo, podlegają podczas przydziału tego sądownictwu karnemu liniowemu. Odwrotnie komendy, wojska, oddziały, zakłady i poszczególne osoby wspólnej siły zbrojnej, podporządkowane w ten sam sposób komendantowi dywizji wojsk albo komendantowi jednej z obu obron krajowych (§ 8., ustęp 2.), posiadającemu według § 459., ustęp 1., ustawy o postępowaniu karnem wojskowym dla obrony krajowej prawo ścigania karnego, podlegają w ciągu przydziału tego sądownictwu karnemu obrony krajowej.

Komendy, wojska, oddziały, zakłady i poszczególne osoby obu obron krajowych (§ 8., ustęp 2.), które wskutek zdarzeń wojennych zostają odkomenderowane od związku swego albo wychodzą z niego i przechodzą przez to pod rozkazy jednego z wymienionych w ustępie 1. właściwych komendantów wspólnej siły zbrojnej, podlegają w ciągu trwania stosunku tego sądownictwu karnemu liniowemu. Odwrotnie komendy, wojska, oddziały, zakłady i poszczególne osoby wspólnej siły zbrojnej, które wskutek zdarzeń wojennych zostają odkomenderowane od związku swego albo wychodzą z niego i przechodzą

przez to pod rozkazy jednego z wymienionych w ustępie 1. właściwych komendantów jednej z obu obron krajowych (§ 8., ustęp 2.), podlegają w ciągu trwania stosunku tego sądownictwu karnemu obrony krajowej.

Jeżeli jednak komendant takiego oddziału broni jest sam wyposażony w prawa właściwego komendanta, wówczas nie zachodzi zmiana pod względem sądownictwa karnego.

§ 454.

Najwyższy komenderujący może poddać osoby, które nie podlegają zresztą sądownictwu karnemu wojskowemu a będą przydybane w kraju nieprzyjacielskim w obrębie, zajęтым przez wojska (komendy) zmobilizowane lub ich sprzymierzeńców, pod sądownictwo karne liniowe:

1. z powodu czynów karygodnych, popełnionych w tym obrębie,

2. bez względu na miejsce popełnienia czynu z powodu zbrodni nieuprawnionego werbunku, uwiedzenia lub dania pomocy do naruszenia zaprzysiężonego obowiązku służby wojskowej, szpiegostwa i innych porozumień z nieprzyjacielem albo innych działań, mających na celu szkodę dla siły zbrojnej lub wojsk z nią sprzymierzonych albo korzyść dla nieprzyjaciela, dalej z powodu uwiedzenia do niedopełnienia wojskowego rozkazu powołującego albo z powodu przestępstwa, popełnionego czynami takimi, a podlegającego surowszemu ukaraniu.

Tytuł 3.

Organizacya sądowa w polu i na morzu.

§ 455.

Komendantami, posiadającymi prawo ścigania karnego, są:

A. w polu:

komendant dywizyi wojsk,

mianowany komendant twierdzy (przystani wojennej), w której w myśl § 452., A, punkt 2., ma wejść w zastosowanie. postępowanie podczas służby w polu,

komendant korpusu,

komendant armii,

szef komendy etapowej armii,

naczelny komendant armii.

B. na morzu:

komendant okrętu wojennego, wysłanego w samodzielnej misji (§ 452., B, punkt 1.),

komenderujący.

§ 456.

Właściwość komendantów, wymienionych w § 455., rozciąga się co do swego zakresu rzeczowego na wszystkie czyny karygodne (§§ 20. i 21.), przekazane do rozstrzygnięcia sądom wspólnej siły zbrojnej, a właściwość rzeczowa komendanta okrętu wojennego, wysłanego w misji samodzielnej, tylko na czyny karygodne, które według wchodzącego w zastosowanie wymiaru kary nie są zagrożone karą wyższą od pięcioletniej kary na wolności.

§ 457.

A. Właściwość komendantów w polu rozciąga się co do swego zakresu osobistego na wszystkie osoby, podporządkowane im wojskowo albo należące do obszaru, objętego ich rozkazami, które podlegają sądownictwu karnemu liniowemu, z wyjątkiem tych, które według ustawy albo zarządzenia najwyższego komenderującego (naczelnego komendanta armii, komendanta armii, komendanta korpusu samodzielnie operującego) są w myśl § 459., ustępy 1. i 2. przydzielone innemu właściwemu komendantowi.

Właściwość ich rozciąga się dalej na osoby, nie-poddane pod ich rozkazy, a podlegające sądownictwu karnemu liniowemu, które będą przytrzymane na obszarze, objętym ich rozkazami, jeżeli nie można uzyskać łatwo interwencji właściwego zresztą komendanta, tudzież na osoby, przytrzymane na obszarze, objętym ich rozkazami, a poddane wskutek osobnego zarządzenia najwyższego komenderującego (§ 454.) pod sądownictwo karne liniowe.

Mianowany komendant twierdzy (przystani wojennej), komendant korpusu, komendant armii, szef komendy etapowej armii i naczelny komendant armii wykonują prawa właściwego komendanta, o ile zachodzą inne wymogi ustępów poprzedzających, także nad tymi osobami i w tych sprawach karnych, które podlegają sądownictwu karnemu obrony krajowej.

Prawa właściwego komendanta nad pułkownikami (równorzędnymi) i osobami wojskowymi wyższej jeszcze rangi, bez względu na to, czy podlegają one sądownictwu karnemu liniowemu lub obrony krajowej, przysługują z reguły (§§ 459. i 479., ustęp 1.), tylko najwyższemu komenderującemu przy armii w polu, a w twierdzy, zamkniętej przez nieprzyjaciela, tylko najwyższemu dowódcy wojskowemu, posiadającemu prawo ścigania karnego.

B. Komendant okrętu wojennego, wysłanego w misji samodzielnej, wykonuje prawa właściwego komendanta nad załogą z wyłączeniem sztabu okrętowego.

Właściwość komenderującego na morzu rozciąga się na osoby, podporządkowane mu wojskowo albo należące do obszaru, objętego jego rozkazami, tudzież na osoby, wymienione w punkcie A, ustęp 2., które przytrzymało w tym obszarze.

W sprawach karnych osób, znajdujących się na pokładzie okrętu, na które z powodu osobistych właściwości sprawy albo ciężkiej kwalifikacji popełnionego czynu karygodnego nie rozciąga się zakres działania komendanta okrętu wojennego, wysłanego w misji samodzielnej, ma tenże ograniczyć się do zarządzenia zbadania istoty czynu, zabezpieczenia w miarę możliwości środków dowodowych oraz przesłuchania i potrzebnego w danym razie przytrzymania obwinionego.

Gdy tylko okoliczności pozwolą na to, należy przesłać wszystkie akta władzy, powołanej do podjęcia karnych czynności urzędowych (§ 28., B), przy równoczesnym odstąpieniu obwinionego. Władza ta ma postąpić dalej według postępowania zwyczajnego.

§ 458.

Właściwi komendanci w polu powinni w tych wypadkach, w których według przepisów poprzedzających wykonują prawa właściwego komendanta nad osobami i w sprawach karnych, które podpadają pod sądownictwo karne obrony krajowej, postępować według postanowień, obowiązujących dla właściwych komendantów obrony krajowej, a tem samem przestrzegać, przy ewentualnem zastosowaniu postanowienia § 461., ustęp 4., co do wyboru osób, potrzebnych do przeprowadzenia badania, zastępowania oskarżenia i wydania wyroku, przepisów ustawy o postępowaniu karnem wojskowym dla obrony krajowej, o ile osoby, potrzebne według ustawy tej, są do rozporządzenia. To samo ma obowiązywać dla sądów orzekających.

§ 459.

W razie potrzeby może przy armii w polu najwyższy komenderujący, a na morzu w czasach wojennych komenderujący przenieść prawa właściwego komendanta z ograniczeniem w kierunku osobistym lub rzeczowym albo bez tego ograniczenia także na takich dowódców podwładnych, którym prawa te nie są ustawą wyraźnie przyznane.

Przy armii w polu wykonywa dalej najwyższy komenderujący, a na morzu w czasach wojennych komenderujący prawo ograniczenia lub rozszerzenia właściwości podporządkowanych mu komendantów, które w § 33., ustęp 2., zastrzeżone zostało rozporządzeniu. Wolno mu także przekazywać z ważnych powodów poszczególne sprawy karne z własnej kompetencji albo kompetencji jednego z podwładnych komendantów do kompetencji innego podwładnego komendanta.

W wszystkich tych wypadkach należy jednak przy armii w polu zachowywać granice między sądownictwem karnem liniowym i obrony krajowej.

§ 460.

Połączenie postępowania karnego przeciw kilku współobwinionym, należącym do kompetencji różnych komendantów, oraz uchylene połączenia (§ 38.) zarządza w obrębie granic sądownictwa karnego liniowego komendant, będący wspólnym ich przełożonym, także wtedy, gdy przeciw jednemu z obwinionych wniesiono już oskarżenie.

Komendant ten rozstrzyga także w razie wątpliwości co do kompetencji kilku podwładnych mu komendantów (§ 39.).

§ 461.

Właściwym komendantom przydzielili się potrzebną liczbę oficerów dla służby sprawiedliwości celem sprawowania czynności prowadzącego śledztwo, kierującego rozprawą i prokuratora wojskowego.

Komendantowi okrętu wojennego, wysłanego w misji samodzielnej, pomagają w tym samym celu oficerowie marynarki. Przed objęciem urzędu odbierze on od nich przysięgę, iż będą sumiennie wypełniać poruczone im obowiązki prowadzącego śledztwo (kierującego rozprawą, prokuratora wojskowego). Jeżeli jeden z wymienionych doznaje w danym wypadku przeszkody, wówczas wyznacza komendant zastępcę z grona podwładnych oficerów marynarki, od którego należy również odebrać przysięgę.

Równocześnie z nadaniem praw właściwego komendanta (§ 459., ustęp 1.) należy nowo ustanowionemu komendantowi oddać do rozporządzenia potrzebną ilość oficerów dla służby sprawiedliwości.

Przełożony komendant może w razie potrzeby użyć do przeprowadzenia postępowania karnego przeciw osobie, należącej do jego kompetencji, także oficerów dla służby sprawiedliwości, przydzielonych jednemu z podwładnych komendantów.

§ 462.

W polu i na morzu nie ustanawia się sądów śledczych.

Sądami orzekającymi są w polu sądy wojenne polowe, na okrętach, pozostających w związku eskadry, sądy wojenne eskadry, a na okrętach wojennych, wysłanych w misji samodzielnej, sądy wojenne okrętowe.

Zbierają się one w każdym wypadku z osobna tylko na wezwanie właściwego komendanta i bywają oznaczane wydlug jego komendy. Sądy orzekające,

złożone w myśl § 458., oznacza się jako sądy wojenne polowe obrony krajowej przy komendzie, którą sprawuje właściwy komendant.

§ 463.

Sąd wojenny polowy i sąd wojenny eskadry składa się z tych samych osób, co sąd wojenny przy sądach dywizyj i sądach admirałskich, z tą zmianą, iż członków sądu wojennego z wyjątkiem oficera dla służby sprawiedliwości, pełniącego funkcję kierującego rozprawą, można powołać w przypadkach §§ 56. i 58., ustęp 2., zawsze z grupy oficerów stanu żołnierskiego. Jeżeli dla sądu wojennego eskadry niema do rozporządzenia oficerów, posiadających stopnie wojskowe, wymagane według § 55., można złożyć sąd wojenny także z oficerów innych stopni, jednak przewodniczący i dwaj asesory muszą być starsi rangą od oskarżonego.

Dla oficerów cudzoziemskich i osób równorzędnych (§ 11., punkt 9.) tworzy się sąd wojenny tak samo, jak dla oficerów i osób równorzędnych z siły zbrojnej.

Sąd wojenny okrętowy składa się prócz oficera marynarki, wyznaczonego na kierownika rozprawy, z oficera sztabowego marynarki jako przewodniczącego, tudzież z porucznika okrętu liniowego i dwóch poruczników fregaty jako asesorów.

W razie potrzeby może właściwy komendant zamiast oficera sztabowego marynarki powołać porucznika okrętu liniowego na przewodniczącego sądu wojennego okrętowego, a zamiast poruczników fregaty, wymaganych według § 55., ustęp 2., punkt 1. (§ 53., ustęp 3.) i ustępu poprzedzającego, chorążych marynarki na członków sądu wojennego eskadry lub sądu wojennego okrętowego.

Przy powoływaniu członków sądu wojennego nie istnieje pewien oznaczony porządek kolejny.

W razie potrzeby można zastąpić wyjątkowo członka sądu wojennego z wspólnej siły zbrojnej członkiem z innej części siły zbrojnej albo z żandarmerji.

Sąd wojenny eskadry i sąd wojenny okrętowy ma odbywać się na pokładzie.

Tytuł 4.

Postępowanie w polu i na morzu.

§ 464.

Postępowanie w polu i na morzu stosuje się w ogólności do przepisów, normujących postępowanie w sprawach karnych dla których sąd dywizyj jest rzeczowo właściwy.

Przepisy § 80., punkt 3., a, ustęp 2., punkt 4. i punkt 5., ustępy 2. i 3., mają być stosowane

w obrębie granic królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa o tyle, o ile w danych warunkach dadzą się przeprowadzić bez znacznego utrudnienia lub opóźnienia postępowania.

§ 465.

Właściwy komendant wyznacza równocześnie z zarządzeniem postępowania badawczego (§ 137.) oficera dla służby sprawiedliwości, który ma przeprowadzić je jako prowadzący śledztwo (§ 461., ustęp 2.).

W razie potrzeby można wyznaczyć jako prowadzącego śledztwo także oficera stanu żołnierskiego. Oficer ten ma być przed objęciem urzędu zaprzysiężony przez właściwego komendanta.

Prowadzący śledztwo ma wszystkie prawa sędziego śledczego.

§ 466.

W postępowaniu badawczem należy unikać wszelkiej rozwlekłości.

Co do protokolowania obowiązują postanowienia § 152., ustęp 2.

Świadka sądowego powinno się przybrać do czynności badawczych tylko wtedy, gdy właściwy komendant uważa to za potrzebne.

Do oględzin przez rzeczoznawców i do wydania orzeczenia wystarcza zawsze jeden znawca. Przy oględzinach i otwarciu zwłok można w razie potrzeby użyć jako rzeczoznawcy także lekarza ordynującego.

Oględziny, zatrzymanie przedmiotów, oraz rewizya domu lub osoby mogą być także w innych wypadkach, prócz wymienionych w §§ 132., ustęp 1., i 235., ustęp 1., zarządzone przez właściwego komendanta, a w wypadkach naglących przez prowadzącego śledztwo i uskutecznione przez niego samego. Także doprowadzenie świadków może być zarządzone w wypadkach naglących wprost przez właściwego komendanta albo przez prowadzącego śledztwo.

§ 467.

Wszystkie postanowienia i rozstrzygnięcia, które w myśl rozdziałów poprzedzających mają być wydawane przez sąd śledczy (kierownika sądu), będą wydawane przez właściwego komendanta albo na jego zarządzenie i wychodzą na zewnątrz pod oznaczeniem „sądu“ tej komendy, a w wypadkach § 458., sądu obrony krajowej przy tej komendzie, którą sprawuje właściwy komendant.

§ 468.

Przeciw zarządzeniom prowadzącego śledztwo dopuszczalne jest w ciągu dwudziestu czterech godzin zażalenie do właściwego komendanta. Przeciw postanowieniom i orzeczeniom tego ostatniego niema środka prawnego.

§ 469.

Zaniechanie postępowania następuje aż do rozpoczęcia rozprawy głównej na zarządzenie właściwego komendanta.

§ 470.

Czas wniesienia oskarżenia zastrzeżony jest w polu i w czasach wojennych na morzu uznaniu właściwego komendanta.

Właściwy komendant postanawia wniesienie oskarżenia pisemnym rozkazem (§ 242.), wystosowanym do oficera dla służby sprawiedliwości, którego wyznaczył w danym wypadku do zastępowania oskarżenia w charakterze prokuratora wojskowego, (§ 461., ustęp 2.).

W razie potrzeby można poruczyć zastępstwo oskarżenia oficerowi stanu żołnierskiego. Oficer ten powinien być zaprzysiężony przez właściwego komendanta przed objęciem urzędu.

Co do wniesienia oskarżenia obowiązują zresztą przepisy, podane w rozdziale XVI. odnośnie do postępowania przed sądami brygady, z tą zmianą, iż pisemny wniosek oskarżyciela na ukaranie ma być oddany kierującemu rozprawą, wyznaczonemu według § 472., który powinien przedstawić właściwemu komendantowi odpowiednie wnioski co do dostarczenia potrzebnych środków dowodowych.

§ 471.

Jeżeli niema zaraz do rozporządzenia obrońcy obznajmionego z prawem, można powierzyć obronę oficerowi stanu żołnierskiego także w tych wypadkach, w których według § 90., ustęp 3., należałoby ustanowić obrońcę świadomego prawa.

Przed sądem wojennym okrętowym może także chorąży marynarki sprawować obronę.

Ograniczenia § 95., punkt 3., i § 98., odpadają, a również ograniczenie, iż obrońcy, wymienieni w § 91., punkt 1., nie mogą posiadać stopnia niższego, aniżeli oskarżony (§ 97.).

§ 472.

Równocześnie z wniesieniem oskarżenia wyznacza właściwy komendant oficera dla służby sprawiedliwości, który przy rozprawie głównej ma

współdziałać jako kierujący rozprawą (§ 461., ustęp 2.).

W braku innego oficera dla służby sprawiedliwości można ustanowić kierownikiem rozprawy także oficera który prowadził śledztwo.

W postępowaniu na pokładzie okrętu misyjnego ma prowadzący śledztwo z reguły kierować także rozprawą.

§ 473.

Termin między uwiadomieniem obwinionego o wniesieniu oskarżenia o rozprawą główną musi wynosić najmniej trzy dni, wyjąwszy gdyby oskarżony zgodził się wyraźnie na jego skrócenie.

Wezwanie świadków i rzeczoznawców do rozprawy głównej nie podlega ograniczeniu czasowemu w myśl § 247., ustęp 6.

Wniosek na dostarczenie nowych środków dowodowych (§ 250.) ma być postawiony przez oskarżonego najpóźniej w dniu, następującym po uwiadomieniu go o wniesieniu oskarżenia.

§ 474.

Rozprawa główna jest z reguły niejawną; przystęp do niej jest jednak dozwolony pokrzywdzonemu i jego zastępcy ustawowemu oraz osobom zaufania oskarżonego (§ 260.) z wyjątkiem przypadku, przewidzianego w § 261.

Właściwy komendant może według okoliczności zarządzić jawność rozprawy głównej w myśl § 257.

W wypadkach takich może sąd wojenny uchwalić wykluczenie jawności (§ 258.) tylko po zasięgnięciu zezwolenia właściwego komendanta.

Pod względem oględzin, zatrzymania przedmiotów, rewizji domu i osoby, oraz doprowadzenia świadków przysługują sądowi wojennemu te same prawa, które w myśl § 466., ustęp ostatni, są przyznane właściwemu komendantowi.

§ 475.

A. Przeciw wyrokom sądów wojennych polowych, oraz w czasach wojennych przeciw wyrokom sądów wojennych eskadry i sądów wojennych okrętowych nie są dopuszczalne zwyyczajne środki prawne. Do prawomocności wyroków tych potrzeba potwierdzenia przez właściwego komendanta, a przy wyrokach śmierci, z wyjątkiem wypadku, przewidzianego w § 482., ustęp 3., potwierdzenia przez najwyższego komenderującego przy armii w polu (komenderującego na morzu), o ile nie jest on powołany do potwierdzenia już jako właściwy komendant.

W twierdzy, zamkniętej przez nieprzyjaciela, przysługuje prawo potwierdzania wyroków śmierci najwyższemu komendantowi, posiadającemu prawo ścigania karnego.

B. Przeciw wyrokom sądów wojennych eskadry i sądów wojennych okrętowych są dopuszczalne w czasie pokoju te same środki prawne, co przeciw wyrokom sądów dywizyj.

Na obrońców do rozprawy w najwyższym trybunale wojskowym (§§ 87., ustęp 2., i 91.) nie można wybierać osób wojskowych, które przebywają na pokładzie okrętu, znajdującego się w służbie.

Oskarżony nie ma prawa do obecności przy rozprawie przed najwyższym trybunałem wojskowym. Zawiadomienie oskarżonego oraz oskarżyciela prywatnego i pokrzywdzonego o wyznaczonym terminie (§ 368.) jest potrzebne tylko wtedy, gdy może mieć miejsce bez istotnej zwłoki.

Zresztą mają analogiczne zastosowanie wszystkie postanowienia §§ 312. i 313. oraz rozdziału XIX. i XX., odnoszące się do wyroków sądów dywizyj.

§ 476.

W przypadkach § 475., *A.*, należy ogłosić wyrok zaraz po jego wydaniu i wraz z aktami karnymi przedłożyć niezwłocznie właściwemu komendantowi.

Przed powzięciem postanowienia co do zatwierdzenia wyroku karnego albo przed dalszym przedłożeniem wyroku śmierci ma właściwy komendant zarządzić protokolarne przesłuchanie oskarżonego za pośrednictwem oficera dla służby sprawiedliwości albo oficera stanu żołnierskiego na okoliczność, czy i jakie uciążliwości chce wnieść przeciw wyrokowi i w jaki sposób je uzasadnia. Oskarżony może korzystać przytem z pomocy obrońcy. Właściwy komendant może kazać przeprowadzić dochodzenia co do okoliczności, podanych przez oskarżonego. Protokół i akta ewentualnych dochodzeń należy dołączyć do aktów karnych.

Jeżeli właściwy komendant (najwyższy komenderujący, komenderujący na morzu) ma do rozporządzenia oficera dla służby sprawiedliwości, który nie brał udziału w rozprawie głównej, wówczas powinien zażądać od niego przed powzięciem postanowienia co do potwierdzenia wyroku pisemnej opinii prawnej i dołączyć ją do aktów.

Przy przedkładaniu wyroku śmierci ma właściwy komendant oświadczyć się na piśmie o istnieniu powodów ulaskawienia.

§ 477.

Jeżeli właściwy komendant (najwyższy komenderujący, komenderujący na morzu) zgadza się na

wyrok, przedłożony mu w myśl § 476., wówczas umieszcza na nim klauzulę potwierdzającą.

Najjaśniejszy Pan może nadać właściwemu komendantowi (najwyższemu komenderującemu, komenderującemu na morzu) prawo darowania i łagodzenia kary w drodze łaski.

Oskarżony powinien być zawiadomiony o klauzuli potwierdzającej i ewentualnem ulaskawieniu przez kierującego rozprawą albo innego oficera dla służby sprawiedliwości (officera marynarki) albo przez swoją komendę przełożoną, poczem należy zarządzić z reguły niezwłoczne wykonanie kary.

§ 478.

Jeżeli właściwy komendant uznaje, że postępowanie lub wyrok sprzeciwia się ustawie (§ 358.) albo że ustalenia faktyczne są wątpliwe, wówczas powinien przedłożyć wyrok, udzielony mu według § 476., wraz z aktami karnymi i swą opinią pisemną najwyższemu komenderującemu przy armii w polu (komenderującemu na morzu) do rozstrzygnięcia.

Komenderujący ten ma orzec po zasięgnięciu opinii przydzielonego mu oficera dla służby sprawiedliwości, czy należy zwrócić wyrok właściwemu komendantowi do potwierdzenia, czy też znieść go.

Orzeczenie, czy wyrok ma być potwierdzony, czy też zniesiony z powodu zachodzących przyczyn nieważności (§ 358.) albo wątpliwych ustaleń faktycznych, służy najwyższemu komenderującemu (komenderującemu na morzu) także wtedy, gdy on sam jest właściwym komendantem albo gdy chodzi o wyrok śmierci, przedłożony mu do potwierdzenia.

Postanowienia ustępów poprzedzających, odnoszące się do najwyższego komenderującego, mają analogiczne zastosowanie także do najwyższego komendanta w twierdzy, zamkniętej przez nieprzyjaciela, który posiada prawo ścigania karnego.

Komendant okrętu misyjnego ma w przypadkach ustępu pierwszego, jeżeli wątpliwości jego nie zostały uchylone ewentualnymi dochodzeniami dodatkowymi, odmówić potwierdzenia wyroku, wskutek czego sprawa karna zostaje przekazana do postępowania zwyczajnego i wchodzi napowrót w stan postępowania badawczego. Skoro tylko okoliczności pozwolą na to, należy oddać obwinionego wraz z aktami władzy, powołanej do przeprowadzenia postępowania tego (§§ 27, *B.* i 28., *B.*). Równocześnie powinien komendant wydać zarządzenia, potrzebne w danym razie dla tymczasowego zabezpieczenia osoby obwinionego.

§ 479.

W razie zniesienia wyroku (§ 478., ustęp 2.) należy zarządzić przeprowadzenie nowej rozprawy

głównej. Najwyższy komenderujący (komenderujący na morzu) może skorzystać w wypadku tym z prawa delegacyi, przysługującego mu w myśl § 459., ustęp 2., jeżeli okazuje się to potrzebne lub odpowiednie. W przypadku § 478., ustęp 3., stanowi delegacya regulę; delegacya taka nie narusza jednak prawa najwyższego komenderującego (komenderującego na morzu) do potwierdzenia wyroków śmierci.

Do nowo zwołanego sądu wojennego nie wolno przybierać jako sędziów tych osób, które współdziałały przy poprzedniej rozprawie głównej w charakterze członków sądu wojennego.

§ 480.

Właściwy komendant może w obliczu nieprzyjaciela skrócić termin wykonania kary śmierci, oznaczony w § 416., ustęp 1.; skazanemu musi się jednak pozostawić do przygotowania się co najmniej dwie godziny.

Na okrętach wojennych wykonuje się karę śmierci zawsze przez rozstrzelanie, nawet gdy wyrok orzeka karę śmierci przez powieszenie.

O wykonaniu kary śmierci należy donieść najwyższemu komenderującemu (komenderującemu na morzu).

Właściwy komendant w polu i na morzu może ze względów na służbę wojskową dozwolnić odroczenia lub przerwania orzeczonej kary na wolności, nie będąc związany ograniczeniami §§ 419. i 420. Równocześnie z dozwoleciem odroczenia lub przerwania może właściwy komendant, któremu przysługuje prawo ułaskawienia, przybiecć skazanemu złagodzenie lub darowanie kary w razie dzielnego zachowania się przed nieprzyjacielem.

§ 481.

Do zarządzenia postępowania doraźnego w wypadkach, w których postępowanie to w myśl postanowień prawa karnego wojskowego może mieć miejsce bez poprzedniego ogłoszenia sądów doraźnych, są upoważnieni w polu i na morzu wszyscy właściwi komendanci (§§ 455. i 459., ustęp 1.). Do nich należy również rozstrzygnięcie o potrzebie ogłoszenia postępowania doraźnego dla związków i osób wojskowych, pozostających pod ich komendą, w tych wypadkach, w których postępowanie doraźne według postanowień prawa karnego wojskowego może mieć miejsce po poprzednim ogłoszeniu. Ograniczenia praw właściwego komendanta, zawarte w § 457., A, ustęp 4., i B, ustęp 1., nie mają zastosowania do postępowania doraźnego.

Ogłoszenie sądów doraźnych w innych wypadkach oraz dla pewnych okręgów może zarządzić

tylko najwyższy komenderujący przy armii w polu (komenderujący na morzu), oraz komendant, wymieniony w § 475., A, ustęp 2. Komendanci ci mogą zarządzić ogłoszenie sądów doraźnych z powodu wszystkich zbrodni i względem wszystkich osób, podlegających sądownictwu karnemu liniowemu.

Zniesienie ogłoszonego postępowania doraźnego następuje na zarządzenie komendanta, który je zawiesił; w każdym jednak razie przysługuje prawo to także komendantom, wymienionym w ustępie poprzedzającym.

§ 482.

Sąd doraźny składa się tak, jak sąd wojenny połowy, sąd wojenny eskadry lub sąd wojenny okrętowy. Sąd doraźny przeciw oficerowi lub osobie równorzędnej na pokładzie okrętu misyjnego tworzy się tak, jak sąd wojenny eskadry (§ 463., ustęp 1.), z tą zmianą, iż w miejsce oficera dla służby sprawiedliwości wchodzi w skład sądu doraźnego oficer marynarki jako kierujący rozprawą.

Także w innych wypadkach, gdy zwłoka grozi niebezpieczeństwem, można poruczyć kierownictwo rozprawy w postępowaniu doraźnym w miejsce oficera dla służby sprawiedliwości (§ 472.) oficerowi stanu żołnierskiego.

Do potwierdzenia wyroków śmierci jest uprawniony ten komendant, który zarządził postępowanie doraźne. Co do wykonywania prawa łaski obowiązuje przepis § 477., ustęp 2., a na morzu w czasie pokoju przepis § 445., ustęp 3.

Zresztą stosuje się postępowanie doraźne do przepisów rozdziału XXVI. z zmianami, uzasadnionymi odmienną organizacją sądową w polu i na morzu.

O każdym zarządzeniu i zniesieniu postępowania doraźnego oraz każdym wykonaniu wyroku śmierci, wydanego w postępowaniu doraźnym, należy donieść najwyższemu komenderującemu (komenderującemu na morzu).

§ 483.

Osoba, skazana (ułaskawiona) przez sąd wojenny połowy wojska wspólnego albo w czasach wojennych przez sąd marynarki na karę na wolności albo na utratę stopnia wojskowego, oraz jej zastępca ustawowy mają prawo wnieść w ciągu trzech miesięcy od chwili, gdy stosunek służbowy w polu lub na morzu ustał w ogóle albo gdy skazany wyszedł z stosunku tego co do swej osoby, prośbę do Ministra wojny o spowodowanie zażalenia nieważności w obronie ustawy albo wznowienia postępowania w myśl § 401. W prośbie tej, którą czynne osoby wojskowe powinny wnieść w drodze służbowej,

a którą czynni szeregowcy oraz czynni gażyści, niezaliczeni do pewnej klasy rangi, mogą podać tylko ustnie do protokołu (§ 324.), należy wymienić dokładnie punkty zażalenia. Błędne określenie przedmiotu prośby nie ma oznaczenia.

§ 484.

Minister wojny zarządza, po ewentualnem spowodowaniu dochodzeń co do prośby, zbadanie aktów karnych przez generalnego prokuratora wojskowego i odrzuca następnie prośbę jako nieuzasadnioną albo przychyła się do niej, polecając generalnemu prokuratorowi wojskowemu wdrożenie postępowania w myśl § 376. albo § 401.

Postępowanie przy zażaleniu nieważności w obronie ustawy stosuje się do postanowień §§ 377. i 378.

Orzeczenie najwyższego trybunału wojskowego o wznowieniu postępowania zapada według przepisu § 401. w senacie, złożonym w myśl § 67., punkt 1.

§§ 373., ustęp 3., 379., ustęp 3. i 400., ustęp 4., mają zastosowanie.

§ 485.

Postępowanie karne, toczące się przeciw pewnej osobie przed sądem liniowym w czasie jej wejścia w stosunek służbowy w polu lub na morzu, należy prowadzić dalej według postanowień rozdziału niniejszego.

Wyrok, który w tym czasie zapadł już ale nie stał się jeszcze prawomocny, uzyskuje prawomocność bez względu na to, czy został zaczepiony środkiem prawnym lub nie, z chwilą potwierdzenia w myśl § 475., A, o ile przejście w stosunek służbowy na morzu nie miało miejsca w czasie pokoju, w którym to wypadku postępowanie z powodu środków prawnych nie doznaje zmiany.

Do wykonywania praw właściwego komendanta powołany jest, począwszy od wspomnianej chwili, właściwy komendant związku ruchomego.

Do wyroków takich, o ile według ustępu 2. potrzebują potwierdzenia właściwego komendanta (najwyższego komenderującego, komenderującego na morzu), mają zresztą zastosowanie przepisy §§ 475., A, i 476. do 480.

Wskutek potwierdzenia przez właściwego komendanta uzyskują prawomocność także te wyroki, które zostały wydane w stosunku służbowym na morzu w czasie pokoju, a nie stały się prawomocnymi przed przejściem oskarżonego w stosunek służbowy na pokładzie w czasach wojennych.

§ 486.

Postępowanie karne, toczące się przeciw pewnej osobie w polu lub na morzu, należy od chwili, w której stosunek służbowy w polu lub na morzu ustał w ogóle albo w której obwiniony wyszedł co do osoby swej z stosunku tego, prowadzić dalej według postanowień, przewidzianych w rozdziałach poprzedzających. Prawa właściwego komendanta wykonuje, począwszy od chwili tej, właściwy komendant związku nieruchomego.

Jeżeli jednak w chwili powyższej zapadł już wyrok, który do prawomocności swej potrzebuje potwierdzenia w myśl § 475., A, ale nie został jeszcze potwierdzony, wówczas należy potwierdzenie go do dotychczasowego właściwego komendanta. Jeżeli komendant ten postanowi nie potwierdzić wyroku, należy zawiadomić o tem oskarżonego. W ciągu terminu ustawowego (§§ 335. i 361.), który ma być liczony od dnia zawiadomienia, dopuszczalne jest zażalenie nieważności i odwołanie (§ 333.). Wykonywanie praw właściwego komendanta należy w wypadku tym do właściwego komendanta przy sądzie dywizyjnym związku nieruchomego.

Postanowienia ustępu poprzedzającego mają zastosowanie także w tym wypadku, gdy wyrok został wydany na morzu w czasach wojennych, a nie stał się prawomocnym przed przejściem oskarżonego w stosunek służbowy na morzu w czasie pokoju.

Postępowanie doraźne, które było w toku w chwili, podanej w ustępie 1., należy zmienić na postępowanie zwyczajne (§ 449., ustęp ostatni). To samo ma miejsce także po ukończeniu postępowania doraźnego, jeżeli potwierdzony wyrok śmierci nie został w tym czasie jeszcze wykonany.

Rozdział XXVIII.

Postanowienia przejściowe i końcowe.

§ 487.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie w dniu, który oznaczy Minister obrony krajowej w porozumieniu z Ministrem wojny, a najpóźniej w dwa lata po ogłoszeniu.

§ 488.

O ile w ustawie niniejszej nie postanowiono wyraźnie wyjątków, tracą moc obowiązującą z dniem jej wejścia w życie wszystkie postanowienia innych ustaw, oraz przepisy i rozporządzenia, normujące sądownictwo karne liniowe, organizację i postępowanie sądów wspólnej siły zbrojnej, a zwłaszcza

także przepisy o poddaniu czynnych osób wojskowych pod postępowanie doraźne sądów karnych cywilnych.

§ 489.

Czyny karygodne, popełnione przed wejściem ustawy niniejszej w życie, dla których sądownictwo sądów karnych cywilnych było dotąd uzasadnione, a co do których według przepisów niniejszej ustawy o postępowaniu karnem są właściwe sądy liniowe, pozostają zastrzeżone i nadal sądownictwu karnemu cywilnemu.

Natomiast czyny karygodne, popełnione przed wejściem ustawy niniejszej w życie, dla których sądownictwo sądów liniowych było dotąd uzasadnione, a co do których według przepisów niniejszej ustawy o postępowaniu karnem są właściwe sądy karne cywilne, mają być sądzone przez sądy te według obowiązujących dla nich powszechnych ustaw karnych, wyjąwszy, gdyby z powodu czynu takiego zarządzono już śledztwo w sądzie liniowym.

Postanowienia ustępu poprzedzającego obowiązują analogicznie także w tym wypadku, gdy dla czynu karygodnego, popełnionego przed wejściem w życie niniejszej ustawy o postępowaniu karnem, było uzasadnione sądownictwo karne liniowe, podczas gdy po chwili tej wchodzi w zastosowanie właściwość sądów obrony krajowej i odwrotnie.

§ 490.

Co do śledztw karnosądowych, toczących się w sądach liniowych w dniu wejścia ustawy niniejszej w życie, obowiązują postanowienia następujące:

1. Jeżeli aż do dnia tego nie zapadło jeszcze orzeczenie w pierwszej instancji, należy sprawę karną prowadzić dalej stosownie do postanowień niniejszej ustawy o postępowaniu karnem. Sprawy takie przechodzą w stan postępowania badawczego.

2. Jeżeli przed dniem wejścia ustawy niniejszej w życie zapadło już orzeczenie w pierwszej instancji, mają dotychczasowe przepisy procesowe zastosowanie do odnośnych spraw karnych z tą zmianą, iż czynności dotychczasowego sądu wyższego wojskowego i najwyższego trybunału wojskowego powinny być załatwiane przez nowy najwyższy trybunał wojskowy w senacie, złożonym w myśl § 67., punkt 1., iż orzeczenia trybunału tego nie podlegają dalszemu tokowi instancji, oraz że trybunał ten nie jest związany ograniczeniami co do łagodzenia kary, które obowiązywały dotąd dla wyższych wojskowych instancji sądowych.

3. Jeżeli w przypadku punktu 2. orzeczenie, wydane w pierwszej instancji, będzie zniesione i sprawa odesłana do pierwszej instancji w celu

ponownego rozstrzygnięcia. wówczas obowiązują co do dalszego postępowania przepisy ustawy niniejszej.

§ 491.

Dopuszczalność wznowienia postępowania karnego ma być oceniana z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy o postępowaniu karnem według jej przepisów, i to także wtedy, gdy postępowanie karne zostało przed dniem tym prawomocnie załatwione. Także dalsze postępowanie stosuje się do ustawy niniejszej.

§ 492.

Jeżeli przed wejściem ustawy tej w moc obowiązującą zapadł wyrok zaoczny, a skazany powróci po tym czasie, wówczas odbywa się dalsze postępowanie według ustawy niniejszej.

Proces edyktałny, będący w toku w czasie wejścia ustawy tej w moc obowiązującą, należy przeprowadzić według nowego postępowania, i tylko o tyle, o ile to jest potrzebne dla ustalenia istoty czynu i zabezpieczenia dowodów.

§ 493.

Pod względem przerwy w przedawnieniu karygodności należy uważać każdą czynność urzędową, podjętą przeciw sprawcy z powodu popełnienia czynu karygodnego przez właściwego komendanta i przez prowadzącego badanie prokuratora wojskowego lub oficera sądu, za równorzędną z czynnością badawczą właściwego sądu.

§ 494.

Przy wykonywaniu sądownictwa karnego nad jeńcami wojennymi i cudzoziemcami w czasach wojennych i podczas operacji wojennych mogą postanowienia niniejszej ustawy o postępowaniu karnem, odnoszące się do tworzenia sądów i postępowania, ulegć zmianie na zarządzenie Najjaśniejszego Pana.

§ 495.

Wykonanie ustawy niniejszej poruczam Ministrowi obrony krajowej, Ministrowi spraw wewnętrznych i Ministrowi sprawiedliwości; pierwszy z nich ma postąpić w tym względzie w porozumieniu z Ministrem wojny.

Bad Ischl, dnia 5. lipca 1912.

Franciszek Józef wkr.

Stürgkh wkr.

Hochenburger wkr.

Georgi wkr.

Heinold wkr.

131.**Ustawa z dnia 5. lipca 1912****o postępowaniu karnem wojskowym dla obrony krajowej.**

Za zgodą obu Izb Rady państwa postanawiam, co następuje:

Rozdział I.**Postanowienia ogólne.****§ 1.**

Ukaranie za zbrodnie i występki (przekroczenia) może mieć miejsce tylko po poprzednim postępowaniu karnem według niniejszej ustawy o postępowaniu karnem na podstawie oskarżenia publicznego i wskutek wyroku, wydanego przez właściwy sąd, o ile w § 2. nie ustanowiono wyjątku.

§ 2.

Bez postępowania sądowego może przy występkach (przekroczeniach) przyjść do ukarania w drodze dyscyplinarnej, jeżeli zagrożoną jest tylko grzywna albo kara na wolności, której wymiar najwyższy nie przekracza sześciu miesięcy, a wymiar najniższy jednego miesiąca, i jeżeli ukaranie w drodze dyscyplinarnej okazuje się wystarczające.

W polu (§ 452.) obowiązuje to także wtedy, gdy najniższy wymiar zagrożonej kary na wolności przekracza jeden miesiąc.

Ukaranie w drodze dyscyplinarnej jest wykluczone, jeżeli ma zajść utrata stopnia wojskowego, która nie może być orzeczona w drodze dyscyplinarnej.

Jeżeli czyn karygodny osądzono w drodze dyscyplinarnej, mimo iż nie zachodziły wymogi ustępów poprzedzających, należy wdrożyć dodatkowo postępowanie sądowe, o ile karygodność czynu nie

zgasa jeszcze. Jeżeli z powodu czynu takiego przyjdzie do skazania na czasową karę na wolności, należy wliczyć karę dyscyplinarną, wykonaną z powodu tego samego czynu.

Jeżeli przekroczenia dyscyplinarne albo czyny karygodne, które można osądzić w drodze dyscyplinarnej, schodzą się z czynami karygodnymi, których osądzenie w drodze dyscyplinarnej jest wykluczone, wówczas należy objąć je postępowaniem karnem sądowym, o ile nie zarządzono ich wyłączenia (§ 37.).

§ 3.

Oskarżenie zastępuje prokurator wojskowy (oficer sądu). Do wdrożenia postępowania karnego potrzebuje on polecenia właściwego komendanta (§§ 27. i 28.), a przy czynach karygodnych, które wolno ścigać tylko na żądanie uprawnionego do ścigania, ponadto żądania takiego.

Postępowanie karne niema mieć miejsca, gdy Najjaśniejszy Pan zarządzi, aby postępowania tego nie wdrażano lub wdrożone zaniechano.

§ 4.

Wszystkie komendy, władze i organa władzy, występujące w postępowaniu karnem, mają uwzględniać z równą starannością okoliczności potępiające i obciążające oraz uniewinniające i łagodzące i są obowiązane pouczyć obwinionego o jego prawach i o korzystaniu z dozwolonych środków prawnych także wtedy, gdy tego wyraźnie nie przepisano.

§ 5.

Sądy obrony krajowej oceniają samodzielnie pytania wstępne z prawa prywatnego.

Orzeczenie sędziego cywilnego lub innej władzy, zapadłe co do takiego pytania wstępnego, nie wiąże sądów tych, o ile chodzi o ocenienie karygodności obwinionego.

Tylko jeżeli pytanie wstępne tyczy się ważności małżeństwa, ma orzeczenie właściwego w sprawie tej sądu służyć za podstawę rozstrzygnięcia karnosądowego. Jeżeli orzeczenie takie jeszcze nie zapadło ale sprawa jest już w toku albo jeżeli sąd karny sam ją wywołał, ponieważ okazały się fakty, stanowiące przeszkodę małżeństwa, którą powinno się uwzględnić z urzędu, wówczas należy czekać na rozstrzygnięcie właściwego sądu, a w razie potrzeby nalegać na jego przyspieszenie.

§ 6.

Wyroki sądów obrony krajowej wydaje się w imieniu Najjaśniejszego Pana (§ 307., punkt 1.).

§ 7.

Sądy obrony krajowej mają stosować do osób, podlegających ich sądownictwu, nawet jeżeli one nie należą do związku wojskowego, prawo karne, obowiązujące dla obrony krajowej.

§ 8.

Postanowienia ustawy niniejszej obowiązują analogicznie także dla pospolitego ruszenia, jego władz lub osób, do niego należących, oraz dla żandarmerii, jej władz lub osób z pocztu żandarmerii nawet wtedy, gdy dla skrócenia mówi się tylko o obronie krajowej i władzach lub osobach obrony krajowej. O ile jednak dla obrony krajowej, pospolitego ruszenia i żandarmerii mają obowiązywać postanowienia odrębne, będą one w ustawie osobno przywiedzione.

Postanowienia ustawy tej, traktujące o wojsku wspólnem, mają analogiczne zastosowanie także do marynarki wojennej, o ile wyraźnie nie uczyniono odróżnienia. Odnoszą się one także do c. i k. bośniacko-hercegowińskiej żandarmerii.

§ 9.

Przez „komendy“ należy rozumieć także wojskowe władze i zakłady, jeżeli ustawa niniejsza nie czyni wyraźnie odróżnienia. Kto podpada pod określenie „właściwy komendant“, postanawia § 29., ustęp 2.

Przez „władze miejscowe“ rozumie ustawa niniejsza przy obronie krajowej komendy stacyjne obrony krajowej i komendy placu obrony krajowej, przy wojsku wspólnem komendy stacyjne wojskowe, komendy twierdzy (przystaii wojennej) i komendy placu, przy marynarce wojennej komendy stacyjne marynarki.

Przez „oficerów i osoby równorzędne“ należy rozumieć w ustawie niniejszej wszystkie osoby wojskowe, zaliczone do pewnej klasy rangi, tudzież aspirantów na oficerów i na urzędników wojskowych.

Rozdział II.

Zakres sądownictwa karnego wojskowego.

§ 10.

Sądownictwo karne wojskowe dzieli się na sądownictwo karne obrony krajowej i na sądownictwo karne wojska wspólnego oraz marynarki wojennej (sądownictwo karne liniowe).

Rozdział niniejszy traktuje tylko o zakresie sądownictwa karnego obrony krajowej. Zakres sądownictwa karnego liniowego określa ustawa o postępowaniu karnem wojskowym dla wspólnej siły zbrojnej.

§ 11.

Sądownictwu karnemu obrony krajowej podlegają z powodu wszystkich czynów karygodnych, przydzielonych sądom do osądzenia, z wyjątkiem przekroczeń skarbowych:

1. czynne osoby obrony krajowej i żandarmerii z wyjątkiem tych, które są stale zajęte służbowo lub odbywają służbę próbną w wspólnej sile zbrojnej,

2. inne czynne osoby wojskowe, które są stale zajęte służbowo lub odbywają służbę próbną w obronie krajowej, w pospolitem ruszeniu albo w żandarmerii,

3. osoby powołane, należące do pospolitego ruszenia, z wyjątkiem tych, które użyto celem uzupełnienia wojska wspólnego lub marynarki wojennej do stopy wojennej albo przydzielono wspólnej sile zbrojnej do szczególnej służby w celach wojennych,

4. nieczynne osoby wojskowe, zaliczone do pewnej klasy rangi, które pozostają w tym charakterze w obronie krajowej, w pospolitem ruszeniu lub w żandarmerii w jakimkolwiek zatrudnieniu służbowem,

5. inwalidzi obrony krajowej, pospolitego ruszenia i żandarmerii, umieszczeni w domach dla inwalidów wojskowych,

6. wszystkie osoby, które pozostają w areszcie tymczasowym lub śledczym z powodu toczącego się przeciw nim w obronie krajowej postępowania karnego lub odbywają karę na wolności w więzieniu obrony krajowej,

7. wszystkie osoby obrony krajowej, pospolitego ruszenia i żandarmerii, które odbywają karę na wolności w więzieniu wojskowym, o ile nie zostały przeniesione na jego etat,

8. wszyscy dezertery, którzy zbiegli z służby czynnej, a podlegali w czasie ucieczki sądownictwu karnemu obrony krajowej,

9. wszystkie osoby, należące do pocztu wojsk (komend) obrony krajowej lub pospolitego ruszenia, zmobilizowanych lub stojących poza granicami Monarchii austriacko węgierskiej,

10. jeńcy wojenni i zakładnicy, oddani pod nadzór wojsk lub komend obrony krajowej lub pospolitego ruszenia albo pod nadzór żandarmeryi.

§ 12.

Sądownictwo karne obrony krajowej rozciąga się co do osób, wymienionych w § 11., tylko na czyny karygodne, popełnione w czasie trwania stosunku, uzasadniającego sądownictwo to.

Osoby, obowiązane do ustawowej lub dobrowolnie przyjętej służby czynnej (prezencyjnej) w obronie krajowej lub żandarmeryi, nie podpadają zatem pod sądownictwo karne obrony krajowej z powodu czynu karygodnego, popełnionego przed rozpoczęciem służby tej (przed prezentowaniem).

To samo odnosi się także do wszystkich osób, należących do rezerwy, rezerwy zapasowej i pospolitego ruszenia, które powołano do ćwiczeń wojskowych lub służbowych, do pierwszego wykształcenia wojskowego, do innej służby wojskowej albo do szczególnej służby w celach wojennych, odnośnie do wszystkich czynów karygodnych, popełnionych przed rozpoczęciem służby tej (przed prezentowaniem, przeglądem).

Tylko w razie bezpośredniego przejścia pewnej osoby z pod sądownictwa karnego liniowego pod sądownictwo karne obrony krajowej rozciąga się sądownictwo to także na czyny karygodne, popełnione w poprzednim stosunku, jeżeli z powodu czynów tych nie zarządzono postępowania badawczego lub wniesienia oskarżenia jeszcze przed przejściem.

§ 13.

Sądownictwu karnemu obrony krajowej podlegają dalej:

1. nieczynne osoby obrony krajowej, o ile nie są przeznaczone w razie wojny do wzmocnienia wojska wspólnego, z powodu zbrodni lub występku niezastosowania się do wojskowego rozkazu powołującego albo z powodu czynu, podlegającego cięższej karze a popełnionego przez niezastosowanie się do takiego rozkazu,

2. osoby powołane, należące do pospolitego ruszenia, o ile nie są przeznaczone celem uzupełnienia wojska wspólnego lub marynarki wojennej do stopy wojennej albo do szczególnej służby w celach wojennych przy wspólnej sile zbrojnej, z powodu tych samych czynów karygodnych,

3. nieczynne osoby obrony krajowej z powodu wszystkich przestępstw wojskowych, popełnionych podczas zebrania kontrolnego (kontroli dodatkowej) albo raportu głównego (raportu dodatkowego),

4. nieczynni oficerowie obrony krajowej i żandarmeryi i osoby równorzędne z powodu przestępstw wojskowych oraz wykroczeń przeciw stosunkowi wojskowego przełożenia i podporządkowania, popełnionych w mundurze wojskowym, tudzież z powodu czynów karygodnych, dokonanych w mundurze wojskowym przeciw sądom wojskowym, występującym w sprawach karnych, które należą do sądownictwa wojskowego, albo przeciw komendom lub organom wojskowym podczas ich czynności urzędowych.

§ 14.

W czasie mobilizacji, wojny lub w razie bezpośredniej obawy wybuchu wojny może całe Ministerstwo poddać w drodze rozporządzenia pod sądownictwo karne obrony krajowej osoby, podlegające zresztą sądownictwu karnemu cywilnemu, z powodu zbrodni nieuprawnionego werbunku, uwiedzenia lub dania pomocy do naruszenia zaprzysiężonego obowiązku służby wojskowej, szpiegostwa i innych porozumień z nieprzyjacielem albo innych czynów, mających na celu szkodę dla siły zbrojnej lub wojsk z nią sprzymierzonych albo korzyść dla nieprzyjaciela, dalej z powodu uwiedzenia do nieuczynienia zadość wojskowemu rozkazowi powołującemu albo z powodu czynu karygodnego, popełnionego przez działania takie, a podlegającego surowszemu ukaraniu.

Rozporządzenie oznaczy dzień, w którym rozpocznie się sądownictwo karne obrony krajowej. Zarządzenie to można wydać także tylko dla poszczególnych obszarów i odnośnie do poszczególnych czynów karygodnych. Rozporządzenie ogłasza Minister sprawiedliwości.

W ten sam sposób uchyla się rozporządzenie takie całkowicie lub częściowo.

Wyjątkowo wstępuje sądownictwo karne liniowe w miejsce sądownictwa karnego obrony krajowej, jeżeli to ostatnie nie może być wykonywane w poszczególnym wypadku z powodu wydarzeń wojennych.

§ 15.

Członkowie Domu cesarskiego oraz osoby, którym według prawa międzynarodowego przysługuje przywilej zakrajowości albo osobiste uwolnienie, są wyjęte z pod sądownictwa obrony krajowej.

Prawo nietykalności członków ciał ustawodawczych i członków delegacji, powołanych do obradowania nad sprawami wspólnymi, nie doznaje zmiany wskutek ustawy niniejszej.

§ 16.

Przez skończenie się stosunku, uzasadniającego sądownictwo karne obrony krajowej, ustaje ono co

do przestępstw pospolitych, jeżeli komenda, powołana do wygotowania doniesienia karnego, albo władza miejscowa (§ 130., ustępy 1. i 2.), właściwy komendant albo właściwy sąd nie wydał przed ukończeniem się stosunku tego żadnego zarządzenia w celu przygotowania lub wdrożenia postępowania karnego.

Co do przestępstw wojskowych i w przypadkach § 13., punkt 4., ustaje sądownictwo karne obrony krajowej, o ile nie wydano zarządzenia takiego najdalej w ciągu roku po ukończeniu się stosunku, uzasadniającego sądownictwo to, a jeżeli sprawca jest obowiązany do ustawowego obowiązku służby wojskowej, najpóźniej w ciągu roku po wystąpieniu z niego.

Jeżeli zbrodnie lub występki wojskowe schodzą się z zbrodniami lub występkami (przekroczeniami) pospolitymi, wówczas pozostaje sądownictwo karne obrony krajowej także dla tych ostatnich w mocy tak długo jak dla przestępstw wojskowych, o ile nie wyłączono (§ 37.) zbrodni lub występków (przekroczeń) pospolitych i nie przekazano ich sądownictwu karnemu cywilnemu.

W razie bezpośredniego przejścia pewnej osoby z pod sądownictwa karnego obrony krajowej pod sądownictwo karne liniowe pozostaje uzasadnione dawniej sądownictwo karne z powodu czynów karygodnych, popełnionych w stosunku poprzednim, tylko wtedy w mocy, jeżeli jeszcze przed przejściem zarządzone postępowanie badawcze lub wniesienie oskarżenia.

§ 17.

Jeżeli ktoś popełnił kilka czynów karygodnych, podlegających części sądownictwu karnemu obrony krajowej, a częścią sądownictwu karnemu liniowemu lub sądownictwu karnemu cywilnemu, wówczas ma każdy z właściwych sądów postępować samodzielnie.

Sąd, który wydaje wyrok późniejszy, ma przy wymiarze kary uwzględnić w sposób odpowiedni karę, nałożoną przestępcy orzeczeniem poprzednim.

Jeżeli jeden z zbiegających się czynów karygodnych podlega karze śmierci lub dożywotnej karze na wolności, wówczas powinno postępowanie z powodu czynu tego wyprzedzić postępowanie z powodu innego czynu karygodnego, zagrożonego karą łagodniejszą.

Z reguły należy wykonać najpierw karę, wymierzoną przez sąd, który pierwszy orzekł prawomocnie.

Rozdział III.

Organizacya sądowa.

§ 18.

Sądownictwo karne obrony krajowej sprawują sądy obrony krajowej.

§ 19.

Istnieją następujące sądy obrony krajowej:

1. sądy brygady obrony krajowej,
2. sądy dywizyi obrony krajowej,
3. najwyższy trybunał obrony krajowej.

§ 20.

Do sądów brygady należy:

1. postępowanie i orzekanie co do wszystkich występków (przekroczeń), które według wchodzącego w zastosowanie wymiaru kary są zagrożone najwyższemu sześciomiesięcznym aresztem zwyczajnym lub ścisłym z utratą stopnia wojskowego lub bez niej albo tylko grzywną albo tylko utratą stopnia wojskowego, o ile sprawca nie jest oficerem ani osobą równorzędną,

2. współdziałanie w postępowaniu badawczem w sprawach karnych, które są przekazane do rozstrzygnięcia sądom dywizyi.

§ 21.

Do sądów dywizyi należy:

1. postępowanie i orzekanie co do wszystkich zbrodni i tych występków (przekroczeń), które ze względu na zagrożoną karę lub osobę sprawcy są wyłączone z zakresu działania sądów brygady (§ 20., punkt 1.),

2. postępowanie i orzekanie co do odwołań przeciw wyrokom sądów brygady, a w przypadkach, wymienionych wyraźnie w niniejszej ustawie o postępowaniu karnem, rozstrzygnięcie zażaleń.

§ 22.

Najwyższy trybunał obrony krajowej ma prócz innych orzeczeń i czynności, przekazanych mu niniejszą ustawą o postępowaniu karnem, rozstrzygać odwołania przeciw wyrokom sądów dywizyi i zażalenia nieważności.

§ 23.

Właściwość poszczególnych sądów brygady i dywizyi zależy od właściwości komendantów wojskowych, którym przysługuje prawo zarządzenia ścigania karnego i którzy pod względem karnym mają odnosić się do tych sądów.

Właściwość najwyższego trybunału obrony krajowej rozciąga się na wszystkie osoby, podlegające sądownictwu karnemu obrony krajowej.

§ 24.

Tok instancyi od sądów brygady do sądów dywizyi stosuje się do podziału, odpowiadającego organizacji.

Najwyższemu trybunałowi obrony krajowej podlegają wszystkie sądy obrony krajowej.

§ 25.

Sądy powinny przestrzegać z urzędu swej rzeczowej właściwości (swego zakresu działania), a zwłaszcza także granic między sądownictwem karnem obrony krajowej, sądownictwem karnem liniowym i sądownictwem karnem cywilnem.

§ 26.

Sądy oraz ich członkowie i organa sędziowskie są przy wykonywaniu sędziowskich czynności badawczych i przy wydawaniu orzeczeń niezawisłe i poddane jedynie ustawie.

Oficerowie dla służby sprawiedliwości, występujący jako sędziowie wojskowi, podlegają z powodu naruszenia obowiązków urzędowych i służbowych pod względem dyscyplinarnym tylko swym przełożonym sędziowskim i najwyższemu trybunałowi obrony krajowej.

§ 27.

Zarządzenie ścigania karnego z powodu czynów karygodnych, przekazanych do rozstrzygnięcia sądom brygady, należy do komendanta brygady obrony krajowej.

§ 28.

Zarządzenie ścigania karnego z powodu czynów karygodnych, przekazanych sądom dywizyi do rozstrzygnięcia w pierwszej instancyi, należy:

- do komendanta dywizyi wojska obrony krajowej,
- do komendanta terytorjalnego obrony krajowej,
- do naczelnego komendanta obrony krajowej.

§ 29.

Niniejsza ustawa o postępowaniu karnem postanawia, jakie prawa przysługują komendantom, wymienionym w §§ 27. i 28., prócz prawa do zarządzenia ścigania karnego.

O ile niniejsza ustawa o postępowaniu karnem używa wyrażenia „właściwy komendant“ lub „komendant“ bez bliższego oznaczenia, należy rozumieć przez nie komendantów, wymienionych w § 27. lub w § 28., zależnie od tego, czy chodzi o sprawy karne, przekazane do rozstrzygnięcia sądom brygady lub sądom dywizyi.

§ 30.

Jeżeli zachodzące okoliczności wymagają tego, może Najjaśniejszy Pan nadać prawa właściwego komendanta także innym dowódcom wojskowym, nie wymienionym w §§ 27. i 28.

Najjaśniejszy Pan wyznacza dalej w każdym poszczególnym wypadku właściwego komendanta dla tych jenerałów i tych innych osób wojskowych, począwszy od V. klasy rangi w górę, dla których komendant taki nie jest ustanowiony według ustępu 1. albo według §§ 28. lub 33., ustęp 2.

§ 31.

W razie przeszkody wykonywa uprawnienia właściwego komendanta jego zastępca w komendzie. Postanowienie to niema zastosowania do wypadków § 30., ustęp 2.

§ 32.

Właściwość komendanta rozciąga się na wszystkie osoby, podporządkowane mu wojskowo lub należące do zakresu jego rozkazów.

§ 33.

Komendant terytorjalny obrony krajowej i naczelnny komendant obrony krajowej wykonują prawa właściwego komendanta tylko nad tymi podległymi im osobami, które nie są poddane innemu komendantowi o tym samym zakresie działania.

Drogą rozporządzenia można ograniczyć lub rozszerzyć właściwość komendantów na pewne części wojsk, komendy i osoby wojskowe.

Właściwość komendanta rozciąga się także na osoby, należące do żandarmeryi, których przydzielenie do kompetencji poszczególnych komendantów będzie uregulowane drogą rozporządzenia.

§ 34.

Osoby wojskowe, odkomenderowane z własnego związku wojskowego do innego związku, podlegają pod względem karno-sądowym na czas odkomenderowania właściwemu komendantowi tego ostatniego związku (§ 170.).

§ 35.

Prawa właściwego komendanta co do tych osób, podlegających sądownictwu karnemu obrony krajowej, które nie podpadają pod żadne z postanowień powyższych, wykonywa rzeczowo właściwy komendant, znajdujący się najbliżej miejsca ujęcia lub miejsca czynu.

Komendant ten jest dalej właściwym dla wszystkich osób, podlegających sądownictwu kar-nemu obrony krajowej, które są odłączone od wła-snego związku wojskowego w sposób inny aniżeli wspomniany w § 34. i zostały ujęte albo popełniły czyn karygodny w obcym okręgu terytoryalnym obrony krajowej, o ile komendant, właściwy według paragrafów poprzedzających, nie skorzysta sam z prawa zarządzenia ścigania karnego.

Jeżeli ze względu na miejsce ujęcia lub popeł-nienia czynu uzasadnioną jest właściwość kilku komendantów, wówczas ma między nimi pier-wzeństwo ten, który wyprzedził innych przez zarzą-dzenie, odnoszące się do ścigania karnego sprawy.

Przy wydaniu z obcego państwa należy uwa-żać miejsce wydania za miejsce ujęcia.

§ 36.

Jeżeli osoba, podlegająca sądownictwu kar-nemu obrony krajowej, zostaje pod zarzutem kilku czynów karygodnych albo jeżeli kilka osób, podle-gających sądownictwu temu, miało udział w tem samem przestępstwie w charakterze sprawców, współwinnych, uczestników lub udzielających po-mocy, wówczas należy z reguły przeprowadzić i ukończyć postępowanie karne równocześnie i łącznie.

Jeżeli łącznie sprawy karne należą częścią do zakresu działania sądu brygady, a częścią do zakresu działania sądu dywizyi, wówczas należy ich wspólne ścigania do właściwego komendanta przy sądzie dy-wizyi, a wskutek tego łącznie przeprowadzenie po-stępowania karnego do tegoż sądu.

§ 37.

Właściwy komendant może zarządzić wyłącze-nie jednej lub kilku z zbiegających się spraw kar-nych i ich oddzielne przeprowadzenie, jeżeli może to posłużyć do zapobieżenia przewłoce i utrudnieniu postępowania albo do skrócenia aresztu obwinio-nego. Jeżeli dla sprawy wyłączonej, która wskutek związku z inną sprawą karną należy w myśl § 36., ustęp 2., do zakresu działania sądu dywizyi, właści-wym jest sam przez się sąd brygady, wówczas prze-chodzi ona po wyłączeniu do zakresu działania ko-mendanta, powołanego do ścigania karnego przed sądem brygady.

Właściwy komendant może zarządzić wyłącze-nie czynów karygodnych także wtedy, gdy przed-stawiają się one jako niestanowcze pod względem wymiaru kary. Dodatkowe zarządzenie wniesienia oskarżenia jest w tym wypadku dopuszczalne tylko w ciągu miesiąca po prawomocności wyroku. Posta-nowienie ustępu tego niema zastosowania do czynów

karygodnych, które można ścigać tylko na żądanie uprawnionego.

§ 38.

Jeżeli w tym samym czynie karygodnym miało udział kilka osób, należących do kompetencji róż-nych komendantów, którzy nie pozostają względem siebie w stosunku podporządkowania, wówczas ma miejsce łącznie ściganie karne i łącznie przeprowa-dzenie postępowania karnego tylko wtedy, jeżeli po-łączenie spraw karnych zostanie wyraźnie zarzą-dzone. Zarządzenie to wydaje na wniosek jednego z właściwych komendantów ten komendant, który jest ich najbliższym wspólnym przełożonym. Jeżeli komendanta takiego niema albo jeżeli przeciw je-dnemu z obwinionych wniesiono już oskarżenie, wówczas można połączyć odnośne sprawy karne tylko na podstawie uchwały najwyższego trybunału obrony krajowej. Do którego z właściwych kome-dantów należy ściganie połączonej sprawy karnej, postanawia komendant przełożony albo najwyższy trybunał obrony krajowej, przestrzegając przepisu § 36., ustęp 2.

Jeżeli okaże się później, iż oddzielne prze-prowadzenie postępowania przeciw jednemu z ob-winionych może posłużyć do zapobieżenia przewłoce lub utrudnieniu postępowania albo do skrócenia aresztu obwinionego, wówczas można w ten sam sposób uchylić znowu połączenie; w miarę zacho-dzących okoliczności można także co do osoby wy-łączonej pozostawić wykonywanie praw właściwego komendanta nadal komendantowi, wyznaczonemu przez przełożonego komendanta lub najwyższy try-bunał obrony krajowej.

§ 39.

W razie wątpliwej właściwości kilku kome-dantów rozstrzyga ten komendant, który jest ich najbliższym wspólnym przełożonym, a w braku tegoż najwyższy trybunał obrony krajowej.

Jeżeli spór o właściwość powstanie między komendantami różnych części siły zbrojnej, wów-czas rozstrzygają właściwe trybunały najwyższe w wzajemnem porozumieniu.

§ 40.

Jeżeli spór o właściwość powstanie między ko-mendantem obrony krajowej a sądem karnym cywil-nym, wówczas ma komendant ten złożyć sprawo-zdanie najwyższemu trybunałowi obrony krajowej. Jeżeli trybunał podziela zapatrywanie sądu karnego cywilnego, powinien udzielić komendantowi odpo-wiednią wskazówkę.

Jeżeli najwyższy trybunał obrony krajowej nie podziela zapatrywania sądu karnego cywilnego,

wówczas ma porozumieć się z jego najwyższym sądem przełożonym celem rozstrzygnięcia pytania spornego.

§ 41.

Aż do orzeczenia o właściwości mają odnośni komendanci i odnośne sądy zarządzić czynności potrzebne do zbadania istoty czynu, a w szczególności te wszystkie kroki śledcze, które nie cierpią zwłoki.

§ 42.

Najwyższy trybunał obrony krajowej ma prawo przekazać wyjątkowo na wniosek właściwego komendanta albo obwinionego albo z urzędu ze względu na służbę wojskową, bezpieczeństwo publiczne lub z innych ważnych powodów pewną sprawę karną z kompetencji właściwego komendanta do kompetencji innego komendanta, posiadającego ten sam zakres działania.

Przekazanie takie jest dopuszczalne także co do jednego lub kilku z zbiegających się czynów karygodnych, przyczem powinno się przekazać sprawę komendantowi dla wyłączonej sprawy karnej rzeczowo właściwemu.

§ 43.

Właściwy komendant ma obowiązek zarządzenia postępowania karnego z powodu czynów, podlegających ściganiu przez sądy karne, które należą do jego zakresu działania i doszły do jego wiadomości, oraz obowiązek postępowania w toku procesu w myśl niniejszej ustawy o postępowaniu karnem.

§ 44.

W charakterze oskarżyciela występuje przed sądami brygady oficer sądu, przed sądami dywizji prokurator wojskowy, a przed najwyższym trybunałem obrony krajowej generalny prokurator wojskowy.

§ 45.

Oficerów sądu powołuje się z grupy etatowej oficerów stanu żołnierskiego, a prokuratorów wojskowych z etatu oficerów dla służby sprawiedliwości i przydziela ich właściwym komendantom.

W miarę potrzeby można wyznaczyć z tej samej grupy etatowej jednego lub kilku zastępców zarówno oficera sądu jak i prokuratora wojskowego, oraz zastąpić oficera sądu lub prokuratora wojskowego właściwego komendanta przez oficera sądu lub prokuratora wojskowego innego komendanta. Dla spraw karnych żandarmerji można wyznaczyć oficera żandarmerji jako zastępcę oficera sądu.

Prokurator wojskowy i oficer sądu oraz ich zastępcy są niezawisli od sądu.

Komendanci terytorjalni obrony krajowej i naczelny komendant obrony krajowej mogą użyć do sprawowania funkcji prokuratorskich w poszczególnych sprawach karnych, należących do ich zakresu działania, także jednego z prokuratorów wojskowych przy właściwych komendantach, podlegających im pod względem wojskowym.

§ 46.

Oficera sądu i jego zastępców ustanawia właściwy komendant; prokuratora wojskowego i jego zastępców mianuje Najjaśniejszy Pan, jeżeli posiadają stopień oficerów sztabowych, zresztą zaś Minister obrony krajowej.

Od oficera sądu (zastępcy) ma właściwy komendant odebrać przy obejmowaniu urzędowania przysięgę, iż będzie sumiennie wypełniał swe obowiązki.

§ 47.

Generalnego prokuratora wojskowego i jego stałych zastępców mianuje Najjaśniejszy Pan z etatu oficerów dla służby sprawiedliwości.

W miarę potrzeby może Minister obrony krajowej powołać oficerów dla służby sprawiedliwości czasowo na zastępców generalnego prokuratora wojskowego.

Generalny prokurator wojskowy i jego zastępcy są niezawisli od najwyższego trybunału obrony krajowej i podlegają Ministrowi obrony krajowej.

§ 48.

Oficerowie dla służby sprawiedliwości, powołani do czynności prokuratorskich, nie mogą w czasie tego zajęcia występować jako sędziowie śledczy ani jako członkowie sądu orzekającego ani też jako obrońcy, zaś oficerowie sądu ani jako obrońcy ani jako sędziowie w sądach orzekających.

§ 49.

Do prokuratora wojskowego i oficera sądu należy procz zastępowania oskarżenia nadto prowadzenie postępowania badawczego, o ile w myśl § 143 nie oddano go sądowi, współudział w sądownym postępowaniu badawczem, wnoszenie aktów oskarżenia (stawianie wniosków na ukaranie) i zakładanie oraz wywodzenie środków prawnych.

Mają oni zważać na to, aby korzystano w sposób należyty z wszelkich środków, które mogą posłużyć do wysłedzenia prawdy.

Rozdział IV.

Skład sądów. Tok czynności.

A. Sądy brygady.

§ 50.

Utworzenie i rozwiązanie sądów brygady następuje drogą rozporządzenia na rozkaz Najjaśniejszego Pana.

Sądy brygady ustanawia się zasadniczo w siedzibach komend brygady i oznacza według ich siedziby urzędowej.

§ 51.

Każdy sąd brygady składa się z oficera dla służby sprawiedliwości, mianowanego kierownikiem, któremu zależnie od zakresu czynności sądu mogą być przydani także inni oficerowie dla służby sprawiedliwości, tudzież z personelu kancelaryjnego.

Rostrzygnięcia i postanowienia, nie należące do zebranego sądu, wydaje jego kierownik, który też podpisuje wygotowania. W przypadkach nagłych i w razie wysłania sędziego na miejsce może także sędzia śledczy spełniać czynności te, o ile odnoszą się one do postępowania badawczego.

§ 52.

Jako sędziowie śledczy i kierujący rozprawą mogą występować tylko oficerowie dla służby sprawiedliwości, i to albo sam kierownik sądu albo przydzielony sądowi oficer dla służby sprawiedliwości, którego kierownik sądu w danym razie wyznaczy.

§ 53.

Sąd orzekający (sąd wojenny) przy sądach brygady składa się z trzech sędziów, a mianowicie:

podpułkownika lub majora stanu żołnierskiego jako przewodniczącego,

kapitana (rotmistrza) stanu żołnierskiego jako asesora, i

kierującego rozprawą.

W braku oficera, posiadającego taki stopień, można odkomenderować oficera bezpośrednio wyższego lub bezpośrednio niższego stopnia jako przewodniczącego lub asesora.

Przewodniczący musi mieć wyższy lub równy stopień z kierującym rozprawą.

Komenderowanie przewodniczącego i asesora z stanu żołnierskiego ma odbywać się według kolei, oznaczonej z góry z początkiem każdego roku. Przy zestawianiu listy należy uwzględniać stosunki

językowe oddziałów broni, na które rozciąga się właściwość sądu. Od ustanowionej kolei można odstąpić tylko z ważnych powodów. Porządek kolejny należy pominąć, gdyby inaczej nie można było złożyć sądu wojennego, posiadającego odpowiednie wiadomości językowe.

Członkowie sądu wojennego są osobami, należącymi do obrony krajowej; można je zastąpić osobami, należącymi do pospolitego ruszenia. Do sądów wojennych nad osobami z żandarmeryi należy w miarę możliwości komenderować jako sędziów osoby, należące do żandarmeryi.

B. Sądy dywizyi.

§ 54.

Utworzenie i rozwiązanie sądów dywizyi następuje drogą rozporządzenia na rozkaz Najjaśniejszego Pana.

Sądy dywizyi ustanawia się w zasadzie w siedzibach komend dywizyi wojsk obrony krajowej i oznacza według ich siedziby urzędowej.

§ 55.

Sąd orzekający (sąd wojenny) przy sądach dywizyi składa się z kierującego rozprawą i z czterech oficerów stanu żołnierskiego. Przewodniczy ten z tych ostatnich, który pod względem stopnia i rangi jest najwyższym.

Oficerami tymi są:

1. Jeżeli oskarżony należy do stanu szeregowców albo jest gażystą, niezaliczonym do pewnej klasy rangi: oficer sztabowy, dwóch kapitanów (rotmistrzów) i porucznik,

2. jeżeli oskarżony jest aspirantem na oficera lub urzędnika wojskowego, niższym oficerem lub kapitanem (rotmistrzem): pułkownik lub podpułkownik, major i dwóch kapitanów (rotmistrzów),

3. jeżeli oskarżony jest majorem: pułkownik, podpułkownik i dwóch majorów,

4. jeżeli oskarżony jest podpułkownikiem: generał-major, pułkownik i dwóch podpułkowników,

5. jeżeli oskarżony jest pułkownikiem: generał-major i trzech pułkowników,

6. jeżeli oskarżony jest generał-majorem: feldmarszałek-porucznik i trzech generał-majorów,

7. jeżeli oskarżony jest feldmarszałkiem-porucznikiem: generał piechoty (generał konnicy, generał-zbrojmistrz) i trzech feldmarszałków-poruczników.

Jeżeli oskarżony jest oficerem jeszcze wyższego stopnia, wyznacza Najjaśniejszy Pan oficerów stanu żołnierskiego, którzy mają współdziałać jako sędziowie.

Postanowienia § 53., ustępy 3. do 5., mają zastosowanie, a również postanowienia § 53., ustęp 2., z tą zmianą, iż żaden z członków sądu wojennego z wyjątkiem kierującego rozprawą nie może być niższy stopniem od oskarżonego.

§ 56.

Jeżeli oskarżony jest lekarzem wojskowym, rachmistrzem wojskowym (rachmistrzem żandarmeryi) lub urzędnikiem wojskowym, wówczas składa się sąd wojenny według § 55. przy uwzględnieniu stopnia wojskowego oskarżonego. W miejsce dwóch najmłodszych rangą oficerów stanu żołnierskiego należy jednak przybrać dwóch członków odosobnego korpusu oficerskiego albo dwóch urzędników wojskowych, w miarę możliwości z grupy służbowej oskarżonego, w stopniu tych oficerów, których miejsce mają zająć. Do sądu wojennego nad duchownym wojskowym lub oficerem dla służby sprawiedliwości powołuje się w miejsce najmłodszego rangą oficera stanu żołnierskiego oficera dla służby sprawiedliwości, posiadającego stopień oskarżonego.

§ 57.

Jeżeli oskarżony należy do wspólnej siły zbrojnej, wówczas składa się sąd wojenny tak samo, jak dla osoby, przynależnej do obrony krajowej.

Jeżeli oskarżony jest osobą cywilną, składa się sąd wojenny według § 55., punkt 1.; jeżeli jednak oskarżony posiada stopień oficerski lub równorzędny w stosunku nieczynnym, wówczas traktuje się go przy składaniu sądu wojennego na równi z czynną osobą wojskową.

Jeżeli oskarżono osobę cywilną równocześnie z osobą wojskową, wówczas składa się sąd wojenny według postanowień, obowiązujących dla tej ostatniej.

Przy tworzeniu sądu wojennego dla jeńców wojennych należy w miarę możliwości uwzględnić ich stopień wojskowy. Rozstrzygnięcie w tej mierze należy do właściwego komendanta.

§ 58.

Jeżeli kilka osób wojskowych różnych stopni przychodzi w charakterze oskarżonych przed sąd wojenny, wówczas rozstrzyga co do jego składu stopień najwyższego z współoskarżonych.

Jeżeli współoskarżeni należą częścią do stanu żołnierskiego a częścią do innych grup służbowych, albo jeżeli oskarżono łącznie kilka osób wojskowych różnych grup służbowych, wymienionych w § 56., wówczas należy powołać na członka sądu wojennego

w miejsce najmłodszego rangą oficera stanu żołnierskiego oficera dla służby sprawiedliwości tego samego stopnia.

§ 59.

Sąd odwoławczy przy sądach dywizyj tworzy się według § 55., punkt 1., z tą zmianą, iż w miejsce porucznika wstępuje jako członek sądu drugi oficer dla służby sprawiedliwości, wyznaczony przez kierownika sądu.

Kierujący rozprawą musi posiadać stopień oficera sztabowego, a wyznaczony na członka sądu oficer dla służby sprawiedliwości musi być młodszy rangą od kierującego rozprawą.

§ 60.

Co do personalu i toku czynności przy sądach dywizyj mają zastosowanie postanowienia §§ 51. i 52.

C. Najwyższy trybunał obrony krajowej.

§ 61.

Siedzibę urzędową najwyższego trybunału obrony krajowej wyznacza Najjaśniejszy Pan.

§ 62.

Na czele najwyższego trybunału obrony krajowej stoi jeden z wyższych generałów jako prezydent.

O ile w ustawie niniejszej nie przewidziano wyjątków, wydaje on orzeczenia i postanowienia, potrzebne poza posiedzeniem senatu, po wysłuchaniu kierującego prezydenta senatu (§ 65.), nadzoruje zachowanie porządku czynności i przewodniczy z reguły na posiedzeniach senatów.

Do jego zastępstwa wyznaczy się jednego lub kilku generałów jako wiceprezydentów.

Prezydenta i wiceprezydentów mianuje Najjaśniejszy Pan.

§ 63.

Prezydent i wiceprezydenci składają przy objęciu urzędu w obec zebranego pełnego grona następującą przysięgę:

„Przysięgam Panu Bogu Wszechmocnemu i Wszechwiedzącemu, iż obowiązki prezydenta (wiceprezydenta) najwyższego trybunału obrony krajowej będę wiernie wypełniał stosownie do ustawy i według najlepszej mej wiedzy i sumienia. Tak mi Panie Boże dopomóż!”

§ 64.

W najwyższym trybunale obrony krajowej będą utworzone senaty.

Każde rozstrzygnięcie najwyższego trybunału obrony krajowej zapada, o ile niniejsza ustawa

o postępowaniu karnem nie zarządza wyrażnie przeciwnie, na podstawie kolegialnej narady w senatach i po wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego.

Senaty składają się z prezydenta jako przewodniczącego, z jednego z prezydentów senatu, z potrzebnej liczby radców i z oficerów stanu żołnierskiego.

W celu rozpraw i orzekania o zażaleniach nieważności, opierających się wyłącznie na naruszeniu przepisów proceduralnych (§ 358., punkty 1. do 8.), tworzy się senaty pod przewodnictwem prezydenta senatu tylko z radców bez przybierania oficerów stanu żołnierskiego.

Kierowanie rozprawą należy zawsze do prezydenta senatu.

§ 65.

Kierujący prezydent senatu ma poruczone kierownictwo służby wewnętrznej przy najwyższym trybunale obrony krajowej

§ 66.

Kierujący prezydent senatu, prezydenci senatu i radcy są oficerami dla służby sprawiedliwości i będą mianowani przez Najjaśniejszego Pana.

§ 67.

Senaty obradują i rozstrzygają w następującym składzie:

1. jeżeli przewodniczy prezydent (§ 64., ustęp 3.), w składzie dwóch generałów lub pułkowników stanu żołnierskiego, jednego prezydenta senatu i trzech radców,

2. jeżeli przewodniczy prezydent senatu (§ 64., ustęp 4.), w składzie czterech radców.

§ 68.

Jeżeli senat chce w pewnej kwestyi prawnej odstąpić od poprzedniego orzeczenia senatu lub orzeczenia plenarnego, wówczas należy zasięgnąć co do spornego pytania prawnego orzeczenia pełnego zebrania,

Rozprawa i rozstrzygnięcie w pełnem zebraniu przychodzi do skutku przy współudziale co najmniej dwóch trzecich części wszystkich prezydentów senatu i radców najwyższego trybunału obrony krajowej, za przybraniem czterech generałów lub pułkowników stanu żołnierskiego, którzy przed rozprawą mają być zaprzysiężeni przez kierującego prezydenta senatu (§ 276.). Jeżeli senat, który zasięga orzeczenia takiego, jest złożony według § 67., punkt 2., wówczas odpada przybranie oficerów stanu żołnierskiego.

Jeżeli w najwyższym trybunale obrony krajowej niema do rozporządzenia przynajmniej dwunastu oficerów dla służby sprawiedliwości (prezy-

dentów senatu i radców), wówczas ma Minister obrony krajowej w miejsce brakujących wyznaczyć najwyższych rangą z pośród innych czynnych oficerów obrony krajowej dla służby sprawiedliwości. Oficerowie dla służby sprawiedliwości, powołani do czynności prokuratorskich, są jednak wykluczeni od przeznaczenia do takiej służby.

Rozprawa przed plenum odbywa się pod przewodnictwem prezydenta, a jeżeli nie mają brać w niej udziału oficerowie stanu żołnierskiego, pod przewodnictwem kierującego prezydenta senatu, na posiedzeniu niejawnem, do którego ma się przybrać prócz członków plenum i protokolanta tylko generalnego prokuratora wojskowego. Kierowanie rozprawą należy do prezydenta senatu.

Orzeczenie co do kwestyi prawnej zapada na podstawie pisemnego sprawozdania radcy, ustanowionego referentem, po poprzednim wysłuchaniu pisemnych wniosków jeneralnego prokuratora wojskowego.

§ 69.

Po rozstrzygnięciu kwestyi prawnej na pełnem zebraniu ma senat, który rozstrzygnięcie to spowodował, orzec w sprawie samej, przyczem jest związany orzeczeniem plenarnem.

Senat orzekający powinien przeprowadzić poprzednio rozprawę z stronami, jeżeli rozprawa taka ma według ustawy niniejszej poprzedzić rozstrzygnięcie sprawy, albo ponowić rozprawę, jeżeli odbyła się ona już przedtem.

Przy wzywaniu interesowanych do rozprawy tej należy zawiadomić ich równocześnie o orzeczeniu plenarnem, które zapadło w kwestyi prawnej.

§ 70.

Przydzielenie prezydentów senatu i radców do senatów oraz wyznaczenie stałych zastępców w razie ich przeszkody zarządza z początkiem każdego roku administracyjnego na jego przeciąg prezydent najwyższego trybunału obrony krajowej po wysłuchaniu kierującego prezydenta senatu i prezydentów senatu.

Podział ten można tylko wtedy zmienić w ciągu roku administracyjnego, jeżeli okaże się to potrzebne z powodu przeciążenia pewnego senatu albo z powodu zmiany lub trwałej przeszkody poszczególnych członków trybunału.

§ 71.

Członkowie senatu i pełnego zebrania, należący do stanu żołnierskiego, muszą posiadać stopień wyższy aniżeli oskarżony; w braku osób, mających stopień taki, wyznacza Najjaśniejszy Pan osoby, które mają wstąpić w ich miejsce.

Komenderowanie członków senatu i pełnego zebrania, należących do stanu żołnierskiego, ma

odbywać się według kolei, wyznaczonej z góry z początkiem każdego roku. Od kolei tej można odstąpić tylko z ważnych powodów.

W sprawach karnych żandarmeryi należy w miarę możliwości przybierać członków, należących do stanu żołnierskiego, z pośród żandarmeryi.

§ 72.

Najwyższemu trybunałowi obrony krajowej przydzieli się do sekretaryatu, dla służby koncepcyjnej i protokolowania oficerów dla służby sprawiedliwości, a dla pełnienia służby kancelaryjnej odpowiedni personal kancelaryjny.

§ 73.

O ile ustawa niniejsza nie obejmuje w tym względzie postanowień, będzie tok czynności przy najwyższym trybunale obrony krajowej uregulowany instrukcją, zatwierdzoną przez Najjaśniejszego Pana.

D. Głosowanie sądów orzekających.

§ 74.

Przy rozstrzyganiu spraw karnych nie powinna liczba głosujących łącznie z przewodniczącym być ani większą ani mniejszą od tej, którą ustanowiono w niniejszej ustawie o postępowaniu karnem.

Przy naradach i głosowaniach niejawnych nie może być pod nieważnością nikt więcej obecny prócz sędziów głosujących i protokolanta.

Sposób głosowania poszczególnych sędziów i jego uzasadnienie mają być trzymane w tajemnicy. Naruszenie obowiązku tego podlega postanowieniom karnym o przekroczeniu nakazu zachowania milczenia (§ 263.).

§ 75.

W sądzie brygady i sądzie dywizyjnym oddaje głos swój najpierw kierujący rozprawą, a w najwyższym trybunale obrony krajowej referent. Następnie głosują inni sędziowie, i to niżsi stopniem (rangą) przed wyższymi. W najwyższym trybunale obrony krajowej oddają jednak członkowie, należący do stanu żołnierskiego, głos po oficerach dla służby sprawiedliwości.

Przewodniczący ma głosować na końcu; w najwyższym trybunale obrony krajowej głosuje on tylko wtedy, gdy głosy są między dwa zdania równo podzielone.

§ 76.

Pytanie, czy pewną okoliczność ma się uważać za udowodnioną, należy rozstrzygać nie według ustawowych reguł dowodowych, lecz jedynie według swobodnego przekonania, opartego na sumiennem zbadaniu wszystkich środków dowodowych, przywiedzionych za i przeciw.

§ 77.

Gdzie ustawa nie postanawia wyraźnie czego innego, wymaga się do każdej uchwały bezwzględnej większości, to jest więcej niż połowy wszystkich głosów.

Jeżeli głosy są podzielone na więcej niż dwa różne zdania tak, iż żadne z nich nie ma za sobą wymaganej większości, wówczas dolicza się głosy dla obwinionego najniekorzystniejsze do głosów mniej niekorzystnych tak długo, dopóki nie okaże się bezwzględna większość głosów.

Jeżeli pod względem pytania, które z dwóch zdań jest dla obwinionego mniej niekorzystne, powstanie różnica zdań, należy nad tem głosować najprzód.

§ 78.

Różnice zdań co do przedmiotu, osnowy i porządku kolejnego pytań, które ma się postawić, rozstrzyga sąd orzekający.

Jeżeli zajdzie wątpliwość co do właściwości sądu albo konieczności uzupełnienia postępowania lub jeżeli wyłonią się inne pytania wstępne, wówczas musi się zawsze głosować nad tem najpierw.

Żaden sędzia nie może powstrzymać się od dalszego głosowaniu z powodu, iż pozostał w mniejszości przy głosowaniu nad pytaniem wstępnem.

§ 79.

Rozstrzygając przedmiot główny, należy zawsze odłączyć pytanie, czy oskarżony jest winien zarzuczonego mu czynu, od pytania co do kary i oddać przed niem pod głosowanie. Jeżeli oskarżony zostaje pod zarzutem kilku przestępstw, wówczas powinna co do każdego poszczególnego czynu zapadnąć odrębna uchwała, czy oskarżony jest winien czy nie winien.

Naradzanie się nad karą ogranicza się do tych przestępstw, których oskarżonego uznano winnym. Sędziom, którzy oskarżonego nie uznali winnym zarzuczonego mu przestępstwa, wolno na podstawie uchwały, zapadłej co do winy, głosować nad karą lub też wstrzymać się od głosowania. W ostatnim przypadku będą głosy ich liczone w ten sposób, jak gdyby przystąpili byli do zdania dla oskarżonego najkorzystniejszego między zdaniami, wypowiedzianymi przez innych głosujących.

E. Język sądowy, protokolant, tłumacz.

§ 80.

1. Język w pisemnych stosunkach służbowych władz sprawiedliwości obrony krajowej z władzami i stronami cywilnymi stosuje się do przepisów, które obowiązują co do komunikowania się władz wojskowych z władzami i stronami cywilnymi.

2. Przesłuchania poza rozprawą główną lub rozprawą apelacyjną odbywają się z reguły w języku służbowym wojska wspólnego. Jeżeli osoba, która ma być przesłuchana, nie włada językiem służbowym, wówczas należy przesłuchać ją za przybraniem tłumacza (§ 82.) w jej języku.

Te same zasady obowiązują co do obwieszczeń ustnych, które odbywają się poza rozprawą główną lub rozprawą apelacyjną.

3. Co do rozpraw głównych i apelacyjnych przed sądami brygady i sądami dywizyjnymi obowiązują postanowienia następujące:

a) Rozprawy odbywają się z reguły w języku służbowym wojska wspólnego.

- Jeżeli oskarżony nie włada językiem służbowym, należy przeprowadzić rozprawę w jego języku, o ile język ten należy do języków krajowych w królestwach i krajach reprezentowanych w Radzie państwa i o ile przybranie oskarżyciela, obrońcy i członków sądu wojennego, którzy władają językiem tym, nie napotyka na znaczne trudności.

b) Jeżeli rozprawa ma się odbyć przeciw dwom lub więcej oskarżonym, którzy mówią różnymi językami, wówczas należy przeprowadzić ją w języku służbowym.

c) Jeżeli oskarżony nie włada językiem rozprawy, wówczas należy przybrać do rozprawy tłumacza (§ 82.), a ogłoszony wyrok obwieścić oskarżonemu w jego języku.

4. Akt oskarżenia (wniosek na ukaranie), wyroki wszystkich instancji wraz z powodami, oraz orzeczenia i postanowienia innego rodzaju wydaje się obwinionemu, który nie włada językiem służbowym wojska wspólnego, na wniosek w jego języku (punkt 3., a, ustęp 2.).

5. W wszystkich innych wypadkach używa się zresztą języka służbowego wojska wspólnego, zwłaszcza zaś jako wewnętrznego języka urzędowego i jako języka spisywania protokołów.

Przy przesłuchaniach i ogłoszeniach, skutecznych poza rozprawą główną lub rozprawą ape-

lacyjną w innym języku a nie języku służbowym, należy spisać protokół nie tylko w języku służbowym, lecz także w języku, którym odnośna osoba posługuje się.

Zeznania, składane przy rozprawie głównej lub apelacyjnej w innym języku a nie języku służbowym, należy zamieścić w protokole lub jego załączniku także w języku, którym osoba odnośna posługuje się, jeżeli to okazuje się wskazane ze względu na doniosłość zeznania.

§ 81.

Do pełnienia służby protokolanta w sądach będzie się używać aspirantów wojskowej służby sprawiedliwości i urzędników wojskowej kancelarii sądowej, a przy rozprawach głównych także oficerów dla służby sprawiedliwości. Dopuszczalne jest również użycie innych oficerów i uzdatnionych podoficerów w charakterze protokolantów.

Przy rozprawach sądu najwyższego spisują protokół oficerowie dla służby sprawiedliwości.

Prokuratorom wojskowym i oficerom sądu przydzielili się stale protokolantów; przy śledztwie przeciw oficerom i osobom równorzędnym można im w razie potrzeby przydać na protokolantów oficerów stanu żołnierskiego.

Stali protokolanci mają przed rozpoczęciem służby złożyć przysięgę w sądzie, iż będą wiernie wypełniać obowiązki protokolanta i zachowywać tajemnicę.

Oficerowie i podoficerowie, komenderowani w poszczególnych wypadkach do sądu jako protokolanci, mają składać przysięgę w każdym wypadku z osobna. Zaprzysiężenie ich należy zanotować w odnośnych protokołach. Oficerowie dla służby sprawiedliwości, aspiranci wojskowej służby sprawiedliwości i urzędnicy wojskowej kancelarii sądowej, użyci w charakterze protokolantów, nie składają osobnej przysięgi.

§ 82.

Jeżeli ma się do czynienia z osobami, niewładającymi językiem, w którym czynność urzędowa ma być przedsiębiorzona, wówczas należy przybrać tłumacza. Tłumacz może być zarazem protokolantem.

Przybranie tłumacza może być pominięte, jeżeli wszyscy interesowani władają językiem osoby, która ma być przesłuchana, co należy uwidocznić w protokole.

Także dokumenty, które nie są sporządzone w języku rozprawy, a przedstawiają się jako ważne dla sprawy karnej, należy dać przetłumaczyć przez zaprzysiężonych tłumaczy.

§ 83.

Do rozprawy z osobami głuchymi lub niemymi należy przybrać, jeżeli pisemne lub ustne porozumienie się z nimi nie jest możliwe, jednego lub kilku tłumaczy, przy których pomocy porozumienie się może w inny sposób przyjść do skutku.

§ 84.

Tłumacz, który ma być użyty w sądzie, powinien złożyć przysięgę, iż będzie tłumaczył wiernie i sumiennie.

Przed każdą czynnością urzędową należy mu przypomnieć złożoną przysięgę. Tłumacze, ustanowieni dorazowo, składają przysięgę w każdym wypadku z osobna.

Zaprzysiężenie lub przypomnienie złożonej przysięgi należy zanotować w odnośnych protokołach.

Służbę tłumacza może pełnić protokolant.

§ 85.

Postanowienia o wyborze, wyłączeniu i uchylaniu rzeczoznawców, o obowiązku przyjęcia powierzonych im urzędów oraz o ich karaniu (§§ 206. do 208.) mają analogiczne zastosowanie także do tłumaczy, używanych w sądach.

Wybór tłumaczy do czynności urzędowych prokuratorskich należy do prokuratora wojskowego (oficera sądu).

Rozdział V.

Obwiniony i jego obrona.

§ 86.

Ten, na którego pada podejrzenie o czyn karygodny, może być uważany za obwinionego dopiero wtedy, gdy przeciw niemu zarządzone postępowanie badawcze albo wniesiono oskarżenie.

Po wniesieniu oskarżenia nazywa się obwiniony oskarżonym.

O ile jednak przepisy ustawy niniejszej, dotyczące się obwinionego, nie są ograniczone z natury swej do postępowania badawczego, stosują się one także do tego, przeciw któremu z powodu podejrzenia o czyn karygodny wniesiono doniesienie albo zarządzone dochodzenia urzędowe.

§ 87.

W wszystkich sprawach karnych może obwiniony po wniesieniu oskarżenia, przy rozprawie

głównej i w celu wywiedzenia środków prawnych przeciw wyrokowi korzystać z pomocy obrońcy.

Także przy rozprawach apelacyjnych przed sądem dywizyjnym i przy rozprawach nad zażaleniami nieważności przed najwyższym trybunałem obrony krajowej może oskarżony użyć pomocy obrońcy lub dać się przez niego zastąpić.

Co do obrony w postępowaniu przed wniesieniem oskarżenia obowiązują postanowienia § 102.

§ 88.

Jeżeli oskarżenie ma za przedmiot zbrodnię, która według wchodzącego w zastosowanie wymiaru kary jest zagrożona karą surowszą od kary na wolności aż do pięciu lat, wówczas należy wyznaczyć oskarżonemu obrońcę z urzędu do rozprawy głównej i rozprawy przed najwyższym trybunałem obrony krajowej, o ile sam nie chce wybrać sobie obrońcy (§ 89.).

Prócz wypadku obrony obowiązkowej (ustęp 1.) należy wyznaczyć obrońcę z urzędu do rozprawy głównej i rozprawy w drugiej instancji także wbrew woli oskarżonego, jeżeli właściwy komendant, w postępowaniu przed najwyższym trybunałem obrony krajowej tegoż prezydent, albo kierujący rozprawą albo w toku rozprawy sąd orzekający uzna to za potrzebne albo jeżeli ustawowy zastępca małoletniego oskarżonego o to uprasza.

W wszystkich innych wypadkach należy ustanowić oskarżonemu obrońcę z urzędu do rozprawy głównej i rozprawy w drugiej instancji tylko na wyraźne jego żądanie.

§ 89.

Ustanowienie obrońcy z urzędu odpada, a względnie traci znaczenie, o ile przyszło już do skutku, jeżeli oskarżony wymieni obranego przez siebie obrońcę, odpowiadającego wymogom ustawowym, a obrońca ten przyjmie obronę, pod warunkiem, iż wskutek zmiany w osobie obrońcy postępowanie karne nie dozna wstrzymania.

Z tem samem zastrzeżeniem wolno oskarżonemu ustanowić także w miejsce obranego już obrońcy innego odpowiedniego obrońcę. Jeżeli obrońca ten przyjmie obronę, wówczas gaśnie mandat obrońcy, poprzednio obranego.

Za małoletniego oskarżonego, który nie korzysta z prawa wybrania obrońcy, może wykonać prawo to jego ustawowy zastępca z tym samym skutkiem, jak gdyby sam oskarżony był dokonał wyboru.

§ 90.

Obwinionego należy pouczyć o prawach, które przysługują mu pod względem obrony, przy oznajmieniu wniesionego oskarżenia, a w postępowaniu przed drugą instancją przy uwiadomieniu o terminie rozprawy.

Prośbę o ustanowienie obrońcy z urzędu ma wnieść oskarżony (jego ustawowy zastępca) w tych wypadkach, w których obrona nie jest obowiązkową, najpóźniej w dwóch dniach po powyższem oznajmieniu.

W wszystkich wypadkach, w których ustanawia się obrońcę z urzędu, należy w miarę możliwości uwzględnić życzenia oskarżonego (jego ustawowego zastępcy) co do osoby obrońcy, a w postępowaniu przed sądami dywizyi i przed najwyższym trybunałem obrony krajowej ustanowić zawsze obrońcę prawniczo wykształconego, jeżeli oskarżony nie żąda wyraźnie przeciwnieństwa.

§ 91.

Obrońcami mogą być:

1. czynni oficerowie stanu żołnierskiego, a dla oficerów innych grup etatowych i urzędników wojskowych nadto także czynni oficerowie i urzędnicy wojskowi odnośnej grupy etatowej (gałęzi służbowej),

2. czynni oficerowie i aspiranci wojskowej służby sprawiedliwości,

3. adwokaci i nieczynni oficerowie dla służby sprawiedliwości, wciągnięci na listę obrońców wojskowych.

Obrońcy przed sądami obrony krajowej mogą należeć także do pospolitego ruszenia, żandarmeryi lub wspólnej siły zbrojnej.

§ 92.

O wpisaniu osób, wymienionych w § 91., punkt 3., na listę obrońców wojskowych rozstrzyga Minister obrony krajowej.

Przy wpisaniu należy uwzględnić w pierwszym rzędzie takie osoby, które są lub były nieczynnymi oficerami dla służby sprawiedliwości albo innymi nieczynnymi oficerami lub osobami równorzędnymi. Uwzględnić należy także uzdatnienie językowe.

Wpisanie następuje w miarę potrzeby i uprawnia do przyjmowania obron przed wszystkimi sądami obrony krajowej.

§ 93.

Obrońcę, wpisanego na listę obrońców wojskowych, należy wykreślić w niej, jeżeli:

1. zrzeka się urzędu obrońcy przed sądami obrony krajowej,

2. został pozbawiony stopnia oficerskiego lub urzędniczego, który posiadał ewentualnie w sile zbrojnej lub żandarmeryi,

3. został wykreślony z listy adwokatów albo jeżeli zarządzone przeciw niemu czasowe zawieszenie w wykonywaniu adwokatury.

Wykreślenie z listy obrońców wojskowych może mieć miejsce:

1. jeżeli obrońca złożył stopień oficerski lub urzędniczy, który posiadał ewentualnie w sile zbrojnej lub żandarmeryi.

2. jeżeli jako obrońca w toku wojskowego postępowania karnego został ukarany przez sąd wojskowy z powodu ciężkiego wykroczenia porządkowego albo więcej razy z powodu wykroczeń porządkowych.

Wykreślenie zarządza Minister obrony krajowej. W przypadkach ustępu 2. należy przed orzeczeniem dać wpisanemu sposobność do oświadczenia się.

§ 94.

Osoby, wymienione w § 91., nie mogą w czasie toczącego się przeciw nim postępowania karnego wojskowego od chwili zarządzenia postępowania badawczego albo bezpośredniego wniesienia oskarżenia, tudzież w czasie wdrożonego przeciw nim śledztwa przez radę honorową lub postępowania komisjonalnego sprawować obron przed sądami obrony krajowej.

To samo odnosi się do osób, wymienionych w § 91., punkt 3., przeciw którym wdrożono śledztwo w cywilnym sądzie karnym lub wniesiono wprost oskarżenie, oraz do adwokatów, przeciw którym właściwa władza dyscyplinarna orzekła zawieszenie w wykonywaniu adwokatury.

§ 95.

Wykluczonym jest od obrony:

1. kto sprawuje czynności prokuratora wojskowego albo oficera sądu, kto w tej samej sprawie karnej wykonywał czynności sędziowskie albo jest do nich powołany, albo występował jako właściwy komendant,

2. kto ma być słuchany przy rozprawie jako świadek lub znawca,

3. kto nie ukończył jeszcze 24. roku życia.

Obrany lub z urzędu wyznaczony obrońca nie może występować dalej w tym charakterze, gdy odpadną wymogi uzdatnienia na urząd obrońcy, podane w § 91.

§ 96.

Nie można z urzędu ustanowić obrońcą:

pokrzywdzonego, małżonka lub narzeczonego osoby pokrzywdzonej, oraz tego, kto z pokrzywdzonym, z jednym z sędziów, z oskarżycielem lub z właściwym komendantem jest spokrewniony lub spowinowacony w linii wstępnej lub zstępnej albo w linii bocznej aż do stopnia dzieci rodzeństwa albo pozostaje względem jednej z wymienionych osób w stosunku opieki, kurateli, wychowywania lub adopcji.

§ 97.

Obrońcy, wymienieni w § 91., punkt 1., nie mogą mieć stopnia niższego aniżeli oskarżony, a zarówno ci obrońcy jak i obrońcy, o których mowa w § 91., punkt 2., nie mogą być stopniem (rangą) wyżsi od przewodniczącego sądu orzekającego. To ostatnie ograniczenie odnosi się także do innych obrońców, jeżeli występują przy rozprawie w mundurze wojskowym.

§ 98.

Jeżeli oskarżenie ma za przedmiot naruszenie subordynacji albo jeżeli tłumaczenie się oskarżonego polega na tem, iż został spowodowany do czynu karygodnego przez przeciwne przepisom zachowanie się przełożonego, wówczas nie może obrońca, ustanowiony z urzędu, pozostawać w stosunku podwładnego względem tego, przeciw któremu popełnione zostało naruszenie subordynacji albo skierowane jest zeznanie obwinionego.

§ 99.

Obrońcę z urzędu ustanawia zawsze sąd, a w najwyższym trybunale obrony krajowej prezydent po wysłuchaniu kierującego prezydenta senatu.

Kto w myśl § 91. ma prawo sprawowania obrony przed sądami obrony krajowej, jest obowiązany do przyjęcia obrony, wyznaczonej mu z urzędu w miejscu jego zamieszkania, o ile nie poda dostatecznych powodów odmowy. O doniosłości przedstawionych powodów rozstrzyga władza, powołana do ustanowienia obrońcy.

Czynni wojskowi potrzebują do objęcia obrony zezwolenia komendy przełożonej, którego można odmówić tylko z powodu niezbędności w służbie.

§ 100.

Oskarżonemu nie wolno przybierać sobie więcej aniżeli jednego obrońcę.

Każdy z kilku równocześnie oskarżonych może obrać sobie własnego obrońcę.

W zasadzie ustanawia się z urzędu dla kilku równocześnie oskarżonych wspólnego obrońcę. Tylko wtedy, gdy okaże się sprzeczność interesów, należy na wniosek jednego z oskarżonych lub obrońcy albo z urzędu postarać się o oddzielne zastępstwo.

§ 101.

Oskarżony może nawet, gdy jest aresztowany, porozumiewać się z obrońcą w nieobecności osób trzecich i znosić się z nim bez kontroli także piśmiennie.

Oskarżony i jego obrońca mają prawo przeglądania pod nadzorem aktów z wyjątkiem protokołów narady i brania z nich odpisów.

Obrońca może działać w interesie oskarżonego, nie potrzebując osobnego pełnomocnictwa do przedsięwzięcia poszczególnych czynności procesowych. Do założenia zwyczajnych środków prawnych oraz do postawienia wniosku na wznowienie postępowania karnego potrzebuje on zezwolenia skazanego. Obrońca może wnieść przedstawienie w podaniu lub ustnie.

§ 102.

Także w postępowaniu przed wniesieniem oskarżenia może obwiniony obrać sobie obrońcę z liczby dopuszczonych obrońców (§ 91.) i wymienić go sądowi. Obrońca ten ma prawo stawiać wnioski na przedsięwzięcie poszczególnych czynności badawczych, współdziałać przy czynnościach urzędowych, wymienionych w §§ 194., ustęp 2., 203. i 230., i porozumiewać się w tym celu z obwinionym, i to jeżeli obwiniony jest aresztowany, w obecności organu, prowadzącego badanie, lub jego zastępcy. O ile to da się pogodzić z celem postępowania, należy zezwolić obwinionemu i jego obrońcy także na przegląd wszystkich aktów albo ich części.

§ 103.

Obrońca, ustanowiony przez sąd pierwszej instancji, nie jest obowiązany, wyjąwszy wypadek ponownego ustanowienia, do współdziałania przy rozprawie, wyznaczonej przez sąd wyższej instancji wskutek odwołania lub zażalenia nieważności, ma jednak obowiązek wspierania oskarżonego przy wnoszeniu środków prawnych.

Rozdział VI.

Pokrzywdzony i oskarżyciel prywatny.

§ 104.

Pokrzywdzonym jest ten, którego prawo zostało przez czyn karygodny innej osoby bezpośrednio naruszone lub zagrożone.

Oskarżycielem prywatnym jest ten, kto przy czynach karygodnych, które według prawa karnego wolno ścigać tylko na żądanie interesowanego, jest uprawniony do żądania takiego i żądanie to postawił.

§ 105.

Aż do chwili, w której sąd orzekający pierwszej instancji odchodzi dla wydania wyroku, wolno oskarżycielowi prywatnemu odstąpić od żądania ścigania karnego.

§ 106.

Przeciw odmówieniu ścigania karnego przez właściwego komendanta (§§ 138., i 240., ustęp 2.) oraz przeciw zastanowieniu postępowania badawczego przez sąd (§ 240., ustęp 1.) przysługuje pokrzywdzonemu i oskarżycielowi prywatnemu prawo zażalenia w ośmiu dniach, licząc od zawiadomienia, a w razie, jeżeli zawiadomienie nie miało miejsca, w ciągu trzech miesięcy po odmówieniu ścigania lub zastanowieniu postępowania.

Zażalenie przeciw odmówieniu ścigania karnego w sprawie karnej, przekazanej do osądzenia sądom brygady, idzie przed właściwego komendanta, będącego najbliższym przełożonym, a w innych wypadkach przed najwyższy trybunał obrony krajowej, do którego należy także rozstrzyganie o zażaleniu przeciw zastanowieniu postępowania badawczego przez sąd.

Zażalenie musi obejmować okoliczności, które mają uzasadnić wdrożenie kroków karnych, oraz środki dowodowe.

Na zażalenie należy przesłuchać obwinionego albo zażądać od niego oświadczenia się.

§ 107.

Jeżeli przełożony komendant lub najwyższy trybunał obrony krajowej uznają zażalenie za uzasadnione, wówczas postanawiają, iż postępowanie karne przeciw obwinionemu ma mieć miejsce. Właściwy komendant ma na podstawie zarządzenia tego spowodować wdrożenie lub dalsze prowadzenie postępowania badawczego albo wniesienie oskarżenia.

W przeciwnym razie należy zawiadomić żałającego się o rozstrzygnięciu przełożonego komendanta (najwyższego trybunału obrony krajowej) z podaniem powodów.

§ 108.

Wszystkie prawa, przysługujące według ustawy niniejszej pokrzywdzonemu i oskarżycielowi prywatnemu, mogą wykonywać za nich także ich zastępcy ustawowi.

Pokrzywdzony i oskarżyciel prywatny oraz ich zastępcy ustawowi mogą wykonywać prawa swe przy sądowych czynnościach badawczych i przy rozprawach sądowych albo osobiście albo za pośrednictwem pełnomocnika, posiadającego uzdatnienie do urzędu obrońcy przed sądami obrony krajowej.

Rozdział VII.

Wyłączenie i uchylanie osób sądowych. Wyłączenie oskarżyciela i właściwego komendanta.

§ 109.

Każdy sędzia wojskowy, każda inna osoba, powołana do funkcji sędziowskich, i każdy protokolant sądowy jest wyłączony od współdziałania przy czynnościach lub orzeczeniach sądowych w obu instancjach,

1. jeżeli sam jest osobą pokrzywdzoną lub tą, przeciw której popełniono czyn karygodny,

2. jeżeli osoba obwiniona lub pokrzywdzona jest z nim zaręczona albo jest lub była złączona z nim związkiem małżeńskim,

3. jeżeli obwiniony, pokrzywdzony, właściwy komendant, oskarżyciel, oskarżyciel prywatny lub obrońca są z nim spokrewnieni lub spowinowaceni w linii wstępnej lub zstępnej albo są jego krewnymi w stopniu dzieci rodzeństwa albo jeszcze bliżej z nim spokrewnieni lub w takimże stopniu spowinowaceni,

4. jeżeli względem jednej z osób, wymienionych w punkcie 3., pozostaje lub pozostawał w stosunku opieki, kurateli, wychowywania lub adopcji.

Powód wyłączenia, uzasadniony przez powinowactwo, nie gaśnie nawet wtedy, gdy małżeństwo, które stanowiło podstawę powinowactwa, nie istnieje już.

§ 110.

Wyłączonym jest dalej w obu instancjach od współdziałania jako sędzia wojskowy, od pełnienia

funkcyi sędziowskich i od występowania przed sądem w charakterze protokolanta, kto

1. poza obrębem swych czynności służbowych był świadkiem czynu karygodnego, o który chodzi, albo w sprawie tej był słuchany jako świadek lub znawca, o ile zeznanie to nie obejmuje jedynie przedstawienia okoliczności, które służbowo doszły do jego wiedzy,

2. współdziałał w sprawie tej jako właściwy komendant, donoszący, obrońca lub oskarżyciel albo wygotował doniesienie karne (§ 130., ustęp 1.).

Od współdziałania i orzekania na rozprawie głównej przed sądami dywizyi jest wyłączony, kto w sprawie tej był czynny jako sędzia śledczy.

Jeżeli rozprawa główna przed sądem dywizyi ma być powtórzona wskutek środka prawnego, wówczas są wyłączeni od nowej rozprawy głównej ci sędziowie, którzy mieli udział w pierwszej.

§ 111.

Sędziowie wojskowi i powołane do funkcyi sędziowskich osoby stanu żołnierskiego są wyłączone w instancyi wyższej:

1. od orzekania o środkach prawnych przeciw wyrokom oraz o zażaleniach przeciw postanowieniom i uchwałom, w których wydaniu brali sami udział w instancyi niższej,

2. od orzekania w tych wszystkich sprawach karnych, w których byli czynni jako sędziowie śledczy,

3. od referatu, przewodnictwa i kierowania rozprawą w sprawach karnych, w których w sądzie niższym występowała w charakterze sędziego śledczego lub kierującego rozprawą albo przewodniczącą osobą, pozostająca względem nich w jednym z stosunków, określonych w § 109., punkty 3. i 4.

§ 112.

Od występowania w charakterze oskarżyciela są wyłączone osoby, wymienione w § 109., punkt 1., oraz te, względem których obwiniony lub jego obrońca albo pokrzywdzony pozostaje w jednym z stosunków, określonych w § 109., punkt 2. do 4., jak również osoby, które poza swymi czynnościami służbowymi były świadkami odnośnego czynu karygodnego albo zostały przesłuchane w sprawie jako świadkowie lub znawcy, o ile zeznanie ich nie obejmuje jedynie przedstawienia okoliczności, które służbowo doszły do ich wiadomości, wreszcie te, które występowały w tej samej sprawie karnej jako obrońcy lub sędziowie.

§ 113.

Sędzia wojskowy i każda osoba, powołana do czynności sędziowskich lub prokuratorskich, jest obowiązana donieść bezzwłocznie o stosunku, stanowiącym powód wyłączenia, tej władzy służbowej, która ma wydać zarządzenie w celu zastąpienia wyłączonego.

Wyłączony protokolant ma uczynić doniesienie to u sędziego śledczego lub kierującego rozprawą, u którego ma spisywać protokoły.

§ 114.

Sędzia wojskowy i protokolant sądowy oraz każda osoba, powołana do czynności sędziowskich, ma począwszy od chwili, w której dowiedziała się o przyczynie wyłączającej, wstrzymać się pod nieważnością od wszystkich czynności sądowych. Tylko gdy zwłoka grozi niebezpieczeństwem, a nie można zaraz wyznaczyć odpowiedniego zastępcy, ma osoba wyłączona przedsięwziąć sama czynności urzędowe niezbędnie potrzebne, wyjąwszy, gdyby należało wystąpić przeciw osobom, pozostającym względem niej w jednym z stosunków, określonych w § 109. punkty 2. i 3.

Przeciw urzędowaniu funkcyonaryusza prokuratorskiego, wyłączonego w myśl ustawy, który powinien był wskutek tego wstrzymać się od działania, wolno obwinionemu wnieść zażalenie, które jednak nie może spowodować wstrzymania postępowania.

O zażaleniu orzeka właściwy komendant, a w postępowaniu przed najwyższym trybunałem obrony krajowej Minister obrony krajowej.

§ 115.

Oskarżyciel i obwiniony mogą zarówno w toku postępowania badawczego jak i przy rozprawie przed sądem orzekającym pierwszej i drugiej instancyi uchylić sędziego albo protokolanta sądowego dla jednej z ustawowych przyczyn wyłączenia, wymienionych w §§ 109. do 111., a także wtedy, gdy mogą podać i wykazać inne przyczyny, które są zdolne podać w wątpliwość zupełne nieuprzedzenie osoby, która ma być uchylona.

§ 116.

Prośbę, obejmującą uchylenie, należy wnieść do sądu, do którego osoba uchylona należy, i to jeżeli uchylenie następuje poza rozprawą sądu orzekającego, w sposób podany w § 324.

Uchylenie członka albo protokolanta sądu orzekającego może być wykonane tylko bezpośrednio przed rozprawą lub w toku rozprawy, i to z powodu obawy uprzedzenia w pierwszej instancyi tylko aż

do odczytania aktu oskarżenia, przed sądami brygady aż do wyводу oskarżenia, a w drugiej instancji tylko aż do rozpoczęcia się sprawozdania.

W prośbie o uchylenie musi się podać dokładnie powody uchylenia i uprawdopodobnić je w miarę możliwości.

Uchylony ma oświadczyć się co do powodów uchylenia.

§ 117.

O dopuszczalności uchylenia sędziego śledczego rozstrzyga kierownik sądu, jeżeli zaś wniosek pochodzi od oskarżyciela a kierownik sądu nie przystępuje do niego, sąd wyższej instancji. Jeżeli sam kierownik sądu prowadzi śledztwo, wówczas należy orzeczenie w każdym wypadku do sądu wyższej instancji.

O uchyleniu protokolanta rozstrzyga w postępowaniu badawczem kierownik sądu.

§ 118.

W razie uchylenia członka sądu orzekającego albo jego protokolanta rozstrzyga sam sąd orzekający.

Jeżeli prośbę o uchylenie wniesiono za późno albo jeżeli nie podano i nie uprawdopodobniono w niej powodu uchylenia, wówczas ma sąd odrzucić ją jako niedopuszczalną. Prośbę można odrzucić także wtedy, jeżeli sąd jest jednomyślnie zdania, iż wniesiono ją oczywiście tylko w zamiarze przewłoki postępowania.

Nie potrzeba orzeczenia, jeżeli uchylony uważa prośbę o uchylenie za uzasadnioną.

§ 119.

Właściwy komendant, przeciw któremu zachodzi jeden z powodów wyłączenia, wymienionych w § 112., albo który z ważnych przyczyn uważa się za uprzedzonego w sprawie, ma zwrócić się do najwyższego trybunału obrony krajowej względem delegowania innego komendanta.

Rozdział VIII.

Orzeczenia i postanowienia w postępowaniu karnem oraz ich oznajmianie. Przegląd aktów.

• § 120.

Orzeczenia i postanowienia, którymi odrzuca się wniosek albo które można zacząć środkiem prawnym, należy zaopatrzyć w powody.

Orzeczenia i postanowienia oznajmia się albo przez ustne ogłoszenie albo przez doręczenie w oryginale lub uwierzytelnionym odpisie.

§ 121.

Ustne ogłoszenie musi się uwidocznić w aktach.

Dla czynnych szeregowców i gażystów, niezaliczonych do pewnej klasy rangi, jest ustne ogłoszenie regułą. W danych okolicznościach może ono nastąpić na prośbę także przez bezpośrednio przełożoną komendę osoby, która ma być zawiadomioną.

Na żądanie należy wydać temu, któremu ogłoszono ustnie orzeczenie lub postanowienie, uwierzytelniony jego odpis.

Prokuratorowi wojskowemu (oficerowi sądu) i generalnemu prokuratorowi wojskowemu doręcza się orzeczenia i postanowienia sądowe z reguły przez przesłanie oryginalnego konceptu. Umieszczają oni tam potwierdzenie przeglądu z podaniem daty. Na żądanie należy im wydać uwierzytelniony odpis.

§ 122.

Orzeczenia i postanowienia doręcza się czynnym osobom wojskowym za pośrednictwem ich bezpośrednio przełożonej komendy.

Innym osobom, które w danym razie podlegają sądownictwu karnemu obrony krajowej, doręcza się je albo bezpośrednio przez władze wojskowe albo za pośrednictwem władz lub organów, powołanych do doręczania postanowień sądów karnych cywilnych.

Celem uskutecznienia doręczeń dla innych osób prócz wymienionych w ustępach poprzedzających mają sądy, władze i organa obrony krajowej udać się do władz i organów, powołanych do doręczania postanowień sądów karnych cywilnych.

Władze i organa cywilne uskuteczniają doręczenia te według obowiązujących dla nich przepisów.

§ 123.

Pokrzywdzonemu i oskarżycielowi prywatnemu ma sąd zezwolić na przegląd aktów karnosądowych w toku postępowania badawczego, jeżeli nie sprzeciwiają się temu szczególnie względy. Ponadto powinien sąd zezwolić im na przeglądanie aktów karnosądowych albo na wydanie ich odpisów, jeżeli wykazują wiarygodnie, iż jest im to potrzebne do wyводу rozszereżonego wynagrodzenia albo w celu żądania wznowienia albo z innych powodów.

Pozostawia się ocenieniu sądu, o ile prócz wypadków, wymienionych w niniejszej ustawie o postępowaniu karnem, należy zezwolić także innym osobom na przegląd aktów albo na wydanie odpisów.

W najwyższym trybunale obrony krajowej udziela kierujący prezydent senatu zezwolenia, wspomnianego w ustępach poprzedzających.

Rozdział IX.

Terminy i usprawiedliwienie ich zaniebdania.

§ 124.

Do terminów, wyznaczonych na dnie, nie należy wliczać tego dnia, w którym miało miejsce postanowienie, działanie lub zdarzenie, uzasadniające początek terminu.

Termin, wyznaczony na tygodnie lub miesiące, kończy się z upływem tego dnia ostatniego tygodnia lub miesiąca, który nazwą swą lub liczbą odpowiada dniowi rozpoczęcia się terminu; jeżeli w ostatnim miesiącu niema takiego dnia, wówczas kończy się termin z upływem ostatniego dnia tego miesiąca.

Niedziele i dni świąteczne wlicza się do terminów.

§ 125.

W razie zaniebdania terminu do zgłoszenia środka prawnego może władza, powołana do rozstrzygnięcia środka tego, zezwolić na przywrócenie do stanu pierwotnego, jeżeli żądający przywrócenia udowodni, iż nie mógł dotrzymać terminu wskutek służby wojskowej lub nieuchronnej przeszkody, nie spowodowanej swem zawinieniem.

Przeszkodę nieuchronną należy przyjąć także wtedy, gdy żądający przywrócenia bez swej winy nie otrzymał wiadomości o doręczeniu.

Przeszkodę, spowodowaną służbą wojskową, należy wykazać poświadczeniem służbowem.

§ 126.

Prośbę o usprawiedliwienie zaniebdania terminu należy wnieść najdalej w trzech dniach po ustaniu przeszkody do tej władzy, gdzie należało zgłosić środek prawny, z wymienieniem przyczyn zaniebdania i okoliczności, usprawiedliwiających je.

Z prośbą należy połączyć zgłoszenie zaniebdanego środka prawnego.

§ 127.

Władza, powołana do rozstrzygnięcia środka prawnego orzeka w razie dozwoleń przywrócenia terminu zaraz także w sprawie samej.

Prośba o przywrócenie terminu nie wstrzymuje wykonania, dopóki przywrócenia nie dozwolono. Odroczenie wykonania może być jednak zarządzone, i to jeżeli chodzi o wyrok karny, przez właściwego komendanta, zresztą zaś przez tę władzę, gdzie należało zgłosić środek prawny, a w każdym wypadku także przez władzę, powołaną do rozstrzygnięcia środka prawnego.

Rozdział X.

Przygotowanie i przeprowadzenie postępowania badawczego.

§ 128.

Każdy, kto dowie się o czynie karygodnym, należącym do kompetencji sądów obrony krajowej i ściganym z urzędu, ma prawo donieść o nim.

Prawo karne wojskowe i wojskowe przepisy służbowe postanawiają, o ile osoby wojskowe są obowiązane do donoszenia o czynach karygodnych.

Czynne osoby wojskowe mają wnieść doniesienia takie z reguły w drodze służbowej.

Co do wnoszenia doniesień przez inne osoby, prócz wymienionych w ustępie poprzedzającym, obowiązują postanowienia procedury karnej cywilnej; obowiązek przyjęcia doniesienia ma jednak także przełożona komenda podejrzanego, każda władza miejscowa obrony krajowej lub liniowa, właściwy komendant, każdy prokurator i oficer sądu obrony krajowej i wojska wspólnego i każdy sąd wojskowy.

Z powodu doniesienia ustnego należy z reguły spisać protokół.

§ 129.

Żądanie ścigania karnosądowego z powodu czynów karygodnych, które wolno ścigać tylko na żądanie uprawnionego, ma tenże wniesić, jeżeli jest czynną osobą wojskową, w drodze służbowej, a w innych wypadkach do jednej z władz wojskowych, wymienionych w § 128., ustęp 4., na piśmie lub ustnie.

§ 128., ustęp ostatni, ma zastosowanie.

§ 130.

Przełożona komenda ma z powodu czynu karygodnego osoby podwładnej, podlegającego ściganiu

przed sądem obrony krajowej, o którym doniesiono jej lub który w inny sposób doszedł do jej wiadomości, spowodować natychmiast ustalenia i zarządzenia, niezbędne dla wyjaśnienia stanu rzeczy, oraz zabezpieczenia dowodów i osoby sprawcy, wygotować następnie dokładne doniesienie karne z przedstawieniem stwierzonego stanu rzeczy, poszlaków i środków dowodowych i przedłożyć je niezwłocznie właściwemu komendantowi.

Te same obowiązki ma władza miejscowa, znajdująca się najbliżej miejsca czynu lub miejsca pobytu podejrzanego, która dowiedziała się o czynie karygodnym, podlegającym ściganiu przed sądem obrony krajowej, jeżeli przełożona komenda podejrzanego nie może wkroczyć na czasie z powodu oddalenia miejscowego albo jeżeli podejrzany nie podlega w ogóle pewnej komendzie wojskowej.

W wszystkich innych wypadkach mają władze miejscowe podobnie jak sądy obrony krajowej oraz prokuratorzy wojskowi (oficerowie sądu) przesłać niezwłocznie doniesienie właściwemu komendantowi.

Wszystkie komendy, władze i organa, wymienione w ustępach poprzedzających, powinny także po przedłożeniu doniesienia aż do rozstrzygnięcia właściwego komendanta przedsiębrać ustalenia i zarządzenia przygotowawcze, które nie znoszą zwłoki, a służą do wyjaśnienia sprawy lub niezmiennego utrzymania śladów czynu karygodnego i środków dowodowych albo też mają zapobiedz ucieczce sprawcy.

Mają one donieść bezzwłocznie właściwemu komendantowi o powyższych zarządzeniach i ich wyniku.

§ 131.

Jeżeli przy ustaleniach przygotowawczych, wspomnianych w § 130., okaże się nagląca potrzeba przesłuchania świadka pod przysięgą albo dokonania oględzin, zatrzymania przedmiotów, rewizji domu lub osoby, wówczas ma przełożona komenda albo władza miejscowa albo prokurator wojskowy (oficer sądu) zwrócić się względem przedsięwzięcia czynności takich do najbliższego sądu wojskowego, albo jeżeli nie można na czasie uzyskać jego interwencji lub jeżeli czynność urzędowa nie może być przedsięwzięta przez sąd taki w myśl § 132. ustawy niniejszej albo § 132. ustawy o postępowaniu karnem wojskowym dla wspólnej siły zbrojnej, do najbliższego sądu karnego cywilnego.

Jeżeli nie można uzyskać natychmiastowego wkroczenia sądu, a zwłoka grozi niebezpieczeństwem, wówczas musi przełożona komenda albo władza miejscowa albo prokurator wojskowy (oficer sądu) przedsięwziąć oględziny albo zatrzymanie przedmiotów, z wyjątkiem wypadków § 227., ustęp 1. do 3., tudzież rewizję domu lub osoby albo bezpośrednio albo za pośrednictwem komendy (władzy miejscowej, prokuratora, oficera sądu) obrony kra-

jowej lub wojska wspólnego, wezwanej o wykonanie czynności tej i znajdującej się bliżej miejsca wykonania, o ile jest to dopuszczalne w myśl § 132. ustawy niniejszej, względnie § 132. ustawy o postępowaniu karnem wojskowym dla wspólnej siły zbrojnej. Wezwanie o przedsięwzięcie takich niedających się odroczyć czynności urzędowych można wystosować także do władz i organów policyjnych oraz do innych władz i organów bezpieczeństwa.

Przy przedsięwzięciu oględzin, zatrzymania przedmiotów oraz rewizji domu lub osoby mają komendy (władze miejscowe) zachować, o ile to jest możliwe, istotne formalności, przepisane dla aktów sądowych tego rodzaju, i spisywać protokoły tylko wtedy, gdy wymaga tego dokładne ustalenie okoliczności ważnych. Prokuratora wojskowego i oficera sądu obowiązuje pod tym względem § 142., ustęp 3. Spisane protokoły należy przesłać zaraz przy wykazaniu nieodwłocznej nagłości podjętej czynności urzędowej właściwemu komendantowi, który w razie zarządzenia postępowania badawczego spowoduje udzielenie aktów tych właściwemu sądowi śledczemu. Sąd ma zbadać formę i dokładność protokołów, zarządzić w razie potrzeby powtórzenie lub uzupełnienie czynności badawczej i wydać uchwałę co do utrzymania lub uchylenia zatrzymania przedmiotów.

§ 132.

Sądy i komendy (władze miejscowe, prokuratorowie wojskowi, oficerowie sądu) obrony krajowej mogą poza budynkami obrony krajowej albo budynkami i ubikacjami, zajętymi przez obronę krajową (obóz, strzelnica itd.), przeprowadzać przymusowo oględziny i podejmować zatrzymanie przedmiotów albo rewizję domu lub osoby tylko względem osób, podlegających sądownictwu karnemu obrony krajowej lub liniowemu, względem tych ostatnich tylko za zgodą właściwego sądu liniowego albo jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem. Przed wymienione na wstępie władze nie wolno dalej doprowadzać przymusowo rzeczoznawców, którzy podlegają sądownictwu karnemu cywilnemu, a do zeznań można zmusić ich tylko przed sądem.

Świadków, podlegających sądownictwu karnemu cywilnemu, nie wolno doprowadzać przymusowo przed wojskowe komendy i władze miejscowe, ani też zmuszać do zeznań przed władzami tymi lub przed prokuratorem wojskowym albo oficerem sądu.

§ 133.

Jeżeli sąd lub komenda wojska wspólnego, sąd karny cywilny albo inna władza cywilna (inny organ cywilny) otrzyma wiadomość o czynie karygodnym, który podlega ukaraniu przed sądem obrony krajowej, a nie ma być ścigany tylko na żądanie uprawnionego, wówczas powinny władze te uczynić doniesienie do

przełożonej komendy podejrzanego albo do najbliższej władzy miejscowej lub najbliższego sądu obrony krajowej. Mają one przedsięwziąć także dochodzenia i zarządzenia, należące do ich zakresu działania, które są potrzebne dla wyjaśnienia sprawy lub zabezpieczenia dowodów i osoby podejrzanego, a nie znoszą zwłoki. W ten sam sposób mają postępować sądy, komendy i organa wojska wspólnego co do czynów karygodnych, które mogą być ścigane tylko na żądanie uprawnionego, jeżeli wniesiono do nich żądanie takie.

Sądy, komendy i organa wojska wspólnego oraz sądy karne cywilne, władze i organa policyjne tudzież inne władze i organa bezpieczeństwa mają uczynić zadość wezwaniom, wystosowanym do nich w myśl § 131., bez względu na to, czy czynność urzędowa ma być przedsięwzięta względem osoby, podlegającej sądownictwu karnemu liniowemu albo sądownictwu karnemu cywilnemu lub sądownictwu karnemu obrony krajowej, jeżeli żądana czynność należy do ich zakresu działania i jest dopuszczalna według obowiązujących dla nich przepisów.

Sądy karne wojska wspólnego i sądy karne cywilne mają na żądanie przesłuchiwać także świadków pod przysięgą za przybraniem osób, uprawnionych do obecności (§ 194.).

Władze i organa liniowe oraz władze i organa cywilne należy wzywać o przedsięwzięcie czynności urzędowych, do których są upoważnione sądy (komendy, organa) obrony krajowej, tylko wtedy, jeżeli w miejscu, gdzie czynność urzędowa ma być przedsięwzięta, albo w bezpośredniej jego bliskości niema sądu obrony krajowej ani innej komendy lub organu obrony krajowej, które byłyby uprawnione do czynności urzędowej.

Pod warunkami, wspomnianymi na końcu ustępu drugiego, mogą sądy, komendy i organa wojska wspólnego, sądy karne cywilne, władze i organa policyjne oraz inne władze i organa bezpieczeństwa przedsięwziąć w sprawach karnych, podlegających sądownictwu obrony krajowej, oględziny, zatrzymanie przedmiotów i rewizję domu lub osoby względem osób, podlegających sądownictwu karnemu obrony krajowej, nawet bez wezwania w tych wypadkach, gdy zwłoka grozi niebezpieczeństwem, a sąd lub inna komenda, względnie inny organ obrony krajowej, które są upoważnione do czynności urzędowej, nie mogą na czasie wkroczyć.

§ 134.

Dochodzenie czynów karygodnych, których sprawca jest nieznan, lecz podlega oczywiście sądownictwu karnemu obrony krajowej, oraz czynów karygodnych, które popełnił sprawca nieznan, niepodlegający oczywiście sądownictwu karnemu liniowemu ani sądownictwu karnemu cywilnemu, w budynku obrony krajowej lub zajęтым przez obronę

krajową albo takiejże ubikacji, należy do komend i komendantów, posiadających prawo ścigania karnego, którym domniemany sprawca podlega albo pod których rozkazami budynki lub ubikacje pozostają.

W dochodzeniach tych przysługują prokuratorowi wojskowemu i oficerowi sądu te same prawa, co przy prowadzeniu postępowania badawczego (§§ 141. i 142.).

Zresztą mają analogiczne zastosowanie postanowienia rozdziału XXV.

§ 135.

Jeżeli czynna osoba obrony krajowej zmarła śmiercią nienaturalną albo jeżeli znaleziono zwłoki nieznannej osoby obrony krajowej, wówczas winny władze policyjne i inne władze bezpieczeństwa niezależnie od dalszych obowiązujących je przepisów uczynić zaraz doniesienie najbliższemu sądowi lub najbliższej władzy miejscowej obrony krajowej.

§ 136.

Przy wypadkach śmierci osób cywilnych są władze cywilne obowiązane do doniesienia najbliższemu sądowi lub najbliższej władzy miejscowej obrony krajowej:

1. jeżeli śmierć została oczywiście spowodowana czynem karygodnym osoby, podlegającej sądownictwu karnemu obrony krajowej, albo

2. jeżeli istnieją chociażby tylko poszlaki, iż osoba taka miała udział w zezjeściu śmiertelnym w sposób karygodny.

W pierwszym przypadku należy pozostawić zbadanie stanu rzeczy, a zwłaszcza oględziny sądowe i otwarcie zwłok sądowi obrony krajowej, jeżeli sąd ten może wkroczyć na czasie; sąd obrony krajowej może jednak wezwać o przedsięwzięcie czynności tych także sąd liniowy lub sąd karny cywilny, położony bliżej miejsca dochodzeń.

W drugim wypadku należy zbadanie stanu rzeczy do władz cywilnych. Sądowi obrony krajowej należy jednak w miarę możliwości dać sposobność wysłania sędziego śledczego i rzeczoznawców celem wzięcia udziału w oględzinach zwłok i ich otwarciu oraz w oględzinach miejsca. Także właściwy komendant może wydelegować do tych czynności urzędowych prokuratora wojskowego lub oficera sądu.

W ten sam sposób mają postępować władze obrony krajowej, jeżeli okaże się, iż do śmierci czynnej osoby, należącej do obrony krajowej, przyczyniła się w sposób karygodny osoba, podlegająca sądownictwu karnemu liniowemu lub sądownictwu karnemu cywilnemu, a władze liniowe, jeżeli okaże się, iż do śmierci czynnej osoby z wojska wspólnego przyczyniła się w sposób karygodny osoba, podlegająca sądownictwu karnemu obrony krajowej.

§ 137.

Gdy właściwy komendant otrzymał wiadomość, iż zachodzi podejrzenie popełnienia przez osobę, podlegającą jego kompetencji, czynu karygodnego, który ma być ścigany z urzędu przed sądem obrony krajowej, albo gdy co do czynów karygodnych, które mogą być ścigane tylko na żądanie uprawnionego, doszło do niego żądanie ścigania karnego osoby takiej, wówczas wydaje on prokuratorowi wojskowemu lub oficerowi sądu pisemny rozkaz wdrożenia postępowania badawczego.

W rozkazie należy wymieniać osobę, przeciw której, i czyn, z powodu którego wdraża się postępowanie badawcze.

Jeżeli zachodzi wątpliwość, czy dany wypadek nadaje się do ścigania karnosądowego, może właściwy komendant zarządzić dochodzenia tymczasowe przez prokuratora wojskowego lub oficera sądu albo przez przełożoną komendę podejrzanego i uczynić rozstrzygnięcie swe zawisłem od ich wyniku. W dochodzeniach tych przysługują prokuratorowi wojskowemu i oficerowi sądu te same prawa, co przy przeprowadzaniu postępowania badawczego (§§ 141. i 142.).

Wdrożenie postępowania badawczego należy pominąć i zarządzić natychmiastowe wniesienie oskarżenia, jeżeli cel postępowania badawczego (§ 140.) został już osiągnięty przez ustalenia władz, wymienionych w § 130.

§ 138.

Jeżeli właściwy komendant nie znajduje dostatecznych podstaw do ścigania przed sądem karnym, wówczas zarządza on odłożenie doniesienia przy krótkim skreśleniu powodów. O postanowieniu tem należy zawiadomić przesłuchanego już ewentualnie podejrzanego, pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego (§ 106.).

Jeżeli właściwy komendant odłożył doniesienie, uznając, iż czyn karygodny może być osądzony w drodze dyscyplinarnej (§ 2.), wówczas orzeka on zarazem karę dyscyplinarną. Natomiast może on pozostawić ukaranie dyscyplinarne przełożonej komendzie doniesionego, jeżeli widzi w doniesionym mu czynie karygodnym tylko przekroczenie dyscyplinarne. W obu wypadkach należy zawiadomić o postanowieniu tem pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego. Przeciw postanowieniu takiemu dopuszczalne jest zażalenie według § 106. Pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego należy na żądanie zawiadomić o treści załatwienia dyscyplinarnego.

Jeżeli z powodu występku (przekroczenia), którego załatwienie w drodze dyscyplinarnej było w myśl § 2. usprawiedliwione, przyszło do ukarania

dyscyplinarnego, wówczas wykluczone jest ściganie sądowe z powodu tego samego czynu karygodnego.

§ 139.

Jeżeli komendant uważa się za niewłaściwego albo jeżeli niewłaściwość jego okaże się w toku postępowania badawczego przed wniesieniem oskarżenia albo jeżeli obwiniony przejdzie przed wniesieniem oskarżenia pod kompetencję innego komendanta, wówczas należy odstąpić sprawę niezwłocznie władzy właściwej, i to, jeżeli postępowanie badawcze poruczono w myśl § 143. sądowi, na wniosek prokuratora wojskowego lub oficera sądu.

O odstąpieniu sprawy karnej należy zawiadomić przesłuchanego już ewentualnie obwinionego, pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego.

Jeżeli komendant przy sądzie dywizyjnym odeśle sprawę karną komendantowi przy sądzie brygady, wówczas nie może ten ostatni odmówić ścigania karnego z powodu, iż uważa sprawę za należącą do zakresu działania komendanta przy sądzie dywizyjnym.

Postanowienia i czynności urzędowe niewłaściwych komendantów, prokuratorów wojskowych, oficerów sądu i sądów w postępowaniu badawczem nie są nieważne wskutek samej niewłaściwości władzy postanawiającej lub urzędującej; właściwy komendant lub sąd ma jednak ocenić, o ile postanowienie takie należy utrzymać w mocy, a względnie powtórzyć lub uzupełnić czynność urzędową prokuratorą lub sądową.

§ 140.

Celem postępowania badawczego jest wykrycie i ustalenie tych okoliczności, które są potrzebne do ocenienia pytania, czy przeciw pewnej osobie można wnieść oskarżenie czy też nie. Poza te granice nie może rozciągać się postępowanie badawcze.

Przyznanie obwinionego nie uwalnia organu, prowadzącego śledztwo, od obowiązku przeprowadzenia tego badania i ustalenia.

§ 141.

Postępowanie badawcze przeprowadza z reguły prokurator wojskowy lub oficer sądu, i to osobiście, a w razie potrzeby także poza miejscem siedziby swego właściwego komendanta. Jest on uprawniony wzywać komendy wojskowe oraz inne publiczne władze, urzędy i ich organa o udzielanie wyjaśnień i wiadomości i może zwracać się do tych władz w celu przedsięwzięcia dochodzeń lub poszczególnych czynności śledczych.

W szczególności może prokurator wojskowy i oficer sądu spowodować przesłuchanie obwinionego tudzież niezaprzyjęzone przesłuchanie osób,

podlegających sądownictwu karnemu obrony krajowej, przez komendy wojskowe (prokuratorów, oficerów sądu) albo przedsięwzięć przesłuchania takie sam albo wezwać o nie władze i organa policyjne lub inne władze i organa bezpieczeństwa.

Może on także wezwać te ostatnie władze i organa, tudzież komendy (prokuratorów, oficerów sądu) wojska wspólnego o niezaprzyjęte przesłuchanie osób, podlegających sądownictwu karnemu cywilnemu albo sądownictwu karnemu liniowemu, być obecnym przy tych przesłuchaniach albo też przedsięwziąć je osobiście.

§ 142.

O przesłuchanie świadka pod przysięgą, zarządzenie i przedsięwzięcie oględzin, zatrzymania przedmiotów, rewizji domu lub osoby i o wykonanie innych sędziowskich czynności badawczych ma prokurator wojskowy i oficer sądu zwrócić się z reguły do tego sądu karnego wojskowego lub cywilnego, który znajduje się najbliższej miejsca podjęcia czynności urzędowej. Jeżeli jednak zwłoka grozi niebezpieczeństwem, a nie można uzyskać natychmiastowej interwencji sądu, wówczas może prokurator wojskowy i oficer sądu zarządzić oględziny oraz konfiskatę, wyjąwszy wypadki § 227., ustęp 1. do 3., i rewizję domu lub osoby przez komendy wojskowe albo przedsięwziąć je sam albo wezwać władze i organa policyjne lub inne władze i organa bezpieczeństwa o przeprowadzenie tych czynności urzędowych.

Postanowienia §§ 132. i 133. obowiązują także w prokuratorstwie postępowaniu badawczem.

Prokurator wojskowy i oficer sądu mogą być obecni przy czynnościach badawczych także wtedy, gdy nie przeprowadzają ich sami. Przy takich czynnościach urzędowych mają komendy w miarę możliwości, a prokurator wojskowy i oficer sądu bezwzględnie przestrzegać formalności, przepisanych dla aktów sądowych tego rodzaju. Jeżeli ci ostatni przedsięwzięją oględziny sami, wówczas przysługują im prawo wyboru znawców.

Co do badania protokołów, niesporządzonych sądownie, przez właściwy sąd śledczy i co do dalszych zarządzeń tego sądu obowiązuje § 131., ustęp ostatni.

§ 143.

Jeżeli z powodu niejasności wypadku, ciężkiej kwalifikacji czynu karygodnego lub z innych ważnych powodów przeprowadzenie badania sędziowskiego okazuje się w pewnych sprawach karnych wskazane, wówczas może właściwy komendant wydać prokuratorowi wojskowemu lub oficerowi sądu każdej chwili rozkaz oddania postępowania badawczego właściwemu sądowi do przeprowadzenia. W spra-

wach karnych, należących do zakresu działania sądu dywizyjnego, można poruczyć przeprowadzenie postępowania badawczego także podwładnemu sądowi brygady, znajdującemu się bliżej miejsca czynu (§ 24., ustęp 1.).

Sąd powołany do działania ma przekazać przeprowadzenie postępowania badawczego oficerowi dla służby sprawiedliwości jako sędziemu śledczemu.

§ 144.

W pisemnym wezwaniu prokuratora wojskowego, wystosowanym do sądu względem wdrożenia lub dalszego przeprowadzenia postępowania badawczego, do którego należy dołączyć wygotowany na piśmie rozkaz właściwego komendanta, powinno się określić dokładnie czyn karygodny, z powodu którego, i osobę, przeciw której postępowanie ma być wdrożone lub dalej prowadzone.

W postępowaniu w sprawach karnych, przekazanych sądom brygady do osądzenia, wystarczy pisemne lub ustne wezwanie oficera sądu przy równoczesnym wręczeniu doniesienia, zaopatrzonego w rozkaz właściwego komendanta (akta badawcze).

Jeżeli w toku sądowego postępowania badawczego okaże się potrzeba rozszerzenia postępowania także na inny czyn karygodny albo przeciw innej osobie, podlegającej temu samemu właściwemu komendantowi, wówczas należy zawiadomić o tem prokuratora wojskowego (oficera sądu) celem zainicjowania postanowienia tegoż komendanta. Tymczasem ma sędzia śledczy podjąć czynności badawcze, które bez zwłoki muszą być przeprowadzone.

Jeżeli właściwy komendant postanowi w takim wypadku nie rozszerzać sądowego ścigania karnego dla jednej z przyczyn, wymienionych w § 138., ustępy 1. i 2., na czyn karygodny, który nowo wyszedł na jaw, wówczas należy odnośnie do czynu tego odstąpić od dalszego badania przez sąd. Co do zawiadomienia obwinionego, którego przesłuchano już odnośnie do nowego obwinienia, oraz pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego, jak również co do środków prawnych, dopuszczalnych przeciw orzeczeniu właściwego komendanta, obowiązuje § 138.

§ 145.

Sędzia śledczy prowadzi dochodzenia w zasadzie osobiście i bezpośrednio. Gdzie to jednak okazuje się konieczne lub odpowiednie, może sąd śledczy wezwać także inne sądy wojskowe oraz sądy karne cywilne o przedsięwzięcie sądowych czynności urzędowych.

Sądowi śledczemu przysługują także wszystkie dalsze prawa, przyznane w §§ 141. i 142. prokuratorowi wojskowemu i oficerowi sądu pod względem korzystania z pomocy innych władz.

Postanowienia §§ 132. i 133. obowiązują także w sądownym postępowaniu badawczem.

Sąd śledczy postępuje z urzędu, nie czekając na dalsze wnioski oskarżyciela, w celu stwierdzenia stanu rzeczy, wysledzenia sprawcy, współwinnego, uczestnika lub udzielającego pomocy, oraz w celu ustalenia środków dowodowych, służących do przekonania lub obrony obwinionego o tyle, o ile wymaga tego cel postępowania badawczego.

Sędzia śledczy prowadzi badanie w swej siedzibie urzędowej, a w miarę potrzeby i praktyczności także poza tą siedzibą.

§ 146.

Oskarżyciel ma prawo żądać każdej chwili przeglądu lub przesłania aktów i stawiać wnioski do sądu śledczego względem przedsięwzięcia poszczególnych czynności badawczych.

Przy przesłuchaniu obwinionego lub świadków przez sędziego śledczego nie może on z reguły (§ 194., ustęp 2.) być obecnym. Ma on jednak prawo uczestniczyć w oględzinach, w rewizji domowej i przetrząsaniu papierów, tudzież wskazywać przedmioty, na które czynności badawcze należy rozciągnąć. Sąd śledczy powinien w tym celu zawiadomić z reguły oskarżyciela o przedsięwzięciu tych czynności, może jednak, jeżeli zachodzi obawa zwłoki, przedsiębrać je także bez tego zawiadomienia.

§ 147.

Kto uważa się za pokrzywdzonego przez postanowienie, zaniedbanie lub zwłokę sądu śledczego, ma prawo wnieść przedstawienie do kierownika sądu, a jeżeli on sam prowadzi badanie, zażalenie do sądu wyższej instancji.

§ 148.

Jeżeli czyn karygodny pozostawił ślady, należy zbadać je w toku postępowania badawczego zwłaszcza przez oględziny, o ile nie odbyło się to w sposób wiarygodny już stosownie do postanowień §§ 130. i 131.

Przedmioty, które pochodzą z czynu karygodnego, na których lub zapomocą których popełniono czyn taki, albo które sprawca mógł pozostawić na miejscu czynu, w ogóle przedmioty, które obwiniony lub świadkowie mają rozpoznać albo które w inny sposób mogą posłużyć do dostarczenia dowodu, powinna władza (organ) urzędująca wziąć w miarę możliwości w bezpieczne przechowanie.

Jeżeli czynność urzędowa nie została przedsięwzięta przez prowadzącego badanie prokuratora wojskowego, oficera sądu lub sędziego śledczego, należy oddać przedmioty te wymienionym osobom w przechowanie. Przedmioty, wzięte w przechowanie, należy spisać dokładnie i oznaczyć pieczęcią urzędową albo w inny odpowiedni sposób dla zapobieżenia przemianie. Na żądanie należy wydać posiadaczowi odpis spisu.

Jeżeli między przedmiotami tymi znajdują się rzeczy, poświęcone służbie bożej, należy postarać się o ich oddzielenie od innych przedmiotów i odpowiednie przechowanie.

§ 149.

Komendy, władze i organa, które przedsięwzięły dochodzenia i czynności badawcze, są uprawnione do zarządzenia i przeprowadzenia tego, aby osoby, znajdujące się na widowni czynności urzędowej, oddaliły się stamtąd. Z drugiej strony mogą one także polecić osobom takim, aby pozostały tam aż do ukończenia czynności urzędowej.

Przeciw osobom, podlegającym sądownictwu karnemu obrony krajowej albo liniowemu, które nie stosują się do zarządzeń tych albo zachowują się przy wspomnianych czynnościach urzędowych w sposób burzliwy, naruszający winne uszanowanie lub obrażający, wymierzyć ma przełożony, uprawniony do tego według przepisów służbowych, odpowiednią karę w drodze dyscyplinarnej, o ile postąpienie ich nie jest czynem, podlegającym ukaraniu przez sąd karny.

Przeciw osobom cywilnym jako obwinionym ma właściwy komendant orzec w wypadkach tych grzywnę aż do stu koron albo areszt aż do ośmiu dni jako karę porządkową, a jeżeli pozostają w areszcie śledczym, obostrzenie aresztu według istniejących przepisów.

Nieczynni oficerowie i osoby równorzędne w mundurze wojskowym podlegają z powodu takiego zachowania się wojskowej władzy karnej dyscyplinarnej.

Inne osoby, które zachowują się w ten sposób przy dochodzeniach lub czynnościach badawczych, przedsięwziętych przez sądy obrony krajowej, może sędzia śledczy upomnieć, a w razie potrzeby donieść sądowi powiatowemu ich miejsca zamieszkania lub pobytu, który ma postąpić tak, jak gdyby wykroczenie to popełnione zostało względem sądu cywilnego, przedsięwziętego czynność śledczą. Przeciw takim postanowieniom sądu powiatowego są dopuszczalne środki prawne, dozwolone według procedury karnej cywilnej. Jeżeli wykroczeń wspomnianego rodzaju dopuszczono się względem innych władz

wojskowych, zajętych przeprowadzeniem dochodzeń lub badań, wówczas należy wezwać o ukaranie sprawcy powołaną do tego władzę cywilną jego miejsca zamieszkania lub pobytu.

Obrońcę, nienależącego do osób, wymienionych w ustępach 2. i 4., można usunąć, a o zachowaniu się jego należy donieść w podobnym wypadku właściwej władzy dyscyplinarnej.

§ 150.

Przy przedsiębioraniu oględzin, rewizji osoby i domu, przy zatrzymaniu przedmiotów i przetrzysaniu papierów ma być obecny świadek sądowy.

Do przesłuchania obwinionego należy przybrać świadka sądowego tylko wtedy, gdy obwiniony wyraźnie tego żąda, gdy organ, przeprowadzający przesłuchanie, uważa to za potrzebne albo gdy prokurator wojskowy zawnioskuje to przy przesłuchaniu sądowem.

Świadek sądowy musi być oficerem czynnym, wyższym co do stopnia wojskowego lub przynajmniej starszym rangą od tego, względem którego przedsiębiorze się czynność badawczą.

Świadek sądowy musi być w sprawie nieinteresowany; należy upomnieć go z powołaniem się na ustawę niniejszą, iż ma zwracać baczną uwagę na wszystko, co będzie w jego obecności przedsiębiorzone i zeznać, aby mógł w danym razie złożyć przed sądem świadectwo. Świadek sądowy musi także zachować tajemnicę co do wszystkiego, o czem dowiedział się przy czynności badawczej, a to pod rygorem ukarania w drodze dyscyplinarnej.

W postępowaniu z powodu spraw karnych, przydzielonych do osądzenia sądom brygady, jest przybranie świadka sądowego potrzebne tylko wtedy, gdy organ, który przedsiębiorze czynność urzędową, uważa to za niezbędne albo gdy oficer sądu stawia wniosek taki przy przesłuchaniu sądowem obwinionego.

§ 151.

Wszystkie zdarzenia i okoliczności, dotyczące się postępowania badawczego, a zwłaszcza wszystkie dochodzenia, podjęte lub spowodowane przez prokuratora wojskowego, oficera sądu i sędziego śledczego, należy uwidocznnić w aktach.

Prokurator wojskowy, oficer sądu i sędziego śledczy mają prowadzić dziennik każdej sprawy karnej, do którego należy wciągać dokładnie wszystkie akta postępowania badawczego.

§ 152.

Co do wszystkich czynności badawczych należy spisywać protokoły. Prócz organu, który przedsię-

bierze odnośną czynność urzędową, powinien być obecny przy niej protokolant; protokół musi być podpisany po zakończeniu przez obie te osoby oraz przez obecnych w danym razie świadków sądowych i tłumacza.

W postępowaniu z powodu spraw karnych, przydzielonych do osądzenia sądom brygady, jest prowadzenie protokołu potrzebne przy takich tylko czynnościach badawczych, które mają być użyte jako dowód przy rozprawie głównej, a nie mają być tam powtórzone; w innych wypadkach wystarczy krótkie spisanie istotnej treści zeznań, złożonych przez osoby przesłuchane, przez protokolanta albo organ, który przedsiębiorze czynność urzędową.

§ 153.

Protokół musi podawać miejsce i dzień czynności urzędowej, oraz nazwiska osób współdziałających lub interesowanych i stwierdzać, czy istotne formalności postępowania zostały zachowane.

Protokół należy celem potwierdzenia odczytać osobom, uczestniczącym w czynności urzędowej, o ile odnosi się do nich, albo oddać im do przeczytania, a w razie potrzeby przetłumaczyć.

Potwierdzenie ma być uwidocznione, a protokół podpisany przez uczestniczących.

W razie odmówienia podpisu należy podać w protokole jego powód.

§ 154.

Sądy oraz inne komendy i organa obrony krajowej, powołane do prowadzenia postępowania karnego, są uprawnione do bezpośredniego znoszenia się w wszystkim, co należy do zakresu ich postępowania, z wszystkimi władzami wojskowymi i cywilnymi, mającymi siedzibę w królestwach i krajach reprezentowanych w Radzie państwa, w krajach świętej Korony węgierskiej oraz w Bośni i Hercegowinie.

Zażalenia z powodu odmówienia pomocy prawnej, zaniedbania i zwłoki należy wnosić do władzy, bezpośrednio przełożonej nad władzą rekwirowaną.

Jeżeli sąd nie uczyni zadość wezwaniu o udzielenie pomocy prawnej, wówczas mogą władze, powołane do wykonywania sądownictwa karnego obrony krajowej, wnieść zażalenie także do najwyższego trybunału obrony krajowej.

Koszta pomocy prawnej ponosi władza wywołująca.

Co do znoszenia się z władzami państw obcych istnieją osobne przepisy.

§ 155.

Właściwy komendant nie może brać udziału w czynnościach badawczych.

Rozdział XI.

Przesłuchanie obwinionego.

§ 156.

Obwinionych, należących do czynnych osób wojskowych, dostawia w celu przesłuchania przełożona komenda przy oznajmieniu przedmiotu obwinienia; jeżeli obwinieni są aresztowani, wówczas zarządza się ich doprowadzenie.

§ 157.

Inni obwinieni, którzy podlegają sądownictwu karnemu obrony krajowej i znajdują się na wolnej stopie, zostają z reguły do przesłuchania wezwani.

Wezwanie skutecznie się przez doręczenie pisemnego i zamkniętego wezwania, zaopatrzonego pieczęcią służbową, wystosowanego do osoby wezwać się mającej i podpisanego przez urzędujący organ władzy. Ma ono wyrażać nazwę władzy wzywającej i nazwisko wezwanego, ogólne wymienienie przedmiotu badania, miejsce, dzień i godzinę stawienia się z tym dodatkiem, że wezwany będzie słuchany jako obwiniony i że w razie niestawienia się zostanie doprowadzony.

Jeżeli osoba, którą należy przesłuchać, piastuje urząd publiczny lub pełni służbę publiczną, a celem przestrzegania bezpieczeństwa publicznego lub innych interesów publicznych musi się zarządzić zastępstwo na czas jej przeszkody, wówczas należy zawiadomić o zawezwaniu lub doprowadzeniu (§ 158.) jednocześnie jej bezpośredniego przełożonego.

Przepis ten ma zastosowanie także wtedy, gdy ma się wezwać lub doprowadzić osoby, będące w służbie kolei żelaznych i statków parowych, albo robotników kopalń, hut, kuźnic i walcowni albo osoby, które pozostają w państwowej lub gminnej służbie zdrowia lub w publicznej albo prywatnej służbie leśnej.

Aresztowanych obwinionych doprowadza się do przesłuchania.

§ 158.

Doprowadzenie obwinionych, wymienionych w § 157., ustęp 1., może być zarządzone przez właściwego komendanta, a w razie, gdy zwłoka grozi niebezpieczeństwem, przez prokuratora wojskowego,

oficera sądu lub sędziego śledczego, jeżeli obwiniony, wezwany prawidłowo, nie stawił się i nie usprawiedliwił niestawienia jakimś ważnym powodem, a bez poprzedniego wezwania także wtedy, gdy zachodzą przyczyny, które usprawiedliwiałyby przytrzymanie (§ 171.).

W nakazie doprowadzenia, który ma być wygotowany na piśmie, należy wymienić dokładnie obwinionego i podać zarzucony mu czyn oraz powód doprowadzenia.

Celem doprowadzenia obwinionego należy użyć z reguły władz i organów policyjnych lub innych władz i organów bezpieczeństwa.

Doprowadzony ma być zaraz przesłuchany przez organ prowadzący badanie. Jeżeli to jest niemożliwe, może być zatrzymany aż do przesłuchania, jednak nie dłużej jak przez dwadzieścia cztery godzin.

§ 159.

Obwinionego przesłuchuje się w nieobecności osób, według ustawy do tego nie powołanych, z zachowaniem przyzwoitości i spokoju. Przesłuchanie to odbywa się ustnie, jeżeli jednak chodzi o okoliczności zawiłe, może organ prowadzący przesłuchanie dozwolić obwinionemu, aby przed daniem odpowiedzi na pytania przeglądał zapiski pisemne.

Jeżeli aresztowany jest okuty w kajdany, należy mu zdjąć je przed przesłuchaniem, o ile to stać się może bez niebezpieczeństwa.

§ 160.

Przed rozpoczęciem przesłuchania należy upomnieć obwinionego, aby na postawione mu pytania odpowiadał stanowczo, wyraźnie i zgodnie z prawdą. Następnie należy wypytać go przy pierwszym przesłuchaniu o stosunki osobiste.

Jeżeli zachodzi wątpliwość co do prawdziwości odpowiedzi obwinionego albo jeżeli okazuje się to konieczne z innych względów, należy stosunki osobiste obwinionego poddać zbadaniu.

Co do obwinionych, którzy należą do związku wojskowego, należy celem stwierdzenia stosunków osobistych złożyć zawsze do aktów ich wojskowe dokumenty personalne. Powinno się wypytać ich także co do sposobu wstąpienia w związek wojskowy, a obwinionych, należących do stanu żołnierskiego (żandarmeryi), również co do tego, czy złożyli wojskową przysięgę służbową.

§ 161.

Po przesłuchaniu obwinionego co do stosunków osobistych należy wymienić mu w ogólności

czyn karygodny, o który jest obwiniony, i wezwać go, aby oświadczył się zwięźle i szczegółowo co do faktów, stanowiących przedmiot obwinienia.

W dalszych pytaniach należy, unikając wszelkiej niepotrzebnej rozwlekłości, zmierzać do tego, aby obwiniony uzupełnił opowiadanie swoje, oraz usunął niejasności i sprzeczności, a w szczególności należy pytania te stawiać tak, aby obwiniony dowiedział się o wszystkich poszlakach, przemawiających przeciw niemu, które mogą mu być oznajmione bez obawy udaremnienia postępowania, i aby miał sposobność do ich odparcia i usprawiedliwienia się. Te poszlaki, których nie można podać do wiadomości obwinionego bez narażenia celu postępowania, musi się oznajmić mu po ustaniu tego niebezpieczeństwa, a w każdym razie przed ukończeniem postępowania badawczego.

Jeżeli obwiniony przywodzi pewne okoliczności lub środki dowodowe na swe uniewinnienie lub w celu łagodniejszego ocenienia czynu, wówczas musi się zbadać je, o ile nie podano ich widocznie jedynie w celu przewłoki.

§ 162.

Pytania, zadawane obwinionemu, nie powinny być niedokładne, niejasne, wieloznaczne lub podchwytliwe; powinny one być stawiane w miarę możności w porządku chronologicznym zdarzeń i wpływać jedno z drugiego według naturalnego porządku i związku przyczynowego. Należy zatem unikać zadawania zwłaszcza takich pytań, w których mieści się wskazówka co do osnowy odpowiedzi albo w których okoliczność, nieprzyznaną przez obwinionego, przyjmuje się za przyznaną.

Pytania, przedstawiające obwinionemu okoliczności, które mają być stwierdzone dopiero przez jego odpowiedź, albo wskazujące mu z nazwiska lub z innych łatwych do poznania znamion poszukiwanych współników, wolno stawiać dopiero wtedy, gdy w inny sposób niepodobna spowodować obwinionego do oświadczenia się w tym względzie. W takich przypadkach należy zapisać pytania te dosłownie do protokołu.

Nie wolno używać obietnic ani złudnych przedstawień ani gróźb ani innych środków przymusowych dla nakłonienia obwinionego do przyznania się lub poczynienia pewnych zeznań. Nie wolno również przewlekać badania przez usiłowania, czynione w tym celu, aby osiągnąć przyznanie się.

§ 163.

Przedmioty, które odnoszą się do czynu karygodnego albo służą do przekonania obwinionego,

należy mu po poprzednim wezwaniu do ich opisania przedłożyć celem rozpoznania; jeżeli przedłożenie ich jest niemożliwe, należy zaprowadzić obwinionego do nich dla rozpoznania. Jeżeli może to posłużyć do usunięcia wątpliwości co do prawdziwości pisma, o które obwiniony jest posądzony, można zaważać go, aby napisał kilka słów lub zdań; nie wolno jednak używać z tego powodu środków przymusowych.

§ 164.

Obwinionych, którzy pozostają w związku wojskowym lub innej służbie publicznej albo którzy wystąpili z związku tego lub służby tej, nie można pytać o okoliczności, co do których nie wolno im zeznawać z powodu ciężącego na nich obowiązku zachowania tajemnicy służbowej lub urzędowej, wyjąwszy gdyby władza właściwa uwolniła ich od obowiązku tego, w razie potrzeby na skutek interwencji, podjętej z urzędu.

§ 165.

Jeżeli obwiniony po oznajmieniu zachodzącego przeciw niemu obwinienia uważa się za niewinnego, lecz nie chce oświadczyć się bliżej co do zarzutu, nie należy zadawać mu dalszych pytań w tym względzie. W tym wypadku jak również wtedy, gdy obwiniony odmawia odpowiedzi w ogóle lub na pewne pytania albo udaje głuchego, niemego, obłąkanego lub głupowatego, a organ przesłuchujący jest w tych ostatnich wypadkach przekonany o udawaniu albo na podstawie własnych spostrzeżeń albo przez przesłuchanie świadków lub znawców, należy tylko zwrócić uwagę obwinionego, iż zachowanie się takie nie wstrzyma postępowania a może jedynie zaszkodzić obronie.

§ 166.

Jeżeli późniejsze zeznania obwinionego różnią się od dawniejszych, a zwłaszcza jeżeli odwołuje on poprzednie przyznanie, należy zapytać go o powód tych zmian i o przyczyny odwołania.

§ 167.

Jeżeli zeznania obwinionego odbiegają w stanowczych punktach od zeznań świadka lub współnika, którzy zeznają przeciw niemu, wówczas należy przeciwstawić mu zeznania te w toku postępowania badawczego tylko wtedy, gdy sprzeczność nie da się wyjaśnić w inny sposób albo gdy należy obawiać się, iż przeciwstawienie nie będzie mogło mieć miejsca przy rozprawie głównej.

Żądaniu obwinionego, aby już w toku postępowania badawczego skonfrontowano go z spółnikiem

lub świadkiem, należy uczynić zadość, jeżeli może to odbyć się bez trudności i bez przewłoki postępowania.

Przynależnych obwinionego (§ 189.) można konfrontować z nim, nawet gdy składają świadectwo dobrowolnie, tylko wtedy, gdy obwiniony wyraźnie tego żąda.

Do konfrontacji obwinionego z współobwinionym lub świadkiem mają zresztą analogiczne zastosowanie postanowienia § 198.

§ 168.

Jeżeli obwiniony wdaje się przy przesłuchaniu w opowiadanie lub przyznanie takich czynów karygodnych, z powodu których nie zarządzono jeszcze postępowania badawczego, wówczas należy zawiadomić o tem, jeżeli przesłuchanie odbyło się przed sądem, prokuratora wojskowego (oficera sądu) celem zasięgnięcia postanowienia właściwego komendanta (§ 144., ustępy 3. i 4.).

Rozdział XII.

Zawieszenie w służbie, areszt tymczasowy i śledczy.

§ 169.

Właściwy komendant rozstrzyga o tem, czy z powodu wdrożenia postępowania karnego należy zawiesić tymczasowo w służbie obwinionego, należącego do czynnych osób wojskowych. Uprawnienie przełożonej komendy do tymczasowego zawieszenia w służbie nie doznaje przez to zmiany.

§ 170.

Czynne osoby wojskowe, przeciw którym zarządzono postępowanie badawcze albo bezpośrednie wniesienie oskarżenia, nie mogą być aż do ukończenia postępowania karnego ani przeniesione ani odkomenderowane, o ile wyszłyby przez to z pod kompetencji dotychczasowego komendanta (§ 34.). W innych wypadkach zależy przeniesienie, odkomenderowanie i urlopowanie obwinionych od zgodzenia się właściwego komendanta.

Właściwy komendant może także zarządzić, że obwinieni, którzy są czynnymi osobami wojskowymi i których pozostawiono na wolnej stopie, mają pozostać w siedzibie sądu aż do ukończenia postępowania karnego.

§ 171.

Areszt tymczasowy można zarządzić przeciw podejrzanemu, obwinionemu lub oskarżonemu:

1. jeżeli przy popełnieniu zbrodni lub występku przydybano go na gorącym uczynku albo jeżeli bezpośrednio po czynie pościg urzędowy lub głos publiczny wskazuje go jako podejrzanego o czyn karygodny,

2. jeżeli zbiegł lub czynił przygotowania do ucieczki, jeżeli ukrył się w celu uchylecia się od postępowania karnego i nie zgłosił się później dobrowolnie albo jeżeli jest podejrzanym o ucieczkę z powodu wielkiej kary, jaka mu prawdopodobnie grozi, albo z innych ważnych powodów,

3. jeżeli starał się wpływać na świadków, znawców lub współobwinionych w sposób, przeszkadzający wykryciu prawdy, albo utrudniać badanie w inny sposób przez zniszczenie, zmianę lub zatajenie śladów czynów karygodnego albo jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, iż mógłby to uczynić,

4. jeżeli w ciągu toczącego się przeciw niemu postępowania popełnił nową zbrodnię lub nowy występki albo jeżeli szczególne okoliczności uzasadniają obawę, iż powtórzy czyn dokonany lub wykona czyn usiłowany albo zagrożony, albo

5. jeżeli ze względów wojskowych nie można pozostawić na wolnej stopie podejrzanego, obwinionego lub oskarżonego, który pozostaje w czynnym związku wojskowym.

Areszt tymczasowy, zarządzony tylko na podstawie punktu 1., nie może przekraczać czterdziestu ośmiu godzin.

Areszt tymczasowy wykonywa się w lokalu więziennym, który wyznaczy osoba, uprawniona do zarządzenia aresztu, a według okoliczności w więzieniu sądowym.

§ 172.

Areszt tymczasowy zarządza przełożona komenda obwinionego albo władza miejscowa.

Areszt tymczasowy może zarządzić także wprost prokurator wojskowy lub oficer sądu, jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem.

Jeżeli przy przesłuchaniu sądowym obwinionego, pozostającego na wolnej stopie, wyjdą na jaw okoliczności, które wymagają niezwłocznie jego przytrzymania, wówczas może przytrzymanie to zarządzić także sędzia śledczy.

Aresztowanego należy przesłuchać najdalej w dwudziestu czterech godzinach.

Postanowienia § 157., ustęp 3. i 4., mają analogiczne zastosowanie do wypadków aresztu tymczasowego.

§ 173.

Jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem, a nie można uzyskać interwencji przełożonego wojskowego lub straży wojskowej, są władze i organa policyjne oraz inne władze i organa bezpieczeństwa uprawnione do aresztowania czynnych osób wojskowych, o ile zachodzą okoliczności, które według istniejących dla nich przepisów ustawowych uprawniałyby je do aresztowania osób cywilnych.

Oficerowie i osoby równorzędne w mundurze wojskowym oraz w ogóle czynne osoby wojskowe, zajęte wykonaniem służby wojskowej, mogą być aresztowane przez władze i organa policyjne oraz inne władze i organa bezpieczeństwa tylko wtedy, jeżeli przydybano je na gorącym uczynku (§ 171., punkt 1.) z powodu zbrodni albo występku, wywołującego zgorszenie publiczne, albo jeżeli nie można w inny sposób zapobiedz dokonaniu, kontynuowaniu lub powtórzeniu czynu karygodnego albo w razie zbrodni ucieczce sprawcy i jeżeli nie można uzyskać interwencji przełożonego wojskowego lub straży wojskowej. Aresztowanie oficera lub osoby równorzędnej ma być bezwarunkowo zaniechane, jeżeli przytrzymany udaje się na wezwanie organu policyjnego lub organu bezpieczeństwa dobrowolnie do najbliższej władzy wojskowej, a o ile w odnośnym miejscu niema władzy takiej, do miejscowej władzy policyjnej.

Co do aresztowania innych osób, podlegających sądownictwu karnemu obrony krajowej, przez władze i organa policyjne oraz inne władze i organa bezpieczeństwa obowiązują te same przepisy jak co do aresztowania osób, podlegających sądownictwu karnemu cywilnemu.

Jeżeli aresztowanego nie wypuszcza się napowrót na wolną stopę, należy oddać go niezwłocznie najbliższej władzy wojskowej, przesłuchać tam natychmiast, a w razie, gdy okaże się brak podstawy do dalszego przytrzymania, wypuścić zaraz na wolność; w przeciwnym wypadku należy postąpić w myśl § 175.

§ 174.

Jeżeli przy czynie karygodnym, popełnionym przez większą liczbę osób, nie da się zaraz wysledzić winnych, wówczas można osadzić w areszcie tymczasowym wszystkie osoby, podlegające sądownictwu karnemu obrony krajowej, które były obecne przy zajściu, a nie są zupełnie wolne od podejrzenia o współudział.

Muszą one jednak być przesłuchane najdalej w trzech dniach przez właściwego prokuratora wojskowego lub sędziego śledczego.

§ 175.

O zarządzeniu aresztu tymczasowego należy donieść właściwemu komendantowi równocześnie z doniesieniem karnem (§ 130.) albo, jeżeli areszt taki zarządzono po wniesieniu doniesienia, bezzwłocznie po jego zarządzeniu.

Właściwy komendant ma równocześnie z zarządzeniem postępowania badawczego albo bezpośredniego wniesienia oskarżenia, a jeżeli doniesienie o zawieszeniu aresztu tymczasowego doszło go później, po otrzymaniu doniesienia tego postanowić bezzwłocznie, czy należy wypuścić aresztowanego na wolną stopę czy też orzec przeciw niemu areszt śledczy (§ 177.).

§ 176.

Areszt śledczy można orzec tylko przeciw obwinionemu, przeciw któremu zarządzono postępowanie badawcze lub wniesienie oskarżenia i co do którego zachodzi jedna z okoliczności, wymienionych w § 171., punkt 2. do 5.

§ 177.

O zawieszeniu aresztu śledczego orzeka właściwy komendant. Areszt ten zarządza się na podstawie wygotowanego przezeń nakazu uwięzienia, w którym należy podać dokładnie osobę, która ma być osadzona w areszcie śledczym, i zarzucony jej czyn karygodny oraz powód uwięzienia. Nakaz uwięzienia należy złożyć w pierwopisie do aktów.

Przeciw orzeczeniu aresztu śledczego albo jego utrzymaniu wbrew § 182. przysługuje obwinionemu zażalenie. W postępowaniu co do spraw karnych, przydzielonych do osądzenia sądom brygady, idzie zażalenie to do najbliższego właściwego komendanta, a w innych wypadkach do najwyższego trybunału obrony krajowej.

Aż do załatwienia zażalenia należy w miarę możliwości prowadzić dalej postępowanie; przedłożenie aktów właściwemu przełożonemu komendantowi lub najwyższemu trybunałowi obrony krajowej ma mieć miejsce tylko wtedy, gdy jest niezbędnie potrzebne dla rozstrzygnięcia zażalenia. W razie potrzeby należy sporządzić odpisy.

§ 178.

Obwinionego, przeciw któremu zarządzono areszt śledczy, należy odstawić bezzwłocznie do więzienia sądowego, o ile to jeszcze nie stało się.

Należy przesłuchać go w ciągu dwudziestu czterech godzin po przyjęciu do aresztu śledczego. Gdyby to nie było możliwe, powinno się zarządzić jego przesłuchanie jak najspieszniej, a najdalej w trzech dniach i zaznaczyć w protokole powód, dla którego przesłuchanie nie mogło odbyć się wcześniej.

Przy przesłuchaniu tem należy podać do wiadomości uwięzionego pełną osnovę nakazu uwięzienia i pouczyć go, iż przysługuje mu zażalenie przeciw nakazowi temu.

Przesłuchanie skutecznia oficer dla służby sprawiedliwości, wyznaczony przez sąd właściwy, a w przypadku § 143. sędzia śledczy.

§ 179.

Areszt tymczasowy i śledczy powinno się wykonywać z jak najdalej idącymi względami dla osoby i czci obwinionego. Uwięziony ma podlegać takim tylko ograniczeniom, jakie są potrzebne dla osiągnięcia celu uwięzienia i utrzymania porządku więziennego.

§ 180.

Uwięziony ma być w miarę możliwości odosobniony od innych i nie powinien być trzymany w jednym i tym samym lokalu z uwięzionymi za karę.

Wolno mu postarać się na swój koszt o wygody i zatrudnienia, odpowiadające jego stopniowi wojskowemu lub stanowi i stosunkom majątkowym, o ile dadzą się one pogodzić z celem uwięzienia i porządkiem więziennym i nie zagrażają bezpieczeństwu.

Organ, który zarządził areszt tymczasowy lub prowadzi badanie, nadzoruje korespondencję uwięzionego, przesyłki, które chce wysłać lub które przychodzą do niego, i jego odwiedziny.

§ 181.

Okucie uwięzionego w kajdany można zarządzić tylko z powodu szczególnej niebezpieczności jego osoby, a zwłaszcza dla bezpieczeństwa innych osób, tudzież z powodu usiłowanej lub przygotowanej ucieczki i nigdy na dłuższy przeciąg czasu, aniżeli tego wymaga najściślejsza potrzeba

§ 182.

Areszt tymczasowy i śledczy należy uchylić natychmiast, gdy ustaną powody jego utrzymania. Wszystkie komendy, władze i organa, uczestniczące w postępowaniu karnem, są obowiązane starać się o jak najdalej idące skrócenie aresztu tego.

Prawo uchylenia aresztu tymczasowego i aresztu śledczego przysługuje właściwemu komendantowi,

a co do aresztu tymczasowego ponadto temu, kto areszt ten zarządził, i jego przełożonym. O uchyleniu aresztu tymczasowego należy uwiadomić bezzwłocznie właściwego komendanta, jeżeli uczyniono mu już doniesienie karne (§ 130.).

Rozdział XIII.

Przesłuchanie świadków.

§ 183.

O ile ustawa nie postanawia wyjątku, jest każdy, kogo zawezwano jako świadka, obowiązany uczynić zadość wezwaniu i złożyć świadectwo co do tego, co mu jest wiadome o przedmiocie postępowania karnego.

§ 184.

Dostawienie (doprowadzenie) czynnych osób wojskowych w charakterze świadków odbywa się na podstawie zarządzenia służbowego.

Inne osoby należy wzywać za pośrednictwem władz cywilnych; mogą one jednak być wezwane także bezpośrednio przez prokuratora wojskowego, oficera sądu lub sąd śledczy, jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem. W obu wypadkach należy wygotować pisemne wezwanie i zaznaczyć w niem także ustawowe skutki niestawienia się.

Przepis § 157., ustęp 3. i 4., ma zastosowanie.

§ 185.

Jeżeli osoba, wezwana prawidłowo jako świadek według § 184., ustęp 2., nie stawiała się, można zarządzić jej przymusowe doprowadzenie.

Jeżeli świadek był wezwany przed sąd, należy zwrócić się o doprowadzenie i ukaranie go do sądu powiatowego jego miejsca zamieszkania lub pobytu; sąd ten ma postąpić tak, jak gdyby nieposłuszeństwo było miało miejsce względem sądu karnego cywilnego. O doprowadzenie przed sąd można wezwać w wypadkach naglących także władzę policyjną (władzę bezpieczeństwa).

Jeżeli świadek po ponownem zawezwaniu przed sąd nie stawia się znów w toku tego samego postępowania badawczego, wówczas można ukarać go ponownie.

Ukaranie niema miejsca, jeżeli niestawienie się świadka jest dostatecznie usprawiedliwione. W razie dostatecznego późniejszego usprawiedliwienia, znosi się zarządzenia, wydane przeciw świadkowi.

Przeciw postanowieniom sądu powiatowego są dopuszczalne środki prawne, przewidziane w procedurze karnej cywilnej.

Jeżeli świadek nie uczynił zadość prawidłowemu wezwaniu do przesłuchania przez prokuratora wojskowego lub oficera sądu, należy wystosować wezwanie o doprowadzenie do władzy policyjnej (władzy bezpieczeństwa).

§ 186.

Jeżeli przesłuchanie świadka odbywa się w drodze rekwizycji, wówczas jest obowiązkiem sądu rekwirowanego rozszerzyć przesłuchanie stosownie do jego wyniku także na okoliczności, ważne dla sprawy a niewymienione w rekwizycji.

§ 187.

O przesłuchanie świadków, którzy nie podlegają sądownictwu karnemu obrony krajowej lub liniowemu i przebywają poza obszarem mocy obowiązującej ustawy niniejszej, należy z reguły zawezwać właściwy sąd obcy. Jeżeli jednak osobiste stawienie się świadka takiego przed organem prowadzącym badanie okazuje się konieczne, wówczas można wprawdzie zawezwać świadka, lecz nie wolno zarządzić przeciw niemu żadnych środków przymusowych, jeżeli nie stawi się dobrowolnie.

§ 188.

• Nie wolno słuchać jako świadków pod nieważnością zeznania:

1. duchownych względem tego, co powierzono im na spowiedzi lub przy innej sposobności pod warunkiem tajemnicy urzędu duchownego,

2. osób, które pozostają w związku wojskowym lub służbie publicznej albo które wystąpiły z związku tego, względnie służby tej, gdyby świadectwem swoim mogły naruszyć ciężący na nich obowiązek tajemnicy służbowej lub urzędowej, jeżeli nie zostały zwolnione z obowiązku tego przez właściwą w tym względzie komendę (władzę).

§ 189.

Od obowiązku składania świadectwa są uwolnieni i mogą uchylić się od dalszych zeznań także w toku przesłuchania:

1. krewni i powinowaci obwinionego w linii wstępnej i zstępnej, osoba z nim narzeczona lub pozostająca w związku małżeńskim, nawet gdy małżeństwo już nie istnieje, tudzież jej rodzeństwo, własne rodzeństwo obwinionego i tegoż małżonkowie, rodzeństwo jego rodziców oraz dziadków i babek, jego bratankowie i siostrzeńcy, bratanice i siostrzenice, krewni w stopniu dzieci rodzeństwa, oraz ci, którzy względem obwinionego pozostają w stosunku opieki, kurateli, wychowywania lub adopcji,

2. obrońcy względem tego, z czem obwiniony zwierzył się przed nimi jako obrońcami.

Uwolnienie od obowiązku składania zeznań z powodu powinowactwa trwa nawet wtedy, gdy małżeństwo, będące podstawą powinowactwa, nie istnieje już.

Jeżeli osoba, wezwana jako świadek, pozostaje tylko względem jednego z kilku obwinionych w jednym z wyżej wymienionych stosunków, wówczas może uchylić się od świadectwa co do innych obwinionych tylko wtedy, gdyby odłączenie zeznań, które tyczą się tych ostatnich, było niemożliwe.

Jeżeli osoby wyżej wymienione wezwano jako świadków, należy je przed przesłuchaniem lub jak tylko wyjdzie na jaw ich stosunek do obwinionego, pouczyć o prawie uchylenia się od świadectwa i zapisać do protokołu oświadczenie, złożone w tym względzie.

Zeznanie jest nieważne, jeżeli pouczenie nie miało miejsca albo jeżeli świadek nie zrzekł się wyraźnie prawa uchylenia się od zeznań albo jeżeli pouczenia i zrzeczenia się nie zapisano w protokole.

Świadkowie, którzy podlegają sądownictwu karnemu cywilnemu, są uwolnieni od obowiązku świadczenia i zaprzysiężenia zeznań także wtedy, gdy zachodzą okoliczności, które według procedury karnej cywilnej uzasadniają uwolnienie od obowiązku świadczenia lub złożenia przysięgi. Ustępy 4. i 5. mają analogiczne zastosowanie.

§ 190.

Gdyby złożenie świadectwa lub odpowiedź na pewne pytanie pociągały za sobą dla świadka lub członków jego rodziny (§ 189.) bezpośrednią i znaczną szkodę majątkową, powodowały hańbę lub sprowadzały niebezpieczeństwo ścigania karnosądowego i gdyby on odmówił wskutek tego świadectwa, wówczas nie można zniewolić go to tego.

Świadek taki może oświadczyć także w toku przesłuchania, iż z przyczyn powyższych nie chce składać dalszych zeznań.

Powód odmówienia świadectwa należy w razie potrzeby uprawdopodobnić.

Uprawdopodobnienie może nastąpić także przez zapewnienie w miejsce przysięgi (§ 201.).

§ 191.

Świadków, którzy nie mogą stawić się z powodu choroby lub ułomności, można przesłuchać w mieszkaniu.

§ 192.

Członków Domu cesarskiego przesłuchuje w charakterze świadków kierownik sądu. Co do miejsca i czasu przesłuchania należy zasięgnąć postanowienia osoby, która ma być przesłuchana.

Jeżeli przesłuchanie odbywa się w drodze rekwizycji przez sąd karny cywilny, wówczas obowiązują w tym względzie przepisy, zawarte w procedurze karnej cywilnej.

Co do przesłuchania osób, którym według prawa międzynarodowego przysługuje przywilej zakrajowości lub osobiste uwolnienie, rozstrzygają zasady prawa tego i istniejące traktaty państwowe.

§ 193.

Przeciw czynnym osobom wojskowym, które bez ustawowego powodu wzbraniają się złożyć świadectwo lub wykonać przysięgę jako świadkowie, należy wnieść doniesienie do przełożonej komendy, która zmusi wzbraniającego się odpowiednimi karami aresztu dyscyplinarnego do dopełnienia ustawy.

Ukaranie można ponowić; areszt nie może jednak trwać ponad czas postępowania w odnośnej instancji, a co do wymiaru ogólnego ponad sześć miesięcy, względnie przy występkach (przekroczeniach) ponad trzy miesiące.

Przełożonej komendzie nie przysługuje prawo badania, czy odmówienie świadectwa lub przysięgi miało miejsce bez ustawowego powodu.

Przeciw innym osobom, prócz wymienionych w ustępie 1., należy z powodu takiego wzbrania się, które zaszło przed sądem obrony krajowej, wnieść doniesienie do sądu powiatowego miejsca zamieszkania lub pobytu, który ma postąpić względem nich tak, jak gdyby odmówiono świadectwa lub przysięgi wobec sądu karnego cywilnego (§ 185., ustęp 5.).

§ 194.

Każdego świadka przesłuchuje się oddzielnie, z reguły w nieobecności oskarżyciela prywatnego, obwinionego lub innych osób, a jeżeli przesłuchanie podejmuje sędzia śledczy, w nieobecności oskarżyciela.

Jeżeli jednak ma się przesłuchać w sądzie świadka, który prawdopodobnie nie będzie mógł stawić się do rozprawy głównej (§ 199., ustępy 2. i 3.), wówczas zarówno oskarżyciel jak i obwiniony i tegoż obrońca mogą być obecni przy przesłuchaniu. Obwinionego nie należy jednak dopuścić, gdyby można było obawiać się, iż obecność jego wywrze wpływ na nieuprzedzenie świadka. O czasie i miejscu przesłuchania należy uwiadomić poprzednio uprawnionych do obecności, jeżeli są znani sądowi, a uwiadomienie może mieć miejsce bez przewle-

czenia sprawy; niestawienie się osób tych nie wyklucza przesłuchania.

Obwiniony, który należy do czynnych osób wojskowych albo nie pozostaje na wolnej stopie, ma prawo do obecności przy takim przesłuchaniu świadków tylko wtedy, gdy przesłuchanie to odbywa się w miejscu, gdzie on przebywa służbowo lub pozostaje w areszcie.

Do odłożenia przesłuchania świadków z powodu przeszkód w stawieniu się nie ma obwiniony prawa.

Jeżeli oskarżycielowi, obwinionemu i jego obrońcy dozwolona jest obecność przy przesłuchaniu świadka, wówczas mają oni prawo zadawania mu pytań za pośrednictwem sędziego śledczego (§ 196., ustęp ostatni).

§ 195.

Przed przesłuchaniem należy upomnieć świadka, iż na zadane mu pytania ma zeznać szczerą prawdę według najlepszej swej wiedzy i sumienia, iż nie powinien niczego zamilczeć i złożyć zeznanie w ten sposób, aby w razie potrzeby mógł je stwierdzić przysięgą; nadto należy pouczyć go, iż przez niezastosowanie się do tego upomnienia popełniłby czyn, sprzeciwiający się ustawom karnym.

Następnie należy zapytać świadka o jego stosunki osobiste, o stosunek do obwinionego lub innych osób interesowanych w sprawie karnej, tudzież według okoliczności także o to, czy skutek czynu karygodnego, stanowiącego przedmiot postępowania karnego, poniósł szkodę lub inną niekorzyść albo obawia się jej.

Jeżeli ze względu na szczególne okoliczności danego wypadku okazuje się to niezbędne, można zapytać świadka, czy toczyło się już przeciw niemu postępowanie przed sądem karnym i z jakim wynikiem.

§ 196.

Przy przesłuchaniu co do rzeczy samej należy wezwać świadka przedewszystkiem do związłego przedstawienia faktów, które stanowią przedmiot świadectwa, a następnie do ich uzupełnienia oraz uchylenia niejasności lub sprzeczności. W szczególności powinno się wezwać świadka, aby podał źródło swej wiadomości. W miarę możliwości należy unikać pytań, obejmujących przedstawienie okoliczności faktycznych, które powinny być stwierdzone dopiero odpowiedzią świadka; jeżeli pytania takie musi się postawić, należy je uwidocznić w protokole. Używanie notatek lub innych pism dla dopomożenia pamięci jest świadkowi dozwolone.

Przesłuchanie należy urządzić tak, aby w miarę możliwości przesłuchano świadka od razu na wszystko, względem czego zeznanie jego jest potrzebne.

W przypadku § 194., ustęp 5., może sędzie śledczy niedopuszczyć takich pytań oskarżyciela, obwinionego lub obrońcy, które sprzeciwiają się ustawie albo odnoszą się do okoliczności niewątpliwie zupełnie obojętnych zarówno z stanowiska oskarżenia jak i obrony.

§ 197.

Jeżeli zachodzi potrzeba rozpoznania przez świadka pewnych osób lub rzeczy, należy spowodować w odpowiedni sposób ich przedstawienie lub przedłożenie; poprzednio powinno się jednak wezwać świadka do dokładnego ich opisanie i podania znamion odróżniających.

§ 198.

Gdy zeznania świadków nie zgadzają się z sobą w ważnych okolicznościach, można spowodować konfrontację świadków, jeżeli sprzeczność nie da się uchylić w inny sposób albo jeżeli należy obawiać się, iż konfrontacja nie będzie mogła mieć miejsca przy rozprawie głównej.

Konfrontowanie oficerów między sobą albo z osobami trzecimi powinno się przedsięwziąć tylko wtedy, gdy okazuje się ono niezbędne dla wykrycia prawdy.

Z reguły nie powinno się zarządzać konfrontacji między więcej jak dwoma osobami równocześnie. Konfrontowanych należy przesłuchać osobno co do każdej poszczególnej okoliczności, względem której różnią się między sobą. Obustronne odpowiedzi należy zanotować w protokole.

§ 199.

Zaprzyśiężenie świadków w postępowaniu badawczem niema z reguły miejsca.

Tylko gdyby należało obawiać się, iż świadek z powodu choroby, dłuższej nieobecności, braku stałego miejsca pobytu albo innych przyczyn nie będzie mógł stawić się do rozprawy głównej, albo gdyby jego stawienie się do rozprawy było przypuszczalnie połączone z niestosunkowymi kosztami lub trudnościami z powodu wielkiej odległości albo gdy sędzia śledczy uznaje zaprzysiężone potwierdzenie zeznań świadka za potrzebne z ważnych powodów, a zwłaszcza, gdy sądzi, iż jedynie w ten sposób dowie się zupełnej prawdy, może mieć miejsce zaprzysiężenie świadka przed sędzię śledczego lub sędzię wezwanego.

To samo obowiązuje także wówczas, gdy jest większa ilość świadków a zawezwanie wszystkich do rozprawy głównej spowodowałoby zakłócenie służby wojskowej, co do tych świadków, którzy mają zeznawać o okolicznościach mniej ważnych albo których zawezwanie do rozprawy jest niepotrzebne z powodu przyznania się obwinionego.

Powód zaprzysiężenia należy przytoczyć w protokole.

§ 200.

Następujących osób nie wolno zaprzysięgać jako świadków pod nieważnością przysięgi:

1. którym udowodniono lub które są podejrzane, iż popełniły czyn karygodny, z powodu którego są słuchane, albo dopuściły się współwiny, uczestnictwa lub uczestniczenia w nim albo udzieliły do niego pomocy,

2. które już raz skazano za fałszywe świadectwo lub fałszywą przysięgę,

3. które w czasie przesłuchania nie ukończyły jeszcze cztertnastego roku życia,

4. które z powodu wad cielesnych lub umysłowych nie mogły rozpoznać prawdy albo nie mogą jej przedstawić albo które wskutek niedojrzałości lub słabości umysłu nie mają właściwego wyobrażenia o istocie i doniosłości przysięgi,

5. które żyją z obwinionym, przeciw któremu zeznają, w nieprzyjaźni, zdolnej wykluczyć pełną wiarygodność zeznań z uwagi na osobistości i zachodzące warunki, wreszcie

6. które przy swem przesłuchaniu podały ważne okoliczności, których nieprawdziwość jest udowodniona, a co do których nie mogą wykazać zwykłej pomyłki.

Jeżeli w wypadkach § 199., ustępy 2. i 3., nie przyszło do zaprzysiężenia świadka dla jednej z wymienionych tu przyczyn, należy uwidocznnić to w protokole przesłuchania.

§ 201.

Zaprzyśiężenie świadka odbywa się po jego przesłuchaniu. Przed odebraniem przysięgi należy zapytać świadka, czy nie ma do zeznań swoich czego dodać lub co w nich zmienić.

Następnie powinien sędzia pouczyć tego, kto ma składać przysięgę, w sposób, odpowiadający jego wykształceniu i zdolności pojmowania, o świętości przysięgi z stanowiska religijnego, jej ważności dla porządku prawnego i skutkach krzywoprzysięstwa, oraz zwrócić uwagę jego, iż przysięga ma być złożona bez zastrzeżenia i bez dwuznaczności.

Przysięga świadka ma opiewać bez względu na wyznanie religijne przysięgającego :

„Przysięgam Panu Bogu Wszchemocnemu i Wszchwieńczącemu, iż według najlepszej mej wiedzy i sumienia zeznałem szczerą i zupełną prawdę i tylko prawdę i nic nie zamileżałem. Tak mi Panie Boże pomóż!”

U osób, których przekonanie religijne nie dopuszcza według ich oświadczenia składania przysięgi, wystarczy uroczyste zapewnienie o prawdziwości zeznań z odwołaniem się na cześć i sumienie w miejsce przysięgi.

§ 202.

Niemie i głuchoniemi, którzy umieją czytać i pisać, składają przysięgę przez podpisanie odczytanej przez siebie pisemnej rotacji przysięgi, głusi, umiejący czytać, przez przeczytanie rotacji, wręczonej im na piśmie; zaprzysiężenie niemych ma wyprzedzić ustne, a zaprzysiężenie głuchych lub głuchoniemych pisemne upomnienie co do krzywoprzysięstwa.

Jeżeli przesłuchany głuchy, niemy lub głuchoniemy nie umie czytać i pisać, lecz porozumienie się z nim przez tłumacza jest możliwe (§ 83.), wówczas należy zaprzysiężać go przy pomocy tłumacza.

Rozdział XIV.

Oględziny i rzeczoznawcy.

A. Postanowienia ogólne.

§ 203.

Jeżeli dla stwierdzenia lub wyjaśnienia okoliczności faktycznych ważnych dla sprawy karnej potrzeba osobistego spostrzeżenia, wówczas musi się przeprowadzić oględziny. Do oględzin należy przybrać także obwinionego i inne osoby, jeżeli okazuje się to wskazane celem rozpoznania przedmiotów, stanowiących przedmiot badania, albo uzyskania wyjaśnień.

Co do uprawnienia obwinionego i jego obrońcy do obecności przy oględzinach także w innych wypadkach mają analogiczne zastosowanie postanowienia § 194., ustępy 2. do 4.

Obwiniony i jego obrońca mają prawo wskazywania przy oględzinach tych przedmiotów i okoliczności, na które należałoby rozszerzyć badanie.

§ 204.

Oględziny sędziowskie zarządza i przeprowadza z reguły sąd śledczy (§ 132., ustęp 1.).

Protokół oględzin należy spisać tak dokładnie i szczegółowo, aby przedstawiał zupełny i wierny obraz oglądanych przedmiotów oraz znalezionych śladów i znaków. W tym celu należy dołączyć do niego w razie potrzeby rysunki, fotografie, plany lub szkice; przy podawaniu miar, wag, wielkości i stosunków miejscowych należy stosować oznaczenia znane i niebudzące wątpliwości.

§ 205.

Jeżeli do spostrzeżenia i ocenienia okoliczności faktycznych, które ma się stwierdzić oględzinami, są potrzebne szczególne wiadomości fachowe, wówczas musi się przybrać do oględzin rzeczoznawców.

Z reguły należy przybierać dwóch rzeczoznawców, wystarczy jednak przybrać jednego znawcę w postępowaniu w sprawach karnych, przydzielonych do osądzenia sądom brygady, tudzież wtedy, gdy chodzi o przypadek mniejszej wagi albo gdyby oczekiwanie na przybycie drugiego znawcy okazywało się niebezpieczne dla celu śledztwa.

§ 206.

Wybór rzeczoznawców należy do sądu śledczego. W miarę możności należy przybierać jako rzeczoznawców czynne osoby, należące do obrony krajowej.

Wybór rzeczoznawców można pozostawić w drodze rek wizyci także innej władzy lub innemu zakładowi.

Ci, którzy wykonują zawodowo umiejętność, sztukę lub rzemiosło, potrzebne dla wydania orzeczenia, albo są publicznie ustanowieni dla wydawania orzeczeń odnośnego rodzaju, powinni uczynić zadość wezwaniu do interweniowania przed sądem obrony krajowej w charakterze rzeczoznawców.

Osób, pozostających w służbie wojskowej lub publicznej służbie cywilnej, nie można używać jako rzeczoznawców, jeżeli ich przełożona komenda (władza) oświadczy, iż zajęcie takie sprzeciwia się interesom służby publicznej.

Dostawienie lub wezwanie rzeczoznawców, wybranych przez sąd śledczy, odbywa się w ten sam sposób, jak dostawienie i wezwanie świadków (§ 184.).

§ 207.

Osób, których w danej sprawie karnej nie wolno słuchać jako świadków albo zaprzysięgać albo które z obwinionym lub pokrzywdzonym pozostają w jednym z stosunków, określonych w § 189., punkt 1., jak również samego pokrzywdzonego nie

należy pod nieważnością przybierać jako znawców.

O wyborze znawców należy zawiadomić przed oględzinami tak oskarżyciela jak obwinionego i tegoż obrońcę, jeżeli zwłoka nie grozi niebezpieczeństwem; o ile wniesiono ważne zarzuty, a zwłoka nie grozi niebezpieczeństwem, powinno się przybrać innych znawców.

Po rozpoczęciu oględzin jest dopuszczalny zarzut tylko dla przyczyn wyłączenia, wymienionych w ustępie pierwszym. W wypadku takim powinno się przerwać oględziny i przybrać innych rzeczoznawców.

§ 208.

Do rzeczoznawców, którzy nie czynią zadość wystosowanemu do nich wezwaniu albo odmawiają współudziału przy oględzinach, wydania orzeczenia lub złożenia przysięgi bez ustawowego powodu, mają analogiczne zastosowanie postanowienia §§ 185. i 193.

§ 209.

Rzeczoznawcom, którzy jako stale ustanowieni złożyli już ogólną przysięgę, ma sędzia śledczy przypomnieć przed rozpoczęciem czynności urzędowej świętość złożonej przez nich przysięgi.

Inni znawcy muszą być przed przystąpieniem do oględzin zobowiązani przez sędziego śledczego pod przysięgą, że zbadają starannie przedmiot oględzin, podadzą wiernie i dokładnie poczynione spostrzeżenia i wydadzą wywód oględzin i orzeczenie bezstronnie, według najlepszej wiedzy i sumienia oraz stosownie do zasad swej umiejętności i sztuki lub swego rzemiosła.

§ 201., ustęp ostatni, ma analogiczne zastosowanie.

§ 210.

Przedmioty oględzin mają być oglądane i badane przez rzeczoznawców w obecności osób sądowych, wyjąwszy, gdyby kierujący oględzinami uznał wydalenie się osób sądowych i innych osób, niebiorących bezpośredniego udziału w czynności urzędowej, za wskazane ze względu na przyzwoitość albo gdyby potrzebne spostrzeżenia, jak przy badaniu trucizn, mogły być poczynione tylko przy pomocy ciągłej obserwacji lub dłuższej trwających doświadczeń.

Za każdym takim oddaleniem się osób sądowych z miejsca oględzin należy jednak postarać

się w sposób odpowiedni o zabezpieczenie wiarygodności badań, które znawcy mają przeprowadzić.

Jeżeli przedmiot, poddany badaniu znawców, może uleść zniszczeniu lub zmianie wskutek użytego przez nich sposobu badania, należy pozostawić część tegoż, o ile to jest możliwe, w przechowaniu sądownem.

§ 211.

Oględzinami kieruje sędzia śledczy. Uwzględniając, o ile można, wnioski, czynione przez oskarżyciela, obwinionego, obrońcę i pokrzywdzonego, wskazuje on przedmioty, na które znawcy mają skierować swe spostrzeżenia, i zadaje pytania, których wyjaśnienie uważa za potrzebne. Znawcy mogą żądać, aby im udzielono z aktów lub za pomocą przesłuchania świadków tych wyjaśnień co do punktów dokładnie określonych, które uważają za potrzebne do złożenia opinii.

Jeżeli to da się wykonać bez przewłoki postępowania, może przesłuchanie świadków takich odbyć się także podczas oględzin w obecności znawców, którym sędzia śledczy może pozwolić na bezpośrednie zadawanie pytań świadkowi lub obecnemu w danym razie obwinionemu.

Jeżeli znawcy uważają przegląd aktów za niezbędny dla wydania gruntownego orzeczenia, można udzielić im akta w całości lub części, o ile szczególne wątpliwości nie stoją temu na przeszkodzie.

§ 212.

Wywody znawców co do poczynionych spostrzeżeń (wywód oględzin) należy zaraz zamieścić w protokole. Orzeczenie wraz z powodami mogą oni podać do protokołu zaraz albo zastrzedz sobie wydanie orzeczenia na piśmie, w którym to celu wyznaczy sędzia śledczy odpowiedni termin.

W razie przybrania kilku rzeczoznawców należy dozwolić im, aby naradzili się wzajemnie przed wydaniem orzeczenia.

§ 213.

Jeżeli podania znawców o spostrzeżonych faktach różnią się znacznie od siebie albo jeżeli ich wywód oględzin jest niejasny, niepewny, sprzeczny sam z sobą albo z okolicznościami faktycznymi, już sprawdzonymi, a wątpliwości tych nie można usunąć przez ponowne przesłuchanie znawców, wówczas należy w miarę możności powtórzyć oględziny za przybraniem tych samych lub innych znawców,

§ 214.

Jeżeli sprzeczności lub usterki takie okażą się w orzeczeniu albo jeżeli okazuje się, iż orzeczenie zawiera wnioski, które nie są logicznie wysnute z przytoczonych założeń albo jeżeli zachodzą inne poważne wątpliwości co do trafności orzeczenia, których nie można usunąć przez ponowne przesłuchanie znawców lub ich wyjaśniające oświadczenie, wówczas należy zasięgnąć orzeczenia innego znawcy lub kilku innych znawców.

Jeżeli rzeczoznawcy są lekarzami lub chemikami, można w wypadkach takich zasięgnąć wprost orzeczenia Komisji sanitarnej wojskowej.

§ 215.

W razie potrzeby może sąd śledczy zwrócić się o wydanie orzeczenia rzeczoznawczego do jednej z państwowych władz fachowych lub do jednego z zakładów lub organów państwowych, powołanych do wydawania orzeczeń takich.

Postanowienia powyższe o orzeczeniach rzeczoznawców mają analogiczne zastosowanie do wydawania orzeczeń w wypadkach, w których oględziny sędziowskie nie odbyły się w ogóle lub miały miejsce bez przybrania rzeczoznawców.

B. Postępowanie w przypadkach zabójstw i uszkodzeń cielesnych.

§ 216.

Jeżeli przy wypadku śmierci zachodzi podejrzenie, że spowodowano go czynem karygodnym, wówczas musi się przedsięwziąć przed pogrzebaniem zwłok ich oględziny pośmiertne i otwarcie (§§ 135. i 136.).

Jeżeli zwłoki już pogrzebano, należy je w tym celu ekshumować, o ile według zachodzących okoliczności można spodziewać się jeszcze ważnego wyniku, a nie zachodzi bezpośrednio niebezpieczeństwo dla zdrowia osób, które w oględzinach muszą brać udział.

Przed przystąpieniem do otwarcia zwłok należy je dokładnie opisać i usunąć wszelką wątpliwość co do ich tożsamości przez przesłuchanie osób, które zmarłego znały. W razie potrzeby należy zażądać od osób tych przed rozpoznaniem, aby zmarłego dokładnie opisały. Jeżeli zaś zmarły jest całkiem nieznanymi, wówczas należy w miarę możliwości sporządzić fotografię zwłok i ogłosić ich dokładny opis w pismach publicznych.

Podczas oględzin zwłok ma sędzia śledczy baczyć na to, aby opisano dokładnie położenie i stan trupa, miejsce, gdzie, i odzież, w której go znaleziono,

oraz aby zwrócono staranną uwagę na wszystko, co według okoliczności mogłoby być dla śledztwa ważne. W szczególności należy opisać dokładnie według liczby i jakości rany oraz inne zewnętrzne ślady doznanego gwałtu, podać środki i narzędzia, którymi je prawdopodobnie spowodowano, i porównać z istniejącymi uszkodzeniami narzędzia, które w danym razie znaleziono i których możliwe użyto.

§ 217.

Oględziny i otwarcie zwłok mają być przeprowadzane przez dwóch lekarzy.

Lekarza, który leczył zmarłego w chorobie, poprzedzającej w danym razie jego śmierć, nie należy wprowadzić używać jako rzeczoznawcy, lecz powinno się przybrać go do oględzin i otwarcia zwłok, jeżeli to może przyczynić się do wyjaśnienia stanu rzeczy i stać się bez zwłoki.

§ 218.

Orzeczenie znawców ma podać, co było w danym przypadku najbliższą przyczyną śmierci i co przyczynę tę wywołało.

Jeżeli spostrzeżono obrażenia, należy wyszczególnić:

1. czy zadane zostały zmarłemu przez czyn innej osoby, a w razie potwierdzenia pytania tego

2. czy czyn ten spowodził śmierć

a) już z swojej natury ogólnej,

b) wskutek wyjątkowej osobistej właściwości lub szczególnego stanu obrażonego,

c) wskutek przypadkowych okoliczności, wśród których go dokonano, lub

d) wskutek przyczyn pośrednich, które wprowadziły przypadkowo przyłączyły się do niego ale zostały spowodowane przez odnośny czyn lub z niego wynikły, na koniec

e) czy można było zapobiedz śmierci przez wczesną i stosowną pomoc.

O ile orzeczenie nie obejmuje wszystkich okoliczności, ważnych dla rozstrzygnięcia, powinien sędzia śledczy postawić w tym względzie znawcom szczegółowe pytania.

§ 219.

Jeżeli zachodzi podejrzenie otrucia, mogą według okoliczności przeprowadzić badanie trucizn

także sami chemicy w nadającym się do tego lokalu.

Przedmioty, które mają być chemicznie badane, należy umieścić w naczyniu lub zbiorniku w sposób, któryby zapobiegał ich zamianie, zmieszaniu z innymi materjami oraz zepsuciu, i wręczyć je chemikom (§ 210., ustęp ostatni).

§ 220.

Także przy uszkodzeniach cielesnych należy przeprowadzić oględziny za przybraniem rzeczoznawców, którzy powinni zbadać uszkodzonego i orzec po dokładnem opisaniu uszkodzeń w szczególności o tem, które z pomiędzy istniejących obrażeń ciała lub nadwreżeń zdrowia należy uważać same przez się lub w wzajemnym związku, bezwzględnie lub ze względu na szczególne okoliczności danego przypadku, za lekkie, ciężkie lub śmiertelne, jakie skutki uszkodzenia takie zwykle za sobą pociągają, a jakie w obecnym szczególnym wypadku stąd wynikły, tudzież jakimi środkami lub narzędziami i w jaki sposób uszkodzenia te zadano.

W orzeczeniu należy oznaczyć także czas trwania leczenia.

W tym ostatnim kierunku można odłożyć wydanie orzeczenia także na czas późniejszy, a wydane już orzeczenie zmienić odpowiednio do wyniku.

Wywód oględzin (sprawozdanie o uszkodzeniu) i orzeczenie czynnego lekarza wojskowego albo innego lekarza, pozostającego w publicznej służbie lekarskiej, można także bez oględzin sądowych uznać za środek dowodowy na stwierdzenie jakości uszkodzenia cielesnego i czasu leczenia, jeżeli zgadzają się one z okolicznościami zbadanymi i jeżeli ani oskarżyciel ani obwiniony ani pokrzywdzony nie zaczepia ich trafności.

C. Postępowanie w razie wątpliwości co do zaburzeń umysłu lub poczytalności.

§ 221.

Jeżeli zachodzą wątpliwości, czy obwiniony posiada zdrowy rozum czy też dotknięty jest zaburzeniem umysłu, które mogłoby uchylić poczytalność, wówczas należy zarządzić zbadanie jego stanu duchowego lub umysłowego przez przesłuchanie wszystkich osób, które mogłyby w tym względzie udzielić wyjaśnienia, i przez zażądanie wyjaśnień urzędowych i służbowych, a w każdym wypadku także przez dwóch lekarzy.

Badanie lekarskie może odbyć się na wniosek sędziego śledczego, oskarżyciela lub jednego z rzeczoznawców po wysłuchaniu obrońcy na rozkaz właściwego komendanta w odpowiednim zakładzie leczniczym wojskowym lub w ogóle publicznym i nie powinno, o ile to jest możliwe, trwać ponad dwa miesiące.

Jeżeli obwiniony nie ma jeszcze obrońcy (§ 102.), należy mu ustanowić obrońcę z urzędu.

Zarządzenie badania lekarskiego w zakładzie leczniczym należy oznajmić obwinionemu i jego obrońcy. Przeciw zarządzeniu temu służy im obu w dniach trzech zażalenie do najwyższego trybunału obrony krajowej. Zażalenie ma skutek odwłoczny.

Lekarze mają złożyć sprawozdanie z wyniku swych spostrzeżeń, zestawić wszystkie okoliczności, mogące wywrzeć wpływ na ocenienie stanu duchowego i umysłowego obwinionego, zbadać je pod względem doniosłości zarówno pojedynczo jak i w związku, a w razie jeżeli przyjmują istnienie zaburzenia umysłu, oznaczyć naturę choroby oraz jej jakość i stopień i wydać zarówno na podstawie aktów jak i własnego spostrzeżenia orzeczenie co do wpływu, jaki choroba wywarła i wywiera jeszcze na wyobrażenia, popędy i działania obwinionego, oraz czy i w jakim stopniu ten zamącony stan umysłu istniał w czasie popełnienia czynu.

D. Badanie pism.

§ 222.

Jeżeli powstanie wątpliwość co do prawdziwości pewnego dokumentu albo jeżeli ma się zbadać, z czyjej ręki pismo jakieś pochodzi, wówczas można zarządzić za pośrednictwem znawców porównanie z niewątpliwie prawdziwymi pismami, pochodzącymi w miarę możności z tego samego czasu.

E. Postępowanie w przypadkach fałszowania lub podrabiania publicznych papierów kredytowych, stempli i znaczków pocztowych oraz fałszowania monety.

§ 223.

W przypadkach fałszowania lub podrabiania publicznych papierów kredytowych, monet, stempli i pocztowych znaczków wartościowych, wydanych w królestwach i krajach reprezentowanych w Radzie państwa albo w krajach świętej Korony węgierskiej albo w Bośni i Hercegowinie, należy przesłać sztuki, stanowiące przedmiot postępowania karnego, a w miarę możności także narzędzia i materjały,

użyte do fałszowania lub podrabiania, oraz inne do tego należące przedmioty władzy lub zakładów, które wydały prawdziwe papiery kredytowe, monety, stemple lub pocztowe znaczki wartościowe odnośnego rodzaju, w celu uzyskania orzeczenia co do ich prawdziwości lub nieprawdziwości i dalszego wyjaśnienia, w jaki sposób sfalszowania dokonano, czy użyte przysposobionych narzędzi, ułatwiających powielenie, na koniec czy i gdzie takie fałszywe okazy już się pojawiły.

Po zupełnem ukończeniu postępowania karnosądowego należy odesłać wspomnianym władzom i zakładom okazy sfalszowane razem z wszelkimi z czynu karygodnego pochodzącymi narzędziami, materiałami i innymi do tego należącymi przedmiotami. Skoro przedmioty te będą potrzebne do nowej czynności urzędowej w postępowaniu karnem, należy zażądać ich zwrotu.

Celem uzyskania orzeczenia co do sfalszowanych lub podrobionych pieniędzy albo publicznych papierów kredytowych, które wydano poza obrębem królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa, krajów świętej Korony węgierskiej oraz Bośni i Hercegowiny, należy zwrócić się do Ministra obrony krajowej.

F. Postępowanie w szczególnych wypadkach niedopełnienia obowiązków wojskowych.

§ 224.

Jeżeli przy badaniu istoty czynu z powodu niedopełnienia powinności w obliczu nieprzyjaciela albo zaniedbania wojskowych przepisów służbowych albo uszkodzeń, zrzędzonych przez dowódcę wojskowego bez konieczności wojskowej, chodzi o pytania, których rozwiązanie wymaga gruntownej znajomości wyższej sztuki wojennej albo pewnej umiejętności wojskowej, wówczas należy zasięgnąć w tym względzie orzeczenia (zdania taktycznego) komisji wojenno-naukowej.

Blizsze postanowienia co do utworzenia komisji tej i jej postępowania będą uregulowane drogą rozporządzenia.

G. Postępowanie w innych wypadkach.

§ 225.

Także przy innych zbrodniach i występkach można stosownie do danego stanu rzeczy stwierdzić przez oględziny, i to z przybraniem rzeczoznawców lub bez nich, te znamiona, które według określenia ustawowego należą do istoty czynu oduosnej zbrodni lub odnośnego występkę albo wywierają wpływ na wymiar kary.

Zwłaszcza przy zbrodniach i występkach przeciw własności trzeba będzie w wypadkach wąpli-

wych stwierdzić przez rzeczoznawców wysokość szkody zrzędzonej lub zamierzonej.

Przy zbrodniach i występkach, przez które osoby, pozostające w urzędzie publicznym lub w służbie publicznej, zrzędzają państwu szkodę w własności skarbowej, oddanej im w zarząd, przechowanie lub dozór, należy w razie potrzeby przybrać do badania istoty czynu dwóch oficerów (urzędników wojskowych) odnośnej gałęzi administracji obrony krajowej jako rzeczoznawców.

Rozdział XV.

Zatrzymanie przedmiotów, rewizya domu i osoby.

§ 226.

Przedmioty, które podlegają przepadkowi albo mogą mieć znaczenie dla postępowania karnego jako środki dowodowe, należy wziąć w przechowanie lub zabezpieczyć w inny sposób.

Kazdy jest obowiązany wydać na wezwanie przedmioty takie; jeżeli nie stanie się to dobrowolnie, wówczas zarządza się ich konfiskatę. Wydanie można zatem wymusić stosownie do postanowień § 193., jeżeli odebranie nie da się przeprowadzić za pośrednictwem rewizji domu lub osoby, a posiadanie przedmiotu zostało przyznane lub udowodnione. Przeciw osobom, które same wydają się być podejrzanе o czyn karygodny, i przeciw tym, które w danym wypadku są ustawowo uwolnione od obowiązku składania świadectwa, wykluczone jest jednak zastosowanie w tym celu kar i środków przymusowych, w § 193. przewidzianych. § 190., ustęp 3. i 4., ma odpowiednie zastosowanie.

§ 227.

Jeżeli obwiniony pozostaje w areszcie tymczasowym lub śledczym albo jeżeli wydano przeciw niemu nakaz doprowadzenia, uwięzienia lub list gończy, może sąd zarządzić zatrzymanie telegramów, listów lub innych przesyłek, nadchodzących do obwinionego, i zażądać ich wydania od urzędów pocztowych lub telegraficznych tudzież innych zakładów, trudniących się przesyłką.

To samo odnosi się także do telegramów, listów i innych przesyłek, jeżeli zachodzą okoliczności, z których należy wnioskować, iż pochodzą one od takiego obwinionego lub są dla niego przeznaczone, a treść ich jest ważną dla postępowania karnego.

Urzędy pocztowe lub telegraficzne oraz inne zakłady, trudniące się przesyłką, są obowiązane wydać sądowi obrony krajowej zatrzymane telegramy, listy i inne przesyłki.

Nadto mają one wstrzymać przesyłki takie jeszcze przed ich sądownym zatrzymaniem na żądanie przełożonej komendy obwinionego, władzy miejscowej, prokuratora wojskowego lub oficera sądu. Jeżeli jednak sąd śledczy nie wyda w dniach trzech właściwego zarządzenia, wówczas nie wolno dłużej odwlekać przesyłki.

Przy stawianiu żądania, wspomnianego w ustępach poprzedzających, należy przestrzegać formalności, przepisanych pod tym względem w postępowaniu karnem cywilnem.

§ 228.

Zatrzymane przesyłki ma otworzyć sędzia śledczy w obecności obwinionego lub jego pełnomocnika. Jeżeli obwiniony lub jego pełnomocnik jest nieobecny a zwłoka grozi niebezpieczeństwem, można mimo to przedsięwziąć otwarcie w obecności świadka sądowego.

Przy otwarciu, względem którego należy spisać protokół, nie powinno się naruszyć pieczęci; okładki i adresy należy przechować.

§ 229.

O zatrzymaniu przesyłek należy zawiadomić obwinionego albo, gdy jest nieobecny, jednego z członków jego rodziny, i to zaraz lub najdalej w dwudziestu czterech godzinach.

Jeżeli przesyłki otwarto, a nie ma obawy, by wydanie lub udzielenie ich osnowy wpływało szkodliwie na postępowanie karne, wówczas należy je wydać obwinionemu lub temu, dla kogo są przeznaczone, albo też udzielić w oryginale lub w odpisie, w całości lub w wyciągu. Jeżeli obwiniony jest nieobecny, należy je wydać lub udzielić jednemu z członków jego rodziny. Jeżeli niema osób takich, należy zwrócić przesyłkę wysyłającemu, gdy sędzia uważa, że wymaga tego interes wysyłającego, lub też donieść mu o zatrzymaniu, o ile przesyłka musi pozostać w aktach.

Przesyłki zatrzymane, których otwarcia nie uznano za potrzebne, należy wydać bezzwłocznie tym, dla których są przeznaczone, albo też zwrócić nieotwarte zakładowi przewoźnemu.

§ 230.

U osoby podejrzanej o czyn karygodny można przeprowadzić rewizję mieszkania i innych ubikacji oraz znajdujących się tam przedmiotów albo też przedmiotów, które należą do niej, a znajdują się gdzieindziej, jeżeli można słusznie przypuszczać, iż posłużą to do ujęcia winnego albo do zabezpiecze-

nia pewnego środka dowodowego lub przedmiotu, podlegającego przypadkowi.

U innych osób można przeprowadzić rewizję takie wtedy, gdy zachodzą okoliczności, uzasadniające przypuszczenie, że osoba podejrzana o czyn karygodny albo pewien środek dowodowy lub przedmiot, podlegający przypadkowi, mogą być odnalezione w ubikacjach lub rzeczach, poddanych przeszukaniu. Ograniczenie to niema zastosowania do ubikacji, przeznaczonych do wojskowego użytku służbowego, oraz do ubikacji, gdzie czyn popełniono lub obwinionego ujęto albo gdzie tenże schronił się wskutek pościgu.

§ 231.

U osób, wymienionych w § 230., ustęp 1., oraz osób, co do których zachodzi wysokie prawdopodobieństwo, iż posiadają przedmioty, mogące mieć znaczenie w postępowaniu karnem jako środki dowodowe, tudzież osób złej sławy można przeprowadzić także rewizję osoby i odzieży.

§ 232.

Przy przedsięwzięciu rewizji domu i osoby należy unikać wszelkiego niepotrzebnego rozgłosu, wszelkich przykrości lub niedogodności dla interesowanych, które nie są niezbędnie potrzebne, szanować w miarę możliwości ich dobre imię i tajemnice prywatne, nie pozostające w związku z przedmiotem śledztwa, oraz przestrzegać starannie względów stosowności i przyzwoitości.

Rewizya odbywa się z reguły tylko po poprzednim przesłuchaniu osoby, u której ma być przedsięwzięta, i tylko o tyle, o ile przez przesłuchanie nie uzyskano dobrowolnego wydania przedmiotów poszukiwanych ani usunięcia przyczyn, które ją spowodowały.

Przesłuchanie to można pominąć co do osób złej sławy oraz wtedy, gdy zwłoka grozi niebezpieczeństwem.

Przy przeszukiwaniu ubikacji, które nie są przeznaczone do wojskowego użytku służbowego, należy wezwać posiadacza ubikacji, aby był obecny przy przeszukaniu osobiście lub przez zastępcę; w razie przeszkody lub nieobecności posiadacza ubikacji lub jego zastępcy musi się wezwać do tego jednego z dorosłych członków jego rodziny albo w ich braku jednego z domowników lub sąsiadów. Pod względem uprawnienia obrońcy do obecności przy rewizji domu oraz pod względem przybrania obwinionego do tej czynności urzędowej należy stosować analogicznie przepisy § 203.

Protokół rewizji ma być podpisany przez wszystkich obecnych. Jeżeli nie stwierdzono nic podejrzanego a rewizya odbyła się poza obrębem ubikacji, przeznaczonych do wojskowego użytku służbowego, należy wydać interesowanemu na żądanie odpowiednie poświadczenie.

§ 233.

Jeżeli przy rewizji domu lub osoby znaleziono przedmioty, które nie stoją w związku z czynem karygodnym, stanowiącym przedmiot postępowania, lecz wskazują na inny czyn karygodny tego samego sprawcy, który ma być ścigany z urzędu, wówczas należy je wziąć w przechowanie sądowe albo zatrzymać i zawiadomić o tem prokuratora wojskowego (oficera sądu) celem zasiągnięcia postanowienia właściwego komendanta.

Jeżeli nie wdrożono postępowania karnego, należy zwrócić niezwłocznie przedmioty, wzięte w przechowanie lub zatrzymane.

Jeżeli przedmiot znaleziony wskazuje na popełnienie przez inną osobę czynu karygodnego, który ma być ścigany z urzędu, wówczas należy wziąć go również w przechowanie lub zatrzymać i przesłać niezwłocznie wraz z oddzielnie spisany protokołem władzy, powołanej do wdrożenia postępowania karnego przeciw podejrzanemu.

§ 234.

Przy przeszukiwaniu papierów należy starać się o to, aby treść ich nie doszła do wiadomości osób niepowołanych.

Jeżeli nie można spisać zaraz papierów, wziętych w przechowanie lub zatrzymanych, wówczas należy umieścić je w okładce, opieczetowanej urzędowo. Także interesowanemu, który był w danym razie obecny przy przeszukiwaniu, należy zezwolić na położenie pieczęci. Jeżeli przychodzi do odpieczętowania, należy wezwać interesowanego, aby był przytem obecny osobiście lub przez pełnomocnika. Jeżeli na wezwanie takie nie stawi się ani interesowany ani jego pełnomocnik albo jeżeli nie można mu doręczyć wezwania z powodu nieobecności, wówczas należy mimo to skutecznie odpieczętowanie za przybraniem świadka sądowego.

§ 235.

Zatrzymanie przedmiotów oraz rewizję domu i osoby u osób, podlegających sądownictwu karnemu obrony krajowej, tudzież w budynkach obrony krajowej oraz budynkach i ubikacjach, zajętych przez obronę krajową, zarządza i przeprowadza sąd

śledczy. Kiedy inne władze są do tego uprawnione, postanawiają §§ 131., 133. i 142.

Jeżeli rewizya domowa odbyła się poza obrębem ubikacji, przeznaczonych do wojskowego użytku służbowego, należy doręczyć interesowanemu zaraz lub najdalej w ciągu najbliższych dwudziestu czterech godzin poświadczenie co do przedsięwzięcia rewizji i jej powodów.

O zarządzenie i przeprowadzenie zatrzymania przedmiotów i rewizji w innych wypadkach prócz wymienionych w ustępie 1. należy z reguły wezwać właściwy sąd liniowy (§ 132., ustęp 1.) albo właściwy sąd karny cywilny, o ile wezwanie nie musi być w myśl § 145., ustęp 2., względnie § 142., ustęp 1., wystosowane do innych władz z powodu, iż zwłoka grozi niebezpieczeństwem.

W razie gdyby zwłoka groziła nagłym niebezpieczeństwem, mogą straże wojskowe przedsiębrać w pościgu za zbiegłymi zbrodniarzami celem ich ujęcia rewizje domowe, jeżeli nie można na czasie uzyskać interwencji organu policyjnego lub innego organu bezpieczeństwa, powołanego do takiej czynności urzędowej.

§ 236.

Dla władz (organów) liniowych i władz (organów) cywilnych, wezwanych o wykonanie zatrzymania przedmiotów albo rewizji domu lub osoby, wstępują w miejsce postanowień §§ 226. do 234. przepisy dla nich obowiązujące. Do przepisów tych stosują się także środki prawne przeciw postanowieniom i zarządzeniom wspomnianych władz (organów).

Rozdział XVI.

Zakończenie postępowania badawczego i wniesienie oskarżenia.

§ 237.

Postępowanie badawcze należy zakończyć, gdy cel jego (§ 140.) został osiągnięty.

Jeżeli badanie było oddane sądowi (§ 143.), wówczas przesyła tenże akta oskarżycielowi bezwzględnie po ukończeniu postępowania badawczego.

Oskarżyciel ma najdalej w ośmiu dniach po otrzymaniu aktów przedłożyć je właściwemu komendantowi z wnioskiem ustnym lub pisemnym.

To samo ma stać się zaraz po ukończeniu postępowania badawczego, jeżeli postępowanie to przeprowadzał sam prokurator wojskowy lub oficer sądu.

Właściwy komendant może zarządzić uzupełnienie postępowania badawczego.

§ 238.

Na podstawie wyniku uzupełnionego w danym razie postępowania badawczego rozstrzyga właściwy komendant, czy należy zaniechać ścigania obwinionego albo wnieść przeciw niemu oskarżenie albo odstąpić sprawę władzy właściwej.

§ 239.

Ściganie obwinionego ma być zaniechane:

1. jeżeli nie zachodzi czyn karygodny, podlegający ściganiu przez sąd karny, jeżeli poczytanie jego jest wykluczone lub karygodność uchylona,

2. jeżeli przy czynach karygodnych, które mogą być ścigane tylko na żądanie uprawnionego, uprawniony nie postawił żądania takiego albo je cofnął,

3. jeżeli z powodu braku dowodów lub nadzwyczajnej trudności w dostarczeniu środków dowodowych nie można oczekiwać, by dalsze postępowanie przyniosło wynik dodatni.

Właściwy komendant może odstąpić od wniesienia oskarżenia także wtedy, gdy uznaje, że czyn karygodny da się załatwić w drodze dyscyplinarnej (§ 2.).

§ 240.

Jeżeli badanie było oddane sądowi a właściwy komendant postanowi po ukończeniu albo już w toku postępowania badawczego, iż ściganie obwinionego ma być zaniechane, wówczas powinien sąd, zawiadomiony o rozstrzygnięciu i jego powodach, zastanowić postępowanie badawcze i uwiadomić o tem obwinionego, pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego (§ 106.).

Jeżeli badanie nie było oddane sądowi, należy postąpić w podobny sposób jak w § 138., ustęp 1.

Jeżeli obwiniony był uwięziony, należy wypuścić go zaraz na wolność.

§ 241.

Jeżeli u obwinionego zachodzi zaburzenie umysłu, wykluczające poczytalność, wówczas należy po ukończeniu postępowania badawczego, o ile niema powodów do jego zaniechania (§ 239.), wstrzymać dalsze postępowanie na zarządzenie właściwego komendanta aż do wyzdrowienia obwinionego i zawiadomić o tem w sposób, podany w paragrafie poprzedzającym, pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego oraz ustawowego zastępcę

i obrońcę obwinionego. Przeciw temu zarządzeniu właściwego komendanta przysługuje wymienionym osobom zażalenie do najwyższego trybunału obrony krajowej w ośmiu dniach po zawiadomieniu.

§ 242.

Jeżeli właściwy komendant postanawia na podstawie ukończonego postępowania badawczego albo bez poprzedniego postępowania badawczego (§ 137., ustęp 4.), że oskarżenie ma być wniesione, wówczas wydaje on prokuratorowi wojskowemu pisemny rozkaz wygotowania i wniesienia aktu oskarżenia.

W postępowaniu co do spraw karnych, przekazanych do osądzenia sądom brygady, obejmuje pisemny rozkaz właściwego komendanta, wystosowany do oficera sądu, polecenie postawienia w sądzie wniosku na ukaranie. Oficer sądu nie wnosi formalnego aktu oskarżenia.

W rozkazie oskarżenia należy wymienić zarówno osobę obwinionego jak i zarzucony mu czyn i wydać zarządzenie co do zawieszenia aresztu śledczego lub utrzymania go w mocy.

§ 243.

Akt oskarżenia, w którym należy powołać się na dołączony rozkaz oskarżenia, wydany przez właściwego komendanta, ma być wniesiony do sądu i obejmować:

1. imię i nazwisko obwinionego, a jeżeli jest on osobą wojskową, także jego stopień wojskowy i oddział broni (etatowy),

2. dokładne oznaczenie czynów karygodnych, które uczyniono przedmiotem oskarżenia, według ich znamion, opartych na stanie faktycznym i uzasadniających nazwę ustawową oraz zastosowanie pewnego oznaczonego wymiaru kary, z podaniem ustawowej nazwy czynów tych i przytoczeniem przepisów prawa karnego, obowiązującego dla obrony krajowej, których zastosowanie wnioskuje się,

3. krótkie, zwięzłe i przedmiotowe przedstawienie stanu rzeczy, zaczerpnięte z treści doniesienia i wyników dotychczasowego postępowania, oraz wymienienie środków dowodowych,

4. podanie, czy obwiniony pozostaje na wolnej stopie czy nie, względnie czy uwięzienie jego zostało zarządzone w rozkazie oskarżenia, wydanym przez właściwego komendanta, tudzież wymienienie sądu, przed którym rozprawa główna ma się odbyć.

W postępowaniu co do spraw karnych, przekazanych do osądzenia sądom brygady, ma oficer sądu zamiast aktu oskarżenia przesłać sądowi rozkaz oskarżenia, wydany przez właściwego komendanta, z pisemnym wnioskiem na ukaranie, obejmującym ustawowe oznaczenie czynu karygodnego.

Spis świadków i rzeczoznawców, którzy mają być zawezwani celem stwierdzenia prawdy, oraz spis innych środków dowodowych, z których prokurator wojskowy (oficer sądu) chce skorzystać na rozprawie głównej, należy zamieścić w akcie oskarżenia (wniosku na ukaranie) lub dołączyć do niego.

§ 244.

Akt oskarżenia lub pochodzący od oficera sądu wniosek na ukaranie ma kierujący rozprawą (§ 52.) udzielić niezwłocznie obwinionemu wraz z spisem środków dowodowych (§ 243., ustęp 3.).

Jeżeli obwiniony przebywa poza siedzibą urzędową sądu, można wezwać o doręczenie także sąd karny wojskowy lub cywilny, znajdujący się w miejscu pobytu obwinionego, albo jego komendę przełożoną.

Obwinionemu należy doręczyć odpis aktu oskarżenia albo wniosku na ukaranie wraz z załącznikiem; wystarczy jednak odczytać je, jeżeli obwiniony zrzeknie się protokolarnie odpisu.

Przy udzieleniu aktu oskarżenia lub wniosku na ukaranie należy wezwać obwinionego, aby oświadczył się na oskarżenie i przedstawił w czasie właściwym (§ 250.) ewentualne nowe środki dowodowe; należy go także pouczyć o prawach, przysługujących mu co do obrony, i zapytać, jeżeli nie skorzystał już z prawa, służącego mu w myśl § 102., czy chce sam obrać sobie obrońcę czy też pozostawić wybór jego sądowi. Co do tego udzielenia, pouczenia i wezwania oraz co do oświadczenia, złożonego przez obwinionego, należy spisać protokół.

Jeżeli w rozkazie oskarżenia, wydanym przez właściwego komendanta, zarządzone przeciw obwinionemu areszt śledczy, wówczas należy połączyć z udzieleniem aktu oskarżenia (wniosku na ukaranie) także przepisane w § 178. przesłuchanie obwinionego.

Akt oskarżenia lub wniosek na ukaranie należy wraz z załącznikami doręczyć w odpisie także obrońcy, skoro tylko został obrany lub ustanowiony.

Jeżeli obwiniony jest oficerem lub osobą równorzędną albo jeżeli nie należy do czynnych osób wojskowych, a pozostaje na wojnej stopie, wówczas może przeznaczone dla niego udzielenie, pouczenie i wezwanie nastąpić także drogą doręczenia.

Z chwilą udzielenia lub doręczenia obwinionemu aktu oskarżenia albo wniosku na ukaranie jest oskarżenie wniesione.

§ 245.

Okoliczności, które wyszły na jaw lub zaszyły po wniesieniu oskarżenia, wywierają wpływ na

właściwość komendanta tylko wtedy, gdy wykazują, iż zamiast sądu, brygady jest właściwy sąd dywizyjny albo iż przyjęte w oskarżeniu sądownictwo karne obrony krajowej nie jest w ogóle uzasadnione.

W obu wypadkach ma oskarżyciel cofnąć akt oskarżenia (wniosek na ukaranie) na polecenie właściwego komendanta, poczem zarządza sąd odstąpienie sprawy władzy właściwej. Zarządzona już w danym razie rozprawa główna nie odbywa się. O odstąpieniu sprawy karnej należy zawiadomić zarówno oskarżonego i jego obrońcę jak i pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego.

Rozdział XVII.

Przygotowanie rozprawy głównej.

§ 246.

Po wniesieniu oskarżenia wyznacza sąd termin rozprawy głównej i zarządza złożenie sądu wojennego.

Dzień rozprawy głównej wyznacza sąd pod nieważnością w ten sposób, aby oskarżonemu pozostał od chwili uwiadomienia o wniesieniu oskarżenia termin co najmniej ośmiodniowy, a w postępowaniu przed sądami brygady co najmniej trzechdniowy do przygotowania obrony. Jeżeli jednak oskarżony zgadza się na to, można termin ten skrócić.

Rozprawa główna odbywa się z reguły w siedzibie urzędowej sądu. W celu istotnego ułatwienia postępowania dowodowego może jednak sąd zarządzić za zgodą właściwego komendanta, iż rozprawa główna odbędzie się w miejscu, położonem poza siedzibą urzędową sądu, w którym to wypadku można zająć odkomenderowania członków sądu wojennego, należących do stanu żołnierskiego, także od odnośnej władzy lokalnej miejsca rozprawy głównej. Władza ta ma komenderować jako członków sądu wojennego zawsze najstarszych rangą z pośród wojskowych, obecnych w garnizonie, a posiadających stopnie, wymagane dla utworzenia sądu wojennego.

§ 247.

Jeżeli oskarżony jest czynną osobą wojskową lub pozostaje w areszcie, wówczas zarządza się jego dostawienie lub doprowadzenie do rozprawy głównej. Miejsce i czas rozprawy głównej musi się

podać do jego wiadomości w drodze służbowej najpóźniej w dniu poprzedzającym. Meldunek o uwiadomieniu należy dołączyć do aktów.

Innych oskarżonych wzywa sąd do rozprawy głównej pod zagrożeniem doprowadzenia w ten sposób (§ 157.), aby, o ile nie zgodzą się sami na skrócenie terminu, pozostawał między doręczeniem wezwania a rozprawą główną termin co najmniej trzechdniowy, zaś w postępowaniu przed sądami brygady co najmniej jednodniowy.

Obrońcę, już znanego w czasie wyznaczenia terminu rozprawy głównej, należy zawezwać do rozprawy tej równocześnie z uwiadomieniem lub wezwaniem oskarżonego, zaś obrońcę, ustanowionego dopiero później, równocześnie z ustanowieniem.

Prócz oskarżonego i jego obrońcy ma sąd zawezwać do rozprawy głównej (§§ 184. i 206.) świadków i rzeczoznawców, których przesłuchanie zawnioskowano w akcie oskarżenia lub wniosku na ukaranie (spisie).

Członków Domu cesarskiego nie wzywa się do rozprawy głównej jako świadków. Co do wzywania osób, którym według prawa międzynarodowego przysługuje przywilej zakrajowości lub osobiste uwolnienie, jako świadków do rozprawy głównej, rozstrzygają zasady prawa tego i istniejące traktaty państwowe.

Świadków i rzeczoznawców stanu cywilnego należy w miarę możliwości wzywać w ten sposób, aby między doręczeniem wezwania a dniem, w którym odbywa się rozprawa, pozostawał co najmniej trzechdniowy okres czasu.

O miejscu i czasie rozprawy głównej powinien sąd zawiadomić także oskarżyciela, pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego, tego ostatniego z uwagą, iż rozprawa główna będzie przeprowadzona także w razie jego niestawienia się.

§ 248.

Jeżeli należy spodziewać się, iż rozprawa główna potrwa czas dłuższy, wówczas należy wydać zarządzenie, aby sędziowie zastępczy byli obecni przy rozprawie i w razie przeszkody jednego z członków sądu wojennego mogli wstąpić w jego miejsce.

Nie wymaga się, aby sędzia zastępczy miał równy stopień wojskowy z członkiem sądu wojennego, którego ma zastępować, musi on jednak być oficerem (turzędnikiem wojskowym) i nie może mieć stopnia niższego aniżeli oskarżony.

§ 249.

Jeżeli sąd otrzyma wiadomość, iż zawezwany do rozprawy głównej świadek lub znawca, który poprzednio nie był przesłuchany lub zaprzysiężony, nie będzie mógł stawić się na rozprawie z powodu dłuższej trwającej choroby lub nie dającej się usunąć przeszkody, wówczas może zarządzić jego przesłuchanie pod przysięgą lub zaprzysiężenie przez sędziego delegowanego lub wezwanego.

Postanowienia § 194., ustępy 2. do 5., mają zastosowanie.

§ 250.

Oskarżyciel, oskarżyciel prywatny i oskarżony mogą żądać także po wniesieniu oskarżenia a przed terminem rozprawy głównej, aby sąd uzupełnił dowody, wprowadzone w akcie oskarżenia lub wniosku na ukaranie (spisie), albo postarał się o nowe dowody.

W tym celu mają oni wnieść do sądu usunie lub pisemnie wniosek umotywowany najpóźniej w czwartym dniu, a w postępowaniu przed sądami brygady najpóźniej w najbliższym dniu po uwiadomieniu o wniesieniu oskarżenia i wymienić w nim dokładnie świadków, których ma się przesłuchać lub wezwać do rozprawy głównej, oraz dowody z rzeczoznawców lub inną dowody, których ma się dostarczyć, tudzież okoliczności, stanowiące przedmiot dowodu. Czynne osoby wojskowe z stanu szeregowców oraz czynni gażysci, niezaliczeni do pewnej klasy rangi, mogą podać wniosek ten, o ile pozostają na wolnej stopie, aż do wspomnianej chwili także do protokołu w obec swej przełożonej komendy; protokół ten należy niezwłocznie przesłać sądowi.

§ 251.

Sąd może odrzucić wnioski dowodowe, postawione po wniesieniu oskarżenia, jeżeli okoliczność, która ma być udowodniona, przedstawia się jako niestanowcza dla rozstrzygnięcia sprawy albo jeżeli jest oczywiste, iż oskarżony postawił wniosek dowodowy celem spowodowania przewłoki w rozstrzygnięciu sprawy, niemniej jeżeli wniosek postawiono po chwili, oznaczonej w § 250., ustęp 2., i to w tym ostatnim wypadku, jeżeli zawnioskowane zbadanie lub zawezwanie do wyznaczonej rozprawy głównej nie da się już wykonać, a odłożenie rozprawy (§ 253.) nie jest usprawiedliwione. Rozstrzygnięcie takie nie wyklucza powtórzenia wniosków na rozprawie głównej i nie kępuje uchwały sądu wojennego.

Jeżeli sąd przychyliła się do wniosku dowodowego, wówczas należy z reguły zawezwać do

rozprawy głównej świadków, których przesłuchanie zawnioskowano, oraz rzeczoznawców (§ 206.), którzy na podstawie nowego wniosku dowodowego mają być przesłuchani. O zawezwaniu tem należy zawiadomić przed rozprawą główną oskarżyciela, oskarżyciela prywatnego, oskarżonego i jego obrońcę.

Jeżeli zawnioskowano przeprowadzenie innych dochodzeń uzupełniających lub niecierpiących zwłoki przesłuchań świadków (§ 249.) a sąd przychyliła się do wniosku tego, wówczas należy przeprowadzić je bezzwłocznie za pośrednictwem oficera dla służby sprawiedliwości (§ 110., ustęp 2.), którego wyznaczy kierownik sądu, albo w drodze rekwizycji. Do tych przesłuchań świadków i innych sędziowskich czynności badawczych, które w danym razie mogą okazać się potrzebne z powodu zawnioskowania dochodzeń, mają analogiczne zastosowanie postanowienia § 194., ustępy 2. do 5. Roztrząsanie wyników takich dodatkowych dochodzeń i przesłuchań jest z reguły (§ 255.) zastrzeżone do rozprawy głównej.

§ 252.

Sąd może także z urzędu zarządzić zawezwanie nowych świadków i rzeczoznawców do rozprawy głównej.

W przypadkach bezpośredniego wniesienia oskarżenia (§ 137., ustęp 4.) może sąd zarządzić także z urzędu poszczególne dochodzenia i czynności badawcze, do których mają zastosowanie postanowienia § 251., ustęp 3.

§ 253.

Jeżeli oskarżony z powodu choroby lub innych nieuchronnych okoliczności doznaje przeszkody w stawieniu się do rozprawy głównej albo jeżeli zachodzą inne ważne powody, może sąd na wniosek lub z urzędu odłożyć rozprawę główną.

Przeszkoda obrońcy uzasadnia odłożenie tylko wtedy, gdyby z powodu krótkości czasu inny obrońca nie mógł być do rozprawy głównej przybrany albo nie mógł przygotować się do obrony.

§ 254.

Jeżeli oskarżyciel odstępuje przed rozpoczęciem rozprawy głównej od oskarżenia całkowicie lub częściowo z innych powodów prócz wymienionych w § 245., wówczas ma sąd zastanowić postępowanie całkowicie lub częściowo; w pierwszym wypadku odpada zarządza już ewentualnie rozprawa główna. Odstąpienie oskarżyciela ma być uzasadnione.

O całkowitem lub częściowem zastanowieniu postępowania należy zawiadomić oskarżonego i jego obrońcę, pokrzywdzonego i oskarżyciela prywatnego. Co do prawa zażalenia obowiązują postanowienia § 106.

§ 241. ma analogiczne zastosowanie także po wniesieniu oskarżenia.

§ 255.

Jeżeli po wniesieniu oskarżenia miały miejsce dalsze dochodzenia sądowe albo jeżeli wyszły na jaw nowe czyny karygodne, popełnione przez oskarżonego, wówczas może oskarżyciel cofnąć przed rozpoczęciem rozprawy głównej wniesiony przez siebie akt oskarżenia (wniosek na ukaranie) i wnieść równocześnie nowy akt oskarżenia (wniosek na ukaranie), zaopatrzony w nowy rozkaz oskarżenia, wydany przez właściwego komendanta, o ile nie wchodzi w zastosowanie postanowienie § 245. Z nowym aktem oskarżenia (wnioskiem na ukaranie) należy postąpić następnie według przepisów rozdziału XVI.

Jeżeli po wniesieniu oskarżenia zajdzie wskutek nowo na jaw wyszłych czynów karygodnych lub dodatkowych dochodzeń sądowych konieczność przeprowadzenia prokuratorskiego lub sądowego postępowania badawczego, wówczas zarządza właściwy komendant, o ile oddzielne ściganie nowo na jaw wyszłych czynów karygodnych nie okazuje się wskazane, cofnięcie oskarżenia i wdrożenie lub uzupełnienie postępowania badawczego. O zarządzeniu tem należy zawiadomić oskarżonego i jego obrońcę.

Jeżeli oskarżony zbiegł po wniesieniu oskarżenia, należy wdrożyć postępowanie według rozdziału XXV.

Jeżeli wskutek cofnięcia aktu oskarżenia (wniosku na ukaranie) zajdzie potrzeba odłożenia rozprawy głównej, wówczas ma sąd zarządzić odłożenie jej.

Rozdział XVIII.

Rozprawa główna.

A. Jawność rozprawy głównej.

§ 256.

Rozprawa główna jest jawna pod nieważnością. Odbywa się ona w nieobecności właściwego komendanta.

§ 257.

Przystęp do jawnej rozprawy głównej jest dozwolony tylko osobom dorosłym płci męskiej,

których zjawienie się odpowiada powadze sądu.

Jeżeli oskarżony jest oficerem lub osobą równorzędną, wówczas mają dostęp do jawnej rozprawy głównej z pośród czynnych osób wojskowych i tych osób nieczynnych, które zjawiają się w mundurze wojskowym, tylko oficerowie i równorzędni z nimi.

Z powodu braku miejsca może przewodniczący wykluczyć zjawiających się później.

Oskarżycielowi prywatnemu i pokrzywdzonemu oraz ich ustawowym zastępcom i pełnomocnikom należy zezwolić zawsze na obecność przy rozprawie głównej.

§ 258.

Ze względu na zagrożenie obyczajności, porządku publicznego, bezpieczeństwa państwowego lub wojskowych interesów służbowych można wykluczyć osoby nieinteresowane od przystępu do rozprawy głównej.

Jawność może być wykluczona na wniosek pokrzywdzonego lub oskarżyciela prywatnego także wtedy, gdy dopuszczenie jawności rozprawy w postępowaniu o oszczerstwo, wymuszenie lub obrażę czci udaremniłoby ochronę czci i dobrej sławy pokrzywdzonego lub oskarżyciela prywatnego.

Jawność można także wykluczyć, jeżeli zgadzają się na to oskarżyciel, pokrzywdzony i oskarżyciel prywatny, o ile są obecni, tudzież oskarżony i jego obrońca.

Wykluczenie jawności zostaje zarządzane uchwałą sądu wojennego, wygotowaną na piśmie i zaopatrzoną w powody, która zapada na posiedzeniu niejawnem. Uchwałę tę ogłasza się jawnie.

§ 259.

Po odczytaniu uchwały, wykluczającej jawność, muszą ustąpić wszyscy przysłuchający się.

Komendant oddziału broni, oddziału i pododdziału oskarżonego oraz naczelnik władzy służbowej, do której oskarżony przynależy, czynni oficerowie dla służby sprawiedliwości, tudzież pokrzywdzony i oskarżyciel prywatny oraz ich ustawowi zastępcy i pełnomocnicy nie zostają jednak wykluczeni wskutek takiego orzeczenia.

Przewodniczący ma prawo zezwolić także innym osobom na obecność przy rozprawie.

§ 260.

Jeżeli sąd wojenny uchwali wykluczenie jawności, może oskarżony żądać, aby dozwolono przystępu trzem osobom, posiadającym jego zaufanie. Muszą one jednak być osobami, którym według

§ 257., ustępy 1. i 2., dozwolona jest obecność przy rozprawie jawnej; przybranie mężów zaufania nie powinno powodować przerwy lub odroczenia rozprawy głównej.

Kilku równocześnie oskarżonych może żądać łącznie przybrania najwyżej sześciu osób zaufania, na których wybór mają zgodzić się. Jeżeli nie przyjdzie do zgody, skutecznie przewodniczący wybór między proponowanymi mężami zaufania.

§ 261.

Jeżeli w wypadkach uchylenia jawności z powodu zagrożenia bezpieczeństwa państwowego okazuje się to potrzebne ze względu na utrzymanie w tajemnicy przedmiotów wojskowych, można na czas ich omawiania wykluczyć na podstawie uchwały sądu wojennego także mężów zaufania i osoby, wymienione w § 259., ustęp 2.

Przewodniczący ma prawo dopuścić także w tym wypadku poszczególne osoby do obecności przy rozprawie.

§ 262.

Po zaprzysiężeniu sądu wojennego można zarządzić w każdym stadium rozprawy posiedzenie niejawne co do pewnej części postępowania lub co do całej rozprawy. Wyrok musi się jednak zawsze ogłosić publicznie (§ 312.).

§ 263.

W razie wykluczenia jawności z powodu zagrożenia bezpieczeństwa państwowego lub wojskowych interesów służbowych można osobom obecnym nałożyć uchwałą sądu wojennego obowiązek utrzymania w tajemnicy faktów, które wskutek rozprawy dojdą do ich wiadomości. Uchwałę tę należy przytoczyć w protokole rozprawy.

Kto przez nieuprawnione udzielenie wiadomości naruszy obowiązek tajemnicy, będzie ukarany przez sąd właściwy, jeżeli podlega sądownictwu karnemu obrony krajowej lub liniowemu, aresztem zwyczajnym lub ścisłym od tygodnia do trzech miesięcy, a wśród okoliczności szczególnie obciążających do sześciu miesięcy.

Osoby, podlegające sądownictwu karnemu cywilnemu, które dopuszczają się tego przestępstwa, będą ukarane za przekroczenie przez właściwy sąd karny cywilny aresztem zwyczajnym od tygodnia do trzech miesięcy, z którym można połączyć grzywnę do 1000 K.

§ 264.

Kto bez zezwolenia władzy ogłasza całkowicie lub częściowo doniesienie karne, akt oskarżenia

lub inny dokument urzędowy z postępowania karnego w obronie krajowej przed przedstawieniem ich na rozprawie jawnej, tudzież kto bez zezwolenia władzy ogłasza z postępowania karnego w obronie krajowej, w którym wykluczono jawność rozprawy, przedmiot rozprawy, objęty wykluczeniem jawności, będzie ukarany za czyn ten według postanowień § 263., ustępy 2. i 3.

B. Czynności urzędowe przewodniczącego i kierującego rozprawą.

§ 265.

Przewodniczący wykonywa przy rozprawie głównej uprawnienia, przyznane mu w niniejszej ustawie o postępowaniu karnym, a w szczególności ma dbać o ntrzymanie spokoju i bezpieczeństwa, dyscypliny wojskowej i przyzwoitości, odpowiadającej powadze sądu.

Kogo sąd słucha lub kto do sądu przemawia, ma mówić stojąc; przewodniczący może jednak zezwolić na wyjątek z powodu stanu fizycznego mówiącego, dłuższego przesłuchania i z innych względów.

§ 266.

Oznaki zadowolenia lub niezadowolenia są zakazane. Przewodniczący ma prawo wezwać do porządku osoby, które przeszkadzają rozprawie przez oznaki takie lub w inny sposób albo zachowują się ubliżająco dla powagi sądu, a w razie potrzeby wydalic z sali posiedzeń niektórych lub wszystkich słuchaczy.

Słuchaczy, którzy podlegają wojskowej władzy karnej dyscyplinarnej, może przewodniczący, jeżeli są niżsi od niego stopniem (klasą rangi), kazać także przyaresztować, a według okoliczności ukarać odpowiednią karą dyscyplinarną. Słuchaczy w tym samym lub wyższym stopniu (klasie rangi) może przewodniczący donieść komendzie przełożonej celem ukarania.

O ukaranie innych osób prócz wymienionych w ustępie 2. ma przewodniczący zwrócić się do sądu powiatowego ich miejsca zamieszkania lub pobytu. Sąd ten ma postąpić w ten sposób, jak gdyby niewłaściwe zachowanie się miało miejsce przed sądem karnym cywilnym (§ 185., ustęp 5.).

§ 267.

Jeżeli oskarżony, świadek, rzeczoznawca, porrzywdzony, oskarżyciel prywatny lub ich ustawowi zastępcy albo pełnomocnicy przeszkadzają rozprawie przez niewłaściwe zachowanie się, naruszają w inny

sposób uszanowanie winne sądowi, wypowiadają obelgi lub obwinienia oczywiście nieuzasadnione lub nienależące do rzeczy, wówczas ma przewodniczący upomnieć ich, a w razie potrzeby może spowodować ich wydalenie, jednak co do oskarżonego tylko wtedy, jeżeli ten zachowuje się dalej nieprzyzwoicie mimo upomnienia i zagrożenia, iż będzie wydalony od rozprawy.

Osoby, które podlegają wojskowej władzy karnej dyscyplinarnej i posiadają niższy stopień wojskowy (niższą klasę rangi) aniżeli przewodniczący, może on ukarać odpowiednią karą dyscyplinarną z urzędu albo na wniosek oskarżyciela lub obrażonego, a w razie potrzeby kazać natychmiast przyaresztować. Przeciw oskarżonym, którzy są osobami cywilnymi, orzeka przewodniczący jedną z kar lub jedno z obostrzeń, wymienionych w § 149., ustęp 3.

Co do osób wojskowych, które mają ten sam lub wyższy stopień wojskowy (klasę rangi) aniżeli przewodniczący, oraz co do osób, które nie podlegają wojskowej władzy karnej dyscyplinarnej, obowiązują analogicznie postanowienia § 266.

Jeżeli oskarżonego, pozostającego na wolnej stopie, wydalono z sali z powodu niewłaściwego zachowania się, wówczas może on być przytrzymaany na polecenie przewodniczącego aż do ponownego przywołania przed sąd wojenny. Rozprawę prowadzi się dalej w jego nieobecności; przed ukończeniem postępowania dowodowego musi się jednak przywołać go do sali i zawiadomić pod nieważnością postępowania o istotnych okolicznościach, które wyszły na jaw pod jego nieobecność, oraz o tem, co zeznały osoby przesłuchane.

§ 268.

Jeżeli obrońca dopuszcza się takiego wykroczenia, wówczas może przewodniczący udzielić mu nagany, a jeżeli podlega on wojskowej władzy karnej dyscyplinarnej, ukarać go odpowiednią karą dyscyplinarną. Obrońcy, niepodlegającemu wojskowej władzy karnej dyscyplinarnej, może sąd wojenny nałożyć grzywnę aż do dwustu koron, przeciw czemu przysługuje mu w ośmiu dniach zażalenie do najwyższego trybunału obrony krajowej. Zażalenie ma skutek odwłoczny.

Jeżeli obrońca zachowuje się dalej w sposób nieodpowiedni, może sąd wojenny odebrać mu głos. W tym wypadku ma oskarżony prawo wybrania innego obrońcy z pośród osób obecnych i uzdatnionych do tego. Jeżeli to okazuje się niemożliwe i jeżeli także z urzędu nie można zaraz ustanowić obrońcy, należy przerwać lub odroczyć rozprawę główną celem obrania lub ustano-

wienia innego obrońcy, o ile obrona jest obowiązkową albo sąd wojenny uznaje przybranie obrońcy za wskazane. Jeżeli warunki te nie zachodzą, należy prowadzić rozprawę dalej bez przybrania obrońcy.

O każdym ukaraniu obrońcy, wpisanego na listę obrońców wojskowych, należy donieść Ministrowi obrony krajowej, a jeżeli obrońca jest adwokatem, także właściwej władzy dyscyplinarnej.

§ 269.

Jeżeli musi się przerwać lub odroczyć rozprawę główną z powodu niewłaściwego zachowania się obrońcy, wówczas można nałożyć mu uchwałę sądu wojennego także zwrot kosztów, spowodowanych przerwaniem lub odroczeniem.

Przeciw uchwale tej służy obrońcy w ośmiu dniach zażalenie do najwyższego trybunału obrony krajowej. Zażalenie to ma skutek odwoławczy.

Prawomocnemu orzeczeniu przysługuje moc wykonalnego dokumentu publicznego.

O wykonanie zwraca się sąd obrony krajowej do właściwego sądu cywilnego.

§ 270.

Nieczynni oficerowie i równorzędni z nimi, którzy zjawiają się w mundurze wojskowym, podlegają z powodu wykroczeń, popełnionych przy rozprawie głównej, a określonych w §§ 266. do 268., wojskowej władzy karnej dyscyplinarnej.

§ 271.

Prokuratora wojskowego i oficera sądu może przewodniczący przywołać do porządku z powodu wykroczeń i donieść właściwemu komendantowi w celu ukarania.

§ 272.

Kary, orzeczone na podstawie §§ 266. do 268., można według okoliczności wykonać zaraz, o ile nie jest dopuszczalne zażalenie z skutkiem odwoławczym; doniesienia w celu ukarania powinny być wnoszone zaraz po rozprawie głównej.

Jeżeli zachowanie się, wspomniane w podanych wyżej paragrafach, uzasadnia czyn, podlegający ściganiu przed sądem karnym, należy zastosować postanowienia § 321.

Oświadczenie obrażonego lub pokrzywdzonego, iż zastrzega sobie prawo skargi z powodu popełnionego przeciw niemu czynu karygodnego albo zrzeka się tegoż, nie stoi na przeszkodzie zastosowaniu postanowień, zawartych w §§ 266. do 271.

§ 273.

Kierownictwo rozprawy głównej należy do kierującego rozprawą.

Jest on obowiązany dążyć do wykrycia prawdy i ma starać się o to, aby zaniechano roztrząsań, które nie przyczyniając się do wyjaśnienia sprawy przewlekłyby rozprawę.

Kierujący rozprawą przesłuchuje oskarżonego, świadków i rzeczoznawców i oznacza porządek kolejny, w którym żądający głosu mają przemawiać.

Jeżeli oskarżenie obejmuje kilka punktów, może wydać zarządzenie, iż co do każdego z nich lub co do niektórych na się rozprawiać osobno.

Jeżeli w toku rozprawy głównej będą postawione wnioski, odnoszące się do poszczególnych punktów postępowania, wówczas rozstrzyga kierujący rozprawą takie pytania wpadkowe, o ile rozstrzygnięcie nie należy według ustawy do przewodniczącego lub sądu wojennego.

Jeżeli oskarżyciel albo oskarżony sprzeciwia się wnioskowi takiemu albo jeżeli kierujący rozprawą postanawia nie przychylić się do wniosku, któremu nie sprzeciwiono się, albo jeżeli w razie dopuszczenia wniosku potrzebne jest przerwanie rozprawy na więcej jak dwadzieścia cztery godzin albo jej odroczenie, wówczas rozstrzyga wniosek sąd wojenny. Narada i głosowanie, poprzedzające zarówno tę jak i każdą inną uchwałę sądu wojennego co do pytań wpadkowych, mogą na wniosek kierującego rozprawą odbyć się także tajnie wskutek zarządzenia przewodniczącego albo według uznania sądu wojennego. Powody rozstrzygnięcia musi się zawsze ogłosić i uwidocznnić w protokole.

C. Rozpoczęcie rozprawy głównej.

§ 274.

Bezpośrednio przed rozpoczęciem rozprawy głównej ma kierujący rozprawą stwierdzić, czy sąd wojenny jest należycie obsadzony i czy są obecne osoby, które władza właściwa wyznaczyła jako sędziów i protokolanta. Następnie zapytuje on na posiedzeniu niejawnem członków sądu wojennego, protokolanta, oraz oskarżyciela i oskarżonego, czy nie zachodzi powód wykluczenia lub uchylenia co do jednej z sędziowskich osób wojskowych lub co do protokolanta. Rozstrzygnięcie co do przedstawionych powodów zapada w myśl § 118. Potrzebne w danym razie uzupełnienie sądu wojen-

nego zarządza sąd, a względnie kierujący rozprawą, jeżeli rozprawa główna nie odbywa się w siedzibie urzędowej sądu. Jeżeli nie można postarać się zaraz o zastępstwo, należy odłożyć rozprawę główną. To samo ma mieć miejsce wtedy, gdy oskarżony nie jawił się do rozprawy głównej, a nie można zaraz spowodować jego dostawienia. Rozprawa główna nie odbywa się, jeżeli oskarżony zbiegł (§ 255., ustęp 3.).

§ 275.

Przewodniczący otwiera rozprawę główną, zarządzając wywołanie sprawy przez protokolanta.

Oskarżony staje bez kajdan. W razie potrzeby może przewodniczący oddać go pod nadzór straży.

Przedmioty, potrzebne w danym razie do prowadzenia dowodów, które mają być przedstawione do rozpoznania oskarżonemu lub świadkom, powinny być przyniesione do sali sądowej przed rozpoczęciem rozprawy.

§ 276.

Kierujący rozprawą zapytuje następnie oskarżonego o jego stosunki osobiste i przystępuje do zaprzysiężenia sędziów niestałych i przybranych w danym razie sędziów zastępczych, stosując do nich następujące słowa:

„Przysięgacie Panowie Panu Bogu Wszechmocnemu i Wszechwiedzącemu, iż będziecie wiernie wypełniać obowiązki sędziego i oddacie głosy swe według najlepszej wiedzy i sumienia.“

Sędziowie składają przysięgę, zaczynając od przewodniczącego, i to każdy z osobna słowami: „Przysięgam, tak mi Panie Boże dopomóż!“ Wyznanie religijne nie stanowi przytem różnicy.

Jeżeli na jeden dzień wyznaczono kilka rozpraw, do których ci sami sędziowie są powołani, wówczas wystarczy, jeżeli kierujący rozprawą przypomni przy rozprawach późniejszych przysięgę sędziowską, złożoną przy poprzedniej rozprawie głównej.

§ 277.

Po odebraniu przysięgi sędziowskiej zarządza kierujący rozprawą wywołanie przez protokolanta osób, zawezwanych do rozprawy głównej, i poleca świadkom i znawcom po upomnieniu ich na świętość przysięgi, którą mają złożyć lub już złożyli, aby udali się do przeznaczony dla nich izby i nie opuszczali jej na dłuższy czas bez jego zezwolenia.

Według okoliczności może kierujący rozprawą polecić także pokrzywdzonemu i oskarżycielowi prywatnemu, jeżeli mają być słuchani jako świadkowie, aby tymczasowo wydalili się z sali posiedzeń. Po przesłuchaniu musi się jednak pouczyć ich na żądanie o tem, co było przedmiotem rozprawy w czasie ich nieobecności.

Kierujący rozprawą zarządza także odpowiednie środki, aby zapobiedz znikom lub porozumieniu się świadków i rzeczoznawców między sobą i z oskarżonym albo ich samowolnemu wydaleniu się.

Kierujący rozprawą może wreszcie zarządzić w wszystkich wypadkach, w których uważa to za przydatne dla wykrycia prawdy, aby rzeczoznawcy pozostali w sali posiedzeń w czasie przesłuchania oskarżonego i świadków.

§ 278.

Jeżeli świadkowie lub rzeczoznawcy nie stawili się do rozprawy głównej albo jeżeli oni lub oskarżony oddalili się przedwcześnie, wówczas ma przewodniczący, o ile można spodziewać się, iż dostawienie nieobecnych będzie mogło spieszenie nastąpić, wydać odpowiednie zarządzenie co do ich niezwłocznego stawienia się, a według okoliczności spowodować także bezzwłoczne doprowadzenie.

W nieobecności oskarżonego nie wolno odbywać rozprawy głównej. Należy zatem rozprawę przerwać lub odroczyć, jeżeli nie można spowodować zaraz dostawienia oskarżonego. Jeżeli oskarżony zbiegnie lub umrze podczas rozprawy głównej, wówczas należy w pierwszym wypadku przerwać rozprawę i wdroyć postępowanie według rozdziału XXV., a w drugim wypadku zastanowić dalsze postępowanie na podstawie uchwały sądu wojennego.

Jeżeli natychmiastowe dostawienie niejawiącego się świadka lub rzeczoznawcy jest niemożliwe, wówczas rozstrzyga sąd wojenny po wysłuchaniu oskarżyciela, oskarżyciela prywatnego, oskarżonego i obrońcy, czy rozprawę główną ma się przerwać, odroczyć lub dalej prowadzić i czy w razie dalszego prowadzenia należy zamiast ustnego przesłuchania niejawiących się świadków lub rzeczoznawców odczytać zeznania ich, złożone w postępowaniu dotychczasowym, albo jeżeli nie byli jeszcze słuchani, zarządzić ich przysłuchanie w myśl § 249. Sąd wojenny może odłożyć uchwałę tę także na czas późniejszy.

§ 279.

Co do ukarania świadka i rzeczoznawcy, który bez usprawiedliwienia nie stawił się do rozprawy głównej, a nie należy do czynnych osób wojskowych, obowiązują analogicznie postanowienia §§ 185.

i 208. Ukaranie jest niezależne od przerwania lub odroczenia rozprawy głównej.

Jeżeli rozprawa główna została przerwana lub odroczone z powodu niestawienia się świadka lub rzeczoznawcy, wówczas może sąd wojenny zasądzić oduśnego świadka lub rzeczoznawcę, o ile tenże jest czynną osobą wojskową, a nie usprawiedliwił swego niestawienia, osobną uchwałą na ponoszenie kosztów udaremnionej przez to rozprawy głównej, przyczem postanowienia § 269., ustępy 2. do 4., mają analogiczne zastosowanie.

Jeżeli świadek lub rzeczoznawca, który nie stawiał się, nie należy do czynnych osób wojskowych, wówczas udaje się sąd obrony krajowej względem zasądzenia go na zwrot kosztów udaremnionej rozprawy głównej do tego sądu powiatowego, który w myśl § 185. ma być wezwany o ukaranie niestawiającego. Sąd ten ma postąpić w ten sposób, jak gdyby świadek lub rzeczoznawca nie stawiał się bez usprawiedliwienia do rozprawy głównej przed sądem karnym cywilnym (§ 185., ustęp 5.).

Celem zapewnienia stawienia świadka, który nie jawił się, można wydać przeciw niemu rozkaz doprowadzenia, jeżeli jest on czynną osobą wojskową, a w innych wypadkach wezwać właściwą władzę cywilną o doprowadzenie.

§ 280.

Jeżeli w sprawie karnej, w której obrona jest obowiązkową, obrońca nie stawia się do rozprawy albo wydał się przedwcześnie, a nie można przybrać natychmiast innego obrońcy (§ 268., ustęp 2.), wówczas przerywa się rozprawę główną albo odacza ją.

W przypadkach, w których obrona nie jest obowiązkową, należy z powodu niestawienia się lub przedczesnego wydalenia się obrońcy obranego albo ustanowionego przerwać lub odroczyć rozprawę główną tylko wtedy, gdy sąd wojenny uznaje przybranie obrońcy za potrzebne.

Jeżeli obrońca mimo należytego zawezwania nie stawia się do rozprawy bez usprawiedliwienia albo jeżeli wydał się przed jej zakończeniem, wówczas należy donieść o tem, o ile obrońca podlega wojskowej władzy karnej dyscyplinarnej, jego komendzie przełożonej, a w przeciwnym wypadku właściwej władzy dyscyplinarnej celem ukarania. W wypadkach takich należy stosować analogicznie § 269.

§ 281.

Jeżeli nie zachodzi żadna z przeszkód, wymienionych w §§ 278. do 280., wówczas zarządza

przewodniczący po ustąpieniu świadków i rzeczoznawców (§ 277., ustęp 4.) pod nieważnością odczytanie aktu oskarżenia, a w postępowaniu przed sądami brygady przedstawienie oskarżenia przez oficera sądu.

D. Przesłuchanie oskarżonego.

§ 282.

Kierujący rozprawą przesłuchuje następnie oskarżonego co do osnowy oskarżenia. Jeżeli jest kilku oskarżonych, może kierujący rozprawą zarządzić, iż każdy będzie słuchany osobno w nieobecności innych.

Jeżeli oskarżony oświadcza na zapytanie, iż nie rozumiał aktu oskarżenia, powinien kierujący rozprawą objaśnić mu akt ten.

Jeżeli oskarżony, odpowiadając na oskarżenie, oświadcza, iż nie jest winien, ma kierujący rozprawą oznajmić mu, że służy mu prawo przeciwstawić oskarżeniu zwięźle opowiedzenie stanu rzeczy, a po wprowadzeniu każdego poszczególnego środka dowodowego poczynić nad nim swoje uwagi, że może dalej ponowić nieuwzględnione wnioski swoje, które stawiał już w postępowaniu dotychczasowem w celu uzupełnienia postępowania dowodowego, i zawioskować przeprowadzenie nowych dowodów.

Jeżeli oskarżony odstępuje od swych dawniejszych zeznań, należy zapytać go o przyczyny odstąpienia. Kierujący rozprawą może tak w tym przypadku jak i wtedy, gdy oskarżony odmawia odpowiedzi, zarządzić odczytanie w całości lub w części protokołu jego zeznań dawniejszych.

Oskarżonego nie można zmusić do odpowiedzi na zadawane mu pytania.

Wolno oskarżonemu porozumiewać się z obrońcą swoim także podczas rozprawy głównej; nie wolno mu jednak naradzać się z nim wprost nad odpowiedzią na poszczególne zadane mu pytania.

Zresztą mają analogiczne zastosowanie postanowienia rozdziału XI.

E. Postępowanie dowodowe.

§ 283.

Po przesłuchaniu oskarżonego należy przedstawić dowody w porządku kolejnym, oznaczonym przez kierującego rozprawą, a z reguły przeprowadzić najpierw dowody, wprowadzone przez oskarżyciela.

Oskarżyciel może w toku rozprawy głównej odstąpić od środków dowodowych, jednak tylko za zgodą oskarżonego. Również oskarżony może odstąpić od środków dowodowych, jeżeli oskarżyciel zgodzi się na to.

Pominięcie poszczególnych już przygotowanych środków dowodowych może sąd wojenny uchwalić także bez wniosku oskarżyciela lub oskarżonego, jeżeli stały się one zupełnie zbyteczne w toku rozprawy głównej.

Zarówno kierujący rozprawą jak i sąd wojenny mogą w toku rozprawy głównej zarządzić na wniosek lub z urzędu przesłuchanie nowych świadków i rzeczoznawców, od których według przebiegu rozprawy można spodziewać się wyjaśnienia okoliczności ważnych, tudzież przeprowadzenie lub dostarczenie innych nowych środków dowodowych. Jeżeli nowe dowody wymagają przerwania rozprawy głównej na więcej jak dwadzieścia cztery godziny albo jej odroczenia, rozstrzyga zawsze sąd wojenny. Potrzebne zawezwania i ewentualne doprowadzenia zarządza przewodniczący.

Oględziny, zarządzone na rozprawie głównej, przedsiębierze sąd wojenny, a gdyby to było połączone z trudnościami, przeprowadza je na zarządzenie przewodniczącego kierujący rozprawą wraz z dwoma członkami i protokolantem sądu wojennego. W tym ostatnim wypadku ma kierujący rozprawą złożyć sądowi wojennemu sprawozdanie zaraz po ukończeniu oględzin. O miejscu i czasie oględzin należy pod nieważnością zawiadomić w czasie właściwym oskarżyciela, oskarżonego i tegoż obrońcę; osobom tym jak również pokrzywdzonemu, oskarżycielowi prywatnemu i ich ustawowym zastępcom oraz pełnomocnikom należy dozwolić na obecność przy oględzinach. § 132., ustęp 1., ma analogiczne zastosowanie.

Nie można odmówić zbadania i dostarczenia nowego środka dowodowego z powodu, iż środek dowodowy lub okoliczność, która ma być udowodniona, zostały przedstawione za późno.

§ 284.

Co do przesłuchania świadków i rzeczoznawców przy rozprawie głównej obowiązują w ogólności postanowienia rozdziału XIII. i XIV., o ile w dalszym ciągu nie podano przepisów odmiennych.

Świadków i znawców wzywa się po jednym i słucha w obecności oskarżonego. Przed przesłuchaniem należy ich upomnieć, aby zeznawali prawdę. Znawcy, którzy w tym charakterze są już w ogólności zaprzysiężeni, oraz świadkowie lub znawcy, od których odebrano przysięgę już w postępowaniu wstępnem, nie mają być ponownie zaprzysiężani, lecz należy im tylko przypomnieć świętość złożonej przysięgi.

Oprócz tego przypadku należy odebrać przysięgę od rzeczoznawcy po odpowiedzi na pytania

ogólne, a przed dalszem jego przesłuchaniem przy przestrzeganiu § 209.

Od świadków odbiera się przysięgę po przesłuchaniu. Odebrania przysięgi można zaniechać, jeżeli oskarżyciel i oskarżony zgadzają się na to; sąd wojenny może jednak postanowić także z urzędu, iż przysięga nie będzie od świadka odebrana.

O tem, czy ma się odebrać przysięgę od świadków lub rzeczoznawców, których zawezwano z urzędu wskutek zarządzenia kierującego rozprawą lub uchwały sądu wojennego, rozstrzyga sąd wojenny po wysłuchaniu oskarżyciela i oskarżonego.

Jeżeli musi się przerwać lub odroczyć rozprawę główną z powodu, iż świadek wbrew ustawie odmawia zeznań lub złożenia przysięgi albo iż rzeczoznawca odmawia wbrew ustawie współudziału przy oględzinach albo wydania orzeczenia albo złożenia przysięgi, wówczas należy prócz postanowień §§ 193. i 208. zastosować analogicznie także postanowienia § 279., ustępy 2. i 3.

§ 285.

Kierujący rozprawą ma dbać o to, aby nie-przesłuchany jeszcze świadek nie był w ogóle obecny przy przeprowadzaniu dowodów, a nieprzesłuchany jeszcze rzeczoznawca przy przesłuchiwanie drugiego znawcy w tym samym przedmiocie.

Konfrontacje (§§ 167. i 198.) zarządza kierujący rozprawą; jedynie o potrzebie konfrontacji oficerów między sobą i z innymi osobami rozstrzyga sąd wojenny.

Świadkowie i rzeczoznawcy mają po przesłuchaniu pozostać na posiedzeniu tak długo, dopóki kierujący rozprawą ich nie uwolni. Dopuszczalność dalszego pozostania w sali posiedzeń należy ocenić według postanowień §§ 257. do 262.

Kierujący rozprawą może zarządzić, że świadkowie mają po przesłuchaniu wydalic się z sali sądowej i że będą następnie przywołani i przesłuchani ponownie albo sami albo w obecności innych świadków.

Świadkowie nie mogą z powodu zeznań swych żądać od siebie wyjaśnień.

Oskarżonego musi się zapytać po przesłuchaniu każdego świadka, rzeczoznawcy lub współoskarżonego i po odcytaniu każdego protokołu lub dokumentu, czy ma coś na to odpowiedzieć.

§ 286.

Prócz przewodniczącego i kierującego rozprawą mogą także inni sędziowie i sędziowie zastępczy, oraz oskarżyciel i oskarżony, tudzież jego obrońca, po otrzymaniu w tym celu głosu od kierującego rozprawą, zadawać pytania każdej osobie przesłuchiwanej, a w szczególności także oskarżonemu. Kierujący rozprawą ma prawo uchylecia pytań, które uważa za nieodpowiednie. W razie postawienia pytań niejasnych lub niezrozumiałych wzywa kierujący rozprawą stawiającego pytania, aby zamiar swój wytłumaczył lub jasno wyraził.

Kierujący rozprawą może zabronić stawiania pytań bezpośrednich, jeżeli stawiający nadużywa prawa tego mimo wielokrotnych upomnień.

§ 287.

Kierujący rozprawą może w interesie swobody zeznań wydalic wyjątkowo oskarżonego z sali posiedzeń na czas przesłuchania świadka lub współoskarżonego. Po ponownem wprowadzeniu do sali musi go jednak przesłuchać co do przedmiotu, o którym rozprawiano pod jego nieobecność, i uwiadomić o wszystkim, co w tym czasie zaszło, a zwłaszcza o zeznaniach, które złożono w jego nieobecności.

Jeżeli uwiadomienie to nie miało miejsca, musi ono pod nieważnością nastąpić dodatkowo najdalej przed zamknięciem postępowania dowodowego.

§ 288.

Protokoły przesłuchania współwinnych i świadków oraz orzeczenia rzeczoznawców mogą być odcytane tylko w następujących wypadkach:

1. jeżeli przesłuchani zmarli tymczasem, jeżeli ich miejsce pobytu jest nieznanie albo jeżeli ich osobiste stawienie się nie może przyjść łatwo do skutku z powodu wieku, choroby, ułomności, odległego miejsca pobytu, zbyt wielkich kosztów, obawy zakłócenia służby wojskowej albo z innych ważnych przyczyn,

2. jeżeli przesłuchani przy rozprawie głównej odstępują w istotnych punktach od złożonych poprzednio zeznań lub wydanych orzeczeń,

3. jeżeli świadkowie odmawiają zeznań, nie mając od tego prawa, albo jeżeli czynią to współobwinieni,

4. jeżeli oskarżyciel i oskarżony zgadzają się na odczytanie, a kierujący rozprawą przychylił się do tego,

5. jeżeli przesłuchany świadek jest członkiem Domu cesarskiego albo jeżeli według prawa międzynarodowego przysługuje mu przywilej zakrajowości lub osobiste uwolnienie.

Orzeczenie rzeczoznawcze, wydane w postępowaniu, poprzedzającym rozprawę główną, wolno dalej odczytać, jeżeli w przypadkach uszkodzeń cielesnych zostało wydane przez lekarza wojskowego, pozostającego w czynnej służbie, albo innego lekarza mającego posadę w publicznej służbie lekarskiej, bez poprzednich oględzin sądowych (§ 220., ustęp ostatni) albo złożone w myśl § 214., ustęp 2., i § 215., ustęp 1., przez wojskowy komitet sanitarny, względnie inną państwową władzę zawodową albo państwowy zakład lub organ zawodowy.

Jeżeli oskarżyciel lub oskarżony sprzeciwia się odczytaniu protokołów lub orzeczeń, zarządzonemu przez kierującego rozprawą, wówczas rozstrzyga sąd wojenny o dopuszczalności odczytania.

Powód odczytania należy zawsze uwidocznic w protokole rozprawy.

Wywody oględzin i sprawozdania o uszkodzeniach, orzeczenia karne, zapadłe dawniej przeciw oskarżonemu, dokumenty, dotyczące jego osoby i obyczajności, uwiadomienia i świadectwa urzędowe oraz dokumenty i pisma innego rodzaju, które mają dla sprawy doniosłość, musi się odczytać, jeżeli zarówno oskarżyciel jak i oskarżony tudzież kierujący rozprawą nie zrzekają się tego.

Protokołu zeznań świadka, uwolnionego od obowiązku świadczenia, nie wolno odczytywać, jeżeli świadek taki korzysta później, a w szczególności przy rozprawie głównej, z uwolnienia od obowiązku świadczenia.

§ 289.

W toku lub na końcu postępowania dowodowego zarządza kierujący rozprawą przedstawienie oskarżonemu, a w miarę potrzeby świadkom i rzeczoznawcom tych przedmiotów, które mogą posłużyć do wyjaśnienia stanu rzeczy i wzywa ich do oświadczenia się, czy przedmioty te rozpoznają.

§ 290.

Po przeprowadzeniu dowodów zapytuje kierujący rozprawą oskarżyciela, oskarżyciela prywatnego, oskarżonego i obrońcę, czy życzą sobie postawić wnioski względem uzupełnienia postępowania dowodowego.

W razie odpowiedzi przeczącej albo po odrzuceniu odnośnego wniosku, względnie przeprowadzeniu nowego dowodu uznaje przewodniczący postępowanie dowodowe za zamknięte.

F. Wywody oskarżyciela, oskarżonego i jego obrońcy.

§ 291.

Po ukończeniu postępowania dowodowego udziela przewodniczący głosu oskarżycielowi, aby postawił i uzasadnił wnioski swoje zarówno co do winy oskarżonego jak i co do postanowień karnych, które ma się do niego zastosować. Oskarżyciel nie powinien stawiać szczegółowego wniosku co do wymiaru kary w zakresie ustawowym. W postępowaniu przed sądami brygady może oficer sądu ograniczyć się do postawienia ogólnego wniosku na zastosowanie ustawy.

Oskarżony i jego obrońca mają prawo odpowiedzieć na to. Jeżeli jest kilku oskarżonych, ustanawia kierujący rozprawą porządek kolejny wywodów. Jeżeli oskarżyciel uważa za właściwe dać odpowiedź na wywody oskarżonego lub obrońcy, wówczas przysługuje oskarżonemu i jego obrońcy w każdym razie ostatni głos.

§ 292.

Jeżeli oskarżyciel uznaje według wyniku rozprawy głównej, że oskarżony nie powinien być zasądzony, albo jeżeli oskarżyciel prywatny cofnął żądanie ścigania karnego (§ 105.) przy rozprawie głównej, wówczas odstępuje oskarżyciel od oskarżenia.

Odstąpienie należy uzasadnić.

§ 293.

Jeżeli oskarżyciel uznaje stan faktyczny za zmieniony przez postępowanie dowodowe w ten sposób, iż oskarżony przedstawia się jako winny innego czynu karygodnego, a nie tego, o który był oskarżony według aktu oskarżenia lub wniosku na ukaranie, wówczas wnosi po ukończeniu postępowania dowodowego oskarżenie, oparte na zmienionym stanie rzeczy, albo stawia wniosek na przerwaniu lub odroczeniu rozprawy głównej w celu wniesienia odpowiedniego oskarżenia.

Jeżeli oskarżyciel przekona się w toku rozprawy głównej, iż prócz czynu karygodnego, stanowiącego przedmiot oskarżenia, obciąża oskarżonego nadto inny jeszcze czyn karygodny, podlegający ukaraniu przez sąd obrony krajowej, wówczas może rozszerzyć oskarżenie na czyn ten także bez zasięgnięcia zezwolenia właściwego komendanta.

Oskarżyciel może jednak postawić także wniosek, aby rozprawę główną przerwano lub odroczone w celu wniesienia odpowiedniego oskarżenia albo zastrzeżono mu odrębne ściganie czynu karygodnego, który nowo na jaw wyszedł; w tych wypadkach po-

trzebne jest do ścigania czynu karygodnego, który nowo wyszedł na jaw, polecenie właściwego komendanta (§ 3.).

Co do czynów karygodnych, które wolno ścigać tylko na żądanie uprawnionego, może oskarżyciel postawić wnioski, wspomniane w ustępie poprzedzającym, tylko po poprzednim zażądaniu ścigania karnego przez uprawnionego.

§ 294.

Jeżeli oskarżyciel przekona się w toku rozprawy głównej, iż czyn, stanowiący podstawę oskarżenia, nie podpada pod sądownictwo karne obrony krajowej, które przyjęto w oskarżeniu, wówczas wnioskuje on odstąpienie sprawy władzy właściwej.

To samo ma mieć miejsce wtedy, gdy przy rozprawie głównej przed sądem brygady oficer sądu dojdzie do przekonania, iż dla czynu karygodnego, stanowiącego przedmiot oskarżenia, samego przez się lub wskutek zbiegu z innym czynem karygodnym jest rzeczowo właściwy sąd dywizyjny.

§ 295.

Oskarżonego należy przesłuchać co do postawionego przez oskarżyciela w myśl §§ 293. i 294. wniosku na przerwaniu lub odroczeniu rozprawy głównej w celu wniesienia oskarżenia, względnie wniosku na odstąpienie sprawy karnej.

W razie zmiany lub rozszerzenia oskarżenia ma kierujący rozprawą obowiązek objaśnić oskarżonego o zmianie i przekonać się, czy oskarżony rozumiał jej skutki.

Po uczynieniu tego należy zapytać oskarżonego, czy z powodu zmiany lub rozszerzenia oskarżenia żąda przerwania lub odroczenia rozprawy głównej dla przygotowania obrony.

Pytanie to i odpowiedź na nie należy pod nieważnością zamieścić w protokole rozprawy.

§ 296.

Wywodów oskarżyciela, oskarżonego i jego obrońcy nie wolno przerywać. Tylko przewodniczący i kierujący rozprawą mogą przerwać je, jeżeli treść ich narusza porządek publiczny, obyczajność, karność wojskową albo wojskową tajemnicę służbową, względnie zagraża im, jeżeli wywody te uzasadniają czyn karygodny lub obejmują wyrażenia, które naruszają niepotrzebnie cześć osoby trzeciej, jeżeli przytaczają taką okoliczność, której dowód jest wykluczony według prawa karnego wojskowego, wreszcie jeżeli obejmują rozwlekłe przedstawienia, nie pozostające z sprawą oczywiście w związku.

Jeżeli niższe wykształcenie oskarżonego albo brak biegłości w wyrażaniu się lub w języku rozprawy czynią to pożądanem, wówczas objaśnia mu kierujący rozprawą treść wywodów w krótkim streszczeniu, w razie potrzeby za pośrednictwem tłumacza.

G. Narada i uchwała sądu wojennego.

§ 297.

Skoro przewodniczący po wysłuchaniu kierującego rozprawą uznał rozprawę za zamkniętą, odchodzi sąd wojenny wraz z protokolantem do izby narad celem wydania wyroku albo przewodniczący każe w tym celu opróżnić salę posiedzeń. Oskarżonego, który jest aresztowany, wyprowadza się tymczasowo z sali posiedzeń, a oskarżonego, pozostającego na wolnej stopie, osadza w razie potrzeby w areszcie na zarządzenie przewodniczącego.

W wydawaniu uchwały mogą brać udział tylko ci członkowie sądu wojennego, którzy byli obecni podczas całego przebiegu rozprawy głównej.

Podczas narady i głosowania nie wolno członkom sądu wojennego i protokolantowi stykać się z innymi osobami.

§ 298.

Kierujący rozprawą zestawia wynik rozprawy i zarządza naradę nad wyrokiem, który ma być wydany. Po ukończeniu narady odbywa się głosowanie według postanowień, zawartych w §§ 74. do 79.

§ 299.

Jeżeli sąd wojenny uważa dalsze wyjaśnienie sprawy za potrzebne, wówczas zarządza uchwałą uzupełnienie postępowania, a w razie potrzeby przerwanie lub odroczenie rozprawy głównej w tym celu.

§ 300.

Jeżeli sąd wojenny uznaje w toku rozprawy głównej albo po jej ukończeniu na podstawie wniosku na odstąpienie, uczynionego przez oskarżyciela, albo bez tegoż, iż oskarżony nie podpada pod sądownictwo karne obrony krajowej, wówczas ma orzec zaraz wyrokiem swoją niewłaściwość.

Tak samo należy postąpić i odstąpić sprawę natychmiast władzy właściwej, jeżeli sąd wojenny przy sądzie brygady uznaje sprawę za należącą do zakresu działania sądu dywizyj. Wyrok ten zastępuje następnie w dalszem postępowaniu przed

sądem dywizyj miejsce aktu oskarżenia, wniesionego bez postępowania badawczego.

O ntrzymaniu aresztu śledczego aż do zarządzenia właściwego sądu (komendanta) postanawia sąd wojenny.

§ 301.

Sąd wojenny nie może uznać się niewłaściwym z powodu, iż sprawa mogła być załatwiona w myśl § 2. w drodze dyscyplinarnej, albo gdy sądzi, że przy wniesieniu oskarżenia zachowano wprawdzie zasady rozdziału II. o właściwości sądów obrony krajowej (§ 300.), że jednak wniesienie oskarżenia zostało zarządzone przez komendanta osobiście niewłaściwego. Sąd wojenny przy sądzie dywizyj nie może dalej uznać się niewłaściwym w tym wypadku, gdy zdaniem jego sprawa karna należy przed sąd brygady, a sąd wojenny przy sądzie brygady w tym wypadku, gdy sąd wyższej instancyi odesłał sprawę do sądu brygady.

§ 302.

Wnioskami oskarżyciela jest sąd wojenny związany tylko o tyle, iż nie może uznać oskarżonego winnym takiego czynu, na który oskarżenie ani pierwotnie nie było skierowane ani nie zostało rozszerzone podczas rozprawy głównej.

Jeżeli sąd wojenny jest zdania, że okoliczności, stanowiące podstawę oskarżenia, uzasadniają same przez się lub w połączeniu z okolicznościami, które wyszły na jaw dopiero na rozprawie głównej, inny czyn karygodny, a nie ten, który podano w oskarżeniu, wówczas wydaje on wyrok według swego przekonania prawnego bez względu na to, czy oskarżyciel postawił odnośny wniosek lub nie, i nie jest przytem związany oznaczeniem czynu, zawartem w oskarżeniu. Jeżeli czyn oskarżonego jest zdaniem sądu wojennego czynem, zagrożonym karą surowszą aniżeli czyn, na który oskarżenie opiewa, albo jeżeli do czynu tego można zastosować takie oznaczenie ustawowe, które powoduje konieczność przygotowania obrony w nowym kierunku, wówczas ma sąd wojenny przed wydaniem wyroku wysłuchać pod nieważnością oskarżyciela i oskarżonego i orzec o ich ewentualnych wnioskach na przerwanie lub odroczenie rozprawy głównej.

Jeżeli czyn jest według zapatrywania sądu wojennego zbrodnią, która w myśl § 88., ustęp 1., powoduje konieczność przybrania obrońcy, wówczas może on przystąpić do wydania wyroku w ogóle tylko wtedy, jeżeli oskarżony miał obrońcę przy rozprawie głównej. Jeżeli tak nie było, należy przerwać

rozprawę i zastrzedz orzeczenie do nowej rozprawy głównej, do której ma się przybrać obrońcę.

Postanowienie ustępu 2. co do wysłuchania oskarżyciela i oskarżonego przed wydaniem wyroku niema zastosowania w postępowaniu przed sądem brygady i w razie zmiany kwalifikacji przekroczeń dyscyplinarnych.

§ 303.

Jeżeli w postępowaniu przed sądem dywizyjnym obwiniono oskarżonego na rozprawie głównej jeszcze o inny czyn prócz tego, o który był oskarżony, wówczas może sąd wojenny na wniosek prokuratora wojskowego (§ 293., ustępy 2. i 3.) rozszerzyć rozprawę i wyrok także na ten czyn.

Jeżeli jednak nowy czyn stanowi zdaniem sądu wojennego zbrodnię, która w myśl § 88., ustęp 1., powoduje konieczność przybrania obrońcy, wówczas można rozszerzyć rozprawę i wyrok na czyn ten tylko wtedy, gdy oskarżony miał obrońcę przy rozprawie głównej.

Zezwolenie oskarżonego na rozszerzenie rozprawy i wyroku na nowy czyn karygodny jest potrzebne tylko w tym wypadku, gdyby on w razie skazania za czyn ten podpadał pod postanowienie karne surowsze od tego, które należałoby zastosować do najcięższego czynu karygodnego, wymienionego w akcie oskarżenia.

Jeżeli oskarżony odmawia w takim wypadku zezwolenia na natychmiastowe osądzenie albo jeżeli osądzenie nie może mieć miejsca, ponieważ zachodzi potrzeba staranniejszego przygotowania, albo jeżeli rozprawa główna odbyła się w przypadku ustępu 2. bez przybrania obrońcy, wówczas ma wyrok ograniczyć się do przedmiotu oskarżenia i zastrzedz prokuratorowi wojskowemu odrębne ściganie z powodu czynu nowo przybyłego.

To samo ma stać się w wszystkich wypadkach, w których sąd wojenny postanawia nie przychylić się do wniosku prokuratora wojskowego na przerwianie lub odroczenie rozprawy głównej.

Sąd wojenny może uchwalić przerwianie lub odroczenie także na wniosek lub z urzędu. W danych okolicznościach może on przerwać rozprawę główną i zastrzedz do nowej rozprawy rozstrzygnięcie o wszystkich czynach karygodnych, obciążających oskarżonego.

W tym ostatnim wypadku oraz wtedy, gdy zastrzeżono prokuratorowi wojskowemu odrębne ściganie czynu, który nowo na jaw wyszedł, musi właściwy komendant zarządzić w ośmiu dniach

prokuratorskie lub sądowe postępowanie badawcze albo wniesienie oskarżenia.

§ 304.

W postępowaniu przed sądem brygady może osądzenie czynu, który nowo na jaw wyszedł, nastąpić zawsze na wniosek oficera sądu (§ 293., ustępy 2. i 3.), o ile należy ono do zakresu działania sądu powyższego i o ile także z stanowiska obrony nie zachodzi potrzeba staranniejszego przygotowania. Jeżeli czyn, który nowo na jaw wyszedł, należy do zakresu działania sądu dywizyjnego, wówczas ma sąd wojenny wstrzymać się od wydania wyroku także co do czynu karygodnego, należącego do jego zakresu działania, i postąpić według § 300.

Zresztą należy także w postępowaniu przed sądem brygady stosować analogicznie postanowienia § 303.

§ 305.

Przy wydawaniu wyroku ma sąd wojenny brać pod uwagę tylko to, co zaszło na rozprawie głównej. Pisma mogą służyć za środek dowodowy tylko o tyle, o ile odczytano je przy rozprawie.

Sąd wojenny ma badać starannie i sumiennie środki dowodowe pod względem ich wiarygodności i mocy dowodowej zarówno pojedynczo jak i w ich związku wzajemnym i orzeka według swobodnego przekonania.

§ 306.

Oskarżony zostaje wyrokiem sądu wojennego uwolniony od oskarżenia:

1. jeżeli zachodzi brak wymaganego według ustawy niniejszej polecenia właściwego komendanta względem wniesienia oskarżenia,

2. jeżeli oskarżyciel odstępuje od oskarżenia, zanim sąd wojenny cofnął się dla wydania wyroku,

3. jeżeli chodzi o występki, który może być ścigany przed sądem karnym tylko na żądanie uprawnionego, a okazuje się, że postępowanie zostało wdrożone bez tego żądania albo było dalej prowadzone wbrew oświadczonej woli uprawnionego,

4. jeżeli sąd wojenny uznaje, że czyn będący podstawą oskarżenia, nie jest karą zagrożony albo że istota czynu nie jest ustalona albo że nie jest udowodnione, jakoby oskarżony popełnił zarzucony mu czyn, albo że zachodzą okoliczności, wykluczające lub znoszące karygodność, albo że ściganie jest wykluczone z innych powodów prócz podanych pod 1 do 3.

Jeżeli jedna z okoliczności, wymienionych w punktach 1. do 3., zajdzie lub będzie ustalona przed rozpoczęciem albo zamknięciem postępowania dowodowego, wówczas ma wyrok zapaść bez podejmowania, względnie dalszego prowadzenia postępowania tego.

§ 307.

Wyrok, który ma być wygotowany przez kierującego rozprawą, a podpisany przez przewodniczącego, kierującego rozprawą i protokolanta, musi obejmować:

1. napis: „W Imieniu Jego Cesarskiej Mości“,

2. nazwę sądu i nazwisko oraz stopień wojskowy przewodniczącego sądu wojennego, kierującego rozprawą, protokolanta, oskarżyciela, oskarżyciela prywatnego i obrońcy,

3. imię i nazwisko oskarżonego, tudzież przezwisko, pod którym jest w danym razie znany, jego miejsce urodzenia, przynależność, wiek, religię, stan rodzinny, stopień wojskowy, oddział broni (władzę, zakład), godności (tytuły) dworskie i publiczne oraz stopnie akademickie (rzemiosło, zatrudnienie), miejsce zamieszkania lub pobytu, o ile okoliczności te są znane,

4. ustawowe oznaczenie czynów karygodnych, do których odnosiło się oskarżenie pierwotne lub zmienione,

5. dzień i miejsce rozprawy głównej i wydania wyroku,

6. zasądzenie lub uwolnienie oskarżonego od oskarżenia albo orzeczenie co do niewłaściwości,

7. uzasadnienie, które ma być oddzielone od części orzekającej wyroku.

Niezachowanie postanowień, podanych w punktach 6. i 7., stanowi powód nieważności.

§ 308.

W razie skazania oskarżonego ma część orzekająca wyroku podawać nadto:

1. jakiego czynu uznano oskarżonego winnym, i to z wyraźnym wymienieniem okoliczności faktycznych, służących do odróżnienia i uzasadniających pewien oznaczony wymiar kary,

2. jaki czyn karygodny stanowią okoliczności, które przyjęto za udowodnione i których oskarżonego uznano winnym (kwalifikacja),

3. na jaką karę i jakie skutki kary oskarżonego skazano,

4. które postanowienia ustawy karnej lub przepisy karne zastosowano do niego,

5. jeżeli orzeczono grzywnę, oznaczenie kary na wolności, która w razie nieściągalności grzywny ma wstąpić w jej miejsce, wreszcie

6. postanowienie co do wliczenia do kary, która ma być orzeczona, aresztu tymczasowego lub śledczego albo odbytej już ewentualnie kary dyscyplinarnej lub sądowej.

Jeżeli orzeczono karę śmierci przeciw kilku osobom, należy oznaczyć w wyroku także porządek kolejny, w którym skazani mają być straceni.

Niezachowanie postanowień, podanych w punktach 1., 2. i 3., stanowi powód nieważności.

§ 309.

Z powodu zbiegu bardzo ważnych i przeważających okoliczności łagodzących ma sąd wojenny prawo:

1. orzec zamiast zagrożonej kary śmierci przez rozstrzelanie więzienie lub ciężkie więzienie nie poniżej trzech lat, ciężkie więzienie jednak tylko wtedy, jeżeli czyn karygodny jest niem zagrożony przy nieistnieniu tych znamion szczególnych, które uzasadniają orzeczenie kary śmierci,

2. zniżyć co do czasu trwania karę więzienia, którą należało wymierzyć w zakresie od dziesięciu do dwudziestu lat albo na całe życie, bez zmiany jej stopnia, jednak nie poniżej trzech lat,

3. w przypadkach, w których wyznaczona jest kara więzienia w zakresie od pięciu do dziesięciu lat, orzec zarówno łagodniejszy jej stopień jak i zniżyć czas trwania jednak nie poniżej jednego roku.

Powyższe prawo nadzwyczajnego łagodzenia można stosować także przy tych czasowych karach na wolności, które mają wstąpić w miejsce zagrożonej kary śmierci z powodu, że sprawca w czasie czynu nie ukończył jeszcze lat 20 albo iż czyn pozostał przy usiłowaniu.

§ 310.

W uzasadnieniu wyroku należy podać, które okoliczności i z jakich powodów uznał sąd wojenny za udowodnione albo nieudowodnione, oraz wymienić powody, które decydowały przy rozstrzygnięciu pytań prawnych i przy uchwałach co do wniosków, postawionych w toku rozprawy głównej a odrzuconych.

W razie zasądzenia należy wymienić okoliczności obciążające i łagodzące.

W wyroku uwalniającym należy oznaczyć wyraźnie ten wypadek § 306., który posłużył za podstawę uwolnienia.

§ 311.

Jeżeli oskarżonego, przeciw któremu zapadł już wyrok kamy, uznano winnym innego czynu karygodnego, popełnionego przed wydaniem powyższego wyroku, wówczas należy przy wymiarze kary za czyn karygodny nowo na jaw wyszły uwzględnić w odpowiedni sposób karę, nałożoną orzeczeniem poprzednim, tak iż obie kary razem wzięte nie mogą nigdy przekraczać kary najwyższej, wyznaczonej za czyn, który podlega surowszemu ukaraniu. Względ ten odpada, jeżeli z powodu czynu karygodnego, który nowo na jaw wyszedł, należy orzec karę śmierci lub dożywotnią karę na wolności.

H. Ogłoszenie wyroku.

§ 312.

Bezpośrednio po wydaniu wyroku ogłasza go kierujący rozprawą na wezwanie przewodniczącego wraz z istotnymi powodami na jawnym posiedzeniu sądowym w obecności oskarżyciela i oskarżonego.

Gdyby nie można było wygotować zaraz na piśmie wyroku i jego powodów, ma to nastąpić najdalej w trzech dniach, a w postępowaniu przed sądem brygady najdalej w jednym dniu po ogłoszeniu, przyczem wystarczy podpisanie wyroku (powodów rozstrzygnięcia) przez kierującego rozprawą i protokolanta.

Jeżeli oskarżony nie jest obecny przy ogłoszeniu wyroku, może przewodniczący zarządzić jego doprowadzenie do ogłoszenia albo postanowić po ogłoszeniu, że wyrok ma mu być oznajmiony protokolarnie przez sędziego wojskowego.

Po ogłoszeniu wyroku należy pouczyć oskarżonego o środkach prawnych, dopuszczalnych przeciw wyrokowi.

Po odebraniu od oskarżonego odnośnych oświadczeń rozstrzyga sąd wojenny, wysłuchawszy oskarżyciela, czy pozostający na wolnej stopie skazany ma być osadzony w areszcie tymczasowym aż do dalszego rozstrzygnięcia (§ 175.), względnie zarządzenia wykonawczego właściwego komendanta, czy też nie.

§ 313.

Jeżeli sąd wojenny wydał wyrok śmierci, wówczas rozważa on bezpośrednio po przesłuchaniu oskarżonego co do skorzystania z środków prawnych za przybraniem prokuratora wojskowego, czy skazany zasługuje na ulaskawienie czy nie, i jaka kara byłaby w razie ulaskawienia odpowiednia zamiast kary śmierci. Spisany w tym względzie protokół należy dołączyć do aktów.

I. Spisywanie protokołu.

§ 314.

Co do zdarzeń i orzeczeń według § 274. oraz z rozprawy głównej należy pod nieważnością spisać protokół, który ma być podpisany przez kierującego rozprawą, protokolanta i tłumacza, przybranego ewentualnie do rozprawy. Oprócz dnia i miejsca rozprawy oraz oznaczenia sądu ma protokół ten podawać imię i nazwisko, stopień wojskowy i oddział broni przewodniczącego, członków sądu wojennego, protokolanta i tłumacza, oskarżyciela, pokrzywdzonego, oskarżyciela prywatnego, oskarżonego i jego obrońcy, tudzież mężów zaufania, przybranych do rozprawy niejawnej, stwierdzać ustawowe oznaczenie czynu karygodnego według oskarżenia, zaprzysiężenie członków sądu wojennego, tok rozprawy i wszystkie istotne formalności postępowania, a zwłaszcza podawać, czy rozprawa odbyła się jawnie czy też z wykluczeniem jawności, których świadków i rzeczoznawców przesłuchano i jakie dokumenty odczytano, czy odebrano przysięgę od świadków i znawców albo z jakich powodów zaniechano zaprzysiężenia, wreszcie jakie wnioski były postawione i jakie rozstrzygnięcia zapadły podczas rozprawy głównej.

Istotną treść zeznań oskarżonego i świadków lub rzeczoznawców należy wciągać do protokołu tylko wtedy, gdy zeznania te zawierają zбочzenia, zmiany lub dodatki do oświadczeń, mieszczących się w aktach, albo gdy osoby te przesłuchuje się przy rozprawie głównej po raz pierwszy.

§ 315.

Oskarżycielowi i oskarżonemu wolno dla ochrony swych praw żądać stwierdzenia w protokole poszczególnych punktów. Tam gdzie chodzi o stwierdzenie brzmienia dosłownego, może kierujący rozprawą zarządzić na wniosek oskarżyciela lub oskarżonego natychmiastowe odczytanie odnośnych ustępów.

Jeżeli w postępowaniu przed sądem dywizyjnym kierujący rozprawą uznaje to w ważnych wypadkach za odpowiednie, może zarządzić stenograficzne spisanie wszystkich lub niektórych zeznań i wywodów; wskutek na czasie postawionego żądania prokuratora wojskowego lub oskarżonego należy spisanie takie zarządzić zawsze, o ile ono jest wogóle możliwe, a na żądanie oskarżonego tylko wtedy, gdy tenże złoży w sądzie z góry kosztą odnośnego zarządzenia. Zapiski stenograficzne należy przenieść w trzech dniach na pismo zwyczajne, przedłożyć do sprawdzenia kierującemu rozprawą i dołączyć do protokołu.

Od stenografa należy przed użyciem go odebrać przysięgę (§ 84.).

Wolno zresztą oskarżycielowi, oskarżycielowi prywatnemu i oskarżonemu przeglądać zakończony protokół i jego załączniki i brać z nich odpisy.

Co do czasu wygotowania protokołu rozprawy należy stosować analogicznie postanowienia § 312., ustęp 2., o wygotowaniu wyroku.

Protokół stanowi dowód na to, że zachowano formalności, przepisane dla rozprawy głównej; dowód przeciwny jest jednak dopuszczalny.

§ 316.

Co do obrad i głosowań sądu wojennego podczas i na końcu rozprawy głównej należy w przypadkach, w których sąd wojenny odszedł do izby obrad lub polecił opróżnić salę posiedzeń, prowadzić osobny protokół; protokół ten ma być podpisany przez przewodniczącego, kierownika rozprawy i protokolanta.

Protokół powyższy należy dołączyć do aktów w opieczetowaniu; może on być przeglądany tylko w postępowaniu z powodu środków prawnych przez sąd wyższy.

K. Przerwanie i odroczenie rozprawy głównej.

§ 317.

W razie przerwania rozprawy głównej odkłada się ją na pewien czas oznaczony, a w razie odroczenia na czas nieoznaczony bez postanowienia nowego terminu.

O ile rozdział niniejszy nie przewiduje wyjątków, zarządza przerwanie rozprawy na czas aż do dwudziestu czterech godzin przewodniczący, a przerwanie jej na czas dłuższy lub odroczenie sąd wojenny.

§ 318.

Oprócz wypadków, podanych w rozdziale niniejszym, należy rozprawę główną przerwać lub odroczyć nadto w wypadkach następujących:

1. jeżeli oskarżony zachoruje przed wywiedzeniem obrony, a nie można wydać wyroku uwalniającego lub orzekającego niewłaściwość sądu,

2. z tem ostatniem zastrzeżeniem, jeżeli obrońca zachoruje w czasie rozprawy głównej, nie można przybrać zaraz innego obrońcy, a chodzi o sprawę karną, w której obrona jest obowiązkowa lub przedstawia się zdaniem sądu wojennego jako wskazana,

3. jeżeli świadek lub rzeczoznawca nie może złożyć oświadczenia z powodu zaśląbnienia, a sąd wojenny uznaje zeznanie lub orzeczenie za tak istotne, iż rozprawa główna nie da się dalej prowadzić bez osobistego przesłuchania świadka lub rzeczoznawcy,

4. jeżeli sąd wojenny uznaje potrzebę dostarczenia nowego środka dowodowego, przybrania obrońcy lub dokładniejszego przygotowania obrony,

5. jeżeli dalsze prowadzenie rozprawy głównej spotyka się w nieprzewidywalnych trudnościach.

Rozprawę główną można przerwać także dla odroczenia osób, które biorą w niej udział.

§ 319.

W razie odroczenia rozprawy głównej zarządza się wyznaczenie nowego terminu, zwołanie sądu wojennego, oraz zawiadanie i dostawienie innych interesowanych stosownie do postanowień rozdziału XVII. Wyznaczenie terminu nowej rozprawy głównej nie jest jednak przywiązane do czasokresu, podanego w § 247., ustęp 2.

W razie przerwania rozprawy głównej należy zawiadzać uczestniczących w niej na termin, wyznaczony do dalszego prowadzenia rozprawy, uchwałą, ogłoszoną przez przewodniczącego. Jeżeli rozprawę główną przerwano na czas dłuższy aniżeli dwadzieścia cztery godzin, wówczas zarządza się komenderowanie członków sądu wojennego i dostawienie innych interesowanych, pozostających w czynnej służbie wojskowej, oraz oskarżonego, będącego na wolnej stopie, na ponowne wezwanie sądu, a w przypadku nagłym na wezwanie kierującego rozprawą.

Zarówno przy przerwaniu jak i odroczeniu rozprawy należy komenderować do nowo wyznaczonej rozprawy, jeżeli nie sprzeciwiają się temu niedające

się uchylić przeszkody, tych samych członków sądu wojennego (sędziów zastępczych), którzy współdziałali w tym charakterze przy pierwszej rozprawie głównej.

§ 320.

Postępowanie dowodowe nie ma być powtarzane, jeżeli rozprawa główna odbywa się przed tymi samymi członkami sądu wojennego i jeżeli od pierwszej rozprawy nie upłynęło więcej jak ośm dni.

W razie przerwania lub odroczenia rozprawy na czas dłuższy aniżeli ośm dni można zaniechać powtórzenia postępowania dowodowego tylko wtedy, jeżeli od czasu przerwy lub odroczenia nie upłynęło więcej jak miesiąc, a członkowie sądu wojennego pozostali ci sami. Jeżeli oskarżyciel, oskarżony albo jeden z członków sądu wojennego postawi w wypadku takim wniosek na powtórzenie postępowania dowodowego, wówczas rozstrzyga o tem sąd wojenny.

L. Zdarzenia wypadkowe.

§ 321.

Jeżeli zachodzi prawdopodobieństwo, że świadek zeznał przy rozprawie głównej rozmyślnie nieprawdę, wówczas zarządza przewodniczący po wysłuchaniu kierującego rozprawą protokolarne spisanie zeznań świadka, podpisanie protokołu przez świadka po jego odczytaniu i potwierdzeniu, a w razie potrzeby także przyaresztowanie świadka.

Jeżeli podczas rozprawy głównej popełniono w sali posiedzeń czyn karygodny, który nie ma być ścigany tylko na żądanie uprawnionego, a sprawcę ujęto przy tem na gorącym uczynku, wówczas ma przewodniczący zarządzić spisanie osobnego protokołu co do zajścia tego, a w razie potrzeby polecić przyaresztowanie winnego.

Jeżeli sprawca podlega sądownictwu karnemu obrony krajowej lub liniowemu, należy zawiadomić o zdarzeniu tem jego komendę przełożoną albo najbliższą władzę miejscową obrony krajowej lub wojska wspólnego, a w razie potrzeby odstawić sprawcę władzom tym.

Jeżeli sprawca podlega sądownictwu karnemu cywilnemu, należy donieść o stanie rzeczy właściwej władzy cywilnej. Zależy od uznania przewodniczącego, czy sprawca ma być równocześnie odstawiony do władzy bezpieczeństwa.

Jeżeli oskarżony popełnił czyn karygodny podczas rozprawy głównej, wówczas mają zastosowanie postanowienia §§ 293., ustępy 2. i 3., 295., 303. i 304., o ile co do czynu tego uzasadnione jest sądownictwo karne obrony krajowej; w wszystkich innych wypadkach należy stosować analogicznie postanowienia ustępów 2. do 4.

Rozdział XIX.

Zwyczajne środki prawne i sprostowanie.

Tytuł 1.

Postanowienia ogólne.

§ 322.

Zwyczajnymi środkami prawnymi są zażalenie, odwołanie i zażalenie nieważności.

Zażalenie służy przeciw postanowieniom i uchwałom właściwych komendantów i sądów, a odwołanie i zażalenie nieważności przeciw wyrokom.

§ 323.

Przeciw orzeczeniom najwyższego trybunału obrony krajowej niema zwyczajnego środka prawnego.

§ 324.

Oświadczenia, odnoszące się do wnoszenia lub cofania środków prawnych przeciw postanowieniom i uchwałom, należy wnosić u tej władzy, która wydała odnośne postanowienie lub powzięła odnośną uchwałę, zaś oświadczenia, odnoszące się do wnoszenia lub cofania środków prawnych przeciw wyrokom, u sądu wojennego albo, jeżeli sąd ten nie jest już zebrany, u tego sądu, gdzie wyrok zapadł.

Oświadczenia mogą być wnoszone przez czynnych szeregowców i czynnych gażystów, niezaliczonych do pewnej klasy rangi, tylko ustnie, i to jeżeli osoby te pozostają na wolnej stopie, także protokolarnie u ich komendy przełożonej.

Inne osoby, wliczając tu także prokuratora wojskowego i oficera sądu oraz obrońcę, mogą wnosić oświadczenia swe na piśmie lub podawać ustnie do protokołu.

Obwinieni, którzy pozostają w areszcie, mogą wnosić oświadczenia swe protokolarnie nadto wobec oficera, sprawującego kierownictwo więzienia wojskowego (oficera inspekcyjnego).

Protokół ma być spisany zaraz przy składaniu oświadczenia; jeżeli to nie jest możliwe, należy oznaczyć w protokole dokładnie chwilę złożenia oświadczenia.

Niewłaściwe nazwanie środka prawnego nie może być tłumaczone na niekorzyść obwinionego.

§ 325.

Także obrońca oskarżonego jest uprawniony do wnoszenia za niego środków prawnych (§ 101.). To samo prawo przysługuje ustawowemu zastępcy małoletniego oskarżonego nawet wbrew jego woli.

Na zarządzenie właściwego komendanta może oskarżyciel skorzystać z przysługujących mu środków prawnych także na korzyść oskarżonego.

Każdy środek prawny ma ten skutek, iż zacepione orzeczenie może być zmienione lub zniesione także na korzyść oskarżonego.

Jeżeli środek prawny przeciw wyrokowi został wniesiony na korzyść oskarżonego przez jego zastępcę ustawowego lub oskarżyciela albo jeżeli jest wątpliwe, czy oskarżony zgadza się na środek prawny, założony przez obrońcę, wówczas należy zawiadomić go o tem i pouczyć, iż wniesienie środka prawnego powstrzymuje prawomocność wyroku, a wskutek tego także wykonanie orzeczonej w danym razie kary.

§ 326.

Zrzeczenie się środka prawnego i cofnięcie tegoż może mieć miejsce także przed upływem terminu, określonego do zgłoszenia. Zrzeczenie się i cofnięcie mają ten skutek, iż odwołanie ich nie jest już dopuszczalne.

Środek prawny, założony na korzyść oskarżonego przez innych uprawnionych, można cofnąć tylko za wyraźną zgodą oskarżonego.

Natomiast środek prawny, założony przez obrońcę, musi być cofnięty, jeżeli oskarżony odwołał swą zgodę na jego wniesienie.

Jeżeli środek prawny ma się rozstrzygnąć na podstawie rozprawy ustnej, wówczas cofnięcie tegoż po rozpoczęciu rozprawy nie jest już dopuszczalne.

Środki prawne przeciw wyrokom, wniesione przez osobę nieuprawnioną albo po upływie czasu, wyznaczonego do zgłoszenia, albo po prawomocnem zrzeczeniu się, mają być odrzucone przez sąd, w którym wyrok zapadł. Przeciw rozstrzygnięciu temu służy wnoszącemu środek prawny zażalenie do sądu bezpośrednio wyższego w trzech dniach po zawiadomieniu. Jeżeli sąd ten przychylił się do zażalenia, wówczas biegnie termin do wyvodu środka prawnego (§§ 337., ustęp 1., i 361.), o ile wywód nie został jeszcze wniesiony, od dnia zawiadomienia o orzeczeniu.

Wszystkie orzeczenia o środkach prawnych mają być zaopatrzone w powody.

Tytuł 2.

Zażalenie.

§ 327.

Zażalenie jest dopuszczalne tylko w wypadkach, wyraźnie w ustawie oznaczonych.

Postanowienie to nie narusza prawa do doniesienia i zażalenia poza ramami procesu przeciw osobom, powołanym do współdziałania w postępowaniu karnem, z powodu naruszenia obowiązku urzędowego i służbowego.

§ 328.

Władza, przeciw której postanowieniu lub uchwale zażalenie jest skierowane, powinna z reguły sama zażaleniu zaradzić, jeżeli uważa je za uzasadnione. W przeciwnym wypadku należy przedłożyć zażalenie władzy, powołanej do rozstrzygnięcia.

§ 329.

O ile w niniejszej ustawie o postępowaniu karnem nie postanowiono wyjątków, nie ma zażalenie skutku odwłocznego. Jednak zarówno władza, która wydała zacepione postanowienie lub rozstrzygnięcie, jak i władza, która ma o zażaleniu orzekać, może zarządzić wstrzymanie wykonania.

Ta ostatnia władza może także zarządzić lub sama przeprowadzić dochodzenia, które wydają się potrzebne dla rozstrzygnięcia.

§ 330.

O zażaleniu orzeka się bez poprzedniej rozprawy ustnej.

W najwyższym trybunale obrony krajowej należy przed rozstrzygnięciem zażalenia wysłuchać zawsze generalnego prokuratora wojskowego.

W razie przychylenia się do zażalenia należy wydać zarządzenie, potrzebne w danej sprawie.

Tytuł 3.

Odwołanie.

A. Postanowienia wspólne.

§ 331.

Odwołanie ma miejsce przeciw wyrokom sądów brygady i przeciw zapadłym w pierwszej instancji wyrokom sądów dywizyj.

§ 332.

Przeciw wyrokom sądów brygady jest odwołanie dopuszczalne:

1. z powodu zachodzących przyczyn nieważności (§§ 358. do 360.),

2. z powodu orzeczenia o winie,

3. z powodu orzeczenia o karze.

Wyroki sądów brygady, orzekające niewłaściwość, można zaczepić odwołaniem tylko wtedy, gdy zostały wydane w myśl § 300., ustęp 1.

Odwołanie z powodu orzeczenia o karze może być wniesione na niekorzyść oskarżonego tylko wtedy, gdy miało miejsce nadzwyczajne złagodzenie kary albo gdy wbrew wnioskowi oskarżyciela nie orzeczono utraty stopnia wojskowego; na korzyść oskarżonego zaś tylko wtedy, gdy sąd wojenny nie zszedł już i tak na podstawie prawa nadzwyczajnego łagodzenia kary poniżej najniższego wymiaru kary zagrożonej, tudzież wogóle wtedy, gdy orzeczono utratę stopnia wojskowego jako karę samoistną albo w tych wypadkach, gdzie utrata ta nie jest bezwarunkowo zagrożona.

§ 333.

Przeciw wyrokom sądów dywizji można wnieść odwołanie tylko z powodu orzeczenia o karze, o ile nie zachodzi przyczyna nieważności, wymieniona w § 358., punkt 11., i tylko pod warunkami, określonymi w § 332., ustęp 3. Odwołanie z powodu orzeczenia o karze jest dopuszczalne na korzyść oskarżonego także wtedy, gdy sąd wojenny nie zamienił kary śmierci przez rozstrzelanie na karę na wolności, a dożywotniej kary na wolności na karę czasową (§ 309., punkty 1. i 2.).

§ 334.

Do wniesienia odwołania na korzyść oskarżonego są uprawnione oprócz niego samego także osoby, wymienione w § 325.; na niekorzyść oskarżonego może je wnieść oskarżyciel i oskarżyciel prywatny.

Przeciw wyrokowi sądu brygady, którym sąd ten orzekł niewłaściwość sądów obrony krajowej, przysługuje odwołanie zarówno oficerowi sądu i oskarżycielowi prywatnemu jak i oskarżonemu.

Właściwość sądów obrony krajowej, przyjęta przez sąd brygady, może być zaczepiona odwołaniem zarówno przez oficera sądu jak i przez oskarżonego.

§ 335.

Termin do zgłoszenia odwołania wynosi trzy dni po ogłoszeniu wyroku.

Dla oskarżonego, który nie był obecny przy ogłoszeniu wyroku, rozpoczyna się termin ten z dniem, następującym po uwiadomieniu go o wyroku.

Dla obrońcy i ustawowego zastępcy oskarżonego biegnie termin od tej samej chwili, z którą rozpoczyna się dla oskarżonego.

Osobom, uprawnionym do wniesienia odwołania, należy doręczyć na żądanie jak najspieszniej uwierzytelniony odpis wyroku wraz z powodami.

§ 336.

Zgłoszenie odwołania, uczynione na czasie, ma skutek odwłoczny.

Wypuszczenie na wolność oskarżonego, którego sąd brygady uwolnił albo któremu w wyroku sądu brygady lub dywizji policzono odbyty areszt śledczy jako karę, zostaje wstrzymane tylko z powodu odwołania oskarżyciela, i to tylko wtedy, gdy oskarżyciel zgłosił odwołanie zaraz po ogłoszeniu wyroku, a właściwy komendant nie zarządzi wypuszczenia na wolną stopę (§ 182.).

Jeżeli odwołanie jest skierowane tylko przeciw wymiarowi kary, może skazany rozpocząć karę na wolności przed prawomocnością wyroku, o ile stosownie do § 419, nie odroczone rozpoczęcia kary ze względów na służbę wojskową. Oficerowie i równorzędni z nimi, których skazano na karę więzienia, nie mogą jednak rozpocząć kary tej przed prawomocnością wyroku.

§ 337.

Zgłaszający odwołanie ma prawo wnieść w pięciu dniach po upływie terminu zgłoszenia wywód powodów odwołania albo podać go do protokołu (§ 324.).

Z zgłoszenia lub wywodu odwołania musi wyraźnie wynikać, którymi punktami wyroku odwołujący się uważa się za uciążonego (§ 332., punkty 1. do 3.) i jakie przyczyny nieważności chce w danym razie zarzucić oraz jakimi okolicznościami faktycznymi, pojedynczo i wyraźnie oznaczonymi, zarzucona nieważność ma być uzasadniona, gdyż w przeciwnym razie sąd wyższej instancji nie powinien wcale uwzględnić odwołania ani przyczyn nieważności. Brak, zachodzący pod tym względem w zgłoszeniu lub wywodzie odwołania oskarżonego, należy jednak w miarę możliwości usunąć przez jego przesłuchanie sądowe.

Odwołanie i tegoż uzasadnienie można zmienić lub uzupełnić w ciągu terminu, otwartego do wniesienia wywodu odwołania.

Odwołujący się może w zgłoszeniu lub wywodzie odwołania przeciw wyrokowi sądu brygady

donieść także o nowych okolicznościach lub środkach dowodowych, przytaczając dokładnie wszystkie szczegóły, które mogą posłużyć do oceny ich doniosłości.

§ 338.

O zgłoszeniu odwołania i wniesieniu wyводу należy zawiadomić przeciwnika.

Przeciwnik może w trzech dniach po zawiadomieniu przegłądać w sądzie pisma (protokoły), odnoszące się do zgłoszenia i wyvodu, oraz wziąć z nich odpisy i wnieść do aktów lub podać do protokołu (§ 324.) oświadczenie wzajemne.

Jeżeli odwołujący się skorzystał z prawa, przysługującego mu według § 337., ustęp ostatni, może przeciwnik zawnioskować w oświadczeniu tem także z swej strony dostarczenie nowych środków dowodowych przy wykazaniu ich doniosłości.

§ 339.

Po nadejściu oświadczenia wzajemnego albo zrzeczeniu się tegoż albo po upływie terminu trzech-dniowego należy przedłożyć akta sądowi wyższej instancji.

B. Dalsze postępowanie przy odwołaniu przeciw wyrokom sądów brygady.

§ 340.

Odwołanie należy udzielić przedewszystkiem prokuratorowi wojskowemu do wglądu.

Sąd dywizyi ma odrzucić odwołanie jako nie-dopuszczalne:

1. jeżeli zostało założone przez osobę nie-uprawnioną albo wniesione zapóźno lub po ważnem zrzeczeniu się tego środka prawnego z strony odwołującego się,

2. jeżeli punkty, przeciw którym odwołanie jest skierowane, nie dadzą się wyraźnie rozpoznać albo jeżeli przyczyny nieważności, dla których wyłącznie odwołanie wniesiono, nie są oznaczone szczegółowo i stanowczo, a brak ten nie mógł być usunięty przez przesłuchanie sądowe odwołującego się oskarżonego.

Przeciw postanowieniu temu, o którym należy zawiadomić także prokuratora wojskowego, przysługuje odwołującemu się w trzech dniach po zawiadomieniu zażalenie do najwyższego trybunału obrony krajowej.

Sąd dywizyi może zarządzić także uzupełnienie aktów albo zażądać wyjaśnień od sądu brygady.

§ 341.

W razie dopuszczenia odwołania ma sąd dywizyi badać, czy nowe okoliczności i środki dowodowe, o których doniesiono według §§ 337. i 338., są stanowcze. W razie niestanowczości powinien sąd odrzucić zaraz wniosek dowodowy.

Powtórzenie dowodów, przeprowadzonych już przez sąd brygady, ma miejsce tylko wtedy, gdy sąd uważa to za potrzebne z powodu poważnych wątpliwości w trafność ustaleń, zawartych w wyroku pierwszej instancji.

Jeżeli zajdzie konieczność nowego przeprowadzenia lub powtórzenia dowodów, może sąd według okoliczności zarządzić ich przeprowadzenie także przez wydelegowanego w tym celu sędziego, przy czem postanowienia § 251., ustęp 3., mają być stosowane analogicznie. W przeciwnym razie pozostaje przeprowadzenie dowodów zastrzeżone do rozprawy apelacyjnej.

§ 342.

Jeżeli odwołanie wniesiono tylko z powodu orzeczenia o karze, a nowe przeprowadzenie dowodów przed sądem apelacyjnym nie jest potrzebne, wówczas rozstrzyga sąd ten na posiedzeniu niejawnem, w którym prócz członków sądu apelacyjnego i protokolanta bierze udział tylko prokurator wojskowy, a to po zaprzysiężeniu sędziów niestałych, przyjęciu sprawozdania i wniosku kierującego rozprawą i wysłuchaniu prokuratora wojskowego. Orzeczenie zapada w formie wyroku, jeżeli sąd apelacyjny rozstrzyga w sprawie samej, a zresztą w formie uchwały.

§ 343.

Jeżeli nie zachodzi żaden z wypadków, wymienionych w §§ 340., ustęp 2., i 342., wówczas zarządza sąd dywizyi skutek odwołania, i to także, o ile ono jest skierowane przeciw orzeczeniu o karze, jawną rozprawę apelacyjną. Sąd wyznacza miejsce i czas rozprawy, zarządza złożenie sądu apelacyjnego oraz zawiadanie potrzebnych świadków i rzeczoznawców (§ 247., ustępy 5. i 6.).

W tych wypadkach, w których sąd uważa obecność oskarżonego za potrzebną dla zbadania prawdy, zarządza on jego doprowadzenie lub wezwanie (§ 247., ustępy 1. i 2.); w przeciwnym razie należy zawiadomić oskarżonego o wyznaczonym terminie najpóźniej na trzy dni przedtem z dodatkiem, iż wolno mu jawić się osobiście przy rozprawie apelacyjnej albo dać się zastąpić przez obrońcę, zaś oskarżonego, pozostającego w areszcie, z dodatkiem, iż niema wprowadzić prawa do obecności, jednak może dać się zastąpić przez obrońcę.

Obrońcę powinno się zawiadomić o terminie rozprawy równocześnie z oskarżonym, jeżeli jest znany sądowi w czasie zarządzenia rozprawy. Obrońcę, ustanowionego na podstawie § 88., ustęp 2., należy zawezwać do rozprawy (§ 280., ustęp 3.).

Prokuratora wojskowego należy uwiadomić na czasie o terminie rozprawy.

Oskarżyciel prywatny i pokrzywdzony mają być zawiadomieni na czasie o zarządzonej rozprawie z tym dodatkiem, iż wolno im stawić się do niej. Jeżeli oskarżyciel prywatny albo ustawowy zastępca oskarżonego wniósł odwołanie, wówczas należy uwiadomić go na czasie o terminie rozprawy z pouczeniem, że także w razie jego nieobecności zapadnie wskutek odwołania z uwzględnieniem tego, co przedstawiono w wywodzie odwołania, orzeczenie według ustawy.

Co do przygotowania rozprawy apelacyjnej należy zresztą stosować analogicznie postanowienia §§ 248., 249. i 253.

§ 344.

Do rozprawy apelacyjnej ma się stosować analogicznie postanowienia rozdziału XVIII., o ile w §§ 345. do 351. nie podano zmian.

§ 345.

Rozprawa apelacyjna ma się odbywać w obecności prokuratora wojskowego.

Po zaprzysiężeniu sędziów niestających i wywołaniu zawezwanych w danym razie świadków i rzeczoznawców składa kierujący rozprawą albo przybrany jako członek sądu drugi oficer dla służby sprawiedliwości w nieobecności świadków i rzeczoznawców sprawozdanie, które nie powinno obejmować ani opinii ani wniosków, lecz podawać jedynie faktyczny stan sprawy i dotychczasowy jej przebieg, o ile to jest potrzebne dla oceny odwołania, a następnie istotną treść wywodów odwołania i wynikające stąd punkty sporne.

Część wyroku pierwszej instancji, odnoszącą się do punktów odwołania, należy w każdym razie odczytać wraz z powodami rozstrzygnięcia; jeżeli kierujący rozprawą uznaje to za wskazane, powinno się odczytać także protokół rozprawy głównej w pierwszej instancji

§ 346.

Następnie przesłuchuje się oskarżonego, jeżeli jest obecny, poczem następuje przesłuchanie zawezwanych w danym razie świadków i rzeczoznawców oraz przeprowadzenie innych dowodów.

Przy składaniu sprawozdania i przeprowadzaniu dowodów można odczytywać protokoły zeznań współwiny, świadków i rzeczoznawców, którzy byli słuchani przed sądem wojennym przy sądzie brygady, lecz nie zostali wezwani do rozprawy apelacyjnej, i to bez względu na wymogi § 288. Przy rozprawie apelacyjnej można odczytać także zeznania oskarżonego, który nie stawił się, oraz te wszystkie pisma, których odczytanie jest dopuszczalne przy rozprawie głównej w pierwszej instancji.

§ 347.

Po przeprowadzeniu dowodów wzywa się tego, kto wniósł odwołanie lub ma je zastępować, aby je uzasadnił, a następnie przeciwnika, aby dał na to odpowiedź. Prokurator wojskowy jest uprawniony do wypowiedzenia zdania swego także wtedy, gdy odwołanie wniósł oskarżyciel prywatny. Oskarżonemu, który stawił się (obrońcy, zastępcy ustawowemu), przysługuje prawo ostatecznego oświadczenia się.

§ 348.

Sąd apelacyjny ma przyjąć za podstawę orzeczenia swego dowody, przeprowadzone w pierwszej instancji oraz w danym razie w myśl § 341. Orzeczenie zapada w formie wyroku.

Jeżeli sąd apelacyjny nie postanawia odrzucić odwołanie jako niedopuszczalne (§ 337., ustęp 2. i § 340., ustęp 2.) albo nieuzasadnione, orzeka on w sprawie samej, nie będąc związany postawionymi wnioskami, według przepisów, obowiązujących co do wyrokowania sądów dywizyj w pierwszej instancji, o ile w dalszym ciągu nie postanowiono czego innego.

§ 349.

Jeżeli zachodzi jedna z przyczyn nieważności, wymienionych w § 358., punkty 1. do 5., należy znieść wyrok sądu brygady i zwrócić sprawę pierwszej instancji do ponownej rozprawy.

Jeżeli sąd brygady przyjął niesłusznie swą właściwość rzeczową (§ 358., punkt 6.), ma sąd apelacyjny znieść wyrok i odstąpić sprawę władzy właściwej; jeżeli dla sprawy tej właściwy jest w pierwszej instancji sąd dywizyj, może sąd apelacyjny na wniosek prokuratora wojskowego, za zgodą oskarżonego i przy przestrzeganiu wymogów § 302., ustęp 3., orzec w sprawie samej.

Jeżeli sąd brygady orzekł niesłusznie swą niewłaściwość albo nie załatwił oskarżenia w zupełności (§ 358., punkty 6. i 7.), wówczas poleca mu sąd apelacyjny, aby przeprowadził rozprawę i wydał

wyrok, ograniczając się w tym ostatnim wypadku do niezadowolonych punktów oskarżenia.

Sądowi apelacyjnemu wolno jednak także w wypadkach ustępów 1. i 3. wydać orzeczenie w sprawie samej, i to zaraz albo na posiedzeniu późniejszym, w razie potrzeby po powtórzeniu lub uzupełnieniu rozprawy, przeprowadzonej w pierwszej instancji, i poprawieniu wadliwej czynności procesowej.

§ 350.

Badaniu przez sąd apelacyjny podlega wyrok tylko o tyle, o ile jest zaccypiony.

Jeżeli jednak sąd przekona się z powodu odwołania, wniesionego przez kogokolwiek, iż przyjęta przez sąd brygady właściwość rzeczowania jest uzasadniona (§ 358., punkt 6.), iż ustawa została na niekorzyść oskarżonego błędnie zastosowana (§ 358., punkty 9. do 11.) albo iż te same powody, na których polega jego postanowienie na korzyść jednego z oskarżonych, służą także współoskarżonemu, wówczas powinien postąpić z urzędu tak, jak gdyby odwołanie takie było wniesione. Sąd apelacyjny może przytem po wysłuchaniu prokuratora wojskowego wydać orzeczenie zaraz na posiedzeniu niejawnem (§ 342.) także wtedy, gdy uznaje jednomyślnie, iż sądownictwo karne obrony krajowej nie jest uzasadnione albo w razie błędnego zastosowania ustawy na niekorzyść oskarżonego gdy prokurator wojskowy zgadza się na orzeczenie.

Jeżeli odwołanie wniesiono tylko na korzyść oskarżonego, wówczas nie może ani sąd apelacyjny ani sąd brygady, któremu odesłano sprawę w myśl § 349. do ponownej rozprawy, orzec przeciw oskarżonemu kary surowszej od tej, którą wymierzono wyrokiem pierwszym.

§ 351.

O orzeczeniu sądu apelacyjnego ma sąd brygady zawiadomić oskarżonego, o ile orzeczenie to nie zostało już ogłoszone przy rozprawie jawnej w jego obecności.

O orzeczeniu sądu apelacyjnego ma sąd brygady zawiadomić także oskarżyciela prywatnego i ustawowego zastępcę oskarżonego w tym wypadku, gdy oni wnieśli odwołanie a orzeczenie nie zapadło na rozprawie apelacyjnej.

§ 352.

Przeciw wyrokom sądów dywizyi, zapadłym wskutek odwołania, przedłożonego im według po-

stanowień poprzedzających, przysługuje tylko zażalenie nieważności w obronie ustawy z wyjątkiem tego wypadku § 349., ustęp 2., w którym sąd dywizyi wyrokuje w pierwszej instancji.

C. Dalsze postępowanie przy odwołaniach przeciw wyrokom sądów dywizyi.

§ 353.

Najwyższy trybunał obrony krajowej może wskutek przedłożonego mu odwołania zarządzić także poza posiedzeniem uzupełnienie aktów i zażądać wyjaśnień od sądu pierwszej instancji albo od właściwego komendanta.

O odwołaniu orzeka najwyższy trybunał obrony krajowej na posiedzeniu niejawnem (§ 64.), w którym prócz członków senatu i protokolanta bierze udział tylko generalny prokurator wojskowy, i to po zaprzysiężeniu niestałych członków senatu, przyjęciu sprawozdania i wniosku radcy, ustanowionego referentem, i wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego. Orzeczenie zapada w formie wyroku, jeżeli najwyższy trybunał obrony krajowej rozstrzyga w sprawie samej, a zresztą w formie uchwały.

§ 354.

O ile najwyższy trybunał obrony krajowej nie postanawia odrzucić odwołanie jako niedopuszczalne, orzeka on w sprawie samej, przyczem powinien ograniczyć się do punktów, przeciw którym wniesiono odwołanie, i wziąć za podstawę orzeczenie sądu wojennego co do winy oskarżonego i co do przepisu karnego, który ma być zastosowany. Jeżeli obniża karę na korzyść jednego lub kilku z współoskarżonych z powodów, które odnoszą się także do innych, wówczas powinien postąpić z urzędu tak, jak gdyby ci współoskarżeni byli również wnieśli odwołanie.

Jeżeli najwyższy trybunał obrony krajowej przekona się z powodu odwołania, wniesionego przez kogokolwiek, iż przyjęte przez sąd dywizyi sądownictwo karne obrony krajowej nie jest uzasadnione (§ 358., punkt 6.) albo iż na niekorzyść oskarżonego błędnie zastosowano ustawę (§ 358., punkty 9. do 11.), wówczas powinien postąpić z urzędu tak, jak gdyby odnośna przyczyna nieważności była podniesiona w zażaleniu nieważności. Może on w tym wypadku bez zarządzania zmiany w składzie senatu wydać zaraz orzeczenie po wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego, jeżeli uznaje jednomyślnie istnienie przyczyny nieważności, polegającej na rzeczowej niewłaściwości, albo jeżeli w razie błędnego zastosowania ustawy na niekorzyść oskarżonego generalny prokurator wojskowy zgadza się na orzeczenie.

Jeżeli odwołanie wniesiono tylko na korzyść oskarżonego, wówczas nie może najwyższy trybunał obrony krajowej orzec przeciw niemu kary surowszej od tej, którą wymierzono wyrokiem pierwszym.

§ 355.

Jeżeli prócz odwołania zostało wniesione także zażalenie nieważności przez odwołującego się lub inną osobę uprawnioną, wówczas rozstrzyga najwyższy trybunał obrony krajowej po jego załatwieniu, albo jeżeli zażalenie nieważności załatwia na posiedzeniu niejawnym, przy załatwieniu tegoż także o odwołaniu, a to na posiedzeniu niejawnym, po wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego.

§ 356.

Orzeczenie najwyższego trybunału obrony krajowej zostaje oznajmione oskarżonemu przez sąd dywizyjny.

Oskarżyciela prywatnego i zastępcę ustawowego, którzy wnieśli odwołanie, zawiadamia sąd dywizyjny o orzeczeniu najwyższego trybunału obrony krajowej.

Jeżeli wyrok, wydany przez najwyższy trybunał obrony krajowej, albo wyrok pierwszej instancji, który stał się prawomocnym wskutek orzeczenia trybunału tego, opiewa na karę śmierci, wówczas ma najwyższy trybunał obrony krajowej przesłać akta przed ich zwrotem Ministrowi obrony krajowej celem zasiągnięcia postanowienia Najjaśniejszego Pana. Do aktów należy dołączyć opinię o zachodzących ewentualnie powodach ulaskawienia, którą poweźmie najwyższy trybunał obrony krajowej na posiedzeniu niejawnym po wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego.

Tytuł 4.

Zażalenie nieważności. Zażalenie nieważności w obronie nstawy.

A. Zażalenie nieważności.

§ 357.

Zażalenie nieważności przysługuje przeciw wyrokom sądów dywizyjny, zapadłym w pierwszej instancji.

Może ono być wniesione zarówno na korzyść jak i na niekorzyść oskarżonego, zawsze jednak tylko dla jednej z przyczyn nieważności, wymienionych w § 358.

Do wniesienia zażalenia nieważności na korzyść oskarżonego mają prawo zarówno sam oskarżony jak i osoby, wymienione w § 325., a na niekorzyść oskarżonego prokurator wojskowy i oskarżyciel prywatny.

Przeciw wyrokowi sądu dywizyjny, orzekającemu niewłaściwość, służy zażalenie nieważności zarówno prokuratorowi wojskowemu i oskarżycielowi prywatnemu jak i oskarżonemu.

Właściwość sądów obrony krajowej, przyjęta przez sąd dywizyjny, może być zacepiona zażaleniem nieważności przez oskarżonego i prokuratora wojskowego.

§ 358.

Przyczyny nieważności są następujące:

1. jeżeli sąd wojenny nie był należycie obsadzony, jeżeli nie wszyscy sędziowie byli obecni przy całej rozprawie albo jeżeli w orzeczeniu brał udział sędzia, wyłączony według ustawy, albo sędzia, którego na czasie oznajmione uchylenie było usprawiedliwione,

2. jeżeli rozprawa główna odbyła się w nieobecności obrońcy w razie obrony obowiązkowej albo w nieobecności innej osoby, której przytomność ustawa uznaje za bezwarunkowo konieczną,

3. jeżeli naruszono lub pominięto przepis, którego przestrzeganie ustawa przepisuje wyraźnie pod nieważnością, albo jeżeli mimo zastrzeżenia żałącego się odczytano na rozprawie głównej pismo, odnoszące się do nieważnego według ustawy aktu dochodzeń lub badania,

4. jeżeli podczas rozprawy głównej nie orzeczono o wniosku żałącego się albo jeżeli w orzeczeniu wypadkowem, wydanem wbrew jego wnioski, naruszono albo błędnie zastosowano ustawy lub zasady postępowania, których przestrzeganie jest nakazane istotą postępowania, zapewniającego ścisłą obronę, albo jeżeli wbrew ustawie ograniczono obronę postanowieniem przewodniczącego w jednym z punktów istotnych dla orzeczenia,

5. jeżeli orzeczenie sądu wojennego co do okoliczności stanowczych (§ 307., punkty 6. i 7., oraz § 308., punkty 1. do 6.) jest niejasne, niezupełne lub samo z sobą sprzeczne, jeżeli nie podano powodów tego orzeczenia albo jeżeli treść powodów rozstrzygnięcia co do osnowy dokumentów, znajdujących się w aktach, lub co do zeznań sądowych pozostaje w ważnej sprzeczności z samymi dokumentami albo protokołami przesłuchań i posiedzeń,

6. jeżeli sąd wojenny niesłusznie przyjął swą właściwość rzeczową albo uznał swą niewłaściwość,

7. jeżeli wyrok nie załatwił oskarżenia w zupełności albo

8. przekroczył je wbrew przepisowi § 302.,

9. jeżeli przez orzeczenie. zapadłe co do pytania,

a) czy czyn, zarzucony oskarżonemu, stanowi zbrodnię, występki lub inny czyn karygodny, należący do kompetencji sądów obrony krajowej,

b) czy zachodzą okoliczności, które wykluczają lub znoszą karygodność czynu albo uchylają jego ściąganie,

c) czy zachodzi brak wymaganego oskarżenia lub potrzebnego polecenia właściwego komendanta względem wniesienia oskarżenia,

d) czy postępowanie zostało wdrożone bez potrzebnego w tym względzie żądania oskarżyciela prywatnego albo prowadzone dalej wbrew jego woli,

naruszono lub błędnie zastosowano ustawę, zasadę prawną, wojskowy przepis służbowy lub zasadę służby wojskowej,

10. jeżeli czyn, będący podstawą orzeczenia, podciągnięto przez błędne tłumaczenie ustawy, zasady prawnej, wojskowego przepisu służbowego lub zasady służby wojskowej pod przepis karny, który niema do niego zastosowania,

11. jeżeli sąd wojenny przy wymiarze kary przekroczył swą władzę karania albo granicę ustawowego wymiaru kary, o ile wyniar ten zależy od okoliczności obciążających lub łagodzących, wymienionych wyraźnie w prawie karnem wojskowym, albo jeżeli przekroczył granice przysługującego mu prawa zamiany lub łagodzenia kary lub naruszył albo niewłaściwie zastosował postanowienia §§ 379., ustęp 3., i 400., ustęp 4.

§ 359.

Przyczyn nieważności, wymienionych w § 358., punkt 3. i 4., nie można podnosić na korzyść oskarżonego, jeżeli okazuje się niewątpliwie, że naruszenie formalności nie mogło wywrzeć na orzeczenie wpływu niekorzystnego dla oskarżonego. Na niekorzyść oskarżonego wolno je podnosić tylko wtedy, jeżeli okazuje się, iż naruszenie formalności mogło wywrzeć na orzeczenie wpływ szkodliwy dla oskarżenia, a nadto jeżeli prokurator wojskowy sprzeciwił się uchybieniu temu, zażądał orzeczenia sądu wojennego i zastrzegł sobie zażalenie nieważności zaraz po jego odmówieniu lub ogłoszeniu.

Przeciw wyrokowi uwalniającemu można wnieść zażalenie nieważności na korzyść oskarżonego tylko z przyczyn nieważności, wymienionych w § 358., punkt 9. a i 10., i tylko wtedy, jeżeli uwolnienie zapadło z powodu istnienia okoliczności, wykluczających lub znoszących karygodność czynu.

§ 360.

Jeżeli naruszono przepis postępowania, służący na korzyść oskarżonego, nie można z tego powodu wnosić zażaleń nieważności na jego niekorzyść.

§ 361.

Do zgłoszenia i wywodu zażalenia nieważności, wnoszenia oświadczeń wzajemnych i przedkładania aktów najwyższemu trybunałowi obrony krajowej należy stosować analogicznie odpowiednie postanowienia §§ 335., 337., ustęp 1. do 3., § 338., ustęp 1. i 2., i § 339. a również § 353., ustęp 1., o zarządzeniu uzupełnienia aktów przez najwyższy trybunał obrony krajowej.

§ 362.

Zgłoszone na czasie zażalenie nieważności ma skutek odwrotny.

§ 336., ustęp 2., ma analogiczne zastosowanie.

§ 363.

Obradę należy przeprowadzić na posiedzeniu niejawnym (§ 353., ustęp 2.) w senacie, złożonym w myśl § 64., po zaprzysiężeniu nieustalonych członków senatu i wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego, jeżeli prokurator ten albo radca, ustanowiony referentem, zawnioskuje jedno z orzeczeń, wymienionych w §§ 364. i 365.

§ 364.

Przy naradzie na posiedzeniu niejawnym można odrzucić zaraz zażalenie nieważności:

1. jeżeli uznano je za niedopuszczalne, to znaczy, jeżeli zostało wniesione przez osobę nieuprawnioną albo zapóźno, jeżeli wniesiono je, mimo iż żalący się zrzekł się ważnie tego środka prawnego, albo jeżeli w zażaleniu nieważności nie podano wyraźnie i stanowczo żadnej z przyczyn nieważności, wliczonych w § 358., a w szczególności, jeżeli nie wymieniono wyraźnie albo przez jasne wskazanie tej okoliczności faktycznej, która ma stanowić przyczynę nieważności (§ 340., ustęp 2., punkt 2.),

2. jeżeli podniesiona przyczyna nieważności została już usunięta orzeczeniem najwyższego trybunału obrony krajowej, wydanem w tej samej sprawie,

3. jeżeli zażalenie nieważności opiera się na przyczynach nieważności, podanych w § 358., punkty 1. do 8., a senat, powołany do obrady, uznaje jednomyślnie, iż należy je odrzucić bez dalszego rozpatrywania jako oczywiście nieuzasadnione.

§ 365.

Na posiedzeniu niejawnym nad zażaleniem nieważności, wniesionem na korzyść oskarżonego, można przychylić się do niego zaraz za zgodą generalnego prokuratora wojskowego, jeżeli się okazuje, iż zarządzenie nowej rozprawy głównej nie da się uniknąć, a orzeczenie najwyższego trybunału obrony krajowej w sprawie samej nie może jeszcze zapaść.

Na posiedzeniu niejawnym można zarządzić także zasiągnięcie wyjaśnień faktycznych co do zarzuczonego naruszenia formalności.

§ 366.

Orzeczenie na posiedzeniu niejawnym zapada w formie wyroku, jeżeli najwyższy trybunał obrony krajowej orzeka w sprawie samej, a zresztą w formie uchwały.

§ 367.

Jeżeli nie zachodzą wymogi, podane w §§ 364. i 365., albo jeżeli na posiedzeniu niejawnym nie można uzyskać jednomyślności w myśl § 364., punkt 3., wówczas wyznacza prezydent najwyższego trybunału obrony krajowej rozprawę, przy której pod względem jawności i utrzymania porządku mają postanowienia §§ 256. do 272. analogiczne zastosowanie.

§ 368.

O terminie rozprawy należy donieść na czasie generalnemu prokuratorowi wojskowemu.

Oskarżonego należy zawiadomić o wyznaczonym terminie najpóźniej na ośm dni przedtem z dodatkiem, iż wolno mu jawić się osobiście przy rozprawie albo dać się zastąpić przez obrońcę, zaś oskarżonego, pozostającego w areszcie, z dodatkiem, iż niema wprawdzie prawa do obecności, jednak może dać się zastąpić przez obrońcę.

Obrońcę powinno się zawiadomić o terminie rozprawy równocześnie z oskarżonym, jeżeli jest znany sądowi. Obrońcę, ustanowionego na pod-

stawie § 88., ustęp 1. lub 2., należy zawezwać do rozprawy.

Oskarżyciel prywatny i pokrzywdzony mają być zawiadomieni na czasie o zarządzanej rozprawie z tym dodatkiem, iż wolno im stawić się do niej. Jeżeli oskarżyciel prywatny albo ustawowy zastępca oskarżonego wniósł zażalenie nieważności, wówczas należy uwiadomić go na czasie o terminie rozprawy z pouczeniem, że także w razie jego nieobecności zapadnie wskutek zażalenia z uwzględnieniem tego, co przedstawiono w wywodzie zażalenia, orzeczenie według ustawy.

§ 369.

Rozprawa ma odbyć się w obecności generalnego prokuratora wojskowego, a w razie obrony obowiązkowej w obecności obrońcy.

Jeżeli senat jest złożony według § 67., punkt 1., rozpoczyna się rozprawa zaprzysiężeniem członków niestałych przez prezydenta senatu (§ 276.)

Po zaprzysiężeniu tem, a w razie złożenia senatu według § 67., punkt 2., zaraz po otwarciu rozprawy przedstawia radca najwyższego trybunału obrony krajowej, wyznaczony referentem, na wezwanie przewodniczącego dotychczasowy przebieg postępowania karnego i wymienia przyczyny nieważności, podniesione przez żalącego się, oraz wynikające stąd punkty sporne, nie wypowiadając jednak zdania swego co do orzeczenia, które ma zapaść.

§ 370.

Po sprawozdaniu referenta otrzymuje głos żalący się, i to generalny prokurator wojskowy, jeżeli zażalenie pochodzi od prokuratora wojskowego, celem uzasadnienia zażalenia a po nim przeciwnik celem odpowiedzi. Generalny prokurator wojskowy jest uprawniony do wypowiedzenia zdania swego także wtedy, gdy zażalenie nieważności wniósł oskarżyciel prywatny. Oskarżonemu lub jego obrońcy służy w każdym razie prawo ostatniego oświadczenia się. Jeżeli oskarżony, obrońca, zastępca ustawowy lub występujący w danym razie oskarżyciel prywatny nie stawił się, wówczas należy odczytać ich wywód zażalenia lub wywód wzajemny. Jeżeli obrona jest obowiązkową, należy rozprawę przerwać lub odroczyć, gdy obrońca nie stawił się albo wydalł się przedwcześnie, a natychmiastowe przybranie innego obrońcy (§ 268., ustęp 2.) nie jest możliwe. Przeciw obrońcy należyce wezwanemu, który bez usprawiedliwienia nie stawił się, oraz przeciw obrońcy, który oddalił się przedwcześnie, należy postąpić według § 280., ustęp 3.

Po ukończeniu wywodów uznaje prezydent rozprawę za zamkniętą, a senat odchodzi do izby obrad.

Do rozprawy przed najwyższym trybunałem obrony krajowej mają zresztą odpowiednie zastosowanie postanowienia §§ 296., 297., ustęp 2. i 3., i 298. tudzież §§ 317., 319. i 321., ustęp 2. do 4.

§ 371.

Orzeczenie najwyższego trybunału obrony krajowej zapada niezależnie od postawionych wniosków w formie wyroku.

Jeżeli najwyższy trybunał obrony krajowej uznaje zażalenie nieważności za niedopuszczalne (§ 304., punkt 1. i 2.) albo nieuzasadnione, wówczas orzeka, iż nie daje się miejsca zażaleniu.

Jeżeli zażalenie nieważności jest uzasadnione, należy znieść wyrok, o ile jest on zaczepiony i dotknięty przyczyną nieważności, a stosownie do rozmaitych przyczyn nieważności orzec i postąpić dalej według przepisów następujących:

1. Jeżeli zachodzi jedna z przyczyn nieważności, wymienionych w § 358., punkt 1. do 5., wówczas zarządza najwyższy trybunał obrony krajowej ponowną rozprawę główną i odsyła sprawę sądowi pierwszej instancji.

2. Jeżeli sąd wojenny przyjął niesłusznie właściwość sądów obrony krajowej (§ 358., punkt 6.), wówczas odstępuje najwyższy trybunał obrony krajowej sprawę karną władzy właściwej i postanawia zarazem, czy areszt śledczy oskarżonego ma być utrzymany w mocy czy nie (§ 300., ustęp 3.).

3. Jeżeli sąd wojenny orzekł niesłusznie swą niewłaściwość albo nie załatwił oskarżenia w zupełności (§ 358., punkt 6. i 7.), wówczas poleca najwyższy trybunał obrony krajowej sądowi, aby przeprowadził ponowną rozprawę i wydał wyrok, ograniczając się w tym ostatnim wypadku do niezadowolonych punktów oskarżenia.

4. W wszystkich innych wypadkach orzeka najwyższy trybunał obrony krajowej w sprawie samej, przyjmując za podstawę orzeczenia swego te okoliczności faktyczne, które sąd wojenny ustalił bez przekroczenia oskarżenia (§ 358., punkt 8.). Jeżeli jednak najwyższy trybunał obrony krajowej nie znajduje w wyroku i w powodach jego ustalenia tych okoliczności, które przy należytem zastosowaniu ustawy należało wziąć za podstawę orzeczenia, wówczas odsyła sprawę sądowi pierwszej instancji w celu odbycia ponownej rozprawy i wydania ponownego rozstrzygnięcia.

W przypadkach punktów 1. i 4. może najwyższy trybunał obrony krajowej skorzystać według uznania swego z prawa delegacji.

§ 372.

Jeżeli zażalenie nieważności było skierowane tylko przeciw niektórym postanowieniom, zawartym w wyroku, a najwyższy trybunał obrony krajowej uznaje, że dadzą się one odłączyć od osnowy całego wyroku, wolno mu znieść zaczepiony wyrok tylko częściowo. Tak samo ma się rzecz wtenczas, gdy zaczepiony wyrok ma za przedmiot więcej przestępstw, a zażalenie nieważności jest ograniczone tylko do postępowania lub ocenienia niektórych z nich, zarazem zaś okazuje się, że co do tego poszczególne przestępstwa może mieć miejsce potrzebne częściowe powtórzenie postępowania albo nowe orzeczenie bez powtórzenia postępowania.

§ 373.

Najwyższy trybunał obrony krajowej powinien ograniczyć się do przyczyn nieważności, podniesionych przez zażalającego się wyraźnie albo przynajmniej przez zrozumiałe wskazanie. Jeżeli jednak przekona się z powodu zażalenia nieważności, wniesionego przez kogokolwiek, iż przyjęte przez sąd dywizyjny sądownictwo karne obrony krajowej nie jest uzasadnione (§ 358., punkt 6.), iż na niekorzyść oskarżonego błędnie zastosowano ustawę (§ 358., punkt 9. do 11.) albo iż te same powody, na których polega jego postanowienie na korzyść jednego z oskarżonych, służą także współoskarżonemu, wówczas powinien postąpić z urzędu i bez zarządzania zmiany w składzie senatu tak, jak gdyby odnośna przyczyna nieważności była również podniesiona.

Najwyższy trybunał obrony krajowej może zaraz na posiedzeniu niejawnem (§ 363.) po wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego wydać orzeczenie także wtedy, gdy uznaje jednomyślnie sądownictwo karne obrony krajowej za nieuzasadnione albo w razie błędnego zastosowania ustawy na niekorzyść oskarżonego gdy generalny prokurator wojskowy zgadza się na orzeczenie.

Jeżeli zażalenie nieważności wniesiono tylko na korzyść oskarżonego, wówczas nie może najwyższy trybunał obrony krajowej orzec przeciw niemu kary surowszej od tej, którą wymierzono wyrokiem zaczepionym.

§ 374.

Wyrok najwyższego trybunału obrony krajowej, wydany w wypadkach §§ 371. do 373., ma być po powrocie senatu do sali sądowej ogłoszony ustnie przez prezydenta senatu wraz z istotnymi powodami (§ 312.). Przy wygotowaniu wyroku i prowadzeniu protokołów należy przestrzegać analogicznie przepisów, podanych w §§ 307. do 310. oraz 312.,

ustęp 2. i 314. do 316.; pisemne wygotowanie wyroku lub jego powodów można odłożyć w wypadkach trudnych najwyżej na ośm dni po ogłoszeniu wyroku.

§ 375.

O orzeczeniu sądu najwyższego, zapadłym na posiedzeniu niejawnym (§§ 364. i 365.) lub ogłoszonym w nieobecności oskarżonego, uwiadamia się oskarżonego za pośrednictwem sądu dywizyj.

O orzeczeniu, zapadłym na posiedzeniu niejawnym, ma sąd dywizyj zawiadomić także oskarżyciela prywatnego i zastępcę ustawowego, którzy wnieśli zażalenie nieważności.

Jeżeli wyrok, wydany przez najwyższy trybunał obrony krajowej, albo wyrok pierwszej instancji, który stał się prawomocnym wskutek orzeczenia trybunału tego, opiewa na karę śmierci, wówczas ma najwyższy trybunał obrony krajowej przestać akta przed ich zwróceniem Ministrowi obrony krajowej celem zasięgnięcia postanowienia Najjaśniejszego Pana. Do aktów należy dołączyć opinię o zachodzących ewentualnie powodach ułaskawienia, którą poweźmie najwyższy trybunał obrony krajowej na posiedzeniu niejawnym po wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego.

B. Zażalenie nieważności w obronie ustawy.

§ 376.

Przeciw prawomocnym wyrokom sądów brygady i dywizyj, które polegają na naruszeniu lub błędnem zastosowaniu ustawy, oraz przeciw każdej uchwale lub postąpieniu sądu takiego, które sprzeciwiają się ustawie a dojdą do wiadomości generalnego prokuratora wojskowego, może on z polecenia Ministra obrony krajowej wnieść zażalenie nieważności w obronie ustawy także wtedy, gdy żadna z stron nie skorzystała w terminie ustawowym z środka prawnego zażalenia nieważności.

Właściwi komendanci mają donosić Ministrowi obrony krajowej o wypadkach, które uważają za nadające się do takiego zażalenia.

§ 377.

Rozprawa nad zażaleniem nieważności w obronie ustawy stosuje się w ogólności do przepisów, podanych w §§ 367. do 374., z tą jednak zmianą, że w rozprawie bierze udział tylko generalny prokurator wojskowy, wskutek czego nie zawiadamia się o terminie rozprawy ani oskarżonego ani innych osób.

§ 378.

Jeżeli najwyższy trybunał obrony krajowej uznaje zażalenie w obronie ustawy za uzasadnione, wówczas orzeka wyrokiem, że zaczepionem orzeczeniem lub postąpieniem, przeprowadzonym postępowaniem lub wydanym wyrokiem naruszono ustawę w odnośnej sprawie karnej. W przeciwnym wypadku odrzuca on zażalenie wyrokiem. Orzeczenie, stwierdzające naruszenie ustawy, niema z reguły skutków dla oskarżonego.

Jeżeli jednak oskarżony skazany został na karę wyrokiem, wydanym przy naruszeniu ustawy, wówczas ma najwyższy trybunał obrony krajowej według zachodzących okoliczności uwolnić oskarżonego albo zastosować łagodniejszy wymiar kary albo zarządzić powtórzenie przeprowadzonego przeciw niemu postępowania przy równoczesnem delegowaniu innego komendanta lub bez delegacji.

Jeżeli najwyższy trybunał obrony krajowej uznaje, iż sądownictwo karne obrony krajowej nie było uzasadnione, powinien znieść wyrok i odstąpić sprawę władzy właściwej.

O wyroku najwyższego trybunału obrony krajowej należy w wypadkach ustępów 2. i 3. zawiadomić oskarżonego przez sąd pierwszej instancji.

Jeżeli oskarżony został uwolniony wyrokiem najwyższego trybunału obrony krajowej, wówczas wolno tak jemu jak i członkom jego rodziny (§ 389.) żądać ogłoszenia orzeczenia w dzienniku urzędowym albo na własny koszt także w innych pismach publicznych.

C. Postanowienia wspólne.

§ 379.

Sąd, do którego w myśl §§ 365., ustęp 1., 371., punkt 1., 3. i 4., i 378., ustęp 2., odesłano sprawę w celu ponownej rozprawy, ma wziąć za podstawę pierwotne oskarżenie, o ile najwyższy trybunał obrony krajowej nie zarządził zmiany.

Jest on związany zapatrywaniem prawnym, z którego w orzeczeniu swem wyszedł najwyższy trybunał obrony krajowej.

Postanowienie § 373., ustęp 3., obowiązuje także co do wyroku, który zapada na podstawie nowej rozprawy głównej.

Przeciw wyrokowi temu można wnieść zażalenie nieważności z wszystkich przyczyn, wymienionych w § 358., o ile one nie zostały już usunięte orzeczeniem najwyższego trybunału obrony krajowej, wydanem w tej samej sprawie. Także inne dopuszczalne środki prawne mogą być wniesione przeciw nowemu wyrokowi.

Tytuł 5.

Sprostowanie.

§ 380.

Oczywiste błędy pisarskie i rachunkowe w wyrokach i innych wygotowaniach sądowych mogą być zawsze sprostowane przez sąd, w którym zdarzył się, na żądanie interesowanego albo z urzędu.

To samo ma miejsce, jeżeli wygotowania różnią się od tekstu oryginalnego.

Sprostowanie należy przeprowadzić w każdym wadliwym wygotowaniu i uwidocznic na brzegu aktu.

Rozdział XX.

Prawomocność wyroków. Zarządzenie wykonania.

§ 381.

O ile ustawa niniejsza nie postanawia wyjątku (§§ 445. i 475.), uzyskują wyroki, przeciw którym zwyczajny środek prawny nie jest w ogóle dopuszczalny, prawomocność z chwilą wydania wyroku, a inne wyroki z chwilą, w której zaczepienie ich zapomocą zwyczajnego środka prawnego staje się niedopuszczalne z powodu zrzeczenia się, zaniedbania terminu lub odrzucenia wniesionego środka prawnego.

§ 382.

Wyroki, orzekające karę, która ma być dopiero wykonana, powinny być po prawomocności zaopatrzone klauzulą wykonawczą przez komendanta właściwego w pierwszej instancji.

Klauzula wykonawcza ma obejmować zarządzenie wykonania.

§ 383.

Jeżeli wyrok sądu dywizyi, który stał się prawomocny w pierwszej instancji, opiewa na karę śmierci, wówczas ma właściwy komendant bez umieszczania na wyroku klauzuli wykonawczej przedłożyć akta karne najwyższemu trybunałowi obrony krajowej z sprawozdaniem o powodach, przemawiających za ulaskawieniem albo przeciwniemu.

Najwyższy trybunał obrony krajowej ma postąpić według § 356., ustęp 3.

Dopiero po zwrocie aktów umieszcza właściwy komendant na wyroku klauzulę wykonawczą.

§ 384.

Klauzula wykonawcza ma być ogłoszona oskarżonemu przez sąd pierwszej instancji. Jeżeli za-

padło orzeczenie wyższej instancji, które nie było jeszcze ogłoszone oskarżonemu, wówczas należy ogłosić mu równocześnie także to orzeczenie. O ogłoszeniu klauzuli wykonawczej oskarżonemu, pozostającemu na wolnej stopie, można zawezwać także jego komendę przełożoną.

Miejsce i czas ogłoszenia należy uwidocznic na wyroku.

§ 385.

Na żądanie ma sąd wydać pokrzywdzonemu i oskarżycielowi prywatnemu oraz tym osobom, które na korzyść oskarżonego wniosły środek prawny przeciw wyrokowi, wierzytelny odpis wyroku prawomocnego wraz z powodami rozstrzygnięcia.

Rozdział XXI.

Wznowienie postępowania karnego.

§ 386.

Do zarządzenia wznowienia postępowania karnego przed sądem obrony krajowej i do przeprowadzenia nowego postępowania na podstawie uchwały, pozwalającej wznowienia, są właściwe sądy obrony krajowej.

Właściwość sądów obrony krajowej ustaje jednak, a natomiast zachodzi właściwość sądów karnych cywilnych (§ 393., ustęp 4.), jeżeli wniosek na wznowienie postępowania na niekorzyść oskarżonego postawiono w chwili, w której w myśl § 16., ustęp 1. do 3., wdrożenie ścigania sprawy przed sądami obrony krajowej z powodu czynu karygodnego, stanowiącego przedmiot wznowienia, nie było dopuszczalne. Sądy karne cywilne stosują prawo karne cywilne, a jeżeli prawo karne wojskowe jest łagodniejsze, to ostatnie. Utrata stopnia wojskowego, orzeczona w postępowaniu pierwotnem, nie zostaje dotknięta nowym wyrokiem sądu cywilnego.

Wznowienie postępowania karnego, przeprowadzonego przed sądem obrony krajowej, na niekorzyść oskarżonego z powodu zbrodni wojskowej lub występku wojskowego, które nie stanowią równocześnie czynu karygodnego według prawa karnego cywilnego, jest w ogóle wykluczone, jeżeli wniosek na wznowienie postawiono po terminie, w ciągu którego ściganie sprawy przed sądami obrony krajowej z powodu odnośnego czynu karygodnego jest stosownie do § 16., ustęp 2., dopuszczalne.

§ 387.

Wznowienie postępowania karnego, które po wniesieniu oskarżenia prawomocnie zaniechano,

jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy karygodność czynu nie zgasła jeszcze przez przedawnienie i gdy przedstawiono nowe środki dowodowe, które same przez się albo w połączeniu z dowodami już poprzednio stwierdzonymi rokurają możliwość przekonania obwinionego. albo gdy w razie zamknięcia postępowania karnego z powodu śmierci oskarżonego (§ 278., ustęp 2.) przypuszczenie to okazało się mylne.

Wznowienie postępowania ma miejsce w wszystkich wypadkach, które nie są ścigane wyłącznie na żądanie uprawnionego, tylko na wniosek oskarżyciela, który do postawienia wniosku takiego potrzebuje polecenia właściwego komendanta (jego następcy w komendzie).

W przypadkach, w których ściganie zależy od żądania osoby uprawnionej. zarządza się wznowienie tylko na wniosek oskarżyciela prywatnego; jest ono niedopuszczalne. jeżeli oskarżyciel prywatny w postępowaniu poprzedzającym cofnął żądanie ścigania karnego.

§ 388.

Skazany prawomocnie może domagać się wznowienia postępowania karnego nawet po odcięciu kary:

1. jeżeli jest wykazane, iż skazanie zostało spowodowane sfałszowaniem dokumentu lub fałszywym świadectwem albo przekupstwem lub innym przestępstwem osoby trzeciej.

2. jeżeli zostają przedstawione nowe okoliczności lub środki dowodowe, które same przez się lub w połączeniu z dowodami dawniejszymi okazują się być takimi, iż mogą pociągnąć za sobą uwolnienie skazanego lub skazanie go za czyn, podpadający pod łagodniejszy przepis karny, albo

3. jeżeli z powodu tego samego czynu zapadło kilka wyroków, a na podstawie porównania odmiennych orzeczeń, tudzież faktów, służących im za podstawę, musi się koniecznie przyjąć, iż tę samą osobę skazano kilkakrotnie albo iż jeden lub kilku skazanych są niewinni lub winni czynu karygodnego, który podpada pod łagodniejszy przepis karny aniżeli czyn, za który ich skazano.

§ 389.

Wniosek wznowienia postępowania karnego na korzyść skazanego mogą postawić także te osoby, które miałyby prawo wnieść na jego korzyść odwołanie lub zażalenie nieważności; po jego śmierci albo gdy popadł w chorobę umysłową, przysługuje prawo to oprócz osób powyższych także małżonkowi, krewnym w linii wstępnej i zstępnej, rodzeństwu i kuratorowi skazanego.

Jeżeli jedna z komend, prokurator, oficer sądu lub sąd obrony krajowej albo wojska wspólnego dowie się o okoliczności, która może uzasadnić wniosek wznowienia postępowania karnego na korzyść skazanego, wówczas ma obowiązek donieść o tem komendantowi, który w postępowaniu pierwotnem wykonywał w pierwszej instancji prawa właściwego komendanta, albo jego następcy w komendzie. Komendant ten ma zawiadomić skazanego albo, gdyby to było niemożliwe, inną osobę, uprawnioną do postawienia wniosku na wznowienie.

§ 390.

Wznowienie postępowania karnego z powodu czynu, od którego oskarżony został prawomocnie uwolniony, jest dopuszczalne tylko wtedy, jeżeli oskarżony pozostaje jeszcze przy życiu, karygodność czynu nie zgasła wskutek przedawnienia i jeżeli albo

1. orzeczenie zostało spowodowane sfałszowaniem dokumentu, fałszywym świadectwem, przekupstwem albo innym czynem karygodnym oskarżonego lub osoby trzeciej, albo jeżeli

2. oskarżony przyznał się później do czynu sądownie lub zasadownie albo okazały się inne nowe okoliczności lub środki dowodowe, które same przez się lub w połączeniu z dowodami poprzednimi wydadają się być zdolne do przekonania obwinionego.

Wznowienie to ma miejsce tylko na wniosek osób wymienionych w § 387., ustępy 2. i 3., pod podanymi tamże ograniczeniami.

§ 391.

Wznowienie postępowania, zakończonego prawomocnym wyrokiem skazującym, w celu zastosowania przeciw zasądzonemu surowszego postanowienia karnego jest dopuszczalne tylko wtedy, jeżeli oskarżony jest jeszcze przy życiu, karygodność czynu nie zgasła wskutek przedawnienia, zachodzi jeden z warunków, podanych w § 390., punkty 1. i 2., a nadto

1. zbrodnia rzeczywiście popełniona jest zagrożona karą śmierci lub dożywotnią karą na wolności, a zbrodnia, za którą oskarżonego skazano, tylko czasową karą na wolności,

2. za zbrodnię rzeczywiście popełnioną jest zagrożona co najmniej dziesięcioletnia kara na wolności, podczas gdy zbrodnia, stanowiąca podstawę pierwszego wyroku, podlega najwyższej pięcioletniej karze na wolności,

3. czyn przedstawia się jako zbrodnia, podczas gdy oskarżonego skazano tylko za występki (przekroczenie), albo

4. jeżeli czyn podpada pod postanowienie karne, według którego musi nastąpić utrata stopnia wojskowego, podczas gdy utrata ta nie jest wyraźnie zagrożona za czyn karygodny, z powodu którego oskarżonego skazano, ani nie została orzeczona w wyroku.

Wznowienie to ma miejsce tylko na wniosek oskarżyciela, który potrzebuje do tego polecenia właściwego komendanta (jego następcy w komendzie).

§ 392.

Wniosek na wznowienie postępowania karnego należy postawić w tym sądzie, w którym zapadł wyrok w pierwszej instancji.

Postanowienia § 324. ustępy 2. do 6., mają zastosowanie.

Po przeprowadzeniu potrzebnych dowodów przedkłada się akta najwyższemu trybunałowi obrony krajowej. Dowody przeprowadza się według przepisów rozdziału X.; o ile nie zachodzą przeszkody ustawowe, należy od świadków odebrać przysięgę.

Przeprowadzenie zawnioskowanych dowodów ma być pominięte, jeżeli zdaniem sądu pierwszej instancji należy odrzucić wniosek na wznowienie z powodu, iż został wniesiony przez osobę nieuprawnioną albo iż okoliczności, stanowiące podstawę wznowienia, nie są oznaczone wyraźnie i stanowczo albo iż prośbę o wznowienie na niekorzyść oskarżonego postanowiono po jego śmierci albo po przedawnieniu się karygodności zarzuconego mu czynu albo wreszcie z powodu, iż zachodzi wypadek, wspomniany w § 386. ustęp 3.

§ 393.

Jeżeli najwyższy trybunał obrony krajowej uważa dochodzenia za niewystarczające do orzeczenia o dopuszczalności wznowienia, wówczas może także poza posiedzeniem zarządzić uzupełnienie aktów i zażądać wyjaśnień od sądu pierwszej instancji albo od właściwego komendanta.

O wniosku na wznowienie orzeka najwyższy trybunał obrony krajowej na niejawnym posiedzeniu senatu (§ 67., punkt 1.) po przyjęciu sprawozdania rady, ustanowionego referentem, i wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego, i to z reguły (§ 394.) uchwałą.

Jeżeli najwyższy trybunał obrony krajowej dopuści wznowienie, może on także skorzystać z przyługującego mu prawa delegacji.

Jeżeli sąd karny cywilny jest według § 386., ustęp 2., właściwym do zarządzenia wznowienia i przeprowadzenia nowego postępowania, wówczas ma najwyższy trybunał obrony krajowej ograniczyć

się do orzeczenia, czy wznowienie jest dopuszczalne lub niedopuszczalne. Za podstawę orzeczenia swego ma on wziąć przytem prawo karne wojskowe lub cywilne w miarę tego, które z nich jest korzystniejsze dla oskarżonego. Jeżeli najwyższy trybunał obrony krajowej uznaje wznowienie za dopuszczalne, wówczas przesyła akta właściwemu sądowi karnemu cywilnemu. Bez takiej uchwały najwyższego trybunału obrony krajowej, wypowiedzającej dopuszczalność wznowienia, nie może sąd karny cywilny zarządzić wznowienia.

§ 394.

Uchwalając wznowienie postępowania karnego na korzyść skazanego, może najwyższy trybunał obrony krajowej po wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego wydać zaraz wyrok, którym uwahnia oskarżonego lub przychyli się do wniosku na zastosowanie łagodniejszego wymiaru kary albo uchylene skutku prawnego, wypowiedzianego wyrokiem pierwszym.

O nowym wyroku ma być oskarżony uwiadomiony przez sąd pierwszej instancji.

Osoba, która wniosła prośbę o wznowienie, oraz pokrzywdzony i oskarżyciel prywatny mają być zawiadomieni o orzeczeniu najwyższego trybunału obrony krajowej.

Uwolniony lub członkowie jego rodziny (§ 389.) mogą żądać ogłoszenia orzeczenia w dzienniku urzędowym albo na własny koszt także w innych dziennikach publicznych.

§ 395.

Ani wniesienie prośby o zarządzenie wznowienia ani wniosek na wznowienie, ani samo zarządzenie tegoż nie wstrzymuje wykonania wyroku; jeżeli jednak zażądano wznowienia na korzyść skazanego albo wznowienie takie zawnioskowano, może właściwy komendant zarządzić wstrzymanie wykonania kary aż do rozstrzygnięcia najwyższego trybunału obrony krajowej, gdyby należało spodziewać się zniesienia wyroku.

Pod tymi samymi warunkami może najwyższy trybunał obrony krajowej równocześnie z дозволенiem wznowienia zarządzić wstrzymanie wykonania kary aż do zapadnięcia nowego orzeczenia w pierwszej instancji (§§ 397. i 400.).

§ 396.

Dla sprawy wznowionej jest właściwym ten komendant, który w pierwotnym postępowaniu wykonywał w pierwszej instancji prawa właściwego komendanta, albo jego następca w komendzie. Tylko jeżeli sąd brygady wydał wyrok co do czynu, który przedstawia się jako należący do zakresu działania sądu dywizyj, jest właściwym komendant, będący

bezpośrednim przełożonym wspomnianego właściwego komendanta.

To samo obowiązuje także wtedy, gdy sąd brygady wydał wyrok co do osoby, dla której w myśl § 20., punkt 1., wskutek zaszłej w międzyczasie zmiany w jej osobistym stanowisku służbowym sąd brygady nie jest już właściwy.

§ 397.

Wskutek wznowienia przechodzi sprawa z reguły (§ 394.) w stadium postępowania badawczego. Postępowanie to ma być przeprowadzone lub uzupełnione przez prokuratora wojskowego (oficera sądu) albo sąd (§ 143.) stosownie do orzeczenia zezwalającego na wznowienie, i w miarę nowych dowodów. Przepisy, obowiązujące co do zaniechania postępowania badawczego i wniesienia oskarżenia, mają i tutaj zastosowanie. Zaniechanie ma ten sam skutek co wyrok uwalniający oskarżonego. Jeżeli wskutek zaniechania zakończono postępowanie bez odbycia rozprawy głównej, wówczas wolno obwinionemu lub członkom jego rodziny (§ 389.) żądać, aby zaniechanie postępowania ogłoszono w dzienniku urzędowym albo na ich koszt także w innych dziennikach publicznych. Jeżeli wznowienie zarządzono nie co do wszystkich czynów karygodnych, za które oskarżony został skazany, wówczas na najwyższy trybunał obrony krajowej w razie ukończenia postępowania bez odbycia rozprawy głównej wymierzyć karę na nowo.

§ 398.

Jeżeli przychodzi do nowej rozprawy głównej, powinno się co do jej przygotowania i odbycia stosować analogicznie postanowienia rozdziału XVII. i XVIII. z następującymi zmianami.

Sąd wojenny należy złożyć według stopnia wojskowego, który oskarżony posiadał w czasie wydania wyroku poprzedniego, wyjąwszy gdyby jego obecny wyższy stopień wymagał innego składu.

Obecność oskarżonego przy rozprawie głównej jest konieczna tylko wtedy, gdy wznowienie zarządzono na jego niekorzyść albo gdy sąd uważa jego stawienie się za niezbędne. W innych wypadkach może on dać się zastąpić przez obrońcę.

Jeżeli oskarżony nie stawiał się do rozprawy głównej, można odczytać zeznania jego z aktów. Także zeznania współwinnych, świadków i rzeczoznawców można odczytać z aktów, jeżeli zachodzą wymogi § 288.

§ 399.

Jeżeli dozwolono wznowienia na korzyść zmarłego albo jeżeli skazany, na którego korzyść wznowienie dopuszczono, zmarł przed ukończeniem postępowania wznowionego, wówczas należy w tym wypadku, gdy wznowiona sprawa karna musi być ponownie rozstrzygnięta wyrokiem, zarządzić rozprawę jawną przy odpowiednim zastosowaniu przepisów, obowiązujących co do rozprawy głównej.

Osoby, wymienione w § 389., ustęp 1., mają prawo obrać do rozprawy tej obrońcę za zmarłego oskarżonego. Jeżeli nie korzystają z prawa tego, należy ustanowić obrońcę z urzędu. Obrońcy temu przysługują przy rozprawie wszystkie prawa, które służą obwinionemu przy rozprawie głównej.

§ 400.

Na podstawie wyniku rozprawy głównej wydaje sąd wojenny nowy wyrok, którym utrzymuje w mocy wyrok poprzedni albo orzeka na nowo w sprawie samej przy całkowitem lub częściowem zniesieniu wyroku pierwszego.

Nowym wyrokiem można zarządzić wstrzymanie wykonania kary na podstawie wyroku pierwszego aż do prawomocnego ukończenia postępowania wznowionego tylko wtedy, gdy sąd wojenny uchylił wyrok dawniejszy.

Jeżeli oskarżonego skazano nowym wyrokiem, należy przy wymiarze kary uwzględnić odpowiednio karę już odbytą, tak iż obie kary razem wzięte nie mogą nigdy przekroczyć kary najwyższej, zagrożonej za czyn, podlegający surowszemu ukaraniu.

Jeżeli wznowienia dozwolono tylko na korzyść oskarżonego, wówczas nie może nowe orzeczenie wymierzyć kary cięższej od tej, którą nałożono mu wyrokiem pierwszym.

Przeciw nowemu wyrokowi służą te same środki prawne, co przeciw każdemu innemu wyrokowi.

§ 401.

Najwyższy trybunał obrony krajowej może po wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego zarządzić w drodze nadzwyczajnej i nie będąc związany warunkami, przepisany w § 388., wznowienie postępowania karnego na korzyść skazanego, jeżeli

1. przy naradzie wstępnej nad zażaleniem nieważności albo po rozprawie jawnej wskutek zażalenia takiego albo przy naradzie nad odwołaniem albo

2. przy naradzie nad sprawozdaniem, złożonem według § 383., ustęp 1., albo wreszcie

3. przy badaniu aktów, podjętem na osobny wniosek generalnego prokuratora wojskowego.

dostrzeże poważne wątpliwości co do prawdziwości faktów, przyjętych za podstawę wyroku, a wątpliwości te nie będą uchylone nawet przez szczególne dochodzenia, zarządzone w danym razie przez najwyższy trybunał obrony krajowej.

Najwyższy trybunał obrony krajowej może w wypadkach takich wydać zaraz bez względu na skład senatu (§ 67., punkt 1. lub 2.) także nowy wyrok, którym uwalnia obwinionego lub stosuje względem niego łagodniejszy wymiar kary; do tego potrzeba jednak jedności i zgody generalnego prokuratora wojskowego. Co do uwiadomienia o wyroku i ogłoszenia wyroku uwalniającego obowiązują przepisy § 394., ustępy 2. do 4.

Wnioski stron prywatnych, zmierzające do wywołania jednego z wspomnianych orzeczeń najwyższego trybunału obrony krajowej, powinny być odrzucone przez właściwych komendantów lub sądy, do których wpłyną; nie można ich także czynić nigdy przedmiotem rozpoznania na ustnej rozprawie najwyższego trybunału obrony krajowej.

Wnioski właściwych komendantów należy przedkładać generalnemu prokuratorowi wojskowemu, który, uznawszy je za uzasadnione, zawnioskuje zbadanie aktów.

§ 402.

Niezależnie od warunków i formalności wznowienia, podanych w paragrafach poprzedzających, można na zarządzenie właściwego komendanta (§ 137.) i przed zajęciem przedawnienia wdrożyć ponownie lub prowadzić dalej postępowanie karne według przepisów ogólnych:

1. jeżeli przed wniesieniem oskarżenia właściwy komendant odłożył doniesienie albo jeżeli postępowanie badawcze zostało zaniechane lub postępowanie wstrzymane,

2. jeżeli oskarżyciel prywatny, uprawniony jeszcze do postawienia żądania względem ścigania przed sądem karnym, wniesie żądanie to, a postępowanie poprzednie zostało zaniechane lub zakończone wyrokiem uwalniającym jedynie wskutek braku wymaganego żądania z strony oskarżyciela prywatnego,

3. jeżeli właściwy komendant zarządził w myśl § 37., ustęp 2., wyłączenie poszczególnych czynów karygodnych z postępowania, jeżeli oskarżycielowi zastrzeżono przy ukończeniu postępowania karnego w myśl § 303. albo § 304. ściganie poszczególnych czynów karygodnych albo jeżeli dopiero póź-

niej okazały się poszlaki innego czynu karygodnego, popełnionego przez skazanego dawniej (§ 311.).

Postanowienia § 16. mają analogiczne zastosowanie. Czy po ustaniu sądownictwa karnego obrony krajowej należy przeprowadzić postępowanie przed sądem karnym liniowym albo sądem karnym cywilnym, zależy od postanowień ustaw o postępowaniu karnem, obowiązujących dla tych sądów.

Rozdział XXII.

Badanie szkody. Zwrot przedmiotów, wziętych w przechowanie.

§ 403.

Szkodę, wynikłą z czynu karygodnego, i inne okoliczności poboczne, ważne ze względu na następstwa prywatno-prawne, należy badać tylko wtedy i tylko o tyle, o ile ustalenie ich jest konieczne dla należytego zastosowania postanowień karnych.

§ 404.

Jeżeli rzecz, o której sąd orzekający przekonał się, iż należy do poszkodowanego albo iż została usunięta z jego posiadania w sposób bezprawny, znaleziono między ruchomościami obwinionego, współwinnego, uczestnika lub udzielającego pomocy albo w takim miejscu, gdzie osoby te dały ją tylko na przechowanie, wówczas postanawia sąd orzekający, iż rzecz ta ma być zwrócona po prawomocności wyroku. Za wyraźną zgodą obwinionego można ją na żądanie poszkodowanego wydać także zaraz.

Przedmioty, zabrane poszkodowanemu, może zwrócić mu prokurator wojskowy lub oficer sądu, a w sądowym postępowaniu badawczym sędzia śledczy za zgodą oskarżyciela także przed rozprawą główną, jeżeli przechowanie ich nie jest potrzebne do przekonania obwinionego, współwinnego, uczestnika lub udzielającego pomocy, a obwiniony zgadza się na to.

Zgodzenie się obwinionego (ustępy 1. i 2.) można jednak pominąć, jeżeli przedmioty, zabrane poszkodowanemu, są narażane na niebezpieczeństwo zepsucia się, jeżeli utrzymanie ich powoduje koszt albo jeżeli poszkodowany potrzebuje przedmiotów tych niezbędnie, a obwiniony nie może w wszystkich tych wypadkach uprawdopodobnić roszczenia prawnego do nich.

§ 405.

Jeżeli rzecz zabrana przeszła już w ręce osoby trzeciej, która nie miała udziału w czynie karnym, w sposób ważny dla przeniesienia własności albo jako zastaw, wówczas zastrzeżone zostaje orzeczenie względem żądania zwrotu rzeczy do drogi prawa cywilnego.

To samo ma miejsce wtedy, gdy własność przedmiotu zabranego jest sporna między kilku poszkodowanymi albo gdy poszkodowany nie może wykazać prawa swego zaraz w sposób dostateczny. W wypadkach takich należy porozumieć się z właściwym sądem cywilnym względem dalszego zażądania co do odnośnego przedmiotu.

§ 406.

Jeżeli u obwinionego znaleziono rzecz według wszelkiego prawdopodobieństwa cudzą, której właściciela obwiniony nie może lub nie chce podać, i jeżeli w odpowiednim terminie nie zgłosi się nikt z pretensją do własności, wówczas należy oddać ją sądowi karnemu cywilnemu który ma postąpić w ten sposób, jak gdyby przedmiot ten pochodził z postępowania karnego, które toczyło się przed nim.

§ 407.

Inne przedmioty, prócz wymienionych w §§ 404. do 406., które podczas postępowania karnego dostały się w przechowanie sądu, prokuratora wojskowego (oficera sądu) albo komendy obrony krajowej, mają władze te, o ile nie sprzeciwiają się temu inne przepisy ustawowe, zwrócić poprzedniemu posiadaczowi, skoro staną się one zbędne dla celów postępowania.

Rozdział XXIII.

Koszta postępowania karnego.

§ 408.

Koszta postępowania karnego i wykonania kary ponosi skarb państwa.

Postanowienie to nie ma zastosowania do kosztów, które powstały wskutek wyboru obrońcy albo wskutek zastępstwa pokrzywdzonego lub oskarżyciela prywatnego.

Wszystkie czynności w sprawach karnych, przedsiębrane przez jakąkolwiek władzę, i wszystkie do nich odnoszące się podania są wolne od należności i opłaty pocztowej.

§ 409.

Należności czynnych osób wojskowych, powołanych do współdziałania w postępowaniu karnym, będą oznaczone osobnymi przepisami.

Osobom cywilnym oraz nieczynnym osobom wojskowym, przesłuchanym w charakterze świadków lub rzeczoznawców albo przybranym w charakterze tłumaczy, należy wypłacić na żądanie na rachunek skarbu państwa te same należności, które przypadają im według przepisów, obowiązujących dla sądów karnych cywilnych.

Należności świadków powinny być zgłoszone pod rygorem utraty albo przy przesłuchaniu albo najpóźniej w dwa dni potem, a należności rzeczoznawców i tłumaczy najpóźniej w czternaście dni po wydaniu orzeczenia lub po interwencji. Oskarżyciel prywatny nie ma prawa do należności, przysługujących świadkom.

Wspomniane należności należy wypłacić zaraz po przesłuchaniu lub interwencji, a jeżeli wypłata nie może nastąpić zaraz bez zawinięcia uprawnionego do poboru, doręczyć mu je w czasie jak najkrótszym, w każdym razie bez kosztów.

Przeciw ustaleniu należności dopuszczalne jest zażalenie do sądu wyższej instancji w czternastu dniach po zawiadomieniu. Najwyższy trybunał obrony krajowej rozstrzyga zażalenie poza posiedzeniem.

§ 410.

Czynnym osobom wojskowym nie należy się wynagrodzenie za obronę; co do innych należności osób tych decyduje § 409., ustęp 1.

Obrońcy, ustanowionemu z urzędu, który nie należy do czynnych osób wojskowych, powinno się na żądanie wynagrodzić na rachunek skarbu państwa konieczne i rzeczywiste poniesione wydatki w gotówce; do dalszych kosztów nie ma on prawa.

Jeżeli między obwinionym a obranym przezeń obrońcą nie przyszło do skutku porozumienie się co do kosztów obrony, wolno każdej stronie prosić sąd, gdzie sprawa karna toczyła się w pierwszej instancji, o ich oznaczenie. Przeciw oznaczeniu kosztów służy obu stronom zażalenie do sądu wyższej instancji w czternastu dniach po zawiadomieniu. Najwyższy trybunał obrony krajowej rozstrzyga zażalenie poza posiedzeniem.

Koszta zastępcy pokrzywdzonego albo oskarżyciela prywatnego oznacza sąd karny cywilny, który ma postąpić tak, jak gdyby zastępstwo odbyło się przed sądem karnym cywilnym.

§ 411.

Pod względem wynagrodzenia kata, przybranego przez sąd obrony krajowej dla wykonania kary śmierci przez powieszenie, obowiązują należności, ustanowione według przepisów cywilnych.

Rozdział XXIV.

Wykonanie wyroków.

§ 412.

Każdego, kogo wyrokiem uwolniono, oraz każdego oskarżonego, któremu policzono w wyroku areszt śledczy na poczet kary, należy, jeżeli jest aresztowany, wypuścić na wolną stopę zaraz po ogłoszeniu wyroku, wyjąwszy, gdyby wniesienie zwyczajnego środka prawnego lub inne powody ustawowe uzasadniały potrzebę dalszego przytrzymania.

§ 413.

Każdy wyrok, orzekający karę, która ma być dopiero wykonana, należy z reguły wykonać niezwłocznie po umieszczeniu klauzuli wykonawczej przez właściwego komendanta i uwiadomieniu o niej oskarżonego.

Wykonanie wyroku zarządza sąd na podstawie polecenia wykonawczego właściwego komendanta.

Zarządzeniu wykonania i wykonaniu wyroku karnego nie stoi na przeszkodzie okoliczność, iż zastrzeżone jest jeszcze ściganie z powodu innego czynu karygodnego (§§ 37., 303. i 304.). Tylko jeżeli czyn ten jest zagrożony karą śmierci lub więzienia dożywotniego, musi się aż do prawomocnego orzeczenia o nim wstrzymać zarządzenie wykonania i wykonanie wyroku karnego, wydanego z odnośnem zastrzeżeniem.

§ 414.

Ogłoszenie klauzuli wykonawczej i dzień wykonania kary lub jej rozpoczęcia albo wypuszczenia uwięzionego na wolną stopę na podstawie wyroku należy zanotować na nim. Również należy tam uwidoczniać odroczenie kary, zachodzące według ustawy lub dozwolone w myśl § 419.

Jeżeli wskutek wyroku karnego musi się uwięzić jedną z osób, wymienionych w § 157., ustępy 3. i 4., wówczas należy doręczyć bezzwłocznie jej bezpośrednio przelóżonemu odpis wyroku, który stał się prawomocny.

§ 415.

Osobom umysłowo chorym lub dotkniętym przemijającą obłąką chorobą oraz kobietom ciężarnym nie wolno przed wyzdrowieniem ogłaszać wyroku śmierci, zaopatrzonego klauzulą wykonawczą właściwego komendanta, ani też wykonywać go na nich.

Odroczenie ogłoszenia i wykonania zarządza właściwy komendant po wysłuchaniu prokuratora wojskowego i kierownika sądu.

§ 416.

Wyrok śmierci wykonuje się nazajutrz rano po tym dniu, w którym ogłoszono skazanemu zarządzenie wykonawcze właściwego komendanta, a zarazem oznajmiono mu, iż z powodu nieulaskawienia kara będzie wykonana. Oznajmienie to uskutecznia kierownik sądu w obecności prokuratora wojskowego i protokolanta.

Po oznajmieniu tem należy przydać skazanemu duszpasterza jego wyznania religijnego, jeżeli sam nie obierze go sobie.

Przystępu do skazanego można dozwolnić prócz osób, powołanych do tego wskutek swego stanowiska urzędowego, tylko członkom jego rodziny i tym osobom, z którymi sam chce widzieć się lub mówić.

Wykonanie wyroku śmierci nie może przypaść na niedzielę lub święto ani na taki dzień, który według wyznania religijnego skazanego jest dniem uroczystym.

Gdyby wykonanie kary śmierci przez powieszenie było niewykonalne z powodu niemożności przybrania na czas kata albo wskutek innych przeszkód, może właściwy komendant zamienić ten rodzaj kary śmierci na karę śmierci przez rozstrzelanie.

§ 417.

Czas, który osoba, skazana na karę uwięzienia, przebyła w areszcie od czasu ogłoszenia wyroku karnego pierwszej instancji (§ 312.), należy wliczyć do czasu kary o tyle, o ile rozpoczęcie jej doznało zwłoki wskutek okoliczności niezależnych od woli skazanego, a zwłaszcza wskutek wniesienia środka prawnego przez osoby, które były uprawnione do tego także wbrew jego woli. Wliczenie ma miejsce nadto wtedy, gdy środek prawny, założony na korzyść skazanego, odniósł skutek, chociażby tylko częściowy. Do czasu kary należy wliczyć również czas, który skazany na karę uwięzienia przebył w areszcie od chwili prawomocności wyroku aż do zarządzenia wykonania, jeżeli wniesiony przez niego środek prawny pozostał bez skutku.

§ 418.

Jeżeli skazany popadnie w chorobę umysłową, należy odłożyć wykonanie kary na wolności aż do jego wyzdrowienia.

To samo ma miejsce przy innych chorobach, gdyby wykonanie kary na wolności mogło spowodować bezpośrednio niebezpieczeństwo dla życia skazanego.

§ 419.

Prócz wypadków §§ 127., ustęp 2., i 423. może właściwy komendant zarządzić także z wojskowych względów służbowych odroczenie kary na wolności, nieprzekraczającej jednego roku, najdłużej na osiem tygodni.

Przy karze na wolności, nieprzenoszącej jednego roku, może właściwy komendant zezwolić na odroczenie kary aż do ośmiu tygodni, jeżeli jest wykazane, iż natychmiastowe wykonanie kary pociągnęłoby za sobą dla skazanego lub jego rodziny ciężkie pokrzywdzenie, wychodzące poza cel kary, a nie należy obawiać się ucieczki skazanego.

Minister obrony krajowej może zarządzić odroczenie każdej kary na wolności, nieprzenoszącej dwóch lat, także na dłużej jak osiem tygodni i także z innych ważnych powodów prócz wymienionych w ustępach 1. i 2.

Zezwolenie na odroczenie kary, o ile nie udzielono go ze względów na służbę wojskową, można uczynić zależnym od dania zabezpieczenia lub od innych warunków.

§ 420.

Wykonania kary na wolności nie wolno z reguły (§§ 395., 400., ustęp 2., i 423.) przerywać.

Jeżeli jednak podczas odbywania kary na wolności wdrożono przeciw skazanemu postępowanie badawcze z powodu nowo na jaw wyszłego czynu karygodnego, który jest zagrożony karą śmierci lub więzienia dożywotniego, wówczas należy wstrzymać zaraz wykonanie kary na wolności i postąpić przeciw obwinionemu w myśl rozdziału XII. Jeżeli oskarżonego skazano prawomocnie na śmierć albo na karę dożywotniego więzienia, należy wykonać karę tę bez względu na orzeczoną poprzednio a nie wykonaną jeszcze karę na wolności.

Przy karach na wolności, nieprzekraczających jednego roku, może wyjątkowo właściwy komendant, a przy karach dłuższych Minister obrony krajowej zarządzić przerwanie wykonania kary także z innych bardzo ważnych powodów. Przerwania kary na dłużej jak osiem tygodni może dozwolić tylko Minister obrony krajowej. Jeżeli dozwala się przerwę na prośbę skazanego, można zezwolenie to przywiązać w każdym wypadku do dania zabezpieczenia lub innych warunków. Czasu przerwy nie wlicza się do kary.

Czas, który skazany przebył w szpitalu podczas wykonywania kary, należy wliczyć do kary, wyjąwszy, gdyby skazany spowodował lub przedłużył chorobę albo udawał ją tylko w zamiarze udaremnienia wykonania kary.

§ 421.

Wyroki, orzekające utratę stopnia wojskowego, zostają wykonane przez ogłoszenie klauzuli wykonawczej właściwego komendanta.

§ 422.

Sposób wykonania kary śmierci i kar na wolności oraz ściągania grzywien określają osobne przepisy.

Celem wykonania innych kar prócz wymienionych w ustępie poprzedzającym i w § 421., o ile sąd karny nie może wykonać ich bezpośrednio, należy porozumieć się z władzami, do których zakresu działania należą odnośnie zarządzenia.

§ 423.

Jeżeli powstaną wątpliwości co do tłumaczenia wyroku karnego lub obliczenia orzeczonej kary albo jeżeli podniesione będą zarzuty przeciw postanowieniu właściwego komendanta co do dopuszczalności wykonania kary, wówczas należy zasięgnąć orzeczenia najwyższego trybunału obrony krajowej. Właściwy komendant może zarządzić tymczasem odroczenie lub przerwanie kary.

§ 424.

Jeżeli po prawomocności wyroku karnego wyjdą na jaw okoliczności łagodzące, które w czasie wydania wyroku jeszcze nie istniały albo przynajmniej nie były znane a które nie byłyby wprawdzie pociągnęły za sobą zastosowania łagodniejszego rodzaju lub wymiaru kary lecz byłyby oczywiście spowodowały łagodniejsze jej wymierzenie, wówczas ma sąd, w którym zapadło orzeczenie w pierwszej instancji, przekonawszy się o istnieniu okoliczności takich, postawić w najwyższym trybunale obrony krajowej wniosek stosownego złagodzenia kary. Trybunał ten orzeka bez rozprawy po wysłuchaniu generalnego prokuratora wojskowego.

§ 425.

Darowanie lub złagodzenie kary w drodze łaski przysługuje tylko Najjaśniejszemu Panu (§§ 445 i 477.).

Prośby o ulaskawienie nie mają skutku odwołczego.

Rozdział XXV.

Postępowanie przeciw nieobecnym i zbiegłym.

§ 426.

Jeżeli obwiniony o czyn karygodny, podlegający ściganiu przed sądem obrony krajowej, jest nieobecny lub zbiegł i jeżeli z tego powodu nie można spowodować jego dostawienia do czynności urzędowej w toku postępowania karnego, wówczas musi się mimo to na zarządzenie właściwego komendanta zbadać starannie i dokładnie jakość czynu i zabezpieczyć środki dowodowe; w tym celu można wdrożyć także prokuratorskie lub sądowe postępowanie badawcze.

Jeżeli nie zachodzą przeszkody ustawowe, należy zaprzysiąc świadków i rzeczoznawców.

Nieobecnego, którego miejsce pobytu jest znane, można zawiadomić o toku i wyniku postępowania, jeżeli to da się wykonać bez trudności i straty czasu.

Dopiero gdy niema w ogóle podstaw do dalszych dochodzeń, należy wstrzymać postępowanie na zarządzenie właściwego komendanta aż do ewentualnego dostawienia obwinionego.

§ 427.

Jeżeli obwiniony zbiegł albo jeżeli nieobecnego obwiniono o czyn karygodny wśród okoliczności, które w myśl § 171. uzasadniałyby zarządzenie aresztu tymczasowego, wówczas powinny komendy, powołane do śledzenia i ścigania czynów karygodnych, przedsięwziąć celem ujęcia obwinionego w dany raz także rewizje domowe albo wysłać wezwania do innych komend, władz i organów, w których okręgu możnaby obwinionego przydybać.

Pod względem dalszych zarządzeń i ewidencji etatowej co do osób wojskowych, które zbiegły z służby czynnej, i innych osób wojskowych, podejrzanych o zbiegostwo, rozstrzygają wojskowe przepisy służbowe.

§ 428.

Listy gończe można rozesłać za zbiegami i takimi nieobecnymi, których miejsce pobytu jest nieznanne, tylko wtedy, gdy są silnie podejrzani o zbrodnię.

Za tymi, którzy obwinieni są tylko o występki, nie należy rozpisywać listów gończych; można jednak przestać komendom i władzom opis ich osoby w tym

celu, aby w razie wynalezienia obwinionego uwiadomiły o tem władzę, która rozesłała opis osoby.

Przeciw osobom skazanym na karę na wolności, które, pozostając na wolnej stopie, zbiegły przed rozpoczęciem kary, tudzież przeciw tym, które zbiegły z aresztu śledczego lub z kary, można w każdym wypadku rozpisać listy gończe.

Rozpisanie listów gończych (opisów osoby) należy do właściwego komendanta albo za jego zgodą do sądu. W razie ucieczki z kary może także komenda wojskowego domu więziennego rozesłać listy gończe, o ile niema się zarządzić postępowania z powodu dezercyi.

§ 429.

W liście gończym należy wymienić czyn karygodny, o który ścigany jest podejrzany albo z powodu którego został skazany, opisać jak najdokładniej jego osobę i dołączyć wezwanie, wystosowane do wszystkich komend, sądów oraz władz i organów bezpieczeństwa względem jego przytrzymania i dostawienia.

Listy gończe należy rozpowszechnić według istniejących przepisów, a zwłaszcza udzielić jak najspieszniej wszystkim władzom wojskowym i władzom bezpieczeństwa oraz organom nadzorczym w okolicy. W razie potrzeby należy spowodować także dalsze rozpowszechnienie listów gończych, a w miarę okoliczności ich obwieszczenie w dziennikach publicznych.

Tak samo jak z listami gończymi należy postąpić także z opisaniem i ogłoszeniem o rzeczach skradzionych lub zrabowanych albo przedmiotach, pochodzących z popełnionego oszustwa, fałszowania publicznych papierów kredytowych lub monet itd.

Jeżeli opis dotyczy przedmiotów większej wartości lub takiej jakości, iż zachodzi nadzieja, że ogłoszenie odnośne posłuży do wykrycia sprawcy albo zapobieżenia dalszemu złemu albo zapewnienia poszkodowanemu odszkodowania, wówczas należy zarządzić ogłoszenie to zaraz. Przy opisie sfalszowanych publicznych papierów kredytowych lub monet musi się jednak uczynić poprzednio doniesienie do władz i zakładów, wymienionych w § 223., i oczekiwać ich zgody.

§ 430.

Skoro odpadną przyczyny, które spowodowały list gończy lub opisanie, należy niezwłocznie odwołać je.

§ 431.

Jeżeli zachodzą widoki, iż będzie można uzyskać wydanie obwinionego, przebywającego za

granicą, stosownie do istniejących traktatów państwowych lub innych układów. wówczas ma sąd za zgodą właściwego komendanta odnieść się do Ministra obrony krajowej.

§ 432.

Wskutek niestawienia się jednego z obwiniętych nie powinno doznać zwłoki postępowanie przeciw obecnym współobwiniętym.

Jeżeli w wypadkach takich zwrócono właścicielom przedmioty, które mogą posłużyć do przekonania obwiniętych, można zawezwać właścicieli tych, aby w miarę możliwości utrzymywali przedmioty dowodowe w stanie. przydatnym do późniejszego przeprowadzenia dowodów. i złożyli je znowu na żądanie. Zarazem należy dołączyć do aktów dokładny opis zwróconych przedmiotów.

Rozdział XXVI.

Postępowanie doraźne.

§ 433.

W tych wypadkach zbrodni naruszenia subordynacji, buntu, ichórzostwa, naruszenia karność i porządku, nieuprawnionego werbunku i szpiegostwa, w których postępowanie doraźne według postanowień prawa karnego wojskowego może mieć miejsce bez poprzedniego ogłoszenia sądów doraźnych, należy zarządzenie postępowania tego do właściwego komendanta przy sądzie dywizyj.

§ 434.

Właściwy komendant przy sądzie dywizyj rozstrzyga o konieczności ogłoszenia sądów doraźnych dla podwładnych mu związków i osób wojskowych i zarządza następnie wdrożenie postępowania doraźnego także w tych wypadkach zbrodni powstania, dezercyi, uwiedzenia lub dania pomocy do naruszenia zaprzysiężonego obowiązku służby wojskowej, tudzież rozruchu i pojawiającego się rabunku, w których postępowanie to według postanowień prawa karnego wojskowego może wejść w zastosowanie po poprzednim ogłoszeniu.

§ 435.

Oprócz wypadków, przewidzianych w prawie karnem wojskowem, może postępowanie doraźne wejść w zastosowanie tylko po poprzednim ogłoszeniu sądów doraźnych co do zbrodni morderstwa, rabunku, podpalenia i gwałtu publicznego przez

złośliwe uszkodzenie cudzej własności, które popełniono po tem ogłoszeniu.

Ogłoszenie sądów doraźnych jest w wypadkach tych dopuszczalne tylko wtedy, gdy wspomniane zbrodnie szerzą się w sposób zatrważający tak, iż zachodzi potrzeba dania przykładu odstrasżającego, aby zapobiedz podkopaniu dyscypliny lub zagrożeniu bezpieczeństwa publicznego albo dalszemu szerzeniu się czynów karygodnych, zagrażających siłę wojennej.

Orzeczenie o konieczności ogłoszenia sądów doraźnych należy do Ministra obrony krajowej, który ze względu na szczególne warunki może przykazać upoważnienie to poszczególnym właściwym komendantom przy sądach dywizyj.

W wypadkach takich należy oznaczyć związek lub okrąg wojskowy, dla którego wchodzi w zastosowanie postępowanie doraźne.

§ 436.

W razie ogłoszenia sądów doraźnych dla poszczególnych związków wojskowych nie zachodzi pod względem właściwości komendantów zmiana w zasadach ogólnych rozdziału III.; jeżeli jednak zarządzone ogłoszenie sądów doraźnych dla pewnego oznaczonego okręgu. wówczas ma Minister obrony krajowej wyznaczyć równocześnie komendanta, właściwego dla wypadków postępowania doraźnego, zachodzących w odnośnym okręgu. Komendant ten jest następnie wyłącznie właściwy dla wypadków odnośnych z wykluczeniem komendantów właściwych w postępowaniu zwyczajnem.

Z pośród kilku komendantów, powołanych w danym wypadku do zarządzenia postępowania doraźnego, jest wyłącznie właściwym ten, w którego okręgu obwiniętego ujęto albo któremu tegoż oddano.

§ 437.

Właściwy komendant ma zarządzić ogłoszenie sądów doraźnych rozkazem.

Rozkaz ten powinien obejmować:

1. oznaczenie zbrodni, z powodu których i wymienienie związków lub okręgów wojskowych, dla których zarządzone postępowanie doraźne,
2. ostrzeżenie przed popełnianiem zbrodni takich, oraz
3. zagrożenie, iż każdy, kto po ogłoszeniu dopuści się odnośnej zbrodni, będzie oddany pod sąd doraźny i ukarany śmiercią, przyczem należy wymienić rodzaj kary śmierci.

Rozkaz ten ma być ogłoszony w sposób, przepisany w wojskowych przepisach służbowych, oraz

przez odczytanie przed frontem. Nadto można udzielić go władzom politycznym i zwierzchnościom gminnym celem publicznego obwieszczenia. Jeżeli to okazuje się wskazane, można zarządzić obwieszczenie także przez przybicie w miejscach publicznych albo umieszczenie w dziennikach publicznych.

O ogłoszeniu sądów doraźnych powinien właściwy komendant donieść w każdym wypadku (§§ 434. i 435.) Ministrowi obrony krajowej bezwzględnie i to według możliwości telegraficznie.

§ 438.

Postępowanie doraźne zostaje zarządzane w danym wypadku przez pisemny rozkaz właściwego komendanta, wystósowany do prokuratora wojskowego, w którym należy wymienić dokładnie zarówno obwinionego jak i zarzucony mu czyn.

Przy zarządzaniu postępowania doraźnego ma właściwy komendant uważać za regułę, aby stawiano przed sąd doraźny tylko takie osoby, podlegające sądownictwu karnemu obrony krajowej, które ujęto na gorącym uczynku albo których wina da się według wszelkiego prawdopodobieństwa udowodnić bez zwłoki.

Dochodzenia, potrzebne w danym razie dla przygotowania orzeczenia właściwego komendanta, nie mogą rozciągać się poza czas czterdziestu ośmiu godzin.

Osoby, wymienione w § 415., ustęp 1., nie mogą być postawione przed sąd doraźny.

Jeżeli przeciw obwinionemu zarządzono postępowanie zwyczajne, wówczas nie można zarządzać postępowania doraźnego z powodu tego samego czynu.

§ 439.

Do przeprowadzenia postępowania doraźnego jest właściwy sąd doraźny, zbierający się przy sądzie dywizyj i to bez względu na inne sprawy karne, toczące się ewentualnie przeciw obwinionemu w sądach zwyczajnych.

Sąd doraźny składa się z tych samych osób, co sąd wojenny przy sądach dywizyj, z tą zmianą, iż członkowie sądu doraźnego, prócz kierującego rozprawą oficera dla służby sprawiedliwości, mają być brani zawsze z grupy oficerów stanu żołnierskiego. Utrzymanie pewnego porządku kolejnego przy komenderowaniu tych członków sądu doraźnego jest wskazane tylko o tyle, o ile może mieć miejsce bez zwłoki.

Sąd wojenny może według uznania właściwego komendanta obrać siedzibę swoją w każdym miejscu okręgu, dla którego ogłoszono sądy doraźne.

§ 440.

Wdrożenie postępowania doraźnego powoduje prokurator wojskowy przez natychmiastowe udzielenie sądowi dywizyj rozkazu, otrzymanego od właściwego komendanta. Sąd dywizyj powinien zaraz po otrzymaniu rozkazu tego wydać z jak największym pospiechem zarządzenia co do zebrania się sądu doraźnego oraz dostarczenia eskorty i oddziału egzekucyjnego, potrzebnych dla bezpieczeństwa sądu doraźnego i ewentualnego wykonania kary śmierci, tudzież postarać się o to, aby w miejscu, przeznaczonym do odbywania sądu doraźnego, przygotowano potrzebne przybory urzędowe, aby znajdował się tam duszpasterz, lekarz, a w danym razie także kat i aby w razie skazania na karę śmierci nie stało nic na przeszkodzie jej wykonaniu.

§ 441.

Nie przeprowadza się formalnego postępowania badawczego ani nie wnosi aktu oskarżenia, lecz całe postępowanie ma odbyć się od początku do końca przed zebraniem sądem doraźnym i to ile możliwości bez przerwy.

Obwinionego należy stawić przed sądem doraźnym zaraz po jego zebraniu się.

Prokurator wojskowy ma obowiązek postarać się o dowody potrzebne do rozprawy, a w szczególności spowodować w razie potrzeby bezpośrednio zawezwanie pokrzywdzonych, świadków i rzeczoznawców, względnie ich doprowadzenie.

Sąd doraźny może odbyć się w każdym czasie, a także pod gołym niebem.

Najdłuższy czas postępowania przeciw poszczególnemu obwinionemu wraz z wydaniem wyroku oznacza się na trzy razy po dwadzieścia cztery godzin, który to termin ma być liczony od chwili stawienia obwinionego przed sądem doraźnym. Jeżeli nie można dotrzymać terminu tego, należy wdrożyć postępowanie zwyczajne.

§ 442.

W postępowaniu przed sądem doraźnym należy unikać wszelkich rozwlekłości i stosować analogicznie przepisy, zawarte w rozdziale XVIII., o ile w dalszym ciągu nie postanowiono wyjątków.

Obwiniony może obrać sobie obrońcę (rozdział V.) i powinien być pouczone przez prokuratora wojskowego o prawie tem zaraz po zarządzeniu postępowania doraźnego, a w każdym razie przed

postawieniem przed sąd doraźny. Jeżeli obwiniony nie korzysta z prawa tego albo jeżeli obrońca obrońca nie może być natychmiast przybrany do rozprawy, ma sąd wyznaczyć obrońcę z urzędu. Jeżeli niema w tym celu natychmiast do rozporządzenia uzdatnionej osoby świadomej prawa, należy wyznaczyć obrońcą oficera stanu żołnierskiego.

§ 443.

Zamiast odczytaniu aktu oskarżenia rozpoczyna rozprawę prokurator wojskowy przedstawieniem faktów, zarzuconych obwinionemu.

Postępowanie ma z reguły ograniczyć się do dowodu czynu, z powodu którego wdrożono postępowanie doraźne; na wniosek prokuratora wojskowego można jednak rozszerzyć je także na inne czyny, podlegające postępowaniu doraźnemu, jeżeli nie należy wskutek tego obawiać się zwłoki (§ 441., ustęp ostatni), udaremniającej postępowanie doraźne. Innych czynów karygodnych oskarżonego nie powinno się uwzględniać.

Wyśledzenia współwinnych i uczestników nie należy wprawdzie pomijać, lecz wydanie i wykonanie wyroku przeciw oskarżonemu nie powinno z tego powodu doznawać odwołki.

Po zamknięciu postępowania dowodowego ma prokurator wojskowy przedstawić jego wyniki i postawić wniosek swój. Obwiniony i obrońca mają na to odpowiedzieć, a gdyby prokurator wojskowy miał jeszcze co do odpowiedzi, służy obwinionemu i jego obrońcy w każdym razie prawo przemówienia na ostatku.

§ 444.

Następnie uznaje przewodniczący rozprawę za zamkniętą i zarządza odprowadzenie oskarżonego, poczem sąd doraźny przystępuje do wydania orzeczenia na naradzie niejawniej przy zachowaniu przepisów §§ 74. do 79., 302., ustęp 1. i 305.

Jeżeli obwinionego uznano jednomyślnie winnym czynu karygodnego, podlegającego postępowaniu doraźnemu, ma sąd doraźny orzec równocześnie w wyroku karę śmierci.

Przeciw oskarżonym, którzy w czasie popełnienia czynu nie ukończyli jeszcze 20. roku życia, należy w miejsce kary śmierci przez powieszenie orzec ciężkie więzienie od lat dziesięciu do dwudziestu, a w miejsce kary śmierci przez rozstrzelanie, więzienie lub ciężkie więzienie od lat pięciu do dziesięciu. Ponadto może sąd doraźny, jeżeli przez wykonanie kary śmierci na jednym lub kilku z najbardziej na karę zasługujących dano już przykład

odstraszający, potrzebny dla przywrócenia spokoju i porządku. orzec z ważnych powodów przeciw tym, którzy mieli mniejszy udział, w miejsce kary śmierci wyż wymienione kary na wolności. Dalsze złagodzenie kary na zasadzie prawa nadzwyczajnego łagodzenia według § 309., ustęp ostatni, niema miejsca. W miejsce kary śmierci przez rozstrzelanie można orzec ciężkie więzienie tylko wtedy, jeżeli czyn karygodny jest zagrożony ciężkiem więzieniem w braku tych znamion szczególnych, które uzasadniają orzeczenie kary śmierci.

Jeżeli odnośnie do czynu karygodnego, podlegającego postępowaniu doraźnemu, zachodzi jeden z warunków, przewidzianych w § 306., punkty 1., 2. i 4., ma sąd doraźny orzec wyrokiem uwolnienie obwinionego.

§ 445.

Wyrok wygotowuje się na piśmie.

Do prawomocności wyroku potrzeba potwierdzenia przez właściwego komendanta; w tym celu ma przewodniczący i kierujący rozprawą przedłożyć wspomnianemu komendantowi wyrok wraz z aktami zaraz po jego wydaniu albo przesłać go, jeżeli komendant ten nie przebywa w odnośnym miejscu.

Najjaśniejszy Pan może nadać właściwemu komendantowi prawo zamiany kary śmierci w drodze łaski.

Jeżeli właściwy komendant postanawia nie potwierdzić wyroku sądu doraźnego z przyczyn prawnych, co powinien uzasadnić pisemnie, wówczas ma wydać dalsze zarządzenia co do wdrożenia postępowania zwyczajnego i orzec o dalszem zatrzymaniu obwinionego w areszcie śledczym.

§ 446.

Wyrok prawomocny wraz z klauzulą potwierdzającą, dołączoną do wyroku przez właściwego komendanta, i przyznanem ewentualnie ulaskawieniem należy ogłosić oskarżonemu natychmiast publicznie. To samo ma stać się z orzeczeniem właściwego komendanta, wydanem według § 445., ustęp ostatni.

Przeciw wyrokowi sądu doraźnego niema środka prawnego; prośba o ulaskawienie, wniesiona przez kogokolwiek, niema skutku odwołocznego.

Jeżeli oskarżonego skazano na śmierć i nie ulaskawiono, należy przydać mu po ogłoszeniu wyroku duchownego, o ile to jest możliwe, i wykonać karę śmierci po upływie odpowiedniego czasu, pozostawionego dla przygotowania się na śmierć, a z reguły w ciągu dwóch godzin.

Po ogłoszeniu wyroku uwalniającego, zatwierdzonego przez właściwego komendanta, należy wypuścić oskarżonego zaraz na wolną stopę, jeżeli żadne względy ustawowe nie uzasadniają dalszego jego przytrzymania.

§ 447.

Jeżeli sąd doraźny uznaje się za niewłaściwy, jeżeli wyrok skazujący nie może zapaść tylko dla braku jednomyślności sędziów albo jeżeli przeciw obwinionemu zachodzą wprawdzie silne poszlaki, iż popełnił zarzucony mu czyn karygodny, jednak dowód winy nie da się przeprowadzić w ciągu terminu ustawowego (§ 441. ustęp ostatni), jeżeli w toku rozprawy okazuje się, że obwiniony znajduje się w jednym z stanów, wymienionych w § 415., wreszcie jeżeli w ciągu terminu ustawowego nie można wogóle wydać wyroku, wówczas postanawia sąd doraźny, iż dalsze postępowanie doraźne nie będzie miało miejsca.

Uchwałę sądu doraźnego należy oznajmić oskarżonemu i przedłożyć właściwemu komendantowi, który stosownie do niej ma wydać potrzebne zarządzenia celem wdrożenia postępowania zwyczajnego, a zarazem postanowić, czy areszt obwinionego ma trwać dalej lub nie.

§ 448.

Z rozprawy przed sądem doraźnym należy spisać protokoły według przepisu §§ 314. do 316., których treść powinna ograniczać się do najistotniejszych szczegółów rozprawy. Protokoły mają być podpisane przez kierującego rozprawą i protokolanta.

§ 449.

Zniesienie ogłoszonych sądów doraźnych należy w wypadkach § 434. do właściwego komendanta, który je zarządził, i do Ministra obrony krajowej, a w przypadkach § 435. do tegoż Ministra i do właściwego komendanta, którego Minister upoważnił w danym razie do zarządzenia postępowania doraźnego.

Zniesienie sądów doraźnych należy orzec zaraz po ustaniu przyczyny, która spowodowała zarządzenie postępowania doraźnego, a zwłaszcza, gdy przez wykonanie kary śmierci na jednym lub kilku z winnych dano już dostateczny przykład odstraszący; zniesienie to należy obwieścić zawsze w ten sam sposób, jak zaprowadzenie sądów doraźnych.

W wszystkich wiszących jeszcze sprawach karnych oraz tych, w których zapadły już wyroki śmierci, lecz nie zostały jeszcze wykonane, należy uwiadomić obwinionego o zniesieniu postępowania

doraźnego; właściwy komendant ma równocześnie wdrożyć postępowanie badawcze, poczem należy przeprowadzić dalsze postępowanie według ogólnych przepisów niniejszej ustawy o postępowaniu karnem.

§ 450.

Wszystkie wyroki, zapadłe w postępowaniu doraźnym, należy wraz z aktami rozprawy przedłożyć Ministrowi obrony krajowej najdalej w czternastu dniach po wykonaniu wyroków celem zbadania ich przez generalnego prokuratora wojskowego, który poczyni wnioski, jakie uzna za odpowiednie.

Jeżeli wyłonią się powody wznowienia postępowania, należy postąpić według przepisu rozdziału XXI.

Rozdział XXVII.

Organizacja sądów i postępowanie w polu.

Tytuł 1.

Postanowienia ogólne.

§ 451.

Zarządzenia rozdziałów poprzedzających obowiązują także w polu, o ile rozdział niniejszy nie obejmuje przepisów odmiennych.

§ 452.

Przepisy, podane co do stosunku służbowego w polu, mają wejść w zastosowanie:

1. przy wszystkich ruchomych komendach, wojskach, oddziałach i zakładach, przydzielonych do armii w polu, od chwili opuszczenia stacyi mobilizacyjnej aż do demobilizacji,

2. w twierdzach, postawionych w stan uzbrojenia wojennego, które leżą w obrębie obszaru armii operującej (korpusu) albo zostały postawione w stan wojenny z powodu zagrożenia przez nieprzyjaciela. Komendant twierdzy ma ogłosić rozpoczęcie się i ustanie tych warunków.

Tytuł 2.

Zakres sądownictwa karnego wojskowego.

§ 453.

Komendy, wojska, oddziały, zakłady i poszczególne osoby wspólnej siły zbrojnej albo k. w. obrony krajowej, które według wojennej *Ordre de bataille* albo według swego stałego przydzielenia wojennego

będą podporządkowane komendantowi dywizji wojsk albo komendantowi c. k. obrony krajowej (§ 8., ustęp 1.), posiadającemu według § 459., ustęp 1., prawo ścigania karnego, podlegają podczas przydzielenia tego sądownictwu karnemu obrony krajowej. Odwrotnie komendy, wojska, oddziały, zakłady i poszczególne osoby c. k. obrony krajowej (§ 8., ustęp 1.), podporządkowane w ten sam sposób komendantowi dywizji wojsk albo komendantowi wojska wspólnego lub k. w. obrony krajowej, posiadającemu w myśl § 459., ustęp 1., ustaw o postępowaniu karnem wojskowym dla wspólnej siły zbrojnej lub k. w. obrony krajowej prawo ścigania karnego, albo komendantowi jednego lub kilku okrętów wojennych (§§ 455. B i 459., ustęp 1., ustawy o postępowaniu karnem wojskowym dla wspólnej siły zbrojnej), wyposażonemu w takie samo prawo, podlegają podczas przydzielenia tego sądownictwu karnemu liniowemu albo sądownictwu karnemu k. w. obrony krajowej.

Komendy, wojska, oddziały, zakłady i poszczególne osoby wspólnej siły zbrojnej albo k. w. obrony krajowej (§ 8., ustęp 1.), które wskutek zdarzeń wojennych zostają odkomenderowane od związku swego albo wychodzą z niego i przechodzą przez to pod rozkazy jednego z wymienionych w ustępie 1. właściwych komendantów c. k. obrony krajowej, podlegają w ciągu trwania stosunku tego sądownictwu karnemu obrony krajowej. Odwrotnie komendy, wojska, oddziały, zakłady i poszczególne osoby c. k. obrony krajowej (§ 8., ustęp 1.), które wskutek zdarzeń wojennych zostają odkomenderowane od związku swego albo wychodzą z niego i przechodzą przez to pod rozkazy jednego z wymienionych w ustępie 1. właściwych komendantów wspólnej siły zbrojnej albo k. w. obrony krajowej (§ 8., ustęp 1.), podlegają w ciągu trwania stosunku tego sądownictwu karnemu liniowemu albo sądownictwu karnemu k. w. obrony krajowej.

Jeżeli jednak komendant takiego oddziału broni jest sam wyposażony w prawa właściwego komendanta, wówczas nie zachodzi zmiana pod względem sądownictwa karnego.

§ 454.

Najwyższy komenderujący może poddać osoby, które nie podlegają zresztą sądownictwu karnemu wojskowemu, a będą przydybane w kraju nieprzyjacielskim w obrębie, zajętem przez wojska (komendy) zmobilizowane lub ich sprzymierzeńców, pod sądownictwo karne obrony krajowej:

1. z powodu czynów karygodnych, popełnionych w tym obrębie,
2. bez względu na miejsce popełnienia czynu z powodu zbrodni nieuprawnionego werbunku, uwiedzenia lub dania pomocy do naruszenia zaprzy-

sięzonego obowiązku służby wojskowej, szpiegostwa i innych porozumień z nieprzyjacielem albo innych działań, mających na celu szkodę dla siły zbrojnej lub wojsk z nią sprzymierzonych albo korzyść dla nieprzyjaciela, dalej z powodu uwiedzenia do nie dopełnienia wojskowego rozkazu powołującego albo z powodu przestępstwa, popełnionego czynami takimi, a podlegającemu surowszemu ukaraniu.

Tytuł 3.

Organizacja sądowa w polu.

§ 455.

Komendantami, posiadającymi prawo ścigania karnego, są w polu:

komendant dywizji wojsk obrony krajowej, mianowany komendant twierdzy (przystani wojennej), w której w myśl § 452., punkt 2., ma wejść w zastosowanie postępowanie podczas służby w polu.

komendant korpusu.

komendant armii.

szeft komendy etapowej armii.

naczelný komendant armii.

§ 456.

Właściwość komendantów, wymienionych w § 455., rozciąga się co do swego zakresu rzeczowego na wszystkie czyny karygodne (§§ 20. i 21.), przekazane do rozstrzygnięcia sądom obrony krajowej.

§ 457.

Właściwość komendantów w polu rozciąga się co do swego zakresu osobistego na wszystkie osoby, podporządkowane im wojskowo albo należące do obszaru, objętego ich rozkazami, które podlegają sądownictwu karnemu obrony krajowej, z wyjątkiem tych, które według ustawy albo zarządzenia najwyższego komenderującego (naczelnego komendanta armii, komendanta armii, komendanta korpusu samodzielnie operującego) są w myśl § 459., ustępy 1. i 2., przydzielone innemu właściwemu komendantowi.

Właściwość ich rozciąga się dalej na osoby, niepoddane pod ich rozkazy, a podlegające sądownictwu karnemu obrony krajowej, które będą przytrzymane na obszarze, objętym ich rozkazami, jeżeli nie można uzyskać łatwo interwencji właściwego zresztą komendanta, ludzież na osoby, przytrzymane na obszarze, objętym ich rozkazami, a poddane wskutek osobnego zarządzenia najwyższego komenderującego (§ 454.) pod sądownictwo karne obrony krajowej.

Mianowany komendant twierdzy (przystani wojennej), komendant korpusu, komendant armii, szeft

komendy etapowej armii i naczelny komendant armii wykonują prawa właściwego komendanta, o ile zachodzą inne wymogi ustępów poprzedzających, także nad tymi osobami i w tych sprawach karnych, które podlegają sądownictwu karnemu liniowemu.

Prawa właściwego komendanta nad pułkownikami (równorzędnymi) i osobami wojskowymi wyższej jeszcze rangi, bez względu na to, czy podlegają one sądownictwu karnemu obrony krajowej lub liniowemu, przysługują z reguły (§§ 459. i 479. ustęp 1.) tylko najwyższemu komenderującemu przy armii w polu, a w twierdzy, zamkniętej przez nieprzyjaciela, tylko najwyższemu dowódcy wojskowemu, posiadającemu prawo ścigania karnego.

§ 458.

Właściwi komendanci w polu powinni w tych wypadkach, w których według przepisów poprzedzających wykonują prawa właściwego komendanta nad osobami i w sprawach karnych, które podpadają pod sądownictwo karne liniowe, postępować według postanowień, obowiązujących dla właściwych komendantów wojska wspólnego, a tem samem przestrzegać przy ewentualnem zastosowaniu postanowienia § 461., ustęp 3., co do wyboru osób, potrzebnych do przeprowadzenia badania, zastępowania oskarżenia i wydania wyroku, przepisów ustawy o postępowaniu karnem wojskowym dla wspólnej siły zbrojnej, o ile osoby, potrzebne według ustawy tej, są do rozporządzenia. To samo ma obowiązywać dla sądów orzekających.

§ 459.

W razie potrzeby może przy armii w polu najwyższy komenderujący przenieść prawa właściwego komendanta z ograniczeniem w kierunku osobistym lub rzeczowym albo bez tego ograniczenia także na takich dowódców podwładnych, którym prawa te nie są ustawą wyraźnie przyznane.

Przy armii w polu wykonywa dalej najwyższy komenderujący prawo ograniczenia lub rozszerzenia właściwości podporządkowanych mu komendantów, które w § 33., ustęp 2., zastrzeżone zostało rozporządzeniu. Wolno mu także przekazywać z ważnych powodów poszczególne sprawy karne z własnej kompetencji albo kompetencji jednego z podwładnych komendantów do kompetencji innego podwładnego komendanta.

W wszystkich tych wypadkach należy jednak przy armii w polu zachowywać granice między sądownictwem karnem obrony krajowej i liniowem.

§ 460.

Połączenie postępowania karnego przeciw kilku współobwinionym, należącym do kompetencji

różnych komendantów, oraz uchylenie połączenia (§ 38.) zarządza w obrębie granic sądownictwa karnego obrony krajowej komendant, będący wspólnym ich przełożonym, także wtedy, gdy przeciw jednemu z obwinionych wniesiono już oskarżenie.

Komendant ten rozstrzyga także w razie wątpliwości co do kompetencji kilku podwładnych mu komendantów (§ 39.).

§ 461.

Właściwym komendantom przydzielili się potrzebną liczbę oficerów dla służby sprawiedliwości celem sprawowania czynności prowadzącego śledztwo, kierującego rozprawą i prokuratora wojskowego.

Równocześnie z nadaniem praw właściwego komendanta (§ 459. ustęp 1.) należy nowo ustanowionemu komendantowi oddać do rozporządzenia potrzebną ilość oficerów dla służby sprawiedliwości.

Przełożony komendant może w razie potrzeby użyć do przeprowadzenia postępowania karnego przeciw osobie należącej do jego kompetencji także oficerów dla służby sprawiedliwości, przydzielonych jednemu z podwładnych komendantów.

§ 462.

W polu nie ustanawia się sądów śledczych.

Sądami orzekającymi są w polu sądy wojenne polowe.

Zbierają się one w każdym wypadku z osobna tylko na wezwanie właściwego komendanta i bywają oznaczane według jego komendy. Sądy orzekające, złożone w myśl § 458., oznaczają się jako sądy wojenne polowe liniowe przy komendzie, którą sprawuje właściwy komendant.

§ 463.

Sąd wojenny polowy składa się z tych samych osób, co sąd wojenny przy sądach dywizyj, z tą zmianą, iż członków sądu wojennego, z wyjątkiem oficera dla służby sprawiedliwości, pełniącego funkcje kierującego rozprawą, można powołać w przypadkach §§ 56. i 58., ustęp 2., zawsze z grupy oficerów stanu żołnierskiego.

Dla oficerów cudzoziemskich i osób równorzędnych (§ 11., punkt 9.) tworzy się sąd wojenny tak samo, jak dla oficerów i osób równorzędnych z siły zbrojnej.

Przy powoływaniu członków sądu wojennego nie istnieje pewien oznaczony porządek kolejny.

W razie potrzeby można zastąpić wyjątkowo członka sądu wojennego z obrony krajowej członkiem z innej części siły zbrojnej albo z żandarmeryi.

Tytuł 4.

Postępowanie w polu.

§ 464.

Postępowanie w polu stosuje się w ogólności do przepisów, normujących postępowanie w sprawach karnych, dla których sąd dywizyjny jest rzeczowo właściwy.

Przepisy § 80., punkt 3. a, ustęp 2., punkt 4. i punkt 5., ustępy 2. i 3., mają być stosowane w obrębie granic królestw i krajów reprezentowanych w Radzie państwa o tyle, o ile w danych warunkach dadzą się przeprowadzić bez znacznego utrudnienia lub opóźnienia postępowania.

§ 465.

Właściwy komendant wyznacza równocześnie z zarządzeniem postępowania badawczego (§ 137.) oficera dla służby sprawiedliwości, który ma przeprowadzić je jako prowadzący śledztwo.

W razie potrzeby można wyznaczyć jako prowadzącego śledztwo także oficera stanu żołnierskiego (z żandarmeryi). Oficer ten ma być przed objęciem urzędu zaprzysiężony przez właściwego komendanta.

Prowadzący śledztwo ma wszystkie prawa sędziego śledczego.

§ 466.

W postępowaniu badawczem należy unikać wszelkiej rozwlekkości.

Co do protokolowania obowiązują postanowienia § 152., ustęp 2.

Świadka sądowego powinno się przybrać do czynności badawczych tylko wtedy, gdy właściwy komendant uważa to za potrzebne.

Do oględzin przez rzeczoznawców i do wydania orzeczenia wystarcza zawsze jeden znawca. Przy oględzinach i otwarciu zwłok można w razie potrzeby użyć jako rzeczoznawcy także lekarza ordynującego.

Oględziny, zatrzymanie przedmiotów, oraz rewizya domu lub osoby mogą być także w innych wypadkach, prócz wymienionych w §§ 132., ustęp 1., i 235., ustęp 1., zarządzane przez właściwego komendanta, a w wypadkach naglących przez prowadzącego śledztwo i uskutecznione przez niego samego. Także doprowadzenie świadków może być zarządzane w wypadkach naglących wprost przez właściwego komendanta albo przez prowadzącego śledztwo.

§ 467.

Wszystkie postanowienia i rozstrzygnięcia, które w myśl rozdziałów poprzedzających mają być wydawane przez sąd śledczy (kierownika sądu), będą wydawane przez właściwego komendanta albo na jego zarządzenie i wychodzą na zewnątrz pod oznaczeniem „sądu“ tej komendy, a w wypadkach § 458. sądu liniowego przy tej komendzie, którą sprawuje właściwy komendant.

§ 468.

Przeciw zarządzeniom prowadzącego śledztwo dopuszczalne jest w ciągu dwudziestu czterech godzin zażalenie do właściwego komendanta. Przeciw postanowieniom i orzeczeniom tego ostatniego niema środka prawnego.

§ 469.

Zaniechanie postępowania następuje aż do rozpoczęcia rozprawy głównej na zarządzenie właściwego komendanta.

§ 470.

Czas wniesienia oskarżenia zastrzeżony jest w polu uznaniu właściwego komendanta.

Właściwy komendant postanawia wniesienie oskarżenia pisemnym rozkazem (§ 242.), wystosowanym do oficera dla służby sprawiedliwości, którego wyznaczy w danym wypadku do zastępowania oskarżenia w charakterze prokuratora wojskowego.

W razie potrzeby można poruczyć zastępstwo oskarżenia oficerowi stanu żołnierskiego. Oficer ten powinien być zaprzysiężony przez właściwego komendanta przed objęciem urzędu.

Co do wniesienia oskarżenia obowiązują zresztą przepisy, podane w rozdziale XVI. odnośnie do postępowania przed sądami brygady, z tą zmianą, iż pisemny wniosek oskarżyciela na ukaranie ma być oddany kierującemu rozprawą, wyznaczonemu według § 472., który powinien przedstawić właściwemu komendantowi odpowiednie wnioski co do dostarczenia potrzebnych środków dowodowych.

§ 471.

Jeżeli niema od razu do rozporządzenia obrońcy obznajomionego z prawem, można powierzyć obronę oficerowi stanu żołnierskiego także w tych wypadkach, w których według § 90., ustęp 3., należałoby ustanowić obrońcę świadomego prawa.

Ograniczenia § 95., punkt 3., i § 98. odpadają, a również ograniczenie, iż obrońcy, wymienieni

w § 91., punkt 1., nie mogą posiadać stopnia niższego aniżeli oskarżony (§ 97.).

§ 472.

Równocześnie z wniesieniem oskarżenia wyznacza właściwy komendant oficera dla służby sprawiedliwości, który przy rozprawie głównej ma współdziałać jako kierujący rozprawą.

W braku innego oficera dla służby sprawiedliwości można ustanowić kierownikiem rozprawy także oficera, który prowadził śledztwo.

§ 473.

Termin między uwiadomieniem obwinionego o wniesieniu oskarżenia a rozprawą główną musi wynosić najmniej trzy dni, wyjąwszy, gdyby oskarżony zgodził się wyraźnie na jego skrócenie.

Wezwanie świadków i rzeczoznawców do rozprawy głównej nie podlega ograniczeniu czasowemu w myśl § 247., ustęp 6.

Wniosek na dostarczenie nowych środków dowodowych (§ 250.) ma być postawiony przez oskarżonego najpóźniej w dniu, następującym po uwiadomieniu go o wniesieniu oskarżenia.

§ 474.

Rozprawa główna jest z reguły niejawną; przystęp do niej jest jednak dozwolony pokrzywdzonemu i jego zastępcy ustawowemu oraz osobom zaufania oskarżonego (§ 260.) z wyjątkiem przypadku, przewidzianego w § 261.

Właściwy komendant może według okoliczności zarządzić jawność rozprawy głównej w myśl § 257.

W wypadkach takich może sąd wojenny uchwalić wykluczenie jawności (§ 258.) tylko po zasięgnięciu zezwolenia właściwego komendanta.

Pod względem oględzin, zatrzymania przedmiotów, rewizji domu i osoby oraz doprowadzenia świadków przysługują sądowi wojennemu te same prawa, które w myśl § 406., ustęp ostatni, są przyznane właściwemu komendantowi.

§ 475.

Przeciw wyrokom sądów wojennych polowych nie są dopuszczalne zwyczajne środki prawne. Do prawomocności wyroków tych potrzeba potwierdzenia przez właściwego komendanta, a przy wyrokach śmierci, z wyjątkiem wypadku, przewidzianego w § 482., ustęp 3., potwierdzenia przez najwyższego komenderującego przy armii w polu, o ile nie jest on powołany do potwierdzenia już jako właściwy komendant.

W twierdzy zamkniętej przez nieprzyjaciela przysługuje prawo potwierdzania wyroków śmierci najwyższemu komendantowi, posiadającemu prawo ścigania karnego.

§ 476.

Wyrok należy ogłosić zaraz po jego wydaniu i wraz z aktami karnymi przedłożyć niezwłocznie właściwemu komendantowi.

Przed powzięciem postanowienia co do zatwierdzenia wyroku karnego albo przed dalszym przedłożeniem wyroku śmierci ma właściwy komendant zarządzić protokolarne przesłuchanie oskarżonego za pośrednictwem oficera dla służby sprawiedliwości albo oficera stanu żołnierskiego na okoliczność, czy i jakie uciążliwości chce wnieść przeciw wyrokowi i w jaki sposób je uzasadnia. Oskarżony może korzystać przytem z pomocy obrońcy. Właściwy komendant może kazać przeprowadzić dochodzenia co do okoliczności, podanych przez oskarżonego. Protokół i akta ewentualnych dochodzeń należy dołączyć do aktów karnych.

Jeżeli właściwy komendant (najwyższy komenderujący) ma do rozporządzenia oficera dla służby sprawiedliwości, który nie brał udziału w rozprawie głównej, wówczas powinien zażądać od niego przed powzięciem postanowienia co do potwierdzenia wyroku pisemnej opinii prawnej i dołączyć ją do aktów.

Przy przedkładaniu wyroku śmierci ma właściwy komendant oświadczyć się na piśmie o istnieniu powodów ulaskawienia.

§ 477.

Jeżeli właściwy komendant (najwyższy komenderujący) zgadza się na wyrok, wówczas umieszcza na nim klauzulę potwierdzającą.

Najjaśniejszy Pan może nadać właściwemu komendantowi (najwyższemu komenderującemu) prawo darowania i łagodzenia kary w drodze łaski.

Oskarżony powinien być zawiadomiony o klauzuli potwierdzającej i ewentualnem ulaskawieniu przez kierującego rozprawą albo innego oficera dla służby sprawiedliwości albo przez swoją komendę przełożoną, poczem należy zarządzić z reguły niezwłoczne wykonanie kary.

§ 478.

Jeżeli właściwy komendant uznaje, że postępowanie lub wyrok sprzeciwiają się ustawie (§ 358.) albo że ustalenia faktyczne są wątpliwe, wówczas powinien przedłożyć wyrok wraz z aktami karnymi i swą opinią pisemną najwyższemu komenderującemu przy armii w polu do rozstrzygnięcia.

Komenderujący ten ma orzec po zasięgnięciu opinii przydzielonego mu oficera dla służby sprawiedliwości, czy należy zwrócić wyrok właściwemu komendantowi do potwierdzenia czy też znieść go.

Orzeczenie, czy wyrok ma być potwierdzony czy też zniesiony z powodu zachodzących przyczyn nieważności (§ 358.) albo wątpliwych ustaleń faktycznych, służy najwyższemu komenderującemu także wtedy, gdy on sam jest właściwym komendantem albo gdy chodzi o wyrok śmierci, przedłożony mu do potwierdzenia.

Postanowienia ustępów poprzedzających, odnoszące się do najwyższego komenderującego, mają analogiczne zastosowanie także do najwyższego komendanta w twierdzy, zamkniętej przez nieprzyjaciela, który posiada prawo ścigania karnego.

§ 479.

W razie zniesienia wyroku należy zarządzić przeprowadzenie nowej rozprawy głównej. Najwyższy komenderujący może skorzystać w wypadku tym z prawa delegacji, przysługującego mu w myśl § 459., ustęp 2., jeżeli okazuje się to potrzebne lub odpowiednie. W przypadku § 478., ustęp 3., stanowi delegacja regułą; delegacja taka nie narusza jednak prawa najwyższego komenderującego do zatwierdzania wyroków śmierci.

Do nowo zwołanego sądu wojennego nie wolno przybierać jako sędziów tych osób, które współdziałały przy poprzedniej rozprawie głównej w charakterze członków sądu wojennego.

§ 480.

Właściwy komendant może w obliczu nieprzyjaciela skrócić termin wykonania kary śmierci, oznaczony w § 416., ustęp 1.; skazanemu musi się jednak pozostawić do przygotowania się co najmniej dwie godziny.

O wykonaniu kary śmierci należy donieść najwyższemu komenderującemu.

Właściwy komendant w polu może ze względów na służbę wojskową dozwolnić odroczenia lub przerwania orzeczonej kary na wolności, nie będąc związany ograniczeniami §§ 419. i 420. Równocześnie z dozwoleniem odroczenia lub przerwania może właściwy komendant, któremu przysługuje prawo ułaskawienia, przyobieczać skazanemu złagodzenie lub darowanie kary w razie dzielnego zachowania się przed nieprzyjacielem.

§ 481.

Do zarządzenia postępowania doraźnego w przypadkach, w których postępowanie to w myśl

postanowień prawa karnego wojskowego może mieć miejsce bez poprzedniego ogłoszenia sądów doraźnych, są upoważnieni w polu wszyscy właściwi komendanci (§§ 455. i 459., ustęp 1.). Do nich należy również rozstrzygnięcie o potrzebie ogłoszenia postępowania doraźnego dla związków i osób wojskowych, pozostających pod ich komendą, w tych wypadkach, w których postępowanie doraźne według postanowień prawa karnego wojskowego może mieć miejsce po poprzednim ogłoszeniu. Ograniczenia praw właściwego komendanta, zawarte w § 457., ustęp 4., nie mają zastosowania do postępowania doraźnego.

Ogłoszenie sądów doraźnych w innych wypadkach oraz dla pewnych okręgów może zarządzić tylko najwyższy komenderujący przy armii w polu, oraz komendant, wymieniony w § 475., ustęp 2. Komendanci ci mogą zarządzić ogłoszenie sądów doraźnych z powodu wszystkich zbrodni i względem wszystkich osób, podlegających sądowi karnemu obrony krajowej.

Zniesienie ogłoszonego postępowania doraźnego następuje na zarządzenie komendanta, który je zawiesił; w każdym jednak razie przysługuje prawo to także komendantom, wymienionym w ustępie poprzedzającym.

§ 482.

Sąd doraźny składa się tak jak sąd wojenny polowy.

Jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem, można poruczyć kierownictwo rozprawy w postępowaniu doraźnym w miejsce oficera dla służby sprawiedliwości (§ 472.) oficerowi stanu żołnierskiego.

Do potwierdzenia wyroków śmierci jest uprawniony ten komendant, który zarządził postępowanie doraźne. Co do wykonywania prawa łaski, obowiązuje przepis § 477., ustęp 2.

Zresztą stosuje się postępowanie doraźne do przepisów rozdziału XXVI. z zmianami, uzasadnionymi odmienną organizacją sądową w polu.

O każdym zarządzeniu i zniesieniu postępowania doraźnego oraz każdym wykonaniu wyroku śmierci, wydanego w postępowaniu doraźnym, należy donieść najwyższemu komenderującemu.

§ 483.

Osoba, skazana (ułaskawiona) przez sąd wojenny polowy na karę na wolności albo na utratę stopnia wojskowego, oraz jej zastępca ustawowy mają prawo wniesić w ciągu trzech miesięcy od chwili, gdy stosunek służbowy w polu ustał w ogóle albo gdy skazany wyszedł z stosunku tego co do swej osoby, do Ministra obrony krajowej prośbę o spowodowanie zażalenia nieważności w obronie ustawy

albo wznowienia postępowania w myśl § 401. W prośbie tej, którą czynne osoby wojskowe powinny wnieść w drodze służbowej, a którą czynni szeregowcy oraz czynni gażyści, niezaliczeni do pewnej klasy rangi, mogą podać tylko ustnie do protokołu (§ 324.), należy wymienić dokładnie punkty zażalenia. Błędne określenie przedmiotu prośby nie ma znaczenia.

§ 484.

Minister obrony krajowej zarządza po ewentualnem spowodowaniu dochodzeń co do prośby zbądanie aktów karnych przez generalnego prokuratora wojskowego i odrzuca następnie prośbę jako nieuzasadnioną albo przychyła się do niej, polecając generalnemu prokuratorowi wojskowemu wdrożenie postępowania w myśl § 376. albo § 401.

Postępowanie przy zażaleniu nieważności w obronie ustawy stosuje się do postanowień §§ 377. i 378.

Orzeczenie najwyższego trybunału obrony krajowej o wznowieniu postępowania zapada według przepisu § 401. w senacie, złożonym w myśl § 67., punkt 1.

§§ 373., ustęp 3., 379., ustęp 3. i 400., ustęp 4., mają zastosowanie.

§ 484.

Postępowanie karne, toczące się przeciw pewnej osobie przed sądem obrony krajowej w czasie jej wejścia w stosunek służby w polu, należy prowadzić dalej według postanowień rozdziału niniejszego.

Wyrok, który w tym czasie zapadł już ale nie stał się jeszcze prawomocny, uzyskuje prawomocność bez względu na to, czy został zacepiony środkiem prawnym lub nie, z chwilą potwierdzenia w myśl § 475.

Do wykonywania praw właściwego komendanta powołany jest, począwszy od wspomnianej chwili, właściwy komendant związku ruchomego.

Do wyroków takich mają zresztą zastosowanie przepisy §§ 475. do 480.

§ 486.

Postępowanie karne, toczące się przeciw pewnej osobie podczas służby w polu, należy od chwili, w której stosunek służbowy w polu ustał w ogóle albo w której obwiniony wyszedł co do osoby swej z stosunku tego, prowadzić dalej według postanowień, przewidzianych w rozdziałach poprzedzających. Prawa właściwego komendanta wykonuje, począwszy od chwili tej, właściwy komendant związku nieruchomego.

Jeżeli jednak w chwili powyższej wyrok zapadł już ale nie został jeszcze potwierdzony, wówczas należy potwierdzenie go do dotychczasowego właściwego komendanta. Jeżeli komendant ten postanowi nie potwierdzić wyroku, należy zawiadomić o tem oskarżonego. W ciągu terminu ustawowego (§§ 335. i 361.), który ma być liczony od dnia zawiadomienia, dopuszczalne jest zażalenie nieważności i odwołanie (§ 333.). Wykonywanie praw właściwego komendanta należy w wypadku tym do właściwego komendanta przy sądzie dywizyjnym związku nieruchomego.

Postępowanie doraźne, które było w toku w chwili, podanej w ustępie 1., należy zmienić na postępowanie zwyczajne (§ 449., ustęp ostatni). To samo ma miejsce także po ukończeniu postępowania doraźnego, jeżeli potwierdzony wyrok śmierci nie został w tym czasie jeszcze wykonany.

Rozdział XXVIII.

Postanowienia przejściowe i końcowe.

§ 487.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie w dniu, który oznaczy Minister obrony krajowej, a najpóźniej w dwa lata po ogłoszeniu.

§ 488.

O ile w ustawie niniejszej nie postanowiono wyraźnie wyjątków, tracą moc obowiązującą z dniem jej wejścia w życie wszystkie postanowienia innych ustaw, oraz przepisy i rozporządzenia, normujące sądownictwo karne obrony krajowej, organizację i postępowanie sądów obrony krajowej, a zwłaszcza także przepisy o poddaniu czynnych osób wojskowych pod postępowanie doraźne sądów karnych cywilnych.

Osoby wojskowe, które podlegają sądownictwu karnemu k. w. obrony krajowej i popełnią gdziekolwiek czyn karygodny, należy oddać sądom k. w. obrony krajowej celem przeprowadzenia przeciw nim postępowania karnego, o ile wzajemność jest ustawą poręczona.

Do wykonywania aresztu tymczasowego i aresztu śledczego oraz kar na wolności można urządzić osobne domy więzień obrony krajowej.

§ 489.

Czyny karygodne, popełnione przed wejściem ustawy niniejszej w życie, dla których sądownictwo sądów karnych cywilnych było dotąd uzasadnione a co do których według przepisów niniejszej ustawy

o postępowaniu karnem są właściwe sądy obrony krajowej, pozostają zastrzczone i nadal sądownictwu karnemu cywilnemu.

Natomiast czyny karygodne, popełnione przed wejściem ustawy niniejszej w życie, dla których sądownictwo sądów obrony krajowej było dotąd uzasadnione a co do których według przepisów niniejszej ustawy o postępowaniu karnem są właściwe sądy karne cywilne, mają być sądzone przez sądy te według obowiązujących dla nich powszechnych ustaw karnych, wyjąwszy, gdyby z powodu czynu takiego zarządzono już śledztwo w sądzie obrony krajowej.

Postanowienia ustępu poprzedzającego obowiązują analogicznie także w tym wypadku, gdy dla czynu karygodnego, popełnionego przed wejściem w życie niniejszej ustawy o postępowaniu karnem, było uzasadnione sądownictwo karne obrony krajowej, podczas gdy po chwili tej wchodzi w zastosowanie właściwość sądów liniowych i odwrotnie.

§ 490.

Co do śledztw karnosądowych, toczących się w sądach obrony krajowej w dniu wejścia ustawy niniejszej w życie, obowiązują postanowienia następujące:

1. Jeżeli aż do dnia tego nie zapadło jeszcze orzeczenie w pierwszej instancji, należy sprawę karną prowadzić dalej stosownie do postanowień niniejszej ustawy o postępowaniu karnem. Sprawy takie przechodzą w stan postępowania badawczego.

2. Jeżeli przed dniem wejścia ustawy niniejszej w życie zapadło już orzeczenie w pierwszej instancji, mają dotychczasowe przepisy procesowe zastosowanie do odnośnych spraw karnych z tą zmianą, iż czynności dotychczasowego sądu wyższego wojskowego jako sądu wyższego obrony krajowej i najwyższego trybunału wojskowego jako najwyższego trybunału obrony krajowej powinny być załatwiane przez nowy najwyższy trybunał obrony krajowej w senacie, złożonym w myśl § 67., punkt 1., iż orzeczenia trybunału tego nie podlegają dalszemu tokowi instancji, oraz że trybunał ten nie jest związany ograniczeniami co do łagodzenia kary, które obowiązywały dotąd dla wyższych instancji sądowych obrony krajowej.

3. Jeżeli w przypadku punktu 2. orzeczenie, wydane w pierwszej instancji, będzie zniszczone i sprawa odesłana do pierwszej instancji w celu ponownego rozstrzygnięcia, wówczas obowiązują co do dalszego postępowania przepisy ustawy niniejszej.

§ 491.

Dopuszczalność wznowienia postępowania karnego ma być oceniana z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy o postępowaniu karnem według jej przepisów, i to także wtedy, gdy postępowanie karne zostało przed dniem tym prawomocnie załatwione. Także dalsze postępowanie stosuje się do ustawy niniejszej.

§ 492.

Jeżeli przed wejściem ustawy tej w moc obowiązującą zapadł wyrok zaoczny, a skazany powróci po tym czasie, wówczas odbywa się dalsze postępowanie według ustawy niniejszej.

Proces edyktałny, będący w toku w czasie wejścia ustawy tej w moc obowiązującą, należy przeprowadzić według nowego postępowania, i tylko o tyle, o ile to jest potrzebne dla ustalenia istoty czynu i zabezpieczenia dowodów.

§ 493.

Pod względem przerwy przedawnieniu karygodności należy uważać każdą czynność urzędową, podjętą przeciw sprawcy z powodu popełnienia czynu karygodnego przez właściwego komendanta i przez prowadzącego badanie prokuratora wojskowego lub oficera sądu, za równorzędną z czynnością badawczą właściwego sądu.

§ 494.

Przy wykonywaniu sądownictwa karnego nad jeńcami wojennymi i cudzoziemcami w czasach wojennych i podczas operacji wojennych mogą postanowienia niniejszej ustawy o postępowaniu karnem, odnoszące się do tworzenia sądów i postępowania, ulegć zmianie na zarządzenie Najjaśniejszego Pana.

§ 495.

Wykonanie ustawy niniejszej poruczam Ministrowi obrony krajowej, Ministrowi spraw wewnętrznych i Ministrowi sprawiedliwości.

Bad Ischl, dnia 5. lipca 1912.

Franciszek Józef wkr.

**Stürgkh wkr.
Hochenburger wkr.**

**Georgi wkr.
Heinold wkr.**

